Adevĕrul literar şi artistic

Anul XVIII * Seria III * No. 852
Duminică 4 Aprilie 1937

7 Lei exemplarul în ţară
14 lei exemplarul în străinătate

Alexandru Donici

de Barbu Lăzăreanu

Centenarului lui Puşkin i s'a alăturat — în şedinţe comemorative şi în ziare — sărbătoarea *altui* centenar, mai mic dar în legătură cu cel dintâi. E vorba de suta de ani dela traducerea unei lucrări mai vaste, a cărei versiune românească, apărută 'n primăvara anului 1837 în tipografia lui Eliad, poartă titlul:

ŢIGANII
piimă a lui
A. Puşkin
tălmăcită din limba Rossienească
de
Alexandru Donici

Cu acest prilej s'au adus noui dovezi pentru *definitiva* înlăturare a unei legende. Legenda pomenită e că o 'ntâlnire a lui Alexandru Puşkin cu Alexandru Donici l-a îndemnat pe acesta — în 1834 — la Chişinău să se apuce de scris, şi să scrie *româneşte!* Iar minunea e că, din capul locului, Donici a nimerit o românească populară, cu mult pitoresc, — când doisprezece ani de necurmată şedere la Petersburg, în şcoala de cadeţi, îl înstrăinase până într'atâta ca să-şi uite limba *de acasă*.

Primul răspânditor al aceste legende a fost Gheorghe Sion. Iată ce spune în şedinţa dela 6 Septembrie a Societăţii academice române:

„In timpul petrecerei seale în Basarabia, el (Donici) făcu cunoştinţa fericită a unei persoane distinse. Poetul Puşkin, pentru liberalismul ideilor seale, era proscris în Basarabia. Donici, carele mult admirase operele sele (adică: operele lui, ale lui Puşkin, nota noastră) *alergă să-l vază... Era naturale dară ca între asemeni nature şi caractere să se cimenteze una amiciţie...”*

Sion afirmă că, Puşkin cetindu-i lui Donici o elegie intitulată *Căsuţa poştei*, moldovanul încântat de faptul că poetul rus tratează un subiect naţional românesc, traduce elegia. Tălmăcirea e primită cu entuziasm „preste Prut şi chiar preste Milcov... Aceste expansiuni exaltară pre Donici şi-l deciseră a părăsi cu totul chiar calitatea sa de supus rusesc, spre a se face cetăţeanul naţiunei sale”.

Or, iată că într'o teză susţinută la facultatea de litere şi filosofie a Universităţii din Iaşi, în lucrarea intitulată: *Influenţa fabulistului rus Crylov asupra fabuliştilor noştri A. Donici şi C. Stamati*, d. Al. Epure „confruntă cele spuse de G. Sion despre anul întâlnirii lui Donici cu Puşkin în Basarabia”, le confruntă „cu câteva date din viaţa poetului rus”. Şi constată „că pe la 1830, şi cu atât mai puţin pe la 1834 Puşkin nu putea fi în Basarabia ca să se întâlnească cu Donici; căci n'a stat la Chişinău decât între 1820 şi 1823...”

Atunci? Atunci sântem nevoiţi să ne mulţumim cu simpla întâlnire a *cadetului* Alexandru Donici cu *opera* lui Alexandru Puşkin.

Această întâlnire putea fi pentru Donici motivul prielnic punerii în mişcare pentru întâia oară a acelor înclinări şi însuşiri în care talentul se recunoaşte el însuşi.

●

Inapoierea la matcă a lui Alecu Donici n'a avut loc cu vreo istovire a vocabularului său matern; cu diminuări şi frângeri penibile. Din potrivă: în această reîntoarcere îl vedem îmbogăţit cu tème din buna literatură rusească, din care unul dintre cei dintâi ni-a dat o serie de prelucrări. A început cu idila tragică amintită adineauri („Ţiganii”). Dar mai ales a naţionalizat o sumedenie de sprintene naraţiuni, *în aparenţă* numai şugubeţe, din viaţa animalelor, cu serioase referiri la diversele categorii mai mult sau mai puţin umane. In micile aceste istorisiri în versuri cari desvăluie ori ţintuesc prin câte o „morală” meschinăriile şi stridenţele ce se află în străfundul sufletesc al personagiilor cu cele mai respectabile aspecte, — ne interesează de sigur partea pe care *Donici* o are în scoaterea lor la iveală.

Căci (a arătat-o şi Ioan Nădejde în „Contemporanul”) fabulele lui Donici sânt prelucrate după cele ale lui Crîlov. Şi ele sânt mult mai dependente de textul rusesc decât au fost fabulele lui La Fontaine de *subiectele* găsite la Esop.

●

Insă cine are înţelegere pentru cuvântul sau împerecherea de cuvinte în slujba unei atitudini (fie şi împrumutate) şi a unei frământări (fie şi răsfrânte), — acela nu va putea să nu recunoască faptul că:

Donici a pus în circulaţie la noi o grămadă de versuri-sentenţe din care cele devenite locuţiuni nu îşi arată vârsta, iar pe altele — dacă le deosibeşti lesne de proverbe — le *simţi*, totuş, obârşind pare-că din vechi.

Cu privire la vulpea din livadă — care se bucură zădarnic de poamele frumoase, câtă vreme ele atârnă pe crăci înalte de tot — poetul spune:
„Dar bucuria ei a fost în mâni străine”

Despre groaznicul măcel pe care l-a săvârşit în turma şi'n stâna vornicului bătrân şi atât de cumsecade, — lupul se pronunţă cu ajutorul unei perifraze eufemistice: *„Lui* (adică vornicului) *an cu nişte miei i-am fost făcut năcaz”*.

Bunul şi prostănacul judecător, elefantul, la jalba oilor că lupii le „jecuesc” în toată puterea cuvântului, dă următoarea sentinţă adresată *jăcuitorilor*:

„Vă hotărăsc d'acum de-o oaie o pelcică
Şi nici-un păr mai mult, nimică!”

A propos de ursul ales „nazir peste priseci” (supraveghetor al stupilor), fabulistul constată:

„Iar mierea la bârlog mergea necontenit”.

Urările de noroc pe care cucul le face megieşului său, pasărea şi le întovărăşeşte de următoarea întrebare: *„Şi colţii ţi-ai lepădat?”;* iar când — mai încolo — vecinul „rămâne fără blană”, se aude reflecţia, de astădată a fabulistului:

Şi aşa s'a întâmplat
Precum cucul a cântat.

Povestea măgarului celui împodobit cu un zurgălău, ni-o istoriseşte cu clinchetul melancolic al versului şi cu enumerări pline de intimităţi domestice şi campestre:

(Continuare în pag. 2-a)

Sociologia d-lui Petre Andrei

Nu este domeniu în care mintea cercetătorului să se găsească mai dezorientată de cât în domeniul Sociologiei.

Constatând acest fapt, profesorul Petre Andrei, pe care publicul românesc îl cunoaşte ca pe „un om în opera sa”, a căutat, în cartea „Sociologie generală”, de curând apărută, să dea cercetătorului sau chiar simplului cetitor, putinţa de a se orienta, punând în lumină cât mai multe aspecte din chestiunile studiate.

Formidabilul volum, de peste cinci sute de pagini, format mare, reprezintă în frumoasa expunere clară a profesorului, un stoc atât de impunător de cunoştinţe, atâtea idei, motivări, aprofundări şi discuţii, atâtea puncte de vedere noi sau înoite, încât o încercare de a-i rezuma conţinutul, mai ales într'un modest articolaş de revistă, este nu numai o imposibilitate, dar şi un sacrilegiu.

Imi iau, deci, curajul să aleg, din atâtea probleme ispititoare, pe cea a naturii, pe care şi d-sa o priveşte drept *cea mai puternică formă a comunităţii.*

Intre comunitate şi societatea propriu zisă, d. Petre Andrei constată o deosebire, deşi, — zice d-sa, — acest fel de a vedea va părea unora demodat în vremea noastră, când „se răspândeşte vertiginos concepţia statului *totalitar*, caracterizat tocmai prin ştergerea acestei deosebiri”. Pentru a analiza ideia de naţiune, atât de complexă pentrucă este nu numai discutată din punct de vedere pur ştiinţific, pentru a fi înţeleasă, ci este şi afectiv trăită, d. Petre Andrei se serveşte de metoda ştiinţifică bazată pe fapte reale.

Prima distincţiune limpede afirmată între aceste două noţiuni a fost făcută de Disraeli în 1830, într'o discuţie politică, bine înţeles sub altă formă. Anume răspunzând pretenţiilor partidului Wigh, care cerea lărgirea drepturilor poporului, Disraeli a afirmat că poporul este ceva natural, un fapt brut, pe când naţiunea este o comunitate civilizată, care s'a format în decursul vremii, încet, cu ajutorul unor influenţe şi al unor factori diferiţi.

Interesant e că aproape toţi gânditorii moderni tind a privi poporul ca o unitate de oameni, înrudiţi prin limbă, sol comun şi comune împrejurări de viaţă, bazată mai mult pe elemente instinctive, pe când naţiunea apare ca o unitate, care se realizează printr'o voinţă morală conştientă.

Constatând aceste lucruri profesorul Petre Andrei cercetează şi exemplifică toate interpretările date ideii de naţiune, de la cele metafizice şi psihologice, până la cele mai noi sociologice, pentru a găsi „un criteriu esenţial pentru determinarea ideii de naţiune”.

Incheerea la care ajunge este că naţiunea nu e un produs natural, legat numai de un anumit element, fie el rasă, limbă, religie, ci o rezultantă a influenţei a două categorii de fapte: 1) amintiri şi interese comune în trecut; 2) consimţimânt actual de a convieţui mai departe, sau după expresia lui Renan citată de d. Petre Andrei „dorinţa de a trăi laolaltă, voinţa de a continua să pună în valoare patrimoniul indivizibil pe care l-a moştenit”. Deci „ea apare ca o mare solidaritate, constituită prin sentimentul sacrificiilor făcute şi prin acelea, pe care e dispusă să le facă încă”.

Dacă admitem acest punct de vedere, naţiunea este un produs cultural, în care tradiţiile trecutului şi dorinţele viitorului sunt elementele esenţiale şi cu adevărat active de care depinde acest produs, celelalte (limbă, teritoriu, religie) fiind condiţii secundare, care înlesnesc procesul de constituire. „Natura naţiunii este un dinamism continuu, care exprimă o unitate de cultură în veşnică devenire, s'a format şi se modifică mereu printr'o adaptare continuă a celor ce convieţuiesc, la condiţiile schimbătoare ale mediului, fără a pierde însă conştiinţa că aparţin aceluiaş grup, dimpotrivă clarificând-o şi întărind-o prin legătura cu trecutul, cu morţii lor, ce le indică drumul spre viitor. Soarta istorică identică este, deci, factorul dominant în contopirea sufletească a celor ce sunt de acelaş neam, fac parte din aceiaşi naţiune „de un conţinut mai mult spiritual, de cât material, exprimând o realitate şi în acelaş timp o idee morală, năzuinţa de a trăi şi a trăi cât mai bine, adică în conformitate cu idealul cel mai potrivit pentru valorificarea grupului din care facem parte.

Ori la ce pagină veţi deschide „Sociologia generală” veţi găsi lumina clară a omului de ştiinţă în cercetarea problemelor, soluţia ce se impune în mod obiectiv gânditorului, atitudinea nobilă a intelectualului, care nu se strădueşte şi nu se va strădui niciodată a făuri construcţii ideologice în serviciul acelora ce au făcut din secolul nostru *secolul urii organizate.*

IZABELA SADOVEANU

* Petre Andrei, *Sociologia generală*, Scrisul românesc, Craiova, 1937.

Actualităţi ştiinţifice

Aud peştii?

După cercetări amănunţite, Bernoulle a ajuns la concluzia că peştii sunt lipsiţi de simţul auzului. Părerea contrară n'ar fi decât rezultatul datorit undelor mecanice, care ar produce o uşoară reacţiune în imobilitatea obişnuită a peştilor.

Un fluer, ale cărui vibraţii ar pătrunde printr'o ţeavă în apă sau sgomotul unui revolver ajuns în apă prin acelaş mijloc, nu provoacă nicio reacţiune, dacă se evită vibraţiunile mecanice.

Profesorul Piper, însă, a constatat o excitare la ştiucă, atunci când primeşte sunetul unui fluer capabil să dea două sute şaizeci de vibraţii. Această excitaţie e înregistrată cu ajutorul unui galvanometru cu o coardă extrem de sensibilă.

Rămâne deci aceiaşi întrebare dacă peştii aud, păstrând impresia că sunt surzi.

Cum ne văd animalele

La „Institutul de psihologie veterinară" din Berlin s'au făcut interesante experienţe, pentru a se stabili dimensiunile în care diversele animale domestice văd imaginea omului. Fireşte, întrucât problema are un substrat subiectiv, s'ar părea, la prima vedere, că soluţia e imposibilă cu mijloacele noastre omeneşti. Avem însă la dispoziţie un criteriu obiectiv: acela al fotografierii imaginilor de pe retina ochiului animalului. Variaţia dimensiunii imaginilor create pe retină ne oferă astfel o normă de comparaţie.

Este o greşală foarte răspândită ideia că pisica îl vede pe om ca pe un pitic, iar calul ca pe un urias. In realitate, măsurarea dimensiunilor imaginilor pe retină a condus la următoarea scală de proporţie: luând ca unitate cazul pisicii, avem pentru câne cifra 1.06, pentru oaie 1.34, boul 1.79 şi calul 2.61.

Cu alte cuvinte, calul ar trebui să vadă pe om de vreo două şi jumătate ori mai mare decât îl vede pisica. Aceasta, în ceeace priveşte proporţiile.

De fapt însă, nu cunoaştem mărimea absolută a imaginii pe care o percepe cânele când vede un om, întrucât acesta este un rezultat al unei facultăţi de adaptare. Aşa de pildă, calul, — după cum am spus — vede de 2,6 ori mai mare imaginea omului, decât o vede pisica. El vede însă amplificate la aceaşi scară toate lucrurile din preajma lui. Or, ştim din experienţă, că zărind pe un ecran cinematografic un cap de om, cu o lungime de peste un metru, faptul nu ne surprinde, întrucât aceeaş proporţie se menţine la toate elementele înconjurătoare.

Imaginea se produce în definitiv, în creer şi nu pe retină. Or, pentru creer este indiferent dacă imaginea retiniană este mare sau mică. Singurul lucru care depinde de aceste dimensiuni este numai claritatea imaginei. Intr'adevăr, cu cât imaginea este mai mică, cu atât sunt excitate mai puţine celule de pe retină. Lucrurile se petrec ca şi cu fotografiile, cu o densitate mai mică sau mai mare de puncte elementare, cu alte cuvinte cu o tramă mai fină sau mai grosolană. De aci rezultă că imaginea este cu atât mai precisă, cu cât ocupă mai multe celule retineane pe milimetru pătrat.

Saliva contra anemiei pernicioase

Una din boalele cele mai grozave şi mai misterioase este, fără îndoială, aşa numita „anemie pernicioasă". Simptomele ei sunt multiple şi variate. Boala se caracterizează în special printr'o reducere considerabilă a numărului de globule roşii în sânge şi scăderea proporţiei de hemoglobină.

Până nu de mult, medicina era dezarmată împotriva acestui flagel. Acum vreo 10 ani, doi savanţi americani Minot şi Murphy au constatat că ficatul de viţel, consumat în mare cantitate, atenua anemia. Rezultatul a fost răspândirea acestui tratament al anemiei. Totuş, procedeul prezintă un grav neajuns. Pentru a împiedica înaintarea anemiei, pacienţii trebue să absoarbă necontenit ficat sau extras de ficat. Cu alte cuvinte, avem aface, nu cu un remediu definitiv, ci mai mult cu un procedeu de întreţinere.

De curând, un tânăr savant american, Castle, a stabilit că sediul adevărat al anemiei nu este ficatul, ci stomacul. Se ştie că stomacul unei persoane sănătoase, sub influenţa unor anumite alimente, în special a cărnii, secretă un suc indispensabil pentru fabricarea sângelui. Dimpotrivă, stomacul persoanelor atinse de anemie nu e capabil să secreteze acest suc esenţial pentru desvoltarea normală a organismului.

Pornind dela acest punct de vedere, Castle a propus să se dea bolnavilor, în loc de ficat, suc gastric, provenit dela un stomac sănătos. In acest scop, a pus la punct un extras din stomac de porc, a cărui eficacitate o experimentează acum.

Pe de altă parte, un savant polonez, doctorul T. Tempka, care studiază de mulţi ani problema anemiei pernicioase, s'a gândit să caute factorul indispensabil producţiei sângelui, nu numai în stomac, ci şi în salivă. Un lăcătuş din Cracovia, suferind de anemie pernicioasă, şi tratat de doctorul Tempka a consimţit să-i servească la verificarea acestei teze, înghiţind zilnic o importantă doză de salivă, furnizată de asistenţii medicului polonez. In unele zile, bolnavul înghiţea până la jumătate litră de salivă. Fireşte, pentru a obţine o asemenea cantitate, a fost nevoie să stimuleze glandele salivare ale furnizorilor. Doctorul Tempka susţine că procedeul nu întâmpină greutatea la care ne-am fi aşteptat. După o primă mişcare de repulsiune, bolnavul bea saliva ca o băutură oarecare. Experienţa a durat 70 de zile şi după cât se anunţă, pacientul e pe cale de vindecare.

Cronica şahului

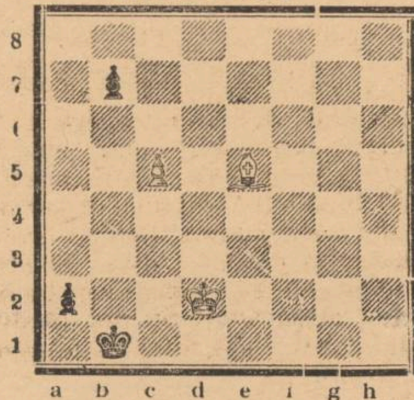
Bicentenarul unei cărţi de şah

Anul acesta s'au împlinit 200 de ani dela apariţia cărţei „100 sfârşituri de partidă" Paris 1737, de compozitorul arab Stamma Filip.

Stamma s'a născut la Aleppo (Siria) şi a trăit ca tălmaciu regal la Londra. Era un jucător tare de şah şi compozitor celebru de studii. Cartea sa a fost retipărită la Berlin în 1856.

Mai jos dau două studii interesante datorite lui Stamma.

FINALUL No. 1

FINALUL No. 2

Alb joacă şi câştigă

Alb: 3 piese (Rc2, Te4 şi P. g4).
Negru: 5 piese (Ra1, Tb6, Pa2, g5 şi h6).

Alb joacă şi câştigă

Numele dezlegătorilor se va publica peste 15 zile. Dezlegările se vor trimite cel mai târziu în 8 zile de azi, pe adresa A. Lernovici, str. Colonel Poenaru Nr. 4.

CONCURSURILE INTERNAŢIONALE DE ŞAH DELA PARIS

In cadrul expoziţiei internaţionale din acest an dela Paris, între alte manifestări sportive, va avea loc în luna Iulie, şi un grandios turneu internaţional de şah.

Federaţia franceză de şah, a început de acum să facă pregătirile necesare, pentru o cât mai bună reuşită a acestui turneu. Vor fi invitaţi cei mai buni jucători de şah, între care Dr. Alehin, campionul lumii Max Euwe, Dr. Lasker etc. Acest turneu va exercita o mare atracţie.

Cu toate că în trecut Parisul a fost un mare centru şahist, puţine au fost turneele internaţionale ce s'au jucat aici. Parisul a fost, după cum se ştie, oraşul în care s'au jucat, câteva matchuri celebre pentru campionatul lumei. Matchul Anderssen-Morphy s'a jucat aici în 1858, terminându-se cu nulitate (+2—2=2). Matchul între Dr. Lasker-Yanowsky s'a jucat în 1909 (Lasker +7—1=2). Nu mai vorbesc de matchurile lui La Bourdonnais, Staunton şi alţii, care s'au jucat pe vremea când Parisul era aproape singurul oraş din lume unde aveau loc cele mai mari manifestaţii şahiste.

La Paris au avut loc până azi numai trei mari turneuri internaţionale: în 1867, 1878 şi 1900. In 1924 s'a jucat aici prima olimpiadă, la care a luat parte şi România, cu o echipă de trei jucători: G. Davidescu, I. Gudju şi Ing. L. Loewenton.

Au trecut 37 de ani dela ultimul turneu de şah jucat la Paris. O privire retrospectivă asupra celor trei mari turneuri, cred că v'a interesa pe cetitorii acestei rubrici.

Paris 1867. — La turneul din acest an au participat 13 maeştrii, între cari şi W. Steinitz, campionul lumei, care cu un an înainte răpise titlul lui Anderssen. S'a jucat cu runde duble.

Primul premiu a fost de 1000 dolari, sumă donată de Napoleon al III-lea.

Primul premiat a fost Baronul Kolish, care a câştigat 20 partide, a pierdut 2 şi a făcut 2 remize. Senzaţia acestui turneu a fost succesul tânărului maestru polonez S. Winawer din Warşovia, care a luat premiul II (+19—4=1). Până la acest turneu Winawer era necunoscut în lumea maeştrilor.

Al treilea plasat a fost campionul lumii W. Setinitz (+18—3=3). Dăm mai jos o partidă între primii doi clasaţi.

APĂRAREA SICILIANĂ

S. Winawer — *I. Kolish*

1. e4, c5; 2. f4? e6; 3. Cf3, d5; 4. Nb5+, Nd7; 5. N×d7+, C×d7; 6. e×d5, e×d5; 7. 0-0, Nd6; 8. Cc3, Ce7; 9. d3, Cf6; 10. Rh1, a6; 11. d4, Dc7; 12. d×c5, N×c5; 13. Ce5 (Alb tratează deschiderea destul de prost. Un jucător modern ar fi blocat pe d5 plasând la d4 un Cal. Multe mici secrete poziţionale nu erau cunoscute încă pe vremea aceia), 0-0; 14. Tf3, Tad8; 15. Cd3, Na7; 16. f5, d4; 17. Ce2, Ced5; 18. Cef4, Tfe8; 19. C×d5, C×d5; 20. Tg3, Ce3; 21. N×e3, d×e3; 22. Dg4 (Insfârşit un început de atac; dar e prea târziu, poziţia Albului e complect slăbită) f6; 23. De2, Te4; 24. Tf3, Tc4; 25. Tc1, Da5; 26. Td1 (Pregătire pentru combinaţia de remiză, care nu este corectă) D×a2; 27. Cb4, T×d1+; 28. D×d1, Td4; (29... T×b4 ar fi fost cu 29. Dd8+ remiză prin şah etern) 29. De1, (Costă o figură. Şi după 27. Cd3 Alb nu s'ar fi putut salva) T×b4; 30. g3, Dd5; 31. Rg2, Dd2+ şi Albele cedează.

Paris 1878. — Şi acest turneu s'a jucat cu runde duble. Au participat 12 jucători: Anderssen, Bird, Blakburne, Clerc, English, Giffard, Makenzie, Mason, Pitshal, Rozenthal, Winawer şi Zukertort.

Au eşit primii cu puncte egale: Winawer şi Zukertort (16½).

Pentru primul loc au trebuit să joace un match de două partide. Primul match a fost nul. Al doilea a fost câştigat de Zukertot care a luat astfel premiul I. Al doilea a fost Winawer, al treilea Blakburne, al IV-lea Mackenzie, V-lea Bird şi al VI-lea Anderssen.

(Continuarea acestui articol în rubrica viitoare).

Bibliografie. — Am primit No. 1—3, anul III din revista de şah „Strategia", de sub direcţiunea d-lui Moreno. Această revistă, se prezintă destul de frumos. Numărul acesta triplu cuprinde un bogat material format din partide din ţară şi străinătate, articole probleme şi o bogată cronică şahistă.

Redacţia: W. Moreno, Botoşani str. Vânători 47. Abonamentul anual 250 lei.

AUREL LERNOVICI

Alexandru Donici

Continuare din pag. 1-a

Dar rangul nou i-a fost spre-osândă
mare...

... Pentrucă rangul nou
Sunând prin zurgălău
Chema, când pe vecin cu vreo
despicătură
Să dea pe măgar afară din curătură
Când pe stăpân cu jerdia 'n mână,
Apoi pe jitar,
Cu parul gonindu-l prin ogoară
In cât bietul măgar
Stâlcit şi osândit era mai să moară.

Noi ştim *astăzi*, după descoperirile cercetătorilor citaţi mai sus (Ioan Nădejde, Alexandru Epure) că o bună parte din spontaneităţile lui Donici sânt *restituiri*. Dar sânt restituiri mai mult decât corecte din punctul de vedere artistic. Li-am zice *recreări*, dacă termenul nu s'ar preta la echivoc. Li vom spune, deci, arhaic şi cam pompos: sant *zămisliri de iznoavă*. Şi caracterizarea lui Eminescu „*Donici cuib de'nţelepciune*", am înpărţi-o astfel; cuibul, ingenios clăditul cuib, e al lui Donici care a dat bună găzduire înţelepciunii lui Crilov.

BARBU LAZAREANU

A apărut
ROMAN
de
LUDOWIC DAUS

Editura Adeverul s. a.

Preţul Lei 80.—

O jumătate de om

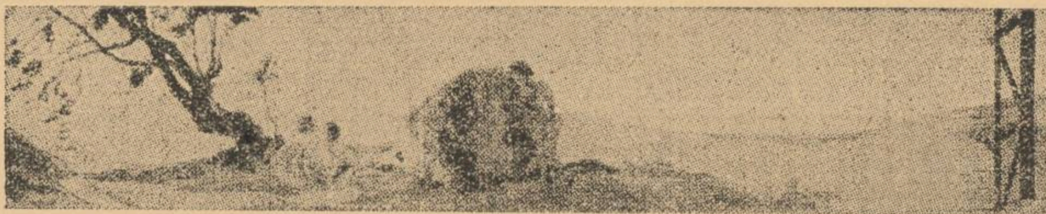

Acest nou roman al cunoscutului scriitor LUDOVIC DAUŞ, înseamnă o adevărată revelaţie. Toată viaţa Capitalei din epoca neutralităţii, cu frământările, paradoxele şi echivocurile sale cât şi cea din timpul războiului, cu freamătul, temerile şi exploziile de eroism, sunt succint dar magistral redate, sub un aspect cu totul original, în 400 pagini dense şi pline de vigoare

Vacanță la Zapodia

Fragment din romanul 1907

de Cezar Petrescu

Adrian s'a deșteptat cu un tresăr, smuls din somnul scurt, dar afund, neîntors.

Il purtase visul pe alte tărâmuri, iar când a revenit dela ele cu ochii deschiși, nu se desmeticea unde se află. Apoi a zâmbit prin întuneric, într'o destindere de nemărginită fericire. Zapodia! Cerdacul dela Zapodia...

Luna pogorîse de cealaltă parte a casei. Spre răsărit cerul albastru pălea: abia o mijire verzuie și rece, de altă planetă. Noaptea dura încă. Stelele sclipeau umede, misterioase, înalte. Le regăsea și pe ele, așa cum au fost, de anul trecut. A încercat să le citească pe harta boltită, după numele lor, țărănesc. Fecioara și Balaurul, Hora și Ciobanul cu oile, Scorpia și Jghiabul, Cloșca și Scaunul lui Dumnezeu...

Se minuna în ce tainiță a cugetului s'au păstrat neatinse toate aceste numiri vechi, învățate dela baci și moșnegi, când un cocoș a dat glas răgușit, aproape, vestind ceasul dinaintea zorilor; pe urmă altul și încă unul, departe, la margine adormită de sat. Și ca la tot atâtea semnale, îndată au prins a învia vuietele deșteptărilor repezi de vară, care n'adastă soarele. Sub streșini au piuit cristalin păsări în cuiburi, au scârțâit uși la odăile argaților, a nechezat subțire un mânz. Pe urmă ciutura fântânii cu sunetul plin și pași apăsați de opincă scrâșnind pe pământul jilav de rouă.

Larma deșteptărilor dela Zapodia. Altă fericire regăsită după un an.

Cu mânile împreunate sub ceafă și cu pledul întins până la bărbie, Adrian se muncea să-și lămurească anume ce foarte însemnată grijă l-a smuls din vis, tresărind. A, da! Iazul, volocul... Auzise decuseară porunca împărțită argaților și a adormit cu hotărîrea să se afle înaintea lor, la malul cu sălcii și stuf. Era ca o datorie închinată amintirilor de copil. Aceasta făcea de trei zile, din ceasul când trăsura l-a descărcat la scară împreună cu sora mai mică, Smărăndița, să împlinească la număr „jivalania" dela Zapodia.

A cutreerat în trei zile fiecare cotlon; a pus la probă pe ascuns scrânciobul, alt scrânciob nou, pregătit pentru alte generații de ploduri; a mers să-și găsească moșnegii isnoavelor din alte vacanții, tezlari, rotari, vizitii și ciobani cu unsuroasele cămeșoaie spălate în zăr; a căutat tovarășii de joacă, feciori de plugari, și numai pe dânșii nu i-a aflat.

Pentru aceștia trecuse vremea sburdărilor. Roboteau la îndatorințele lor de argăței și de-ajutoare părintești; la tamazlâcurile de vite, la prașilă, la plivit și la coasă. Ii simțea depărtați, schimbați, înstrăinați într'un an.

Dar n'avea când să-l împresoare mâhniri. Zapodia nu era locul mâhnirilor.

După săptămâna trăită la București, în turburi și urîte îndoeli și ispite, aici lepădase în fieștece zi o coajă uscată; până ce i-a rămas iarăși numai neastâmpărul proaspăt și viu din ochi, nesațiul bucuriei de viață, nevinovate desfătări așteptându-l la orișice pas. O întoarcere la copilăria abia părăsită și încă nu deplin încheiată.

Acasă, înainte de a lua drumul Zapodiei, cele câteva nopți i-au fost veșnic chinuite de visuri hâde și stranii. Indeosebi unul se înverșuna să-l deștepte cu'n strigăt de spaimă.

Acelaș vis, și întotdeauna într'acelaș chip început și sfârșit.

Se făcea la toboganul Expoziției Jubiliare. El stătea jos, pe o bancă: moș Toader Gliga deoparte; de cealaltă parte, un domn foarte cunoscut, fără să știe de unde-l cunoaște; un domn cu pălăria de paiu vopsit negru.

Stăteau și priveau tustrei, înveselindu-se la svârcolirile mucaliților care lunecau avan pe săniușul luciu de lemn, săltau berbecește la fiecare nod și clempăneau din cap caraghios la hopuri.

— Caterino, mă du' și io să 'ncerc!... se adresa domnul cu pălăria de paiu negru, unei persoane nevăzute. Pe parola mea că mă du', Caterino!...

Moș Toader Gliga râdea, împingându-și ceaunașul pălăriei de pâslă c'o sfârlă:

— Aman mai vin boierii la vale, conașu Andrian! Unu după altu, unu după altu... Buf! Și altu la rând!... Ca la moară, măi tată, măi!...

Adrian se întorcea întotdeauna să-i spună cu indignare că nu's boieri. Niște mahalagii dedându-se la petrecerile lor vulgare, de Moși. Și întotdeauna, în aceiași clipă, moșneagul îi slujea acelaș răspuns:

— Nu's, conașu Andrian?... Ia'n te uită mata mai bine, și mai zi că nu's boieri!... Imi pare *mia* că nu lipsesc nici boierii noștri...

Privea, iar arătarea din vis era într'adevăr de-un comic nespus. Pe tobogan, la vale, veneau săltând și clempănind berbecește, toate rubedeniile din neamul său Cumpătă și toată boierimea subțire, cunoscută în scurta-i ședere la București. Iordache Cumpătă și Smaranda Cumpătă cu toiegelul ei de abanos și pelerinuța cu zale de mărgele negre, Ada Cojan și Toto Saranda, Paulina Gorjan ferecată în corset și Jack Medoveanu cu monoclul în ochiu, Bombonel Asan, doctorul Strigolnița, Tăut și Dincă Stoiculescu; toți se prăvălau, săltau, se ciocneau, se îmbulzeau, se răsuceau svârliți la nodurile săniușului de lemn, intrau în sforul curgerii la vale și toți păstrau o gravitate solemnă în această joacă absurdă, nepotrivită cu vârsta și cu demnitatea lor, care făceau spectacolul încă mai caraghios. Și întotdeauna, atunci, nu-și mai putea stăpâni râsul. Izbucnea în hohot cu lacrimi în ochi. Era ca o răzbunare a tuturor umilințelor și a inferiorității la care îl osândeau anii. Așa dar aceștia se dovedeau a fi dumnealor și cu aceasta se îndeletniceau? Ii surprindea însfârșit în adevărata lumină... Iar hohotul lui creștea, creștea, să-i spargă coșul pieptului, până când deodată, toți întorceau spre el altă față plină de înfricoșare.

Toți aveau capete de morți; găvane negre în țestele albe de os, dinți clănțănind în rânjet sinistru.

Toți: Iordache Cumpătă și Smaranda Cumpătă, Toto Saranda și Ada Cojan, Jack Medoveanu și Paulina Gorjan, Strigolnița, Tăut, Stoiculescu, șiraguri de schelete, convoiu de schelete îmbrâncindu-se în iureș la vale.

Iar domnul de-alături cu pălăria de paiu văpsit negru, nu mai striga: „Mă du' și io Caterino!" fiindcă nu mai era el. Era acum Cocârț Asan, cu lavaliera roșie la gât, scuturându-l de braț și răcnindu-i în ureche: Haha! Privește la dânșii! Ce-ți spuneam eu? Are dreptate, moșneagul! Se duc cu toții la vale! Unul după altul... La rând, ca la moară!...

Hohotul râsului se preschimba în strigăt de spaimă. Acelaș vis, sfârșit în acelaș gemăt.

In cea din urmă dimineață, dela dânșii, de-acasă, tot așa s'a trezit din somn într'un scâncet. La căpătâiu se afla Dimitrie Petreanu, cercetându-l cu ochi mirați și îmblânziți. I-a pus mâna pe frunte, i-a ferit părul în lături, semn de neobicinuită înduioșare. S'a întors către Olga Petreanu, înțelegându-se din privire, fără cuvinte: „E ceiace credeam eu. Puțină febră. Și nădușeală. E leoarcă de apă..."

Intrebarea a fost numai de formă:

— Ce e cu tine, Adriene?

— Știu eu...

— Se vede că visezi urît în fiecare noapte, fiindcă în fiecare noapte gemi. S'ar putea să aflu și eu ce fel de visuri?

Adrian n'ar fi mărturisit pentru nimic în lume. Ii părea visul prea absurd și copilăros. Să se trezească din somn, gemând, înfricoșat de-un vis, ca la cinci ani! A îngăimat un răspuns oarecare. Se înăbușea, poate a răcit, poate are friguri...

Iar părinții după o scurtă consfătuire i-au hotărît plecarea. Iși păstrau explicația lor. O săptămână de București ajunge pentru a tubura mintea unui băiețandru la răscruce de vârste. Poate și simțurile. La aceasta nu s'au gândit. Se apropie o vreme când la îngrijorările părintești pentru copil, se adaogă altele. Zapodia cu hoinăreala în aer liber e isvorul tuturor tămăduirilor.

Și Zapodia încăodată s'a dovedit a fi isvorul tămăduirilor. Visul cel hâd s'a șters cu totul. I-au luat altele locul. Visuri purtându-l lin pe line limanuri, care nu sânt decât prelungirea vieții obștești de-aici.

Aseară și-a îndeplinit încă o dorință. Și-a întocmit culcușul afară, pe divanul din cerdac, cu învoirea buniței. In toată jivalania casei e necurmată gâlceavă pentru acest divan. Mai dorm și alții afară, pe terasele și în balconul dela clădirea cea nouă, cu două caturi, rezervată numai oaspeților și tinereții. Dar e altceva. Acolo toți se hârjonesc, povestesc, își pregătesc unul altuia renghiuri, nu se ogoiesc până târziu. Printr'un fel de tradiție însă divanul din cerdacul așezării vechi, bătrânești și scunde, e un loc privilegiat și pus la mare preț; cu toate că salteaua e tare, mânăstirească, și cu toate că nu-i chip de hârjoană și gălăgie, fiindcă îndată răsună prin fereastra deschisă glasul Smarandei Cumpătă, poruncind scurt, tăcere și somn.

Chiar țigara fumată în găoacea palmei e cu primejdie. Din ietac străbate dojană:

— Hm! Nici nu ți-a picat bine cașul dela gură și ai început-o cu ciuciuletele?... Haide-hai!... Macar ai obraz și nu-mi svârli fumu'n casă...

Acel *macar*, dovedește însă o mânie silită, prefăcută. Smaranda Cumpătă știe că toate năravurile își au vremea lor când par nețărmurite fericiri, numai fiindcă se lovesc de oprelisti. Și tot din asemenea pricină se face a închide ochii, dacă nepoții și feciorii mai mici întrecându-se cu gluma, îi vămuiesc cutiile de tutun bectemis. Vrea doar să se știe că a băgat seama, că prea bine cunoaște vinovatul și-l iartă.

Adrian a răsucit încetișor o țigară din asemenea bectemis vămuit. S'a tras laoparte să scapere și a început ziua înainte de zori fără nici o mustrare de cuget, păcătuind de două ori: întâi fiindcă fuma, pe urmă fiindcă fuma tutun căpătat pe căi nelegiuite.

Dinlăuntrul iatacului, o tusă grea de înțelesuri, i-a trimis știre că a fost simțit și iertat.

După ultimul fum, a dat fuga la fântână cu toate sculele de spălat puse din vreme la îndemână, pentru o toaletă proaspătă la ceas de noapte. Iși făcuse socoteala că așa va scăpa de iscoada altor ochi, ocolind feredeul cu lighiene și dușuri primitiv meșteruite, de către unul din feciorii Cumpătă cu oarecare îndemânări de născocitor. Un argățel s'a alăturat din umbră, aplecând el ciutura să-i toarne apă în cupa palmelor.

(Continuare în pag. 6-a)

Vorbe... vorbe... vorbe!...

Serie nouă

Mistica divinității poate atinge culmile cele mai sublime și vulgaritatea cea mai plată. „Marele Architect al Universului" nu e decât „unul Dumnezeu, tatăl a tot țiitorul, făcătorul cerului și-al pământului, al celor văzute și nevăzute". *Ortodoxia contemporană vrea să ne impună, cu orice chip, pe* Moșul *lui Petrache Lupu.*

A fi sărac și-a visa bogății nu cere un prea mare efort de imaginație. Adevărații poeți sunt milionarii avari care se cred în mizerie și reușesc să trăiască aevea.

Nu e mai lung ca o șopârlă, dar, fiindcă se varsă în mare, trebuie să-i spui fluviu.

Unii cred că principiile sunt asemeni covoarelor: dacă nu le calci, le mănâncă moliile.

La mila românului poți face apel, nu însă la dreptatea lui.

Cu cât ne plac mai puține lucruri, cu atât ne credem mai pricepuți. De cele mai multe ori, însă, lucrurile care ne plac dovedesc lipsa noastră de discernământ.

A fi dificil nu înseamnă a avea gust.

Nedreptatea îl revoltă. Vibrează tot, ar răsturna pământul, pentru o cauză justă.

Entuziasmul său e cu atât mai meritous, cu cât n'are, totdeauna, dreptate.

Români inteligenți și ospitalieri se întâlnesc pe toate cărările. Eu prețuiesc — fiindcă sunt mai rari — pe cei cu voință dârză, fermitate de caracter, exactitudine, precizie și spirit de continuitate.

Să ne iubim patria — dar nu până a o preface într'o reîntoarcere la caverne.

Nici o problemă n'are soluții, fiindcă lipsa de soluții a fost înaintea problemei și a creat-o.

E plin de atâta vanitate încât nu mai încape 'n el nici măcar un strop de invidie.

Generozitatea pare virtute numai celor obișnuiți să ceară.

Fusta scoțianului, ițarii românului, pantalonii strâmți ai spaniolului, fustanela palicarului, șalvarii turcoaicei... Toate costumele naționale sunt indecente.

VICTOR EFTIMIU

— Da dedimineaţă te-ai mai trezit mata, coane Adrian! îşi rosti băietanul mirarea.

— Precum se vede, Gheorghiţă.

— Numai c'o porneşti şi mata la iaz, la peşte...

Adrian s'a înnecat cu apa gargarisită şi a stupit-o jos, tuşind:

— Cum *şi* eu? Adică au de gând să mai vină şi alţii?

Gheorghiţă îşi trase în sine, ştiinţele sale:

— N'am vrut să spun asta... Nu vezi mata că toţi dorm duşi, în odăile de sus?...

Indoiala lui Adrian nu se risipea însă cu atât. Intrebă stăruind în bănuială:

— Moş Gliga, pe unde-i?

— Apoi cine să-l ştie, pe unde umblă moşneagu? Se chiamă că boieru l-a mai uşurat cu slujba. O venit rându nostru, celor mai în putere. Poftim prosopu'...

Adrian îşi ştergea faţa răcorită, cu ochii mereu spre ferestrele şi balconul casei cu două caturi. Acolo se afla toată ameninţarea. Se temea să nu fi prins cumva şi alţii de veste, ca pescuitul dela iaz s'adune larmă şi liotă. Indeobşte nu fugea de puzderia verilor mai mari şi mai mici, mai depărtaţi şi mai de-aproape. Intr'această mişuneală de tinereţe, gălăgioasă şi fără de grijă, era farmecul Zapodiei. Dar pentru cel dintâi drum al său din acel an, la iaz, ar fi vrut să fie singur, închipuindu-şi un romantic pelerinaj pe urmele paşilor de copil. Şi de aceia întrebase înadins despre Toader Gliga.

Cu bătrânul de mână, plecase el întâia oară, la cinci ani, „să prindă” raci, ştiuci, lini, ochene şi crapi; adică să privească la alţii cum prind. Iar de-atunci, moş Toader Glia trecea prin mâna lui bătătorită tot alte mânuşiţe mai tinere şi fierbinţi de copil, purtând alte generaţii proaspete din neamul Cumpătă, la aceleaşi desfătări care intrau nelipsit în ritualul vacanţiilor dela Zapodia.

— Zici că nu ştii nimic, pe unde-o fi moş Toader Gliga? mai întrebă odată Adrian, îmbumbându-şi bluza de vară, în culoarea borangicului.

— A fi sforăind în cel fân, în pod la grajd... îl linişti Gheorghiţă, simţind parcă încotro băteau întrebările. N'ave mata grijă!... Ii ciolan bătrân, se mişcă greu.

Adrian îşi pipăi în buzunar tabacherea, „Suvenir dela Expoziţia jubiliară”, umplută cu tutun bectemis, suvenir dela Smaranda Cumpătă. Işi pipăi scăpărătoarea şi fitilul. Toate erau la locul lor, în bună orânduială. Lungi pasul spre poartă, pe aleia cu plopi tineri şi subţiri, sădiţi prin grija părintelui său, dascălul primenirilor de gospodărie plugărească.

Un câne se apropie nesimţit, atingându-i mâna cu botul.

— Tu eşti, Colţun, măi bătrânule?

Colţun, bătrânul, încuviinţă dând bucuros din ciotul cozii retezate: „Eu, şi-mi pare bine că te văd iar pe la noi”.

— Atunci, hai! Ia-o înainte...

Cânele s'a supus. Ştia drumul.

Adrian ştia locul.

S'a aşezat la ţărmul iazului, aproape de moară, pe-un trunchiu de răchită răsturnat bancă. Fără să-şi dea seama, a sprijinit un cot pe genunchiu şi bărbia în palmă, într'o poză lamartiniană, visătoare, cu lacul la picioare, cu lumina trandafirie a răsăritului în obraz. Soarele întârzia după deal. Dar cerul întreg era într'acolo văpaie.

O pâclă moale, străvezie, se desfăcea depe ape limpezind ochiuri lucii de sidef, de-argint, de mărgean, până ce s'au unit toate într'o singură uriaşă oglindă, fără tremur de unde. Neclintire de-o clipă. Odată cu snopul razelor însuliţate pe cer, din stuful celuilalt ţărm, dintre săbiile întunecate de papură, s'a ivit o raţă sălbatecă urmată de pui, o pereche de cufundari întrecându-se în tumbe. Şi vâslirea lor graţioasă a început să brăzdeze preluciul oglinzii, cu trene de dungi încreţite.

Au sburat cei dintâi pescăruşi; au svâcnit cei dintâi peşti după gâze, spărgând apa în aşchii luminoase de stropi.

Depe dealul din faţă, dealul coşerelor, coborau în procesiune cârduri de gâşte şi de raţe, cu bobocii după ele, poticnindu-se în grabă spre paradisul lacustru, într'o cumplită gălăgie de gâgâieli şi măcăituri. Adrian a socotit această privelişte prozaică şi această fanfară stridentă o profanare; orătănii de curte venind să turbure o sacră armonie a firii. Pe urmă a îndepărtat gândul ca o netrebnică reminiscenţă a lecturilor. Aici toate se împlineau într'un tot. Nu era nimeni, nimic, să poată destrăma painjenişul de feerie. Feeria dela Zapodia.

Nici Colţun, zăvodul bătrân şi insensibil la frumuseţea dimineţii pe lac, nici el care speria boaştele din iarba înrourată mânându-le spre baltă, nu era străin şi nepotrivit în acest loc. Broaştele săreau cu icniri de piatră svârlită'n adânc. Răsăreau apoi ţinându-se cu labele pe suprafaţa undei ca pe-un trapez şi privindu-l cu ochii neclintiţi, aurii.

Un îndemn nebiruit al copilului din alţi ani, l-a făcut să se aplece şi să caute un bulgăr, să'ncerce a nimeri ca atunci. N'a isbutit. Au împroşcat stropii în jerbă, s'au lărgit cercuri din ce în ce mai depărtate şi mai line — dar broasca îl privea cu aceiaşi ochi neclintiţi, legănată pe trapezul său în balansul măruntelor valuri.

Adrian s'a ridicat în picioare, a căutat altă piatră, a ochit şi încăodată a dat greş. Aceasta nu şi-o ierta! Şi uitând măreţia răsăritului pe lac, s'a pomenit culegând bulgăr după bulgăr şi încăpăţinându-se să recâştige îndemânarea de neîntrecut ochitor. Svrrr! A nimerit însfârşit. Broasca s'a întors cu burta albă în sus. Svrrrr! Alta! Svrrr! Incă una. In focul vânătoarei n'a auzit svon de glasuri pe poteca dinspre curte. Astfel l-a surprins un neplăcut alaiu cu piatra în mână.

— Iaca-i bun! a cuvântat apropiindu-se moş Toader Gliga, înveselit foarte. Se chiamă că mata n'ai prăpădit vremea, conaşu Andrian. S'ar cădè să le punem aieste trii bucăţi la traistă şi să le dăm lui Franţ, maşinistru, să le frigă la ţiglă, că numai el mănâncă spurcăciuni, bată-l nemţăria lui să-l bată.

Toader Gliga râdea, netezindu-şi ghimpii musteţilor tuşinate cu dosul palmei. Adrian găsea mai puţină pricină de veselie.

A lăsat piatra să-i cadă moale, în troscotul ud. Nu-i era atât de moşneag, cât de alaiul adus cu el. Şi nu atât de sora mai mică Smărăndiţa şi vărul Dodel, alt piciu de şase ani neîmpliniţi, cât de domnişoara Irinel Măgură, elevă în clasa a cincea de pension, rudenie îndepărtată în crengăturile genealogiei Cumpătă, aproape o străină, venită întâia oară la Zapodia. In trei zile nu-şi vorbiseră treizeci de cuvinte. Se ţinea în rezervă, poate din sfială, poate din mândrie, încă neaclimatizată la lipsa de ceremonie şi de etichetă a jivalaniei. Iar acum îl prindea trăgând la tir în broscoi!

Dodel Stavru, pui de om dolofan şi bucălat, înălţă sfârcul nasului să-şi rostească entuziasmul cu un sadic dispreţ pentru tragicul situaţiei:

— Phii, bădie Adrian! Mata le-ai dat gata pe toate trii?... Halal!

Cele trei victime se legănau cu pântecul rotund în sus, navigând ca trei cadavre de naufragiaţi spre ţărm. Adrian blestemă tot neamul broştesc. Ca să restabilească distanţa între el şi un mucos de şase ani, a scos tabacherea suvenir dela expoziţia jubiliară şi a început să răsucească foiţa. Admiraţia lui Dodel mergea crescând:

— Acuma fumezi şi mata? Phiii! Ia să văd eu dacă poţi scapara!

CEZAR PETRESCU

Cronica scolară

Ioan Nisipeanu, Ioan Popescu şi Alexandru Ionescu
Carte de limba română pentru clasa II a şcoalelor secundare
Ediţia I-a, Bucureşti, 1935

IV

Continuăm cu ultimele observaţii asupra gramaticei din manualul pentru clasa II-a al d-lor Nisipeanu, Popescu şi Ionescu.

Din punct de vedere grafic, articolele enclitice, terminaţiile cuvintelor flexibile şi sufixele trebuiau scrise totdeauna cu alte caractere şi cu o linioară înainte, ca să se poată vedea mai bine că aceste grupuri de sunete simbolizează raporturile gramaticale, atunci când sunt puse lângă radicalul cuvintelor.

La pag. 193—195, unde se vorbeşte despre adjective şi despre acordul lor cu substantivele, se putea face şi clasificarea adjectivelor după terminaţiile lor, clasificare necesară din punct de vedere lingvistic şi care lipseşte în acest manual.

La paragraful numeralelor multiplicative, lipsesc formele: *simplu, dublu, triplu...,* care se comportă caşi adjectivele de două terminaţii. (Poate acesta a fost şi motivul pentru care n'au fost menţionate!) Tot aşa mai lipsesc, la numeralele adverbiale sau de repetiţie, formele: *odată (o dată), întîia oară, prima oară, a doua oară,* etc. aşacă şi regula de formare a acestor numerale este incomplectă. Şi mai simplu au procedat autorii când, la pag. 198, vorbesc despre numeralele distributive şi le înşiră, fără să deie măcar o regulă incomplectă de formare a lor, căci numeralele distributive se formează prin compunerea cuvântului (adverbului) *câte* cu numeralele cardinale: *câte unul, câte doi, ş. a.* Referindu-ne la programa analitică în vigoare care cere ca în clasa II-a să se predea: „numeralele toate”, constatăm că numeralele substantivale nu sânt nici măcar pomenite. Aceste numerale sânt derivate prin sufixul *-ime* din numeralele cardinale: *unime, doime, treime, pătrime, cincime,* etc. şi trebue să fie adăugate la pag. 199 din manual, sub litera g.

La declinarea pronumelor personale, formele neaccentuate (scurtate): *mi, mă, ne ; ţi, te, vă; i, l, le, o; şi, se...* era bine să fie scrise cu o linioară înainte sau după ele, spre a se arăta că se întrebuinţează înaintea sau la sfârşitul cuvintelor sau, cum se spune în termeni gramaticali: proclitic sau enclitic. Cerem asta spre a deprinde pe elevi cu variatele şi multiplele forme ale pronumelui personal şi spre a nu le scrie greşit mai târziu.

Pronumele reflexiv trebuia studiat imediat după pronumele personal, cu care este în strânsă legătură, nu după pronumele relativ. Apoi, pentru domnii Nisipeanu, Popescu şi Ionescu, pronumele reflexiv „e un pronume, care arată că lucrarea făcută de subiect se întoarce tot asupra subiectului” (citat riguros exact de la pag. 205).

La paragraful despre verb, lipseşte definiţia conjugării active, iar după conjugarea pasivă şi reflexivă (pag. 221) trebuia să se clasifice verbele în două categorii: *tranzitive* şi *intranzitive,* împărţire pe care o învaţă elevii acestei clase şi la gramatica limbii franceze.

Autorii spun că: „vorbele invariabile care lămuresc pe verbe, se numesc adverbe”; iar la exemple găsim următoarea propoziţie: „bietul om stătea *tot acolo*”, în care adverbul *tot* determină pe adverbul *acolo,* nu pe verbul *stătea,* cum ni se spune în regula enunţată. Prin urmare, să se explice lămurit elevilor că adverbul este un cuvânt invariabil care determină pe un verb, pe un adjectiv sau pe un alt adverb şi să li se dea exemple bine alese, nu ca exemplul citat mai sus, care infirmă regula.

Tot aşa de necomplectă este definiţia prepoziţiei, când ni se spune că: „prepoziţiile sânt cuvintele neschimbătoare care fac legătura între alte două vorbe” (pag. 224). Dar conjuncţia nu face şi ea legătura între două vorbe sau cum spun autorii „între două părţi de propoziţie de acelaşi fel”? (pag. 226). Prepoziţia trebue definită ca un cuvânt neflexibil care arată legătura dintre două vorbe al căror înţeles depinde unul de altul şi care cuvinte nu au aceiaşi valoare sintactică, adică nu au aceiaşi funcţie gramaticală. Prepoziţia nu *face* legătura dintre aceste cuvinte, ci *arată* (simbolizează) această legătură (acest raport gramatical) de dependenţă dintre două cuvinte.

La pag. 203, când ni se defineşte pronumele relativ, ni se spune că acest pronume leagă o „propoziţie *atributivă* de un substantiv” şi la pag. 225, unde este vorba de conjuncţie, se întrebuinţează termenul „propoziţie *subordonată*”, cu toate că elevii habar nu au ce sânt acele propoziţii *atributive şi subordonate,* căci deabea la pag. 240—242 se vor studia, pentru prima dată, aceste feluri de propoziţii. Incă o dovadă că autorii acestui manual se adresează elevilor ca şi unor oameni care ar avea acelaşi număr de cunoştinţe şi acelaşi vocabular ca şi domniile-lor. Domnii Nisipeanu, Popescu şi Ionescu au mers aşa departe cu formularea regulelor, încât şi greşelile de punctuaţie, pe care le fac mereu în acest manual, le-au fixat într'o regulă. In adevăr, la pag. 249, nr. 4, vorbind despre semnele de punctuaţie, spun că: „virgula se pune înaintea unei propoziţii atributive”. Acest lucru, l-am discutat în *„Adevărul literar”,* nr. 847 din 28 Februarie, pag. 6, şi repetăm că: numai *propoziţiile atributive explicative* se despart de subiect prin virgulă; pe când cele *atributive determinative* nu se despart niciodată. Dealtminteri, acest lucru îl aprobă şi autorii în regula formulată pe aceiaşi pagină, sub nr. 7. Dintre semnele de punctuaţie, lipseşte paranteza dreaptă, care este la modă în scrisul nervos şi grăbit al contemporanilor şi care trebuia menţionată măcar cu titlu de curiozitate.

In comparaţie cu manualul pentru clasa I-a, acesta este mult mai îngrijit din punct de vedere al greşelilor de tipar. Notăm, totuşi, câteva dintre greşelile neobservate la corectură.

Neastâmpăraţi în loc de *ne stâmpăraţi* la pag. 38, rândul 10 de jos.

Poştii în loc de *poşti* la pag. 117, rândul 16 de jos.

Indelungat în loc de *îndeluugat* la pag. 151, rândul 14 de sus.

Gerundiul în loc de *gerunfiul* la pag. 221, rândul 12 de sus.

Propoziţii în loc de *prozopiţii* la pag. 248, rândul 2 de jos.

Spuneam la începutul observaţiilor relative la gramatica din manual că acest capitol este cel mai bun. Când am făcut această afirmaţie, ne-am bazat pe faptul că majoritatea problemelor prezentate aici sânt cât se poate de clar expuse. Ni se pare că cu cât o problemă este mai grea, cu atât autorii o tratează mai bine; iar lucrurile mai uşoare, tocmai pentrucă sânt la îndămâna oricui, au fost expuse mai necomplect şi mai greoi, cum am dovedit mai sus. Vom menţiona şi câteva probleme bine studiate de autorii noştri. Aşa avem metodic şi complect tratat paragraful despre articol. Subliniem, în special, fixarea regulei pentru întrebuinţarea articolului posesiv: *al, a, ai, ale* (pag. 191), pe care mulţi intelectuali nu-l întrebuinţează corect în vorbirea şi scrisul lor. Ca exemplu ne pot servi chiar domnii Nisipeanu, Popescu şi Ionescu, care se abat dela această regulă tocmai în acest capitol al manualului. Un alt paragraf aproape complect şi bine prezintat este acela relativ la adjectiv (pag. 193—198). Aici trebue să scoatem în evidenţă observaţia subtilă şi interesantă în legătură cu deosebirea dintre *superlativul relativ* (cu comparaţie) şi *superlativul absolut* (fără comparaţie).

GH. AGAVRILOAEI

N. B. Vezi „Ad. Lit.” nr. 848—851.

Eri,
azi,
mâine...
...mii de afaceri se negociază zilnic prin mijlocirea anunciurilor prin
MICA PUBLICITATE
a ziarului
DIMINEAŢA
care reprezintă pentru Dv. modul de publicitate cel mai economic şi vă aduce maximum de foloase.

NOU! De cea mai palpitantă actualitate:
DUBLA CRIMĂ DIN FORTIFICAŢIILE FRANŢEI.
(LINIA MAGINOT IN PRIMEJDIE!)
Roman de PIERRE NORD

Misterele formidabilei cetăţi subterane, desvăluite. Desfăşurarea unei zguduitoare drame în inima garnizoanei nevăzute. — Un mediu de-o originalitate, de un interes insructiv fără pereche: Ofiţeri, femei, spioni, detectivi, — devotamente eroice, suferinţi, dragoste, comploturi se învălmăşesc, surprinzătoare, în acţiuni record.

AZI în „Romanele Captivante"
— La chioşcari, librari şi în gări —

Profețiile în literatură

Dintre varietățile criticei literare, aceia care se ocupă cu judecarea operelor contemporane este, desigur, cea mai supusă greşelilor. Asupra acestei critice zilnice, care se grăbește să înregistreze și să prețuiască literatura prezentului, apasă amenințător verdictul posterității. Orice critică a actualității este neapărat provizorie. Criticul zilnic, oricât de cinstit ar fi cu el însuş, nu poate pretinde pentru judecățile lui o valabilitate definitivă. Este aici o imposibilitate firească de-a cântări drept. O judecată contemporană asupra unei opere literare este în chip firesc necompletă. Aceasta din pricină că opera literară ea însăș, nu e completă decât după ce timpul i-a dat dimensiunile definitive, clasând-o și aşezând-o la locul care i se cuvine. Iată de ce misiunea criticei zilnice este atât de anevoioasă. Intr'adevăr, nu știu ce e mai uşor: Să spui lucruri nouă despre o operă veche și arhicunoscută sau să spui lucruri juste despre o operă contemporană. Rémy de Gourmont, într'una din ale sale „Plimbări literare", spunea: „Chiar contemporanului celui mai ager îi este aproape cu neputință să privească o operă literară în perspectiva pe care i-o va da viitorul"...

Criticul literaturii prezente, desigur, pe lângă un gust cât mai desvoltat și o cultură literară cât mai solidă, are nevoie și de-o mare prudență. Dar tocmai această ultimă însușire lipsește mai des. Prin prudență aici n'aş înțelege numai stăvilirea simpatiilor şi antipatiilor personale (de care nici n'ar mai trebui să fie vorba, mai ales că criticul contemporan, având a se ocupa numai de opere nu trebue să aibă în vedere decât personalitatea literară a scriitorilor, cercetarea personalității omenești a acestora căzând în sarcina istoricilor literari), n'aș înțelege, numai întrebuințarea câtor mai multe puncte de vedere în examinarea operei literare şi supunerea acesteia la cât mai variate procedee de analiză, ceiace exclude, deci, laudele excesive dar şi ponegririle necugetate, — ci aş înțelege mai ales prin prudență evitarea pronosticurilor și a profețiilor. Aşadar, criticul să se ferească de-a declara ce va fi cu cutare operă literară și să se mulțumească să spună ce crede că este. Să nu se grăbească să determine influențele viitoare ci să caute să le dibuiască pe cele prezente, ceiace este deja destul de greu.

Mai ales când e vorba despre desvoltarea viitoare a unei literaturi, a unei părți dintr'o literatură sau a unui gen literar, pronosticurile sânt foarte adeseori tot atât de greșitie pe cât sânt de firești. Căci cine scapă oare de ispita aceasta a prevestirilor? Este aici o pornire adânc omenească și care trece peste marginile literaturii. In domeniul criticei literare ea a găsit, pentru a se manifesta, prilejuri ilustre. Unul din acestea îl oferă Sainte-Beuve. Oricine a cercetat „Causeries du lundi" ale acestuia a putut să-și dea seama de necazurile la care este supusă critica zilnică atunci când ajunge vremea să fie confruntată cu judecata posterității. Pe cât de adânc, de subtil, de just și de original este Sainte-Beuve când vorbește despre literatura trecutului —Causeriile lui formează o prodigioasă și inegalabilă istorie a literaturii franceze până la începutul veacului al XIX-lea — pe atât de parțial, de aproximativ și de nedrept câteodată (deși de-atâtea ori lucid și interesant întotdeauna) este el când vorbește de contemporanii lui. Pe Sainte-Beuve lipsa de perspectivă îl necăjește și îl întunecă, făcându-l să piardă mai întotdeauna viziunea ansamblului. Spiritul lui extrem de elastic se înăbușă în cușca prezentului și nu-și întinde aripile decât pe aria largă a istoriei, dar acolo, într'adevăr, cuprinde și observă tot. Ai spune că e atins de un presbitism ciudat care îl face să vadă limpede şi departe, dar numai în trecut.

Dovadă sânt rândurile cu care își încheie articolul din 2 Septembrie 1850, scris câteva zile după moartea lui Balzac. Este cunoscută neînțelegerea răutăcioasă pe care Sainte-Beuve a arătat-o față de Balzac (neînțelegere pe care, dealtfel, acesta i-a întors-o cu tot atâta răutate). In necrologul pe care i-l face, Sainte Benve, după ce îl compară cu Eugène Sue și îl așează pe aceeaş treaptă cu acesta (ceiace este, deja, o observație menită să surprindă posteritatea), după ce, foarte simplu îl scufundă pe Balzac în grupul romancierilor foiletoniști și senzaționali, după ce înalță pe George Sand deasupra autorului „Comediei umane", Sainte-Beuve sfârșește prin câteva urări în ce privește desvoltarea literaturii viitoare:

„Poate că acum... e timpul să spunem din nou că această literatură" (adică aceia a lui Balzac în primul rând, ca reprezentant al grupului) „a dat o școală și și-a încheiat existența. Fie rea, fie bună, putem crede astăzi că seva ei cea mai viguroasă a secat... Admirând folosul pe care adesea au știut să-l tragă din ei înșiși oameni al căror talent a dus lipsă de condițiile trebuitoare unei desvoltări mai bune, să sperăm pentru viitorul societății noastre tablouri nu mai puțin vaste, dar mai potolite, mai consolatoare, iar pentru cei care le vor zugrăvi, o viață mai liniștitoare și o inspirație nu mai fină, dar mai domoală, mai sănătoasă, mai firească și mai senină".

Sub aceste desiderate se ascunde negreșit convingerea că lucrurile se vor întâmpla într'adevăr așa. Cât de ciudate par asemenea vorbe acum, când perspectiva istorică s'a statornicit! Șapte ani după sentințele și urările lui Sainte-Beuve avea să apară „Madame Bovary", vlăstar puternic tocmai al „celei mai viguroase seve" balzaciene și operă, desigur, care numai „potolită" și „consolatoare" nu este! Sainte-Beuve nici nu bănuește măcar pe departe desvoltarea școlii realiste și s'ar fi revoltat desigur dacă cineva i-ar fi spus în 1850 că din seva „secată" a lui Balzac va răsări jungla naturalistă, cu Zola în frunte, sănătoasă", poate, „firească", fără îndoială, dar nici senină", nici „domoală" și nici consolatoare", mai ales!

Dar nimeni nu putea ști aceasta în 1850. Și iată de ce nici nu se cuvine să se facă o imputare lui Sainte-Beuve pentrucă n'a știut (deși i s'ar putea reproșa că insistă prea mult asupra laturii foiletoniste și senzaționale din Balzac și aceasta din rea voință mai mult decât din convingere). Dealtfel, criticul „causeriilor" a avut cel puțin o prudență formală: și-a exprimat profețiile sub forma ingenuă a unor urări și a unor nădejdi și — ceva mult mai însemnat — s'a exprimat pe el însuş, și-a rostit preferințele și a formulat idealul lui literar, care este tocmai idealul clasic, acela al literaturii pe care Sainte-Beuve o iubea, pentrucă avea cu ea înrudiri puternice.

In orice caz, exemplul lui Sainte-Beuve, ne face să vedem cât e de greu pentru un critic literar să-și învingă temperamentul. Totuși, criticul contemporan numai învingându-și firea, numai călcându-și cât mai des pe inimă, poate spera să ajungă la judecăți aproximativ valabile și pe care viitorul să nu le repudieze cu desăvârșire. Cât despre pronosticuri — poate că Thibaudet avea dreptate când spunea că „critica literară nu poate prevedea decât trecutul".

AL. PHILIPPIDE

Dizolvarea lui d'Annunzio

Gabriele d'Annunzio a comunicat lumii că s'a hotărît să însceneze, personal, moartea sa.

Alt subiect mai vesel n'a găsit.

In tristeța actuală, exact ca în Evul de mijloc, moartea dansează, flueră, cântă din diblă, se strâmbă și glumește.

Anunțarea pompoasă a ultimei scene din viața primejdioasă a poetului italian e în stilul vremii.

D'Annunzio, ca și amicul și rivalul său Marinetti, s'a priceput să fie totdeauna exponentul spiritului de ultima oră.

Autorul „Plăcerii" s'a jucat mereu cu viața lui. Pentru acest lucru, nu-l putem judeca. Fiecare cu plăcerea lui. I-a plăcut însă să se joace și cu viața altora, fiindcă și-a închipuit că e aristocrat, esteț, general... S'a orânduit, fără greş şi cu o consecvență remarcabilă, de partea mânii care ține capătul bățului — niciodată la celălalt capăt. A fost cântărețul cel mai senzitiv al brutalității. A scris mult și prost, deși n'a fost lipsit de talent. Ce a fost mai bun și mai durabil din scrisul lui a notat cu cerneală simplă pe hârtie obișnuită; tot ce a fost mai viermănos și mai ridicol a impregnat cu purpură pe pergament...

D'Annunzio a vrut să fie, cu orice preț, erou; dar s'a rățoit prea mult. Patosul lui artificial i-a remorcat eroismul pe linia comică. L-a ademenit și dictatura. S'a izbit însă de privirea cruntă a ducelui care l-a ipnotizat ca ochiul șarpelui pe un iepure. Și eroul ratat s'a mulțumit să se retragă în vila bogată a unui neamț, pe care a declarat-o pradă de război în favoarea sa particulară. Autoritatea l-a lăsat să-și facă damblaua — și lumea a râs. Apoi a așezat în grădina de zarzavat o corabie veche, ca să-și plimbe uniforma albastră de căpitan — și lumea a râs din nou.

Dar lumea e ingrată; uită repede; sânt atâtea subiecte comice care fură atenția. Și d'Annunzio se luptă eroic, pentru vrâsta sa, împotriva uitării...

De aceia a întreprins recent înscenarea morții sale.

Știrea, cam sinistră în felul ei, a avut darul să provoace oarecare veselie.

Cu acest prilej, unii au aflat cu plăcere că d'Annunzio mai trăeşte; ceiace a contribuit de sigur la înveselirea lor. Pe alții i-a amuzat ideea poetului de a provoca în presa avidă de senzații o serie de necroloage premature. Insuși d'Annunzio s'a înveselit, citindu-le, căci i-au procurat satisfacția unei reclame inedite și a unei constatări prețioase: că mai trăește.

E în sfera recordurilor banale — un record isteț. Fiindcă nu mai poate să se joace cu viața, se joacă, în preajma sfârșitului de comedie, cu moartea.

D'Annunzio a înștiințat cândva că nu știe unde s'a născut, pentrucă leagănul lui a fost un vapor. S'a născut undeva pe mare: simbolic!

Natural că nu vrea să moară în pat. De altfel, e rușinos să-ți termini cariera în pat; poți cel mult s'o începi acolo...

Fostul poet și dramaturg vrea să părăsească scena, după un plan dinainte stabilit. Vrea să termine în baie.

Când? — Când va crede de cuviință. Atunci se va cufunda într'o cadă; într'o cadă de marmoră de cea mai bună calitate, comandată la un meșter cioplitor de sarcofage. In această baie nu va fi apă dulce, nici apă sărată, nici lapte de vacă, ci o soluție chimică. Formula nu se cunoaște; e o invenție a poetului care se pricepe și în chimie — ca și Marinetti.

Ființa poetului se va dizolva în această soluție ca o bucată de zahăr într'un pahar cu apă; din tot ce a fost d'Annunzio nu va rămâne decât lichid.

F. DIMA

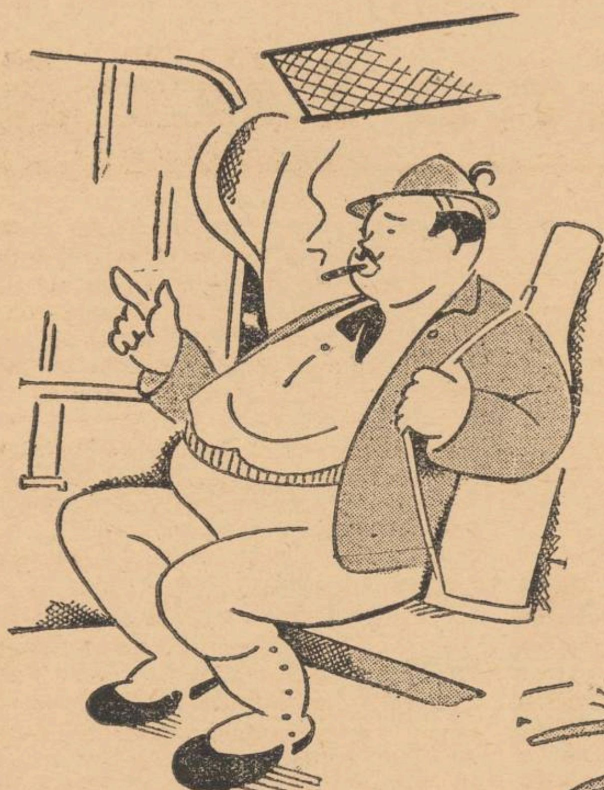
Din Eclesiast

VIII. 8

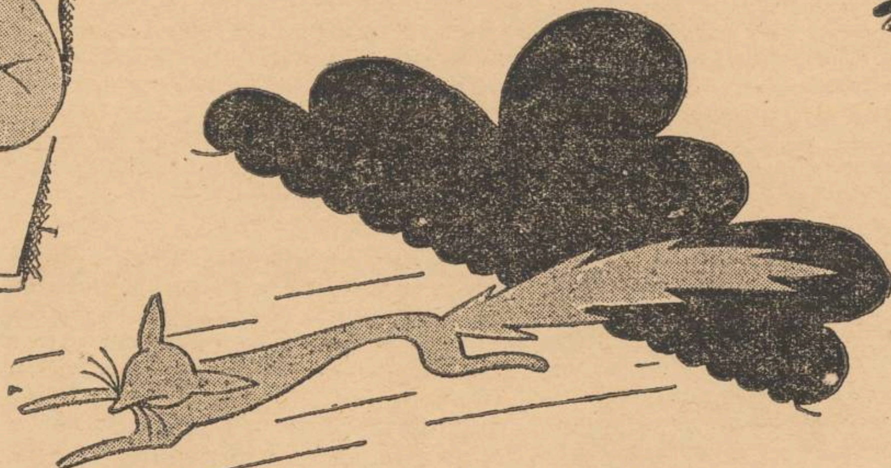
Precum un om nu poate pe vânturi
fi stăpân,
Şi vânturi să oprească de vin ori de
rămân,
Precum nimeni nu este stăpân pe
ziua morții
Şi în război nu poate scăpa de datul
sorții,
'Astfel nici cei ce 'n viață trăesc prin
răutate,
Nu vor scăpa de dânsa ori încotro
vor bate.

G. SPINA

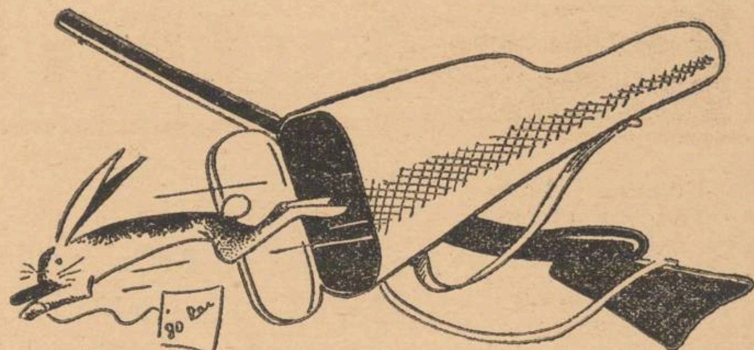
In tren

— *Pot pentru ca să zic, domnul meu, că nu mă dau pe nimeni.*

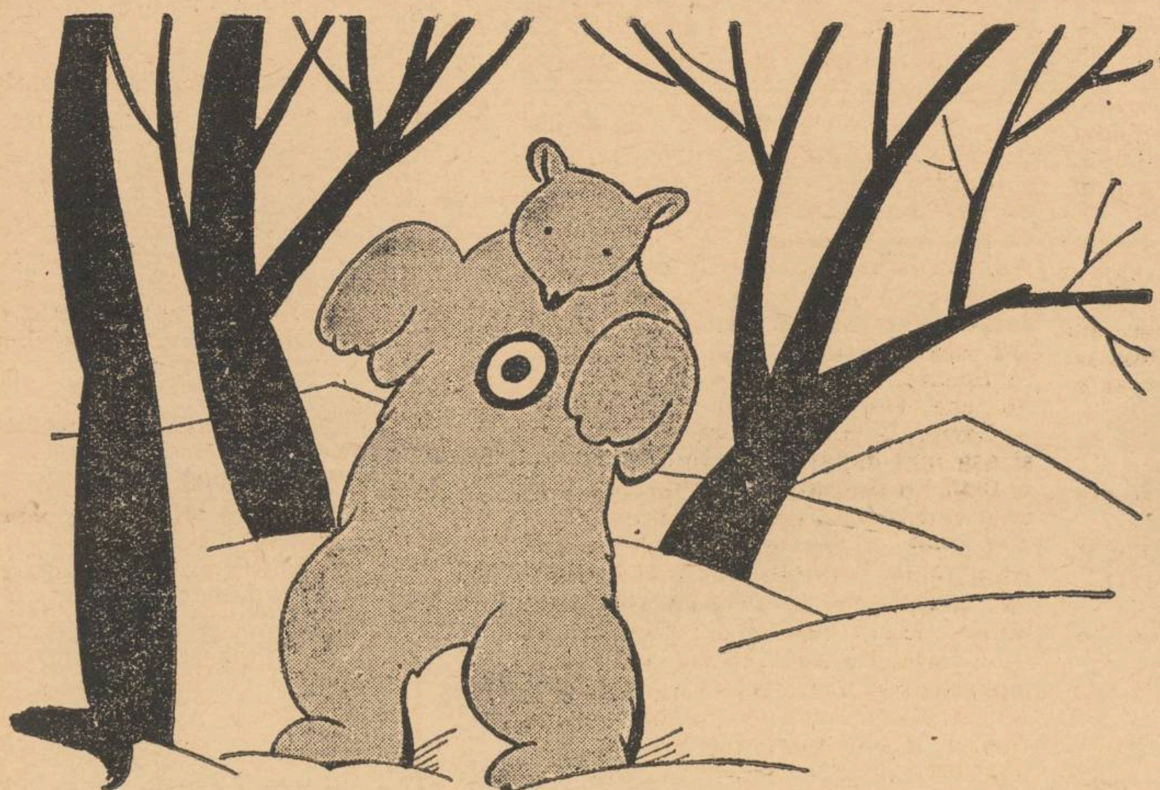

Săptămânal, dobor două-trei vulpi.

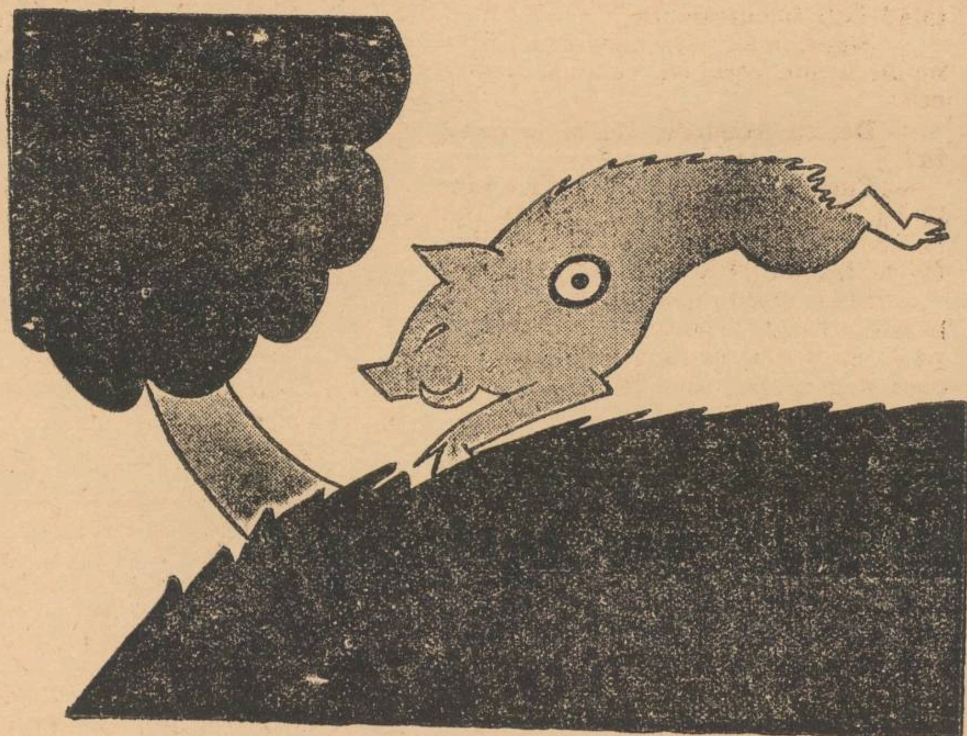

Cerbul când mă vede, îşi plânge de milă!

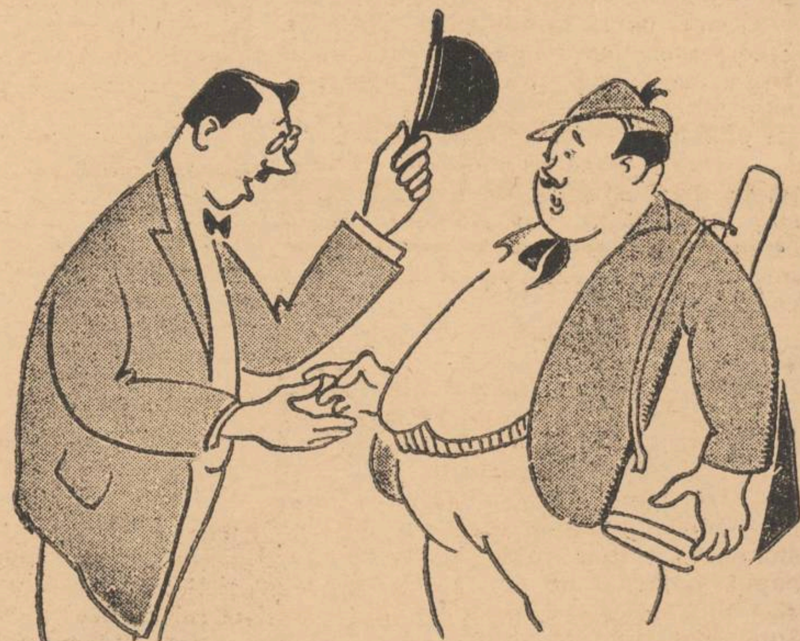
Ursul îşi descoperă pieptul.

Mistreţul fuge, deşi ştie că e inutil.

— *Dintr'un doubleu iau 4 iepuri. Apropos! îmi daţi voie, Nae Vânătorul.*

— *Imi pare bine. Eu sunt proprietarul consumului dela care cumpăraţi iepurii.*

Doi miniştri...

Domnu!.. Domnu!...

Fănescu întoarse mirat capul. De pe trotuarul de vis-à-vis un necunoscut îl striga făcându-i semne amicale cu mâna. Curios, fără a-l cunoaşte, se îndreptă totuşi spre el. Acesta îl primi zgomotos, cu o explozie de veselie.

— Ce-i cu tine prin Capitală, Fănescule? Când ai venit? Bate laba ici. Aveam o presimţire c'o să te întâlnesc...

— ..

— Dar ce te uiţi la mine, ca viţelul la poarta nouă?

— Scuzaţi, dar...

— Ce să te scuz, măi „cap în nori"? Te pomeneşti că nu mă mai cunoşti? Asta-i bună!

Şi se porni pe un hohot puternic de râs, încât trecătorii întoarseră miraţi capul. Ba unul se opri la câţiva paşi de ei, făcându-se că examinează atent o vitrină.

— Nae?...

— Nae, mă uitucule. Nae Guriţă, fostul tău camarad de şcoală, pe care l-ai uitat. Să mă fi schimbat atât de mult? (Işi mângâie obrajii graşi şi proaspeţi raşi). Ce Dumnezeu? Nici cinci ani nu sânt... stai! Carevasăzică 1926... Intr'adevăr au trecut unsprezece ani de când nu ne-am mai văzut. Iţi dai tu seama ce înseamnă unsprezece ani?... Dar cu ce ocazie pe la noi?

— „Pe la noi"? Tu stai în Capitală? Eşti bucureştean?

— Sigur, măi. De zece ani. Spune-mi acum, când ai venit şi pentru ce?

— De, cu treburile. Cu ce te ocupi tu?

— Cum? Cu ce mă ocup? Dar bine frate, provincial, provincial oi fi, dar ca să n'ai habar până într'atât, de... Ce te frământi? Vei fi grăbit poate?

— Chiar foarte grăbit. Să văd cât e ceasul. Nouă! Trebue să mă reped până la Banca Comerţului, unde am ceva de aranjat, apoi la unu plec cu acceleratul de Cluj.

— O! Dar ai timp destul, dragă. Până la unu mai poţi jertfi o oră unui vechiu prieten pe care nu l-ai văzut de atâta timp.

Domnul Nae Guriţă îl luă frumuşel de braţ şi făcându-şi loc prin mulţimea Căii Victoriei, eşiră în Bulevard. Câteva minute mai târziu, erau instalaţi amândoi în faţa unei măsuţe la o bodegă renumită prin vinurile, aperitivele şi preţurile ei.

— O jumătate negru vârtos şi... (adresându-se lui Fănescu): tu ce vrei să iei ca gustare?

— Mai nimic, zău. Nu sunt nici douăzeci de minute de când am luat cafeaua cu lapte la hotel şi nici atât de mult n'o să stăm. Ia să mai văd cât e ceasul. Nouă şi un sfert. Până la zece, amice Nae, sunt al dumitale. După aceia, însă, înţelegi... afacerile sunt afaceri... nu se pot amâna, oricât de plăcută ţi-ar fi compania cuiva.

— Desigur (către chelner): Două porţii din peştişorii ăia de eri, trei sute grame Sibiu, dar din cel uscat că altminteri ţi-l refuz şi o sută grame măsline mari. Pâne să nu ne aduci, cornuri.

— Cam mult. Cine o să mănânce atât?

— Tu, eu, gustă numai din vârtos şi ai să vezi. Ştii tu ce vin e ăsta? pe un golan l-ar face să se sinucidă.

— De ce să se sinucidă?

— De foame, provincialule, de foame. După un pahar simţi un gol în stomac şi o leşinătură de foame în capul pieptului de parc'ai fi eşit direct din spital. La al doilea nu-ţi ajung nici trei menu-uri obicinuite. Dela al treilea în sus devii periculos ca un canibal. Trebue să bagi alimentele în tine ca într'o fabrică de conserve. Şi dacă eşti sărac şi nu-ţi dă mâna...

— Noroc. Bine te-am găsit.

— Ce zici, îţi place?

— Hmm... Mda... N'ar fi rău, dar nici atât de grozav cum spui.

— Ce faaaace?? Nu ţi se pare vinul bun? Dar este cel mai straşnic din Capitală. Nu-i simţi parfumul, aroma, buchetul? Ah! Provincialule, cum se cunoaşte că-ţi sunt maţele şi cerul gurii argăsite de poşirca de pe la voi. Ascultă-mă şi ruşinează-te, prietene. Din ăst vin s'au înfruptat şi l-au găsit excelent Fotache, Cârnu, Buzagiu şi toţi corifeii politici din ţară. Şi tu, tu Vlăduţă Fănescu, un biet moşieraş cu câteva pogoane...

— Pardon. Cinci sute hectare, moară şi...

— Ştiu, ştiu, nu mi le mai înşira. Am aflat la o săptămână după nunta ta dela Elencu. Ai avut grije să i te lauzi. In definitiv aveai şi pentru ce. De... partidă frumoasă, nimic de zis...

— Nae! Te rog...

— De ce te superi? Iţi vorbesc deschis ca unui coleg cu care dormeam într'o cameră şi ne împrumutam cămăşile. Pot să spui chiar ca unui frate... Aşa. Şi cum îţi ziceam, tu, mai mult sau mai puţin un mic proprietar colea, găseşti că vârtosul nu face două parale, iar Fotache, Cârnu şi ceilalţi, nu mai departe ca săptămâna trecută îmi spuneau...

— Il cunoşti pe Fotache?

— Dacă-l cunosc? Auziţi întrebare, oameni buni! Păi bine, băeţelule, Fotache, şeful celui mai mare partid din ţară, îmi este ăl mai bun prieten, cu toate că facem politică diametral opusă.

— ? ! ?

— Te-ai speriat? Noroc!

— Noroc, dragă Nae. N'aşi fi crezut...

— Bea şi altădată să crezi. Dă-l pe gât. Ei, e bun?

— Dacă spui tu...

— Cum dacă spun eu? E bun ori nu?

— E bun, frate, e bun. Nu te supăra.

— Aşa te vreau.

— In cazul ăsta... tu eşti... adică, faci politică?

— Hm. Naivule. Tot „cap în nori" cum te-au poreclit în liceu, ai rămas. (Către chelner): Băete! Mai adu o jumătate şi câteva cornuri.

— Şi ce politică faci tu, Nae?

— Ce politică pot face? Ce fel de politică poate face un cetăţean adevărat? Politica neamului, politica naţiei suptă de străini. Politica contra veneticilor. Adevărata...

— Naţionalistă?

— Fleac! Aceia nu-i politică. O fi ea naţionalistă dar este slabă. Nu gonirea veneticilor, cum vor naţionaliştii, ci sdrobirea lor. Exterminarea. Ii strâng pe toţi într'un ţarc. Două cisterne cu benzină şi foc! Asta-i politică realistă. O politică-Super-Naţionalistă!

— Atunci... Noroc şi-mi pare bine că întâmplarea a făcut să ne întâlnim...

— Intâmplarea? Nici o întâmplare, dragă. Te aşteptam. Şi chiar dacă nu-mi eşiai azi în cale, tot era să ne vedem, fiindcă ai fi primit mâne o telegramă din partea mea prin care te chemam urgent în Bucureşti.

— ? ! ?

— Nu mai holba aşa ochii la mine, că mă enervezi. Faci o mutră... Hai noroc! Iţi place vinul?

— Pe cinste.

— Când ţi-am spus eu. Fii acum atent la ce am să-ţi vorbesc. Tu ştii prea bine, Fănescule, că am fost băiat sărac. Cu chiu, cu vai, lipsit adeseori de strictul necesar abea mi-am putut lua bacalaureatul. Totuşi, am căutat să lupt mai departe şi m'am înscris la Drept. Un an, atât am putut rezista. Dar ce-ţi spun eu ţie toate acestea când doar cu tine am împărtăşit aproape trei ani suferinţele. Tu ai avut mai mult noroc decât mine. Ţi-ai luat licenţa şi te-ai însurat cu o moşie de cinci sute hectare...

— Ba cu Elena, dragă, că n'am urmărit zestrea...

— Mă rog. Cu Elena şi cele o mie pogoane de pământ arabil. Poate dacă urmam şi eu Academia de Comerţ... dar m'a pus naiba să mă înscriu la Drept. Am venit apoi în Bucureşti. Am intrat imediat în politică. Politica o aveam în sânge. Mă atrăgea cu o forţă căreia nu puteam să-i rezist. O ştii asta dela Cluj... aşa că m'am înregimentat la Intransigenţi. Adică la Fotache. După puţin timp am trecut la Cârnu, la conservatori, apoi la alţii şi aşa mai departe, sfârşind cu naţionaliştii lui Buzagiu. Ca să nu mai lungesc vorba, i-am cam colindat pe toţi, fără a-mi putea găsi locul. Avere n'am făcut, e drept. Dar nici de foame, mulţumesc lui Dumnezeu, n'am murit. M'am ales doar cu renumele. Cu Gloria. De acu înainte însă, când am reuşit să fiu „cineva"... Da, da, uită-te ca un viţel. Ce ştii tu câte am tras şi pătimit până să mă formez, până să ajung la treapta... Dar însfârşit. Acum sunt tare şi în curând ai să auzi de mine. Ai să te lauzi la toată lumea că ţi-am fost coleg şi ai băut un pahar de vârtos în tovărăşia mea. Eu...

— In ce partid activezi?

— Ai răbdare. Noroc!

— Noroc şi să trăeşti.

— E bun?

— Excelent.

— (Iar către chelner): Băete. Inc'o juma şi două porţii chefal. Iţi place chefalul?

— Nu e rău.

— ... (în continuare spre chelner): Mai serveşte-ne şi două sute grame şvaiţer, original elveţian. Cornuri! Cornuri! Cu ce vrei să le mâncăm?

Fane dragă, — continuă el, — ca să vezi şi să te convingi, ştii, că eu ţiu foarte mult la părerea ta şi că nu ai de a face cu un lăudăros, citeşte aici.

Domnul Nae scoase încet din buzunarul interior al hainei o foae de jurnal, împăturită cu grije, dete cu mâna la o parte paharele de pe masă şi o întinse în faţa lui Fănescu, netezind-o uşurel cu podul palmei. Citeşte!

— Unde?

— Ici jos, sub titlul: Desvelirea statuii lui Alexe Voinicu.

— Aha!... „Eri după amiază a avut loc în prezenţa întregului guvern cât şi a unui numeros şi select public, ceremonia desvelirii..."

— Mai jos, mai jos. La asistenţă...

— Da. „...în numeroasa asistenţă din lumea politică notăm pe d-nii: Fotache, şeful partidului Intransigent, V. Cârnu, şeful conservatorilor, Buzagiu, fost ministru, preşedintele grupării naţionaliste, Mazăre, fost ministru de interne, Ciocârlan, fost deputat, Aguridă, fost prefect, etcetera."

— Ei?

— Ei!?...

— Cum, ei, mă nătângule? Nu m'ai văzut?

— Unde??

— In ziarul din mâna ta, aiuritule. Nu m'ai citit?

— ...?!? Nu.

— Citeşte înc'odată şi fii atent. Incepe dela Fotache.

— ...Fotache, şeful partidului Intransigent; V. Cârnu, şeful conservatorilor; Buzagiu, fost ministru, preşedintele grupării naţionaliste; Mazăre, fost ministru de interne; Ciorcârlan, fost...

— Acum... Acum...

— ...deputat, Aguridă, fost prefect, etcetera.

— Acum m'ai văzut?

— Nu e, dragă, că doar n'am orbul găinilor şi nici beat nu-s.

— Eşti prost, asta eşti. Pe Fotache l-ai citit?

— Da.

— Cine vine după el?

— Cârnu.

— Mai departe?

— Buzagiu.

— Continuă!

— Mazăre, fostul ministru de interne; Ciocârlan, deputatul, şi Aguridă.

— Citeşte înainte!

— Atât!

— Cum atât? De ce sari? După Aguridă cine vine?

— Nimeni.

— Nimeni, deşteptule? Dar pe etcetera unde-l laşi?

— ? ! ?

— Pe etcetera, da. Ce? El nu-i nimeni? Ia gândeşte-te cine poate fi?

— ...? ! ?...

— Eu, provincialule, eu, Nae Guriţă. Eu sunt etcetera, fiindcă stăteam imediat lângă Aguridă, dar din lipsă de spaţiu, reporterul... O! A fost o ceartă în seara aceia, când ne-am reîntors dela ceremonie... Le-am spus-o verde 'n faţă: Regret. Regret, domnilor, nu atât pentru mine, cât pentru dumneavoastră. Fotache îngălbenise, Cârnu îşi muşca nervos vârful mustăţii...

— Cârnu? Păi n'are mustaţă. Nu-l ştiu eu? In fiecare zi îi apare fotografia în ziare.

— Taci din gură. Vorbeşti prostii. Atunci avea. Şi-o lăsase să-i crească, de necaz că nu m'a putut atrage la el... Dar ce ştii tu de toate iţele şi dedesubturile politicii?... Noroc!

— Noroc!

— Merge?

— Ca undelemnul. E fain. Tii! Am uitat să mă uit la ceas... Douăsprezece fără cinci? Haiti! Am scăpat Banca. Ce mă fac? Am să pierd şi trenul. Alerg...

— Numai cinci minute mai ai răbdare, Fănescule, ca să-ţi pot spune

Continuare în pagina a 10-a

ELIDA SHAVING STICK

Săpunul de ras excelent discret parfumat, înmoaie barba cea mai aspră. Săpunul ideal pentru un ras plăcut.

ELIDA

tocmai ce-i mai interesant pentru tine. (Ţipând către chelner): Inc'o jumătate vârtos şi cornuri. cornuri. Mereu trebue să vă cer. Ce servit e ăsta?... Unde am rămas?

— Mă doare capul. Vârtosul mă ameţeşte.

— Nu interesează acum capul tău. Vorbeam de ceva mai interesant.

— Cum adică? Capul meu nu-i...

— Da' taci odată, omule, şi spune-mi unde-am rămas?

— La cornuri...

—Fane! Fănescule! Te-ai făcut din câteva pahare? Mai bea atunci unul ca să-ţi revii. Noroc!

— Noroc!

— Uite... eu când trec de două jumătăţi, partea mea adică, îmi dispare memoria. Adică, nu că-mi dispare, dar... trebue să nu mă'ntrerupi că-mi pierd şirul. Dela patru jumătăţi în sus memoria îmi revine cu o aşa claritate încât pot...

— Fii te rog mai scurt că pierd definitiv Banca şi acceleratul. Inţelegi, afacerile... întâi, pe urmă...

— Bine, frate. îi... Aha!... Ce le-am spus eu atunci domnilor acelora? Regret. Da, regret şi plec. Eu îmi fac partidul meu. Partidul cinstei. Partidul neînstrăinaţilor. Partidul Super-naţionalist. Nu. Nu mai pot sta alături de voi... Au înlemnit, nu altceva. Motroc, actualul dela Finanţe, m'a luat uşurel de braţ şi a încercat să mă linguşească. Coane Guriţă, nu te supăra... Nimic! am urlat eu. Aţi primit un străin în partid? Aţi primit. Ce caută liftele alea la voi?... Motroc iar rugător către mine...

— Nae, Năică, Năicuţă... Vin să te pup. Am scăpat de o grije.

— Ce-i, dragă?

— Ştii tu pentruce am venit eu la Bucureşti?

— Spune.

— Căutam pe cineva care să aibă trecere la Ministerul de Finanţe. Ce noroc pe mine că te-am întâlnit. Ptiu! Numai tu ai să mă ajuţi.

— Te ajut, dragă, te ajut cu plăcere. La Finanţe sunt ca la mine acasă. Imi dai cererea. Eu intru la orice oră. Două vorbe... Coane... Gata! Imi pune rezoluţia. Numărul la registratură şi s'a terminat. Fără ploconeli, fără multe amânări. In doi timpi şi trei mişcări. Să aud numai ce-ţi trebue? Un brevet de băuturi? O scădere de impozit? Anularea vreunei amenzi? Ori poate la Vămi ai o încurcătură?

— Să vezi, dragă. Aveam o scrisoare de recomandaţie din partea unui senator către Ionescu-Cap, directorul Băncii Comerţului. Acesta trebuia să mă recomande cumnate-si ce ţine pe Popescu-Toc dela Domenii. La rândul lui Popescu-Toc este intim cu nepotul lui Vasilescu, subdirectorul dela Sănătate. Iar Vasilescu, subdirectorul este fratele vitreg al lui Motroc. Inţelegi... intre rubedenii...

— N'ai nevoe, Fănescule, de toţi ăştia, eu...

— Şi Nachmansohn mi-a zis. Vezi dacă cumva dai de vreunul...

— Cine?

— Nachmansohn, de, nu-l cunoşti?

— Ce mi-l vâri pe Nachmansohn aici? Cine-i el? Nu-l cunosc.

— Păi pentru Nachmansohn am venit, dacă tu nu mă asculţi. Nachmansohn are un unchiu cocoşat...

— Nu te mai ascult! Am terminat! Să nu-mi ceri servicii pentru ăştia. Tu ştii cine sânt ovreii măi? (D-l Nae făcu nişte ochi fioroşi) Ştii mă?

— ....

— Din cauza lor m'am certat cu Fotache. A vrut să-i înscrie la el şi chiar i-a înscris. Dar eu n'am admis. N'am nevoe de ei. N'au putut ei să mă încânte pe mine... şi tu, tu îmi vii cu un Nachmansohn?... Drept cine mă ei?

— Dar e şi el cetăţean român...

— A venit din Galiţia...

— E născut din moşi strămoşi, aci...

— Rău că i-au lăsat...

— A făcut războiul...

— Nu l-am văzut... Destul ne-a impânat toată ţara. Cel puţin politica să răsufle... Asta a fost motivul care m'a despărţit de Intransigenţi şi de ceilalţi. Unii vroiau să se 'ncuscrească cu ei, alţii deşi contra lor, erau prea slabi, prea nevolnici... Astfel că am fost silit să-mi fac partidul meu. Partidul Super-Naţionalist.

— Cum? Ţi-ai făcut partidul tău? Guriţă... nu-ţi bate joc de mine.

— Nici o băcac de joc. Partidul este ca şi făcut. Statutele, programul, tactica, tot şi toate le am gata în cap, doar să le tipăresc şi să le dau drumul. Am adeziunile următorilor: (Dl. Nae se uită bănuitor împrejur, apoi cu vocea stinsă): Patrusprezece şefi de organizaţii ale Intransigenţilor, opt şefi dela conservatori şi nouă preşedinţi de circumscripţii din Capitală ai naţionaliştilor. Nu aştept decât primul semn al meu şi trec cu toţii, cu căţel, cu purcel, cu întreaga organizaţie şi membrii respectivi, la mine. Frumoasă lovitură. Ce zici? Ne adunăm cu toţii la Suzana. Vice-preşedintele partidului dă citire actului de constituire şi manifestul către ţară. A doua zi încep să curgă adeziunile. După o săptămână facem prima întrunire în provincie. Invităm toată presa. Cerem puterea. Dacă nu ne-o dă, facem o demonstraţie monstră în Capitală şi succesiunea guvernului ne este asigurată. Poporul e cu noi.

— Extraordinar! N'aşi fi crezut, Guriţă, că...

— Să crezi, băiatule, să crezi.

— Bravo, Nae. Mă felicit cu un astfel de prieten. Chelner mai adu o jumătate, şi...

— Stai! Lasă vinul. Comandă şampanie, şi sandviciuri cu icre negre, căci trebue să faci cinste...

— Eu? De ce?

— Aşa. Fiindcă în momentul acesta ţi s'a schimbat soarta.

— ...

— Domnule Fănescu. Domnule vicepreşedinte al noului partid Super-Naţionalist şi viitor ministru de Finanţe. Şeful vostru, preşedintele partidului şi la rândul lui viitor prim-ministru, vă cere să 'nchinaţi un pahar de şampanie pentru reuşita, prosperitatea şi victoria care...

— Nae!.. Nae!... Naeee!!!.. Simt că se 'nvârteşte bodega cu mine. Nae!... trebue să te sărut... Aşa... şi pe obrazul celalt... Guriţă, prietene... ce are să zică Elena... am plecat om... adică, nu... ba da, tot om am plecat şi mă 'ntorc... Spune-mi, Guriţă, prietene, ce mă 'ntorc? ministru, măi, ministru. Ah! Ştii tu ce 'nseamnă ziua aceasta pentru mine? Chelner! Chelner! Adu o sticlă, două, cât mai multă şampanie. Repede... repede.. Ce şansă! Ce şansă! Bum! Auzi, Nae, cum pocneşte dopul par'ar fi aplauzele delirante ale mulţimii, la întrunirea monstră din Capitală...

— Noroc!

— Noroc, Nae. Trăiască partidul Super-Naţionalist. Am să lupt. Am să-i distrug. Pe toţi. Pe intransigenţi, pe conservatori, pe molateci naţionalişti, pe lifte, pe... pe... Nachmansohn, pe toţi. Noroc!

— Noroc! Stai jos.

— Nu stau... eu... eu... m'am încălzit. A naibii băutura asta franţuzească, dom'le. Te... te zăpăceşte la cap. Mai toarnă-mi o cupă să mă dreg... Vivat!

— Vivat! Dar stai jos, că am să-ţi vorbesc serios. Fii liniştit şi ascultă-mă. Aşa.., Ca vice-preşedinte ai o mare răspundere...

— Am, desigur... Neapărat că am...

— Şi cea dintâi răspundere şi grije totdeodată este procurarea de fonduri. Ne trebuesc primii bani pentru statute, manifeste, înregistrări, tipograf şi alte mărunţişuri. Asta numai până încep a curge cotizaţiile, că pe urmă... casă de fier să ai...

— Şi trebue mult?

— Aşi! Un mizilic acolo de o sută, două de mii.

— Numai atât? Facem rost. Nu duce grije.

— Ei, aşa-mi place. Inc'o cupă? Vivat!

— Vivat! Cresceat! Floreat!... Gaudeamus.... igitur...

— Sst! Taci din gură că ne aude lumea..

— Nu pot. Eu când am o bucurie, trebue... să-i dau drumul. Şi sunt plin...

— Suma aceasta ridicolă, dar totuşi absolut trebuincioasă, ne trebue până în trei zile. Cu cât mai repede, cu atât mai bine. Aşa că tu pleci diseară... Ia vezi cât e ceasul?

— Două... două şi jumătate... s'a dus Banca şi acceleratul... Dar nu-i nimic... nu mai am nevoe. Nachmansohn? Ce-mi pasă mie de el? Am să-i scriu că... Ba nu. Mai bine... (Fănescu se scotoci prin buzunare şi aruncă un portvizit pe masă. Cotrobăi prin el şi scoase afară un plic închis şi un contract pe care le rupse în bucăţele) Na! Na! Am terminat cu el, cu Nachmansohn, cu punctul negru...

— Linişteşte-te, dragă şi lasă-mă să termin. Pleci diseară acasă şi mâne te înapoezi cu banii.

— Banii? Care bani?

— Suta de mii! Ce naiba, doar de ea vorbim.

— Eu?!!

— Tu, Ministrul de Finanţe....

— Păi... n'am, dragă. De unde să scot eu o sumă atât de mare?

— Nu dispui tu de o sută de mii de lei ?

— O avere!

— Dar mia de pogoane? Arenda lor ?

— Fleacuri. N'a fost decât... ah! ţie, acum ca... preşedintele meu... adică, cel mai bun... prieten pot să-ţi mărturisesc. N'au fost decât zece hectare... lotul de împroprietărire al soacră-mii văduve... Atât. Şi alea s'au dus..

— ? ! ?

— Intr'un an dela însurătoare s'au topit... au zburat. De atunci am intrat secretar la Nachmansohn, la bancherul, la marele milionar Nach... mansohn... cu şase mii pe lună. Adică am fost, că de azi trebue să mă consider demisionat... I-am rupt scrisoarea de recomandaţie... şi contractul de furnituri... pierde mai mult de un milion... Il arăt eu lui pentru cât m'a consumat... adică m'a exploatat...

— ? ! ?

— Dar nu te speria. Am eu o ideie formidabilă. Să nu crezi că un ministru.... un viitor ministru de finanţe... uite ce-i facem... cumpărăm, o sută, o mie, zece mii de cărţi poştale şi le trimitem la... hâc! Pardon. Şampania e prea tare, la toţi partizanii. Câte o sută de lei de fiecare, să ne ajute... sau ce mai tura-vura. Mă duc la Motroc. Ca vice-preşedinte al... înţelegi... cu dobândă. Afacerile sunt afaceri... Imi dai o carte de vizită a ta şi mă recomanzi... vice... vicele vostru... Eu am curaj.

— ? ! ?

— Ai o soluţie mai bună? Ce ai rămas aşa?

— Fănescule.

— Ei?

— Cât de beat sunt... eu... eu... tot... hâc! ai dreptate, şampania a fost prea tare şi icrele vechi. Eu văd ca tot... tot cu „norul în cap", adică... cu capul în nori ai rămas.

— Iar începi?

— Fănescule! Fănescule!

— ....

— Unde stă Haimsohn?

— Ceee? Haimsohn?

— Da, el.

— Pentru??

— Il înscriu în partid.... şi ne dă... suta de mii. Il fac.... mi... ministru de finanţe. Pe tine te trec... te trec la Culte, că eşti băiat deştept, cult... ai stofă 'n tine...

— Asta n'am s'o admit niciodată! Nu pot. In... hâc!... partidul al cărui vice sunt... al cărui predestinat... ministru de finanţe... nu admit. Nachmansohn?? Un venetic. O liftă. Un străin!

— E cetăţean...

— A... a... venit din Galiţia...

— E născut din moşi strămoşi...

— Rău, cine i-a lăsat...

— A făcut războiul...

— Nu l-am văzut... Inutil să mai insişti... Nu admit şi pace.

— Totuşi am să-l înscriu.

— N'am să-ţi dau voie.

— Tu? Cine eşti tu?

— Vicepreşed...

— Dobitocule! Imbecilule! Te dau afară ca pe o.. măsea găunoasă.

— Ba eu am să te demit.

— Tu? Tu, măi?

— Eu, vezi bine că eu.

— Fănescule, ţine-ţi gura...

— Trădătorule... eşti... eşti...

— Iţi distrugi cariera. Spune-mi unde stă Nachmansohn să-i fac propunerea.... O sută de mii.... gândeşte-te...

— ...un ferment de dizoluţie...

— Adresa! Dă-mi adresa lui....

— Nu ţi-o dau!

— Dar ce ai cu el, săracul? A suferit alături cu noi...

— Trădătorule!

— Nu putem face deosebiri anticonstituţionale şi neumanitare...

— Vândutule.

— E om ca... hâc! ca şi noi...

— Laşule! Lichea!

— Gândeşte-te înc'odată că ţi-a dat să mănânci pâne...

— Eu plec. Nu mai pot sta la masă alături de un... cu un...

— Fănescule! Fănesculeee! Unde fugi? Adresa... Adresa... E om ca şi tine.... ca şi noi... Democraţie... Egalitate.... Fraternitate... Adresaaaa...

— Ah, politica. Câte talente care ar face cinste teatrelor noastre, câţi artişti de mâna întâia, câte genii nu ne răpeşte ea!

MARIA ARSENE

H. de Balzac

Medicul, medicina şi femeile

Medicul este unul dintre cei mai puternici auxiliari ai femeii cinstite.

●

Toţi medicii cunosc influenţa exercitată de femei asupra reputaţiei lor; vei găsi puţini medici care să nu caute instinctiv să le placă.

●

Ca şi nuiaua lui Moise, reţeta doctoricească face şi desface generaţii. Un medic te reintegrează în patul conjugal când trebue, cu aceleaşi raţiuni cu care a servit să te alunge din el. Iţi tratează nevasta de boli pe care nu le are, ca să vindece pe acelea pe care le are, şi tu nu pricepi nimic.

●

O femee cinstită împreună cu medicul ei, este, în camera ei, ca un ministru sigur de majoritate.

●

gina bolilor, arma cea mai plăcută şi cea
Migrena este, după părerea noastră, re-
mai teribilă întrebuinţată de femei contra bărbaţilor lor.

●

O, migrenă, protectoare a dragostei, impozit conjugal, scut în faţa căruia mor toate dorinţele maritale, o, puternică migrenă! e posibil oare ca amanţii să nu te fi încă celebrat, divinizat, personificat? O, prestigioasă migrenă! o, migrenă vicleană, binecuvântat fie cerul care te-a conceput întâia oară! Ruşine medicului care îi va găsi remediul preventiv!

Trad. de Dr. J. K., R.-Sărat

Expoziţia pictorului C Vlădescu, cu lucrări din ţară şi orient, s'a deschis Duminică 28 Martie în sala „Ileana" (Cartea Românească).

Expoziţia rămâne deschisă până la 16 Aprilie inclusiv

De vorbă cu Ion Minulescu

Romanțe

In biblioteca tatălui meu, pe când eram copil, privem cu mirare la câteva cărți de o formă bizară, puțin obișnuită, făcute din altfel de hârtie și cu coperta colorată delicat. Printre acestea, una mă intriga mai cu seamă: era mai mult lată decât înaltă, avea hârtie lucioasă și groasă și pagina de deasupra purta un fin desen în portocaliu palid, al cărui înțeles nu mi-l puteam descurca bine.

Cartea asta o învârteam mult între palmele mici, cu dragoste, apoi o deschideam și priveam rândurile neegale, ca niște ramuri neregulate ale unui copac înflorit. Erau un fel de versuri, dar altfel decât celelalte pe care le știam.

Pe urmă vâram iar volumașul în raft, înghesuindu-l între celelalte semene ale sale, între care însă el rămânea rebel: mai înafară decât celelalte, nevrând să se alinieze în front și mai scurt, atrăgând îndată atenția asupra excepției sale.

„Romanțe pentru mai târziu" — spunea titlul acelui volum ciudat.

— Pentru mai târziu... murmuram eu, fără glas, ca o făgăduială.

Și mai târziu, făgăduiala aceia s'a prefăcut în fapt, când hieroglifele cărțuliei misterioase și-au desfăcut ramurile și mi-au pus înaintea ochilor și pe suflet cântecele romanțelor originale, delicate și calde ale poetului Ion Minulescu:

Tăceți voi toți din jurul meu,
Vă rog tăceți —
Că 's obosit,
Și-ași vrea să dorm,
Și-ași vrea să mor,
De-ar fi să pot muri curând
și mai ușor
Ca cei ce 's morți de mult!...
Tăceți...
Vă rog tăceți...

(Romanța celui ce s'a întors)

Descoperirea acestei comori care până atunci rămăsese îngropată pentru mine în taina nepătrunsului, a fost ca acele zile cu soare clar care te trezesc disdedimineață cu sufletul lin.

Dar poeziile, romanțele ale lui Ion Minulescu — așa cu mle-a botezat el în amărăciunea lipsei de înțelegere a celor din epoca tinereții lui, au rămas „pentru mai târziu".

Ploi ritmice și melodioase

Mai târziu, am început a ceti în „Viața Românească" și'n „Adevěrul Literar" alte versuri de-ale poetului, acum altfel, mai mature și mai cuminți, dar tot așa de proaspete, calde și originale. Același cântec melodios al versului, aceiași împărechere dulce a vorbelor, făcând din poezii curgeri cântate de ploi de cuvinte și reflexe melancolice de apusuri colorate savant și pitoresc.

Ploae, ploae, ploae...
Ploae multă,
Ploae deasă,
Ca beteala
De mireasă.

O transcriu din memorie.

Doamne, Doamne,
Ce să fac?
Ce să fac!
M'am certat cu plopii-aseară
Și nu știu cum să-i împac.
Cum să-i fac să mă 'nțeleagă
Că frăția ce ne leagă
Nu-i decât o vorbă 'n vânt
Și că plopul cât se 'ndoae
Chiar când e stupit de ploae
E mai viu
Și mai puternic
Decât omul cel nemernic
Ce se stinge pe picioare
Ca un muc de lumânare
Intr'un sfeșnic.
Ploae, ploae, ploae!...

Nu vreau să caut poezia tipărită și să văd de n'am greșit versurile. O las așa, ca un omagiu adus domnului Minulescu, — că deși am cetit-o sunt ani de-atunci, o mai știu și-acum. Il rog să nu se supere că poate i-am ciopârțit-o.

Artă pură

— Vino mâne dimineață la Minister, — mi-a spus la telefon vocea poetului Minulescu, — eu de fapt n'am ce căuta acolo, dar vin numai ca să-ți fac o plăcere. Vom fi singuri și vom putea face la Ministerul artelor „literatură pură".

M'am grăbit să alerg.

In fața mi-a apărut poetul, c'o privire de lunete groase ce le poartă pe după urechi, c'o față bucălată de copil bine hrănit, c'o înfățișare de om voinic și bun — ca acei unchi ce fac bucuria copiilor, scoțând de prin buzunare tot felul de pachete cu bomboane și jucării și-apoi distrându-i cu tot felul de jocuri și scamatorii.

— Stai jos, aici, în fața mea și spune ce vrai să știi dela mine? — mi-a spus, zâmbind jovial.

Pretenții aveam destul de multe.

— Aș vrea să-mi spuneți câte ceva din cariera dumneavoastră literară. Cum ați început a scri și când?

Ion Minulescu, cântărețul romanțelor mele de mai târziu și-a ploilor, toamnelor, marinelor și alte cântece frumoase, a plecat capul, parc'ar fi spus: „de unde s'o iau?".

— Am plecat de tânăr la Paris, — a zis — având în suflet poeziile lui Eminescu și sclipiri din Alexandru Macedonsky. Acolo, am dat peste cu totul alt mediu poetic. Poezia franceză era subt influența lui Verlaine, Baudelaire, Mauréas și alți simboliști. Făcând cunoștință cu pictorul Galanis, acesta m'a prezentat lui Jean Mauréas, grec de origină, care mi-a apărut cu mustața-i neagră și mare ca a unui palikar și cu monoclul în ochi, spunându-mi:

„Dacă ai talent, scrie, scrie întruna, chiar dacă nu știi bine franțuzește."

Jean Mauréas publicase și se făcuse cunoscut cu „Le pélerin passionné". Noi, studenții balcanici, am organizat — îmi aduc aminte — un fel de sărbătoare în cinstea lui, cântându-i pe aria Toreadorului, din Carmen:

Jean Mauréas a publié
„Le pélerin passionné",
Buvons amis, buvons encore un coup
Et célébrons son immortalité.

Simțirea și sensibilitatea mea se potriveau minunat de bine cu aceia a pleiadei de poeți simboliști pe care îi descoperisem: Jules Laforgue, Baudelaire, Verlaine, Corbière, Arthur Rimbaud.

Am început și eu a scri, silindu-mă să exprim cât mai personal simțirea mea. Așa m'am întors în țară, plin de entuziasm pentru școala nouă literară pe care o adoptasem.

Papirusul descoperit la Pompei

— Ați început a publica în revistele românești?

— Ași! Crezi c'așa ușor mergea? Intors în țară, am găsit ușile redacțiilor închise pentru poeziile mele simboliste.

„Ce sunt prostiile astea?" — mi se spunea.

„Simbolist" era sinonim cu „nebun", „zăpăcit".

Ca să pot apărea și eu, eram silit să public poezii care erau în ton cu ceiace se aprecia de către public. Lăsându-mi versurile mele pe care le consideram bune, dădeam de cele învechite și dulcege, care nu mai erau în vederile mele.

— Și?

— Până 'ntr'o zi când mi-a trăsnit prin cap să fac și eu cum făcuse un poet englez, nu-mi mai aduc aminte care. M'am apucat și-am transcris frumușel poezia mea „Celei care minte" și care începe cu versurile:

Eu știu c'ai să mă 'nșeli chiar mâne...

Și punându-i titlul „Traducere de pe un vechiu papirus descoperit la Pompei" — o trimit la revistă. Ei! dacă-i traducere, merge! Și mi-o publică numaiedcât.

Ce se'ntâmplă, însă? Poezia are succes. Toți o fredonau, o știau pe dinafară, o auzeam pretutindeni.

Mă întâlnesc cu Chendi.

„Nu cumva mai ai și alte traduceri?" — îmi spune.

— „Ce traduceri? — izbucnesc eu. — Nu-i, domnule, nici o traducere. E de mine."

„Cum de tine?"

„E de mine. Da.'

Chendi mi-a tras atunci o palmă amicală și mi-a spus:

„Mă, băiete, mă, numai așa să scrii de-acu înainte, că ți le public pe toate."

După războ

— Abia după războ, însă, — continuă Ion Minulescu, — am început a avea succes și-a mi se vinde cărțile. „Romanțe pentru mai târziu" au stat nevândute ani de zile. Acum s'au scos patru ediții una după alta.

— Era alt spirit, — spun eu.

— O fi fost, — râde șiret poetul —; dar eu am făcut altceva. M'am apucat și-am urmat Conservatorul de Artă Dramatică, ca să învăț să-mi spun versurile. Le spuneam natural și sugestiv și cei ce mă ascultau întrebau numaidecât, intrigați „Ce-i asta?"; „Sunt versuri de mine, din volumul cutare" — răspundeam eu. Căci un lucru nou trebuie să-l deprinzi, să-l descifrezi, să înveți să-l guști.

Două mari satisfacții

— Două mari satisfacții am avut în viață, — urmează domnul Minulescu, răspunzând la întrebarea mea.— Două satisfacții care-au venit pe neașteptate, procurându-mi mare bucurie.

Cea dintâiu e următoarea: cunoscutul neurolog, doctorul Marinescu, mă poftește într'o zi să viu la Academie unde va face o comunicare în care va vorbi și de mine.

„Vrau să te studiez pe dumneata, — îmi spune, — pentru că ai audiția colorată ca Rimbaud.

„Eu audiție colorată?" — mă minunez.

„Da. Căci altfel cum ai spune:

De ce-ți sunt ochii verzi...

Culoarea wagnerianelor motive —

De unde știi că motivele wagneriane sunt verzi?"

Prins asupra faptului, am început a îngâna una alta, culoarea verde a stridenții...

„Vezi? — mi-a spus profesorul Marinescu — ai audiție colorată prin instinct, fără să-ți dai sama. Ești un caz interesant și de-aceia vrau să te studiez."

A doua surpriză:

Vorbeam cu domnul Țițeica și-l întrebam pentruce nu ține o conferință despre ultimele sale descoperiri în domeniul matematicelor superioare.

„Pentru tine, — îmi răspunde el, — ce interes poate avea asta; căci ești mai tare decât mine în materie.

„Cum? — mă uimesc eu. — Ce spui? Iți bați joc de mine?

„Imi pare rău că nu mă crezi, — îmi răspunde. — Uite, întreabă pe-un elev de-al meu dacă n'am vorbit eu la curs despre asta, relevând că tu ai enunțat teoria lui Einstein înainte de-a o formula el.

„Teoria lui Einstein? Nici nu știu cine-i acela.

„Teoria relativității, — spune el. — O ai în poezia în care spui:

Tristețea trenului ce pleacă
Noi n'am simțit-o niciodată
Căci călător — ades cu trenul —
In clipa când pornim din gară
Noi stăm pe loc
Doar trenul pleacă...

Dumneata dacă n'ai fi scris poezii și te-ai fi ocupat cu Matematicele, ai fi formulat desigur Teoria Relativității.

— Inchipuește-ți — sfârșește Ion Minulescu, — eu și Teoria relativității! In orice caz, nu pot spune că asta nu mi-a făcut plăcere.

Trei lacrimi reci de călătoare

— Cum compuneți? Ce preferință aveți?

— Când am o idee, ori îmi trece ceva prin gând, mă încăpăținez să cuget într'una la acel lucru. Scriu de obiceiu noaptea, pe care eu o consider prietina omului. Pun pe hârtie prima formă a versurilor, așa cum îmi vine. Apoi, mă gândesc la ele în tramvai, pe drum, în tren, în pat, învârtindu-le și combinându-le în tot felul. Pe urmă le pun în forma definitivă.

„Trei lacrimi reci de călătoare" e una din poeziile pe care le-am scris ușor, repede, căci a fost pornită dintr'un sentiment puternic, trăit. Condusesem pe-o Americană, o prietenă, la Boulogne, de unde lua vaporul. Pe când vaporul se depărta de țărm, ea își ștergea lacrimile și mie îmi venea să plâng. Intors spre Paris, în trenul ce mă ducea, au început dintr'odată să-mi sune versurile în minte.

Trei lacrimi reci de călătoare

Imi plac, dintre lucrurile pe care le-am scris, și „Soarele", „Anotimpurile", „Vagabonzii" și „Strofe pentru cel de Sus" — din care are să apară acuma, de Paște, „Ultima rugă", în „Revista Fundațiilor regale".

Imi place și proza și teatrul pe care îl consider una din cele mai complecte formule de artă. Teatrul te face să intri în pielea nenumăratelor personagii pe care le manipulezi. Trebuie să fii la rând servitor, amorez, profesor, femeie, copil etc... Și-apoi, dela o vârstă, nu mai poți să tot scrii poezii, căci nu mai poți scrii poezii de dragoste și poezia adevărată e poezia de dragoste", — sfârși Ion Minulescu, cu aceiași bună voie și curgătoare vorbire cu care îmi răspunsese la toate întrebările mele.

Romanța celui ce s'a 'ntors

O, de-ași putea să vă spun tot...
Dar nu —
Plecați...
Că 's obosit —
Și-ași vrea să dorm
Și-ași vrea să mor
De-ar fi să pot muri curând și mai ușor!...
M'ați ascultat —
Vă mulțumesc...
Acum plecați!...

Imi spuneau sufletului parcă poeziile domnului Minulescu care îmi răsăreau în minte pe rând, ca niște flori delicate de caiș ce-și scutură petalele în vânt.

VALER DONEA

Jerome K. Jerome

Arta pescuitului

Vezi pe unii oameni închipuindu-și că spre a ajunge maistru în arta pescuitului e deajuns să te pricepi să cârpești minciuni, ori să fii un lăudăros fără pereche. Grozavă greșală! Orice începător s'ar pricepe atunci de minune. Minciunile grosolane însă nu-s bune la nimic; trebue să stai să înflorești fapte verosimile, să pari totdeauna sincer și de o cinste ireproșabilă. Numai după asta se recunoaște, un adevărat pescar. Acesta râde de începătorul tinerel care povestește despre un miraculos pescuit. Bine înțeles, nimeni nu-l crede. Adevăratul pescar, dimpotrivă, intră liniștit în crâșmă, ba chiar cam tăcut și s'așează cu pălăria în cap pe cel mai bun scaun pe care-l găsește la îndemână. Iși umple pipa și fumează în tăcere. Lasă întâi pe cei tineri să se laude cu isprăvile lor, apoi, prinzând momentul când conversația tânjește, își scutură scrumul pipei și spune cu aerul cel mai nevinovat din lume:

— Nici nu face să vă mai spun ce-am prins azi.

— Dece nu? — răspund cei din jur.

— Fiindcă nimeni nu m'ar crede.

După ce-a rostit aceste vorbe, își umple tacticos pipa, trage de câteva ori tacticos dintr'însa și comandă trei „scotch-uri" reci. Toți tac; nimeni n'ar îndrăzni să-l contrazică. Atunci, fără a mai aștepta să-l îndemne careva, urmează:

— Nici mie însumi nu mi-ar veni a crede dacă mi-ar povesti cineva; totuși, așa s'a întâmplat. Am stat toată după amiaza fără să prind nimic, afară de câteva duzini de plătici și vreo douăzeci de știuculițe; tocmai mă hotărîsem să plec, gândindu-mă că nu face să-mi mai pierd vremea degeaba, când deodată am simțit că țicnește ceva la undiță. Am crezut că-i vreun chitic și-am vrut să-l scot. Ce să vă spun, pe onoarea mea că nici n'am putut clinti undița; mi-a trebuit o jumătate de oră ca să-l scot pe mal și'n fiecare clipă mi-era frică să nu-mi rupă undița. In sfârșit, am înhățat peștele și ce credeți dumneavoastră că era? Un morun! Da, domnilor, un morun de douăzeci de chilograme, prins cu undița. Văd c'ați rămas uimiți și aveți dreptate să fiți: Băete, mai adă trei „scotch-uri"!

Mai povestește după asta, cum s'au minunat toți martorii de față la întâmplare, ce i-a spus nevasta când l-a văzut și ce-a crezut Cutare și Cutare.

Mi s'a întâmplat de câteva ori să întreb pe câte-un crâșmar dacă nu-i sătul până în gât de znoavele pescarilor.

— Eh! — spuse el, — nu; la început e drept că rămâneam cu gura căscată, dar acuma și eu și nevastă-mea le ascultăm fără să ne mai pese. Suntem obișnuiți.

Am cunoscut odată un tânăr foarte conștiincios, care a avut ideea să-și aleagă ca distracție tocmai pescuitul cu undița; și-și jurui să nu exagereze niciodată rezultatul zilei mai mult decât douăzeci și cinci la sută.

— Dacă prind patruzeci de pești am să declar cincizeci și așa mai departe; dar n'am să merg, Doamne-păzește, mai departe, căci ar însemna că mint și minciuna-i un mare păcat.

Dar douăzeci și cinci la sută era un fleac. Nu se putea niciodată mulțumi cu atâta pur și simplu, pentrucă niciodată nu prindea mai mult de trei pești pe zi și sfertul lui trei e greu de calculat, mai ales când e vorba de pești. Ca să simplifice lucrurile se hotărî să îndoiască numărul.

Vreo lună, două, rămase la sistemul cel nou. Dar nici așa lucrurile nu se îmbunătățiră. Nimeni nu voia să-l creadă când afirma că numai dublează numărul, așa că nu trăgea niciun folos. Și pe lângă asta atâta modestie displăcea foarte mult confraților de meserie. In vreme ce spunea c'a prins șase pești, când de drept prinsese trei, cum să nu se indigneze când vedea pe vreun rival lăudându-se cu câteva duzini.

Așa că încheie o nouă învoială cu conștiința lui. Deatunci înainte fiecare pește prins trebuia să valoreze zece; fiind dela sine înțeles că ai ajuns la cifra zece înainte de-a prinde primul pește. C'un astfel de sistem nu puteai prinde niciodată mai puțin de zece pești. Intâiul se transforma deodată în douăzeci și tot așa mai departe.

Această invenție e atât de ingenioasă și ușor de pus în aplicare încât Asociația Pescarilor s'a gândit s'o adopte. Și în adevăr, acum doi ani, Comitetul Asociației propuse sistemul care fu respins numaidecât de membrii cei vechi, care nu consimțeau cu niciun chip să-l primească decât dacă fiecare pește s'ar socoti drept douăzeci, și dacă suma totală s'ar dubla.

Dacă vi se întâmplă să n'aveți ce face într'o sară, vă sfătuiesc să vă duceți într'un sat de pescari și să intrați la o crâșmă; așezați-vă la tejghea, dacă vreți să întâlniți negreșit câțiva pescari bătrâni care să vă povestească, la un pahar de vin, într'o jumătate de oră, atâtea povești încât să v'ajungă pe-o lună.

Harris se făcuse nevăzut; după ce se repezise îndată după-amiază la bărbier, se 'ntorsese și se'ndeletnicise o bucată de vreme cu lustruitul pantofilor, apoi ieșise din nou, așa că George și cu mine, întovărășiți de cânele meu Montmorency, am ieșit să ne plimbăm până la Wallingford și înapoi. Intorcându-ne, ne-am oprit la un han mic ca să ne odihnim și să ne potolim setea. Inăuntru, singurul mușteriu era un moșneguț ce trăgea liniștit dintr'o pipă lungă de lut. Am intrat îndată în vorbă cu dânsul.

Ne informă că ziua fusese frumoasă; noi, la rândul nostru, i-am spus că ziua de eri fusese tot așa de frumoasă și căzurăm de acord că mâne, are să fie de bună samă o vreme minunată. Apoi George mai adăogă că, anul acesta, recoltele se arătau bune.

Stând noi așa și sfătuind, bătrânul află că suntem străini prin acele paragini și că plecăm a doua zi. Făcându-se apoi tăcere dela un timp și uitându-ne în jur pe pereții odăii, am descoperit o vitrină așezată sus deasupra căminului în care se afla un păstrăv împăiat. Peștele era așa de mare că semăna cu un batog.

— Aha! — făcu pescarul, care ne urmărise privirile. — ce ziceți, strașnică lighioaie?

— Extraordinară, — îngăimai eu cu uimire.

— Cât credeți că cântărește? — întrebă George.

— Nouă chilograme și jumătate, — răspunse moșneguțul, punându-și surtucul. — Se împlinesc șaisprezece ani la trei a lunii viitoare de când l-am prins la capul podului, cu un boiștean. Aflasem că se pripășise în râul nostru și-mi pusesem în gând să-l prind. Cred că n'ați mai văzut de multe ori unul de așa mărime. Bună-sara!

Și plecă, lăsându-ne singuri.

Nu ne mai puteam lua ochii dela pește care, în adevăr, era cu totul neobișnuit. Stăteam uitându-ne la el când intră pe ușă comisionarul din localitate c'o halbă de bere în mână; întoarse și el ochii către vitrină.

— Frumos păstrăv, — spuse George întorcându-se spre dânsul.

— Ai dreptate, domnule, — răspunse el și dădu pe dușcă o parte din halbă. Desigur că vă aflați pe aici când a fost prins?

— Nu, noi nu suntem de-aici.

— Atunci de asta nu știți nimic. M'a bătut norocul să-l prind acum cinci ani.

— Vra să zică dumneata l-ai prins?

— Da, — răspunse omulețul — lângă stăvilar; dar pe vremea aceia nici nu-i putea spune stăvilar. Era într'o după-amiază și aveți să vă minunați când am să vă spun că l-am prins c'o muscă. Mă dusesem să pescuiesc știucă și nici prin gând nu-mi trecea de păstrăv; când am văzut ce-am scos la mal am rămas încremenit. Cântărea treisprezece chilograme. Bună-sara, domnilor!

După cinci minute un al treilea individ reușise să-l pescuiască c'un oblete; după asta intră un om mai în vârstă care se așeză lângă fereastră. Noi tăceam. După câteva clipe George, întorcându-se spre noul venit, îl întrebă:

— Dacă nu te superi, domnule, am vrea să te întrebăm, eu și prietenul meu, cum ați izbutit să prindeți păstrăvul acesta?

— De unde știți că eu l-am prins? V'a spus cineva?

— Nu ne-a spus nimeni, am răspuns amândoi într'un glas; dar așa am avut noi o presimțire că dumneata trebuie să-l fi pescuit.

— Curios... da, tare curios, căci în adevăr eu l-am prins, — spuse el râzând. — Mi se pare tare nostim cum de-ați ghicit că tocmai eu am fost acela. E un lucru demn de luat în samă; mi-a trebuit o jumătate de oră ca să pun mâna pe el. Mi-a rupt și undița. După ce m'am întors acasă, l-am cântărit cu grijă: avea șaptesprezece chilograme.

Și ieși și el din cârciumă.

După asta intră și cârciumarul; l-am chemat ca să-i povestim feluritele istorii pe care le auzisem. El izbucni în râs:

— Ei! niciunul nu-i mai breaz decât că mi-ar fi dăruit mie păstrăvul dacă l-ar fi prins ei? Doamne păzește; s'ar fi păzit ca de foc!

Și la rândul lui ne povesti întâmplarea adevărată a acelui pescuit miraculos. Pe atunci era copil mic și-a fost o adevărată minune, cum se'ntâmplă numai copiilor care fug dela școală, ca să se ducă la pescuit c'o bucată de sfoară legată de-un băț, în loc de undiță. Ne mai spuse cum păstrăvul îl scăpase de bătaie și cum îl lăudase profesorul, recunoscând și el că asemenea ispravă face mai mult decât regula de trei simplă și orele de învățătură pierdute.

Cineva îl strigă dela tejghea și crâșmarul plecă grăbit lăsându-ne mai departe în admirarea păstrăvului cel minunat; de ce-l priveam, de ce-l admiram mai grozav.

Curiozitatea lui George creștea tot mai tare. Ne mai putându-se stăpâni, se cățără pe-un scaun ca să vadă peștele mai de aproape. Dar scaunul alunecă și George se agăță de vitrină ca să nu cadă. Grozăvie! Vitrina se desprinse și se prăbuși la pământ, cu toate că prietenul meu se sforța din răsputeri s'o ție; sticla și'mpreună cu ea păstrăvul, se sparseră în mii de țăndări. Poate erau numai nouă sute; nu le-am numărat. E lucru neobișnuit ca un păstrăv împăiat să se sfarme în mii de fărâme. Cercetându-l mai cu băgare de seamă, am văzut că era de ghips.

In românește de T. S.

Unde aș vrea să fiu în April?

Sunt și eu gata să zic cu poetul: „Ah! de-ași putea fi, când va începe luna lui April, în Anglia!" N'am văzut-o de cât în lunile de toamnă, când apare ca o fantasmă în ceață și te rănește în suflet cu verdele crud al unicelor sale peluze! Să pot pleca, întins la Londra aș descinde și m'aș opri pe malurile fermecate ale Tamisei...

Mi-aduc aminte de o primăvară la Florența. Din grădina Boboli am lăsat să-mi curgă privirea și gândurile pe apele Arnului, dealungul palatelor care străjuesc trecutul.

N'am avut inima să stau mult îngropată în umbra răcoroasă a lungilor săli din palatul Petti și din Galeriile Uffizzi. Cu ochii plini de chipurile madonelor lui Botticelli și ale duceselor lui Bronzino, am eșit în soarele strălucitor și am întâlnit frumusețile din ramele muzeelor, vii și reale, mâncând prăjituri și înghețată în cofetăriile elegante...

Italia de Nord, Florența sunt raiul pe pământ, e drept, dar nu le privim cu recunoștința pe care o merită... Ni se pare că e datoria lor să fie frumoase mai ales primăvara...

Dacă aș putea să plec în lungi călătorii prin lume, mai degrabă aș vrea să mă mai duc odată în Olanda și numai în luna lui April. E ciudat ce putere de atracție are acest colț de lume, curat și rânduit, asupra sufletului celui ce a cutreerat-o odată în viața sa. Frumuseța sa e departe de splendorile Italiei. Haga a fost numită „cel mai frumos sat din lume" și, se zice, că un comunist, trecând prin Amsterdam, ar fi oftat zicând: „Ce nădejde poți să mai ai în triumful comunismului, în țara aceasta, în care orice trecător poate vedea pe regina țării cosând la fereastră?".

Pe marginea drumurilor și a canalurilor se înalță copaci, iar morile de vânt fac semne ne'nțelese turmelor de vaci bălțate ce pasc molcom și liniștit pe fondul peisagiului.

Chipuri de bărbați și femei, ivite pe ici, colo, în portul lor național cu hainele largi, largi, pare că ar fi umflate de vânt, băețașii cu pantalonii și vestele lor în care par a fi anume îmbrăcați să se simtă în voie, fetițele drăgălașe cu șaluri cu țarțamuri, bonetele cu aripioare, fustițele lungi până'n pământ, de sub care se zăresc saboții de lemn, sunt apariții comice și înduioșătoare, perfect încadrate în peisagiile unei vieți simple și confortabile ca aceea pe care ne-o înfățișează toată Olanda.

Acolo, când eși din muzeele de pictură, vrei să mergi numai afară la câmp, căci tot modernismul te jignește, ți se pare neisprăvit și dezordonat. Chiar în orașe ca Haga, cu toată aparența sa de sat, te simți bine numai printre vechile clădiri, în dughenele cu antichități, unde găsești porțelanuri albastre de Delft, cristale albe aduse din Anglia odată cu refugiul Stuarților, poterii de China, și alte lucruri prețioase aduse odinioară din Insule, de negustori bogați din Shanghai sau Canton.

Astfel istoria acestei țări și a politicii sale stă scrisă în lucruri rare, care au fost odinioară ale Mandarinilor și Iacobiților.

Dar țara primăverii este regiunea Haarlemului cu sutele sale de hectare înflorite în purpuriu și galben. A treia Duminică din Aprilie este „Duminica lalelelor", pelerinagiu pe care-l fac toți Olandejii cu devoțiune religioasă. Prețul speciilor de cea mai fină calitate a atins sume fabuloase. In secolul al XVII-lea, amatorii și-au pierdut capul, ajungând să plătească 13.000 de florini o ceapă din specia „Augustus semper". Din Haarlem a cumpărat eroul din „Tulipe Noire" floarea solitară a nisipurilor cu prețul de... 100.000 florini.

Olandejii nu umblă pe jos, ci cu tramvaiul sau cu bicicleta. Dar eu am plecat, într'o vreme de primăvară din Haarlem pe jos, prin câmpuri de un verde dulce și dezmierdător, la Amsterdam zisă și Veneția Nordului.

Greu mi-a venit să mă despart de această țară. Gândul mi-a rămas la minunea lalelelor din jurul lui Hillegan, la râsul clocotitor, ca râsul Titanilor din vremuri străvechi, al bandiților pirați dintr'o pictură a lui *Franz Hals* și mai ales la o casă de odihnă din Leyden, „Hofjes", ca un desemn de Peter de Hooch. Acolo ar fi „schitul" de popas, în care aș vrea să mă odihnesc înainte de a pleca în călătoria cea fără de sfârșit.

Marele nostru Mihail Sadoveanu visează și el la un „schit" în care ar dori să poposească odată, mai ales când oamenii îl supără ca muștele pe vreme de ploaie și nu-l lasă să lucreze. El însă se gândește de sigur la Sihla, deși a cunoscut Olanda. Sihla însă e numai pentru puterile unui uriaș ca el și apoi... săhăstria-i săhăstrie, dar și codrii sunt aproape, ar mai fi și prilej de vânătoare..

I. S.

Ei,

Maica Teofana

Lui C. D. Ioanid

„..A murit de curând şi a fost înmormântată în lăcaşul în care a păstorit cu credinţă şi adâncă smerenie, o înţeleaptă bătrână — sora Bunicuţii, — „Tuşa Alisa”, cum îi ziceam noi copiii, sau *Maica Teofana*, cum i se spunea în călugărie.

A trăit neştiută, virtuoasă şi milostivă mai bine de patruzeci de ani în monastirea *Viforeni*, iar dintre aceştia treizeci încheiaţi a fost stareţa luminată şi ascultată a ctitoriei aceleia ascunsă între păduri şi livezi depe „Valea Voevozilor”.

Dar bătrâna care a închis ochii tot atât de anonim ca atâtea dintre creaturile Domnului, a fost nu numai o minte admirabil echilibrată de femeie, dar şi o cunoscătoare adâncă a complicatelor dogme ale ortodoxiei.

Avea darul neobişnuit al înţelegerii textelor biblice şi al interpretării lor teologice într'un chip uimitor. Dar acest dar nu şi-l datora atât instrucţiei oficiale, care la ea se reducea numai la învăţământul elementar, făcut de mult, într'o şcoală organizată pe lângă o vestită monastire de călugăriţe din apropierea Rouen-ului, cât mai ales întinselor ei lecturi şi puterii neobişnuite de a pătrunde cu inteligenţa ei vie, rămasă până la urmă activă şi neobosită, taina cea mare a spiritualităţii creştine, pe care i-o împrumutase lungul şir de înaintaşi, clerici învăţaţi şi prinţi ai bisericii.

Cu ea a dispărut dintre monahe, nu numai ultima faţă bisericească instruită, înălţată în cinul ei — prin simţire şi înfricoşată înţelegere a tainelor Dumnezeirii, — dintr'un bătrân neam de boeri şi călugări cărturari, dar şi o strălucită minte de femee, care dacă ar fi trăit şi s'ar fi desvoltat în alte condiţii de viaţă, sunt încredinţat că ar fi dat bisericii şi literaturii pagini de adâncă şi sguduitoare frumuseţe.

●

Bătrâna aceasta avea o putere de atracţie irezistibilă.

Farmecul ei rar şi nebănuit i-l dădea frumuseţa biblică a chipului, ochii blânzi ca de sfântă desprinsă par'că dintr'o icoană bizantină, puterea fascinantă a graiului, ce avea rezonanţe de clavecin şi darul captivant ce poseda în felul de a povesti un fapt obişnuit, o întâmplare la care a fost martoră, un eveniment istoric sau religios.

Nimeni până azi şi cu atât mai puţin ea n'a ştiut că dorul meu — totdeauna nestins — pentru Mare, dragostea pentru călătorii şi patima pentru depărtări mi-au fost trezite de povestirile ei din călătoriile făcute la „Sf. Munte” şi la Ierusalim, — de unde şi particula de Hagică — iar mai apoi la Lourdes.

Când începea să-ţi vorbească despre Mare, cu peripeţii de furtuni şi pericole de naufragiu; când îţi zugrăvea chipuri de pelerini adunaţi din toate ţinuturile ortodoxiei şi stăpâniţi de un misticism cu resonanţe inaccesibile vremurilor de azi; când îţi înfăţişa locuri şi oameni pierduţi în singurătăţile muntelui Athos, — aveai impresia că trăieşti aidoma cele ce îţi povestea. Vedeai par'că Marea imensă, albastră şi fără hotar, simţeai cum se frământă sub tine puterile oarbe ale acestui înfricoşător element al firii. Iţi treceau pe dinaintea ochilor făpturi de credincioşi rupţi par'că din altă lume, cu chipuri, costume şi deprinderi ce marcau particularităţi desfăcute din climate şi soluri cu totul străine de al nostru. Ţi se profilau în faţă clinuri înalte de munţi, din scobiturile cărora ieşau călugări bărboşi şi fantomatici, chipuri mucegăite de anahoreţi, umbre de oameni care trăiesc şi mor neştiuţi, întocmai ca pasările cerului sau dihăniile sihlilor.

●

..Dar acum ea odihneşte pentru totdeauna în cimitirul singuratec al monastirii, dincolo de apa Mierişoarei, lângă paraclisul bătrân, ale cărui hrube păstrează sute de cranii străvechi, în rândul cărora îşi va odihni şi ea capul peste şapte ani. Atunci oasele îi vor fi scoase din pământ, îi vor fi spălate în vin şi unse cu mir, iar după obiceiul tainic al monahilor, vor fi purtate la bolniţă în cântece aducătoare de tristeţă şi în stihuri desprinse din înţelepte şi sguduitoare tropare...

CONST. BASARAB

Ceva despre indienii din Mexic

S'ar putea spune că la noi Asia şi Africa sunt mai cunoscute decât America latină, despre care se cunosc prea puţine lucruri. De fapt, chiar denumirea „America latină” e inadecuată, deoarece populaţia acestor ţinuturi e într'o incomparabil mai mare proporţie metisă sau indiană decât albă. Astfel, Mexicul numără 96% indieni şi metişi în populaţia sa, numai 3% albi indigeni şi aproximativ 1% străini, dintr'o populaţie de 15.700.000 suflete; două milioane de indieni nu cunosc de loc spaniola, alte două milioane întrebuinţează de preferinţă idiomul lor. Aceşti indieni dovedesc o rezistenţă uimitoare faţă de influenţele occidentului. Civilizaţia anglo-saxonă a distrus aproape în întregime lumea indiană, în schimb în Mexic, cu toate masacrele ce au avut loc timp de secole, indianul a rezistat şi s'a menţinut. Dealtfel indienii au avut una din cele mai însemnate culturi preistorice, şi azi mai există ruine şi rămăşiţe din epoca de glorie a culturei Maya.

Indianul n'are desvoltat simţul proprietăţii; e de o dezinteresare ce pare curioasă, ridicolă sau demnă de admirat pentru un european sau yankeu, fiu al culturii technico-materialiste. Scriitorul german Traven, care e complect aclimatizat atmosferei mexicane, descrie, în majoritatea operelor sale, viaţa populaţiei băştinaşe mexicane cu o mare putere de evocare. Ceiace istoriseşte el din viaţa mexicanilor indigeni concordă cu cercetările călătorilor şi etnografilor care au vizitat Mexicul. Complectemente desinteresaţi în ce priveşte latura materială a vieţii, limitaţi la nevoile existenţei zilnice, indienii au simţul frumosului şi al armoniei. Desigur că o populaţie asuprită în decurs de secole de către cuceritorii europeni n'a putut să se desvolte pe această linie, şi totuşi înclinaţia şi realizările ei privitoare la înfrumuseţarea vieţii sunt considerabile.

La indieni e pronunţat şi simţul colectivităţii. De pildă, asistenţa mutuală în timpul secerişului e exemplară. Serviciile municipale sunt prestate de bună voe, acolo unde e necesar.

In general, populaţiile indiene primitive nu cunosc teoriile, sau legile care impun o anumită conduită. Indienii sunt adevăraţi copii ai naturii, cu instincte sociale puternice şi cu simţul vieţii omeneşti mult desvoltat, demni şi liberi, deşi foarte mulţi dintrei ei sunt analfabeţi azi. Se pare că şi în timpurile străvechi, în antichitatea mexicană, lucrurile erau la fel. Pe o bază economică de minimă cultură a porumbului şi cactusului, ei au clădit o civilizaţie extraordinară prin artă, meserii, religie, astronomie şi arhitectură.

Desigur că actualii urmaşi ai acelei culturi sunt ţărani, care după etalonul convenţional al culturii europene, se află pe una din cele mai de jos trepte ale civilizaţiei. Ceeace nu împiedică pe indieni să reprezinte un tip uman de înaltă valoare.

Din punct de vedere economic, traiul indianului e extrem de simplu, incomparabil mai simplu decât al ţăranilor noştri, de pildă. Există comunităţi autarhice din punct de vedere economic, care produc tot ce le trebue. Nevoile lor sunt reduse şi existenţa foarte precară. Cu toate acestea străinul care se abate prin acele ţinuturi e primit cu ospitalitate, iar plata ce-o oferă e refuzată. Sunt şi triburi care trăesc în număr restrâns în mijlocul pădurilor virgine, după cum sunt regiuni unde conchistadorii spanioli n'au pătruns, şi unde moravurile arhaice sunt încă în vigoare. Acolo guvernul federal n'are ce căuta.

Incheiem această scurtă descriere, reproducând ceiace spune despre firea Indianului d. Stuart Chase sociolog american: „Nu cunosc o altă rasă la care să fi existat o astfel de discrepanţă între pâinea cea de toate zilele, necesară pentru întreţinerea corpului şi arta, aliment sufletesc... Indianul munceşte, se distrează, se roagă, îngrijeşte locuinţa după ritmul propriu lui „homo sapiens” fără sforţări anormale, fără risipă. El cunoaşte înţelesul existenţii, fiindcă fiecare din actele sale e în serviciul unei funcţii vitale. Mai mult încă, nu-şi frământă niciodată creerul pentru a descoperi scopul vieţii. *El trăeşte*”.

Ls.

Cronica rimată

Ordin de poezie pe ţară

D. dr. Angelescu, ministrul Educaţiei Naţionale, a dat o circulară pentru reabilitarea poeziei.

Olimpul e'n emoţii. Toţi zeii se agită
Şi unul după altul tresaltă şi palpită
In aşteptarea vestei pe care azi Apollo
Vrea să le-o 'mpărtăşească. De colo până colo
Aleargă toţi, se 'ntreabă şi, care mai de care,
Aşteaptă să asculte o veste cât mai mare.
Intr'un târziu, Olympul şedinţa îşi deschide
Şi Jupiter — prin tunet — cuvântul îl decide:
— „Apollo, strânge-ţi lira. Olympul te ascultă”
(Mercur către Venera: — „De n'ar fi vorbă multă!”)
Şi-Apollo se apleacă peste măiastra-i liră,
Tuşeşte 'ncet, priveşte în jur, adânc respiră,
Şi 'ncepe grav: — „O, zei, primesc din România
O veste excelentă. De astăzi, poezia
E scoasă din uitare şi minunatu-i ritm
Va 'nlocui în şcoale anostul logarytm,
Tabela de 'nmulţire, formule şi ecuaţii,
Spre fericirea ţării şi a întregii naţii.
Ştiinţele exacte vor fi deci expulzate,
Programele de studiu vor fi iar reformate,
Şi 'n şcoală, toată ziua, copilele, băeţii,
Vor sta mereu de vorbă, în versuri cu poeţii.
Adio dar, a vieţii nesuferită proză...
Ştiţi cine va să facă acea metamorfoză?
Vă 'nchipuiţi, desigur, că duhul bun şi sfânt
Al Marelui Maestru, întors e pe pământ,
Că Eminescu, poate, prin nu ştiu ce mistere,
A coborît acolo din 'naltele lui sfere
Şi a ajuns acuma ce n'a putut să fie
Când se zbătea 'ntre geniu şi neagră sărăcie,
Şi astfel, poate, ţării să-i reformeze mersul
Şi ritmul şi cadenţa ce-o are doară versul?
Vă înşelaţi de credeţi, o, zei, că-aşa ceva
In dulcea Românie se poate întâmpla.
Poeţii şi acuma o duc destul de greu,
Şi cel ce scrie versuri e-un fel de semi-zeu,
Sau cel puţin, — sărmanul! — erou între eroi
Poeţii şi-azi acolo sunt rupţi, flămânzi şi goi.
Dar, una e poetul şi alta-i poezia...
De-aceea vestea care 'mi veni din România
E tare minunată şi vreau să vă 'nchinaţi
In faţa celui care din tată 'n fiu, din fraţi,
Din soră şi cumnată, din moşii lui strămoşi
N'a ştiut ce 'nseamnă versul în anii lui frumoşi;
Când era tânăr încă nu se lupta cu dânsul
Şi niciodată, liric, nu a simţit cum plânsul
Din versuri se înalţă şi câtă fericire
E 'nchisă 'ntr'o poemă de dor şi de iubire,
Şi totuşi... prins de groază în faţa tristei stări
Din ţara lui natală, simţi adânci chemări
Care-i spuneau că astăzi o singură reformă
Mai poate fi 'ncercată ca regulă şi normă
Pentru-a feri de rele şi grijă, România:
Să 'nveţe toată lumea ce este poezia!
Ştiţi, zei, cine e omul spre care astăzi curg
Elogiile mele? Un medic şi chirurg!
Dar ce-are-a face cine-i, de vreme ce rechiamă
Din umbră poezia şi ţine dusă seamă
Ca ea să 'nobileze a ţării viaţă iar
Cu versuri izvorîte din tot ce-i cuget clar,
Din tot ce e morală înaltă, eroism,
Departe de-orice sursă morbidă şi-arghezism?
Vă amintiţi, pe vremuri, un oarecare Anghel,
In versuri diafane ca aripi de arhanghel,
Se întreba cu grijă de ce e poezia
Ca o Cenuşereasă tratată 'n România,
Şi anunţa profetic, cu glas aprins ca focul:
„Dar va veni acela ce va avea norocul
„De jos ca să-i ridice condurul ei pierdut,
„Şi veţi vedea atuncea ce crimă s'a făcut”
Şi a venit în fine... E cazul, cred, o! zei,
Să-l învestmânt în mantii din fir de funigei,
Să-i pun pe cap cunună şi, cât nu e târziu,
Să-i dau ca dar o liră în loc de bisturiu.

. . . .

Toţi zeii se'nchinară, urale prelungite
L-au salutat pe-Apollo şi cele sus rostite.
Poeţii pot să urle, să ţipe, să bârfească:
Ministrul Poeziei e consacrat. Trăiască!

DIABOLO

Cronica modei

Sunt câteva regule foarte categorice în moda de primăvară a anului 1937. De pildă, rochia de stradă să nu treacă în lungime, mai jos decât jumătatea glesnei. Dar... fiindcă nici o regulă nu este fără excepţie, poate fi mai scurtă. Nu e permis însă cu nici un preţ, să fie mai lungă şi să treacă peste jumătatea glesnei înainte de ora cinci!...

Apoi moda nu îngădue rochia largă şi căzând dreaptă în talie. Se poate drapa stofa sub bust sau peste bust, dar la talie trebuie să fie strânsă şi întinsă. Incolo, în variaţia liniilor, în contrastul dintre ele, combinaţiile sunt atât de multe încât rămâne ca modelul adoptat să se aleagă după cerinţele fiecărei persoane şi cum i se potriveşte. E cu neputinţă să se prevadă altfel cum ar fi mai bine să se îmbrace o femee elegantă.

Se poartă mult tailleur-ul cu jupa ecosez sau pepita şi jacheta „uni", sau jupa de culoare închisă şi jacheta de culoare deschisă sau dimpotrivă un tailleur de seară cu o jupă creaţă, în foiată şi lungă, puţin trenantă, dintr'o stofă înflorată şi viu colorată, cu o jacheţică scurtă de taffetas în culoare închisă sau neagră, cochetă, cu mânicile scurte şi balonate la umăr.

Dar caracterul dominant în moda anului 1937 va fi, fără îndoială, varietatea şi bogăţia desemnului în stofele imprimate. Desemne din China şi Japonia, din Persia ca şi din Mexic, cu animale, peisagii şi parcuri, case şi personagii, în culori exotice stânse sau înflăcărate, dungi, cercuri şi inele, stele şi petale de flori. Nu vom şti pe care să le preferăm! Bluze cu flori, dungi şi desemne sub jachete dintr'o culoare sau rochii dintr'o culoare cu haina imprimată, toate combinaţiile imaginabile sunt puse la contribuţie, cu o singură condiţie: să se întrebuinţeze cu gust şi măsură.

In ce priveşte frumuseţea, nici o femee din ziua de azi n'ar mai putea renunţa la un colorit viu şi strălucitor şi la o coafură care să amintească arta şi supleţa, dar şi impecabilitatea coafurii din sculptura antică. Curăţenia cea mai minuţioasă, îngrijirea de fiece minut a părului, mânilor şi unghiilor este absolut impusă femeii cochete de azi. Şi fiindcă e vorba de unghii să amintim cititoarelor noastre că unghiile nu se mai colorează tare, şi au revenit iar la tonurile de roz palid.

Haina de seară a domnilor, pentru sezonul de primăvară, este smokingul: la dineuri, la teatru, la bridge. Modelul la modă este smokingul drept, închis la un nasture în talie. Reverurile de mătase se scoboară jos în faţă şi sunt destul de mari. Buzunarele fără peltiţe sunt uneori oblice. Smokingul *croisé* la doi nasturi e mai nou şi mai tineresc, reverurile lungi drapează bine plastronul. Acest fel de smoking are avantajul că se poate purta fără vestă sau cu o vestă de pichet albă fără spate. E o haină corectă şi confortabilă. Pălăria la modă este smoking hat, din feutru mătăsos, negru, foarte suplu, cu borurile căptuşite cu mătase mată. Parfum Mitzuku sau Jicky Guerlain.

BITRIX

Intre 23 Aprilie şi 11 Mai, sub auspiciile Uniunei Culturale Italo-Române, *se organizează o excursie de studii în Italia. Se vor vizita localităţile:* Belgrad, Veneţia, Vicenza, Valdegna, Verona, Milano, Lacul de Como, Monza, Roma, Napoli, Capri, Grota Azură, Amalfi, Sorento, Pozoli, Florenţa, Triest, Grotele din Postumia.

Informaţii şi prospecte la birourile de turism Brezoianu 27 Telef. 4.62.08 şi „Mercur", Academiei 26, Telef. 3.2227.

Cronica cinematografului

Mica Prinţesă

Spuneam despre „Căpitanul Ianuarie" că e cel mai bun film al lui Shirley Temple. Şi spun, acum, despre „Mica Prinţesă" că e poate cel mai prost. Lucrul e cu atât mai grav cu cât filmul ar fi putut fi deosebit de nostim. Avea tot ce trebue, şi mai presus de toate o situaţie permanent comică: prietenia dintre o fetiţă şi un bătrân escroc, actor ratat, tată-mare, profesor de orice instrument muzical (inclusiv imitarea păsărilor). Fata îl adoră, e mândră de tot ce ştie el, dar moare de ruşine oridecâte ori patriarhul ciordeşte ceva. Acesta din urmă, în ciuda instinctelor lui lucrative, e oricând capabil de o acţiune generoasă, combinaţie de cabotinism impenitent şi reală dragoste pentru nepoată. Rolul mai mult ca tomnatecului cavaler de industrie este încredinţat ami-

cului nostru Frank Morgan, care are, cu această ocazie, una din creaţiile lui cele mai savuroase.

Şi filmul mai prezintă o calitate humoristică. Toată încurcătura dramatică derivă din faptul că el, vechiul specialist al tragerii pe sfoară, fusese înşelat prosteşte de nişte derbedei necunoscuţi. Intreaga poveste nu-i, după aceea, decât încercarea de a repara şi neutraliza, prin escrocherii diverse, escrocheria inversă a cărei victimă eroul fusese.

Am atras atenţia asupra tuturor acestor calităţi pentru că ele demonstrează bine cât de uşor se poate strica un film prin simplul abuz de cuplete muzicale. Şi să se noteze că aceste numere cantante sunt în ele înşile încântătoare. Juna vedetă e în permanent progres cu privire la performanţele ei lirico-coreografice. Cu toate acestea, intercalările de arii şi dansuri ucid, infailibil, tot farmecul filmului.

„Le mieux est l'ennemi du bien". Adeseori regisorii californieni uită acest adagiu. Şi astfel nişte artişti plini de resurse, care pot da opere perfecte, le strică adeseori adăogându-le un supliment de valori care în realitate o scad pe cea primitivă, întocmai cum un lucru splendid ca Partenonul s'ar prăbuşi în grotesc dacă l-am mobila cu odăi de baie, bar şi bucătărie.

„Călătorie suspectă"

A reapărut pe ecran Conrad Veidt, una din cele mai originale făpturi fizionomice din câte există. Ceva totdeodată rassat, cabotinesc şi satanic. Distincţia alternează cu ceva tapajos de Cavaler de Trombafiore. Veidt este printre acei actori care trăiesc în paraziţi, pe socoteala capului lor foarte special. Se bizuie exclusiv pe el. Când capul se potriveşte cu situaţia momentului dramatic, totul devine admirabil. Când nu se potriveşte, Veidt se mărgineşte să împiedice ca acesta (capul) să nu fie deadreptul nepotrivit cu evenimentele. Precauţie pur negativă de apărare.

Filmul cel nou este o poveste de spionaj unde complicaţia duplicităţilor este împinsă până la marginile verosimilului. Iată un film unde, dacă n'ai venit exact dela început, chiar că nu pricepi nimic. Şi chiar venind de la început, te întrebi uneori dacă nu cumva în războiul trecut, au fost momente când Germania ţinea cu Franţa, sau vice-versa.

Eroina e Vivian Leigh, femee personal frumoasă şi actriţă impecabilă. Adeseori filmul e împodobit cu „gaguri grave", detalii expresive, foarte ingenios găsite.

E un film englezesc. Aceste producţiuni, foarte adesea foarte artistice, nu prea parvin a căpăta acea desfăşurare trepidantă proprie filmelor americane. In cazul „Călătoriei suspecte", acest ritm vibrant era indispensabil. O poveste de spionaj desfăşurată placid şi liric ar fi fost o absurditate. Şi atunci, s'au înmulţit până la graniţele putinţei materiale, sforile menite să se încâlcească; fiecare personaj este el, apoi este spion, apoi contra-spion, apoi în realitate tot spion-sadea, plus personalitatea recentă, căpătată cu prilejul amorului cel nou care nu poate lipsi între rivalii aceluiaş meşteşug — mai ales când meşteşugul e periculos şi adversarii prin definiţie ireductibili. Se cam simte intenţiunea deliberată de a încurca drumurile pentru a dinamiza acţiunea. Am fi preferat o încurcătură ca să zicem aşa mai... simplă, dar mai... solid încurcată — aşa cum este foarte adesea în filmele de spionaj americane. Am fi preferat aceasta voltajului puţintel trucat al „Călătoriei suspecte", unde personagiile par la rându-le suspecte de a fi fost dinadins încărcate cu mai multă electricitate decât meritau.

Fugarii

Vă aduceţi aminte de „Valetul Domnişoarei"? O fină satiră a moravurilor aristocraţiei new-yorkeze. Americanii au produs recent un alt film, de acelaş foarte subtil gen. O familie compusă numai din nebuni de legat, cu excepţia tatălui care, ca să scape de balamucul de acasă, comite intenţional o neglijenţă fiscală şi cere să fie pus la închisoare. Acolo face cunoştinţă cu un gangster (George Raft) căruia îi lasă toată averea cu scopul (şi cu condiţia) ca el să readucă la raţiune familia, cu ajutorul robustului bun simţ realist implicat la un deţinut cu experienţa vieţii.

Este o farsă savuroasă, o exagerare burlescă prin reducere ironică la absurd. O familie de elită moralizată de un gangster, aceasta e o foarte nostimă şi fantastică idee.

Comisia filmelor a interzis rularea. S'au căznit două săptămâni, pentru a conchide (şase membri din doisprezece) că filmul e imoral, fiind intolerabil a se reprezenta spectacolul unui gangster moştenind o avere dela un om de treabă. Această recompensă a delicvenţei a fost găsită inadmisibilă şi filmul interzis.

Dar ce e vinovat publicul să i se ia beneficiul unor valori de artă fiindcă nu există un text de lege prevăzând apărarea publicului contra comisiilor de flime?

D. I. SUCHIANU

Viaţa teatrală

„Vreau să trăesc" de d-na Claudia Millian, la Teatrul Naţional

D-na Claudia Millian nu este o debutantă în arta dramatică. Sunt câţiva ani deja, de când am avut posibilitatea să-i întrezărim preţioasele calităţi de autoare dramatică, cu ocazia piesei „Şapte gâşte potcovite".

De data aceasta, în „Vreau să trăesc", d-na Claudia Millian apare într'o lumină nouă. Materialul scenic considerabil mărit, —poate chiar prea din belşug—, se îmbină armonios cu celelalte elemente ale dramei.

Dacă în poezie d-na Claudia Millian şi-a impus o personalitate proprie, nealterată de nici o influenţă lăturalnică, în teatru, d-sa se arată vădit stăpânită de drama realistă. Eterna luptă a sentimentelor omeneşti găseşte la d-na Claudia Millian un excelent cadru de realizare. Ca ritm dramatic, ca rezistenţă scenică, „Vreau să trăesc", se înrudeşte de aproape cu primele lucrări ale lui Bernstein. Această viziune dramatică însă d-na Claudia Millian o filtrează, inconştient probabil, prin prizma temperamentului său feminin, astfel că, deşi realistă, deşi melo-dramatică „Vreau să trăesc" sare dincolo de brutalitatea mediului naturalist, spre a-şi găsi un loc într'o lume mai delicată, mai sensibilă.

Amănuntele psichologice de o valoare certă caracterizează acel joc interior al personagiilor, încare d-na Claudia Millian se complace. Nimic mai natural decât iubirea dintre Radu Nour şi mama lui vitregă, tot atât de tânără ca şi el. Tot atât de naturală apare gelozia stăpânită a tatălui, precum şi atitudinea surorii care păstrează o dragoste neştirbită mamei sale moarte. Totuşi, pe scenă, personagiile se învăluesc într'o atmosferă întunecată, pasiunile şi urile se întretae şi se ciocnesc, dar nu pe faţă, ci în umbră. Nuanţele înlocuesc clocotirea sentimentelor, surâsul tragic reliefează drama care a izbucnit cu toată tăria. Incetul cu încetul, din oameni concepuţi pe un tărâm cotidian, piesa ne revelează personagii care trec de pragul vieţii de toate zilele. Conflictul a creat atmosfera prielnică unei desfăşurări scenice. Aci stă tot meritul d-nei Claudia Millian. D-sa a vrut să scrie teatru, şi a reuşit într'adevăr să creeze o lucrare dramatică.

Evident, lucrarea d-nei Claudia Millian nu este lipsită de anumite defecte, cum ar fi de pildă abuzul de scene tari, sau căutarea unor efecte de dialog nu tocmai fericit inspirate.

„Vreau să trăesc" s'a bucurat de o interpretare excepţională.

Cu câtă plăcere şi cu câtă emoţie artistică am ascultat pe d-na Aura Buzescu, un talent atât de puternic, din păcate atât de rar întrebuinţat. In rolul surorii cu temperament maladiv, sensibil până la exces, d-na Aura Buzescu ne-a arătat încă odată vastele-i posibilităţi scenice. D-na Marietta Anca, a jucat în nota justă, impusă de personajul ce-l juca. Când d-sa va învăţa ce să facă cu mânile, cum să le ţină şi cum să le mişte, va fi o actriţă excelentă. D. Gr. Mărculescu a jucat cu brio un rol care în limbajul teatral se numeşte „gras", iar d. Ion Manolescu a fost tot atât de sobru şi de calm ca totdeauna. A rămas să mai vorbim de d. Al. Critico, al cărui joc ni s'a părut cam prea nervos, prea ritmat. Incontestabil, personajul cerea o atare atitudine, dar avem impresia că d. Critico a exagerat. Totuşi creaţiunea d-sale este excelentă, Nu trebue uitată apariţia d-lui Stroe Atanasiu, un element care progresează mereu, nici contribuţia d-lui Soare Z. Soare care a pus piesa în scenă.

GH. NENIŞIOR

Cum încolțește dragostea

Nu îndrăznea să se miște de pe cele două geamantane, unde-l lăsase puhoiul lumii, după ce, mai mult pe sus, urcase scara vagonului.

Primise o scrisoare din țară, în care maică-sa și taică-său îl îndemnau să plece îndată la Paris și să se înscrie la Universitatea de acolo.

Nici nu se împlinise anul de când era la Grenoble și războiul cel mare i-a făcut pe părinții lui Manoluță să-i ducă grija. Era singura lor odraslă și n'avea decât nouăsprezece ani și jumătate. Dar „tanti", sora maică-sii, pe care o prinsese deasemeni războiul la Paris, era nădejdea celor rămași în țară.

Glumele și povestirile soldaților ce se întorceau din permisie sau din convalescență nu-i pironeau atenția lui Manoluță nicio clipă. Il usturau ochii de fumul iute ce-l scoteau catanele din pipă. Manoluță închise ochii.

Parisul! Il vedea pentru întâia dată. Cât îl dorise! Se bucura și la gândul că o va găsi pe „tanti" și Lucica. Crâmpee din amintirile copilăriei îi treceau acum prin minte. Se vedea micuț de tot, rezimat de jilțul mătușii. Se minuna de măestria cu care știa ea să facă horboțele dintr'un fir de ață. Ceasuri întregi nu-și mai lua ochii dela igliță și dela cele zece degete ce se luptau c'un biet fir de ață și cu cât se mistuia firul cu atât creștea dantela.

Pe atunci, Lucica trăia în lumea ei de păpuși. De Manoluță pomenea numai când se jeluia maică-sii, plângând, că posnașul i-a pus unei păpuși o tigăiță în cap — drept pălărie, — sau pe alta a culcat-o în leagăn cu picioarele pe pernă.

Ceva mai mărișori, Lucica și Manoluță nu duceau casă bună. Nu se împăcau dela joacă. Ea se temea de cai, n'ar fi pus mâna pe pușcă s'o pici cu lumânarea; iar când îi era lui Manoluță mai drag de joacă, numai ce-o vedeai pe Lucica că resfiră degetele, se uită lung la ele, apoi sufla într'amândouă palmele și după ce-și ștergea mânile de rochiță zicea: „M'am murdărit". Manoluță se îmbujora la față de mânie și o alunga: „Fugi de-aici, că nu ești bună de nimica!"

In ultimii ani veneau de vacanțele mari la țară, pe lângă tanti și Lucica, alți doi veri.

Chiar și atunci când Lucica ar fi voit să se joace cu ei, tanti ețea în ceardac și-i striga: „Vino aici! Nu te amesteca în joaca băeților".

Ajuns la Paris, Manoluță găsi pe bătrâna în convalescență. Se îmbolnăvise de gripa spaniolă care bântuia în Franța pe vremea aceia. Lucica, fiind internă în pension, maică-sa hotărîse să o ia pe câteva zile acasă, să-i ție tovărășie lui Manoluță.

Lucica nu știa de sosirea lui. Ștefănică îi scrisese în două rânduri mătușii, dar bătrâna nu primise nimic. Fata se întreba care să fie pricina că o aducea în timpul săptămânii acasă. Se temea ca nu cumva maică-sa să se simtă iarăși rău. Dar când a deschis ușa și l-a văzut pe Manoluță, a rămas pironită pe loc. Parcă nu-i venea să creadă. La orice s'ar fi așteptat, dar la așa ceva nu.

Mai bine de-un ceas, Lucica l-a tot întrebat pe Manoluță. Voia să știe pentruce venise la Paris, cât avea de gând să stea, cum și-a petrecut vremea la Grenoble, și câte altele. Pentru ea era o minune că vărul pornise la drum, pe timpuri atât de tulburi. După ce Lucica a isprăvit cu întrebările și tanti i-a spus că va rămânea acasă câteva zile până ce Manoluță se va înscrie la Universitate, copiii au pus la cale cum să-și petreacă timpul.

Doctorul încă nu-i îngăduia mătușii să iasă din casă, așa că Lucica trebuia să-i arate Parisul lui Manoluță.

— Să băgați de seamă, Manoluță, când treceți străzile. In tine mi-e toată nădejdea. Lucica nu-i deloc atentă. Aici nu-i ca la Grenoble. Lasă... ai să vezi tu.

Tanti nu-și prea lăsa bucuroasă fata să iasă fără ea, dar pentru nepotu-său ce nu făcea. Il iubea pe Manoluță și-și călca acuma pe inimă pentru el.

Chiar din ziua aceia copiii au pornit la drum. Manoluță voia în primul rând să vadă Domul Invalizilor, pentrucă adăpostea în el mormântul lui Napoleon.

De când era mic, atât taică-său, cât și un unchiu al mamei — care făcuseră studiile în Franța — i-au tot vorbit de triumfătorul dela Austerlitz... martirul din insula Sfânta Elena. Pentru tânărul Holban, Napoleon era un simbol.

Când a intrat în Domul Invalizilor, lui Manoluță îi bătea inima, ca și când ar fi pășit spre catafalcul celui mai bun prieten.

Măreția cupolei, statuile lui Pradier, care închipuiau cele 12 victorii, trofeele dela Austerlitz... pentru Manoluță nu însemnau nimic. Băiatul se pironise în fața mormântului și nu-și mai putea lua ochii.

Un omuleț scurt și gros, roș la față și bufnat, sălta ca o minge dela Lucica la Manoluță și nu-i tăcea gura nici cât ți-ai trage sufletul o dată.

— Palatul a fost clădit după planurile lui Bruant și Mausard. A fost lucrat în rate, sub glorioasa domnie a lui Ludovic al XIV-lea, să-i zicem despotul, care a spus vestita frază: „Statul sunt eu!" și așa a fost. Și a reginei Maintenon, să am ertare, voiam să spun Maria-Tereza. Chiar regele a fost la inaugurare. Sub măreața cupolă pe care o vedeți, zace „Impăratul". L-au adus aici ca să-l împace de neajunsurile ce i s'au făcut la Sfânta Elena. Cupola e capodopera stilului jezuit. Singurul lucru bun ce au făcut și ei...

Era o călăuză ce-și dădea toată osteneala să scoată câțiva gologani dela puținii străini care mai veneau să vadă palatul în timpul războiului. Dar observându-i pe amândoi tinerii stând înlemniți în loc și că nu-i dau nicio ascultare, se apropie de Manoluță și-l întrebă în bătaie de joc:

— Să mă ertați..., sunteți ceva neamuri cu Napoleon?

Tânărul Holban se întoarse spre călăuză și-l măsură o clipă. Apoi se uită la Lucica, întrebând-o din ochi ce vrea omulețul. Abia atunci își dăduse seama că mai era cineva cu ei.

Manoluță închise o clipă ochii să se reculeagă, apoi o luă spre ieșire.

Sub portal, Lucica îl ajunse și-i șopti:

— Dă-i ceva!

— Cui?

— Călăuzei.

— A... a... a!! E o călăuză?

Ajunși afară, aerul parcă-l dezmetici.

— N'aș fi crezut să mă tulbure atât de mult mormântul lui Napoleon.

Manoluță o luă pe Lucica de braț.

— Să mergem acasă.

— Cum?... Numai atât?

— Astăzi, da... .

Când intrară în locuința pe care o avea mătușa pe Aleea Victor Hugo, bătrâna portăreasă, împletind ca de obicei cu andrelele în fața odăiței ei, le zâmbi. Fără să-și întoarcă privirea dela ei, chemă pe cineva din odaie:

— Vină să vezi... Asta e Românca cea frumoasă de care ți-am vorbit!

Lucica plecă capul. Manoluță se uită lung la ea ca și când atunci o vedea pentru întâia dată. Până la ușa ce dădea la locuința mătușii, tânărul Holban nu-și mai luă ochii dela Lucica.

Fata se înroși sub privirea lui stăruitoare.

Tanti se lumină la față când îi văzu pe amândoi intrând.

— Așa curând, copii?

— Manoluță a vrut așa!...

Spre seară, cum tanti nu se simțea tocmai bine, ceru un ceai de tei și se culcă.

Intr'un târziu, după ce copiii luară masa, mama Lucicăi o chemă:

— De vrea Manoluță să se culce, vino-aici, Lucica.

— Nu, tanti..., nu mă culc încă... mai stăm puțin.

Fereastra dela sufragerie era deschisă. Lucica cu Manoluță se așezară pe prichiciul geamului, privind cât cuprindea ochiul, Parisul în întuneric.

Pe vremea aceia era ordin ca luminile să fie stinse la ora zece. Doar câte-o lumânare mai pâlpâia în fiecare casă. Pe stradă ardea ici-colea câte-un bec și părea de-acolo, din etajul al doilea, un cer înstelat, oglindindu-se în apă.

Era o noapte de Noembrie, într'o toamnă târzie. O ceață ca un fum subțire învăluia casele și luminile, schimbându-le forma ca și cum le-ai fi privit printr'un văl.

Tinerii nu-și ziceau nimic. Intr'un târziu, Lucica întrebă:

— Oare au adus mulți răniți la Paris?

— Cred că da... pe cei mai gravi... La anul mă încorporează și pe mine.

— Poate dă Dumnezeu și până atunci se isprăvește cu măcelul ista... Ș'apoi moșul Ștefănică parcă te-ar lăsa?...

Manoluță își încruntă sprincenele:

— Nu vorbi așa, Lucica!

— Mă gândeam, dac'ai pleca... câtă grijă ar avea... și cât ar suferi, tanti Natalița și moșu Ștefănică... și...

— Și tu?

Lucica plecă capul.

— Și eu.

O dâră de lumină inundă chipul fetei. Manoluță îi luă mâna, uitându-se lung la vară-sa. Apoi, ca și când și-ar fi vorbit lui:

— Adevărat... te-ai făcut tare frumoasă... Nu mai ești fetița dela Comănești.

— Cu care nu voiai să te joci... Nici n'o băgai în seamă... și ai făcut-o să plângă de-atâtea ori.

— Eram un copil.

Manoluță plecă capul, deschise palmele în care se odihnea mâna Lucicăi și o sărută.

Rămase cu capul plecat o bucată de vreme; parcă-i cerea iertare pentru toate neajunsurile ce i le făcuse la Comănești.

De undeva, de departe, poate dela biserica Sfântul Honoré, un ceas bătu una câte una, mai multe lovituri. Lucica tresări

— Douăsprezece!... Mă duc să mă culc... Mama doarme.

Manoluță sărutându-i mâinile, încercă să o rețină.

Dar încet, ca o umbră, parcă fără să atingă podeaua, Lucica se strecură din odaie.

HORIA MICLESCU

Cronica mizantropului

Iberia

Etnografii determină caracterele unui grup etnic mai mult din punct de vedere geografic, decât în baza vreunei idei de națiune. Și 'ntr'adevăr, o observație oricât de superficială arată cum cadrul geografic este esența însăși a vieții unui popor, factorul statornic, iar națiunile numai aparențe ale acestui factor. In Galia celtică au venit Romanii, au venit Francii, s'a constituit apoi națiunea franceză, dar citiți nu altceva decât De bello gallico *și veți vedea că există o Galie eternă, neschimbată cași Isarlicul d-lui Ion Barbu*

Deschide-te Isarlîk!

Să-ți fiu printre foi, un mugur.
S'aud multe, să mă bucur
La răstimpuri, cînd Kemal,
Pe Bosfor, la celalt mal,
iDn zecime în zecime,
Taie 'n Asia grecime;

Cind noi, a Turchiei floare,
Intr'o slavă stătătoare

Dăm cu sic
Din Isarlîk!

Am deschis, acum, cu prilejul războiului civil din Spania, Geografia lui Strabon la capitolele despre Iberia. Dacă Napoleon medita bine pe Strabon nu intra în Spania. Acolo se arată limpede obiceiul iberic de a face campanii de guerile, evitând marile izbiri. Dar despre înverșunarea la luptă? „Se povestește, de pildă, că în războaele Cantabrilor, mamele omorîră copiii pentru a nu-i lăsa să cadă în mânile Romanilor; un băiat ai cărui tată, mamă și frați erau puși în lanțuri, îi tăie pe toți din porunca tatălui, cu ajutorul unei săbii care-i picase în mână; o femee ucise de asemeni pe toți tovarășii de captivitate. Un prizonier, pe care niște soldați beți îl aduseseră în mijlocul lor, se aruncă de la sine în flăcările unui rug." Prisonierii cantabri puși pe cruce cântară imnul de izbândă. Fiecare poartă cu sine o otravă puternică pentru cazuri de nenorocire. „In sfârșit nimeni ca Iberii nu știu să se devoteze pentru prieteni, până la sacrificiul vieții". Chipul de a-și împleti părul al femeilor, îmbrăcămintea vie, petulanța sunt de azi. „In Bastetania femeile dansează amestecate cu oamenii, fiecare având dansatorul în față, căruia din când în când îi oferă mânile". Bărbații sunt ca și cei de azi, tenebroși, îmbrăcați în negru. Cititorul recunoaște în dansul de mai sus lasciva coreografie spaniolă, tango-ul.

ARISTARC

Cartea românească

Cronica literară

Ilariu Dobridor, Vocile singurătăţii, versuri

Cu toată dragostea pentru poezie şi încredinţaţi că românul e născut poet, deschidem culegerile de versuri cu frică, de teama unor noui dezamăgiri. Am scris în repetate rânduri că poetul român porneşte dela o noţiune a poeziei care-i este exterioară şi se sileşte steril să-i aplice formula. Hermetistul ia o idee limpede şi cele mai adese banală şi o înfăşură în scutecele unei gramatici dificile, tradiţionalistul învârteşte câteva locuri comune lirice fără niciun efort personal. Poezia este în definitiv arta versului şi către versul bun în înţelesul integral trebue să meargă poetul, aşa cum compozitorul caută fraza muzicală legală.

A face versuri bune înseamnă a face poezie şi înseamnă a îndeplini totdeodată şi cerinţa permanentei indescifrabilităţi, fiindcă un bun vers e mereu sibilin şi plin de sensuri. Dispreţul în care e ţinut de tânărul poet român Victor Hugo, cel mai mare poet francez, din care bea orice liric în Franţa arată nivelul naiv al snobismelor noastre.

Citim versurile d-lui Ilariu Dobridor şi o undă de speranţă ne cuprinde. Iată un poet care, folosind toate experienţele, evitând demonstraţia într'un sens sau altul, încearcă a ne înfăţişa cu ingenuitate combinaţiile sufletului său interior aşezate pe o muzică personală. Evident în atâtea pagini sunt şi oarecari păcate şi e mai bine a le arăta curajos de la început. In strofe de obiceiu concise, de o adiere zefirină, aşadar fără mari impulsiuni, d. Ilariu Dobridor este totuş prea verbios. Pe lângă abundenţă se remarcă o anume nepăsare prozaică, bine înţeles intenţionată, prin care o ordine este numaidecât abandonată, şi care e mai degrabă supărătoare decât creatoare de gingăşia lăsării în voia vorbelor. Temperamentul poetic al d-lui Dobridor cere ritmica strânsă, altfel impresia rămâne de insuficienţă tehnică. D. Dobridor se gândeşte apoi, în chipul cel mai legitim, să îmbogăţească vocabularul. Asta merge atunci când silnicia filologică e compensată de rigurositatea metrică. Şi apoi trebue măsură. Geniul d-lui Dobridor e mai mult muzical decât plastic şi aducerea prea repetată a unor arhaisme ca *nicăiuri* e agasantă. Pe de altă parte siluirile lexicului sunt riscate. In versurile

Ci, fiinţa de va fi *a'nfrunde*
. . . .
Cornul lunii, — din cer, — va răspunde

atenţia e izbită de acel *a'nfrunde* care nu există. Tot aşa suntem de părere că invenţiile altora trebuesc pe cât e cu putinţă evitate. Poezia nu e o ştiinţă care se pune în curent. De ce să luăm ca un bun câştigat un arghezism, care scos din mediul lui devine o falsitate?

In frunze te treci; în sîmbur *te iată.*

Trecând cu vederea aceste experienţe, trebue să recunoaştm cu satisfacţie la d. Ilariu Dobridor o sinceritate lirică remarcabilă, care vorbeşte pe deasupra amănuntelor, din complexul paginilor. Iată poezia lucrurilor:

E'n lucruri câte-un suflu şi câte-un epitaf;
Dar tot mai stă medalia lor pură
Ca un portret pe care s'aşternură
Egal: un strat de timp şi-un strat de praf.

Culegi în ochi imagini şi foşnete'n ureche;
Şi de te uiţi în viaţă mai de-aproape,
Vezi numai umbra ta plutind pe ape
Ca o meduză moartă; nepereche.

nostalgia unui destin necunoscut şi elegia singurătăţii,

Luna s'a prins de-un ciucur de albă catifea,
Eu n'am avut o floare, eu n'am avut o stea;
Sufletul meu o apă cu svon de porumbei,
Nu te-ai oprit vreodată şi n'ai cerut să bei.

sau aceeaş temă în formă mai gravă,

Pecetluit, înfrânt ca 'ntr'o verigă,
Steind în strânsul încleştării crude,
Eu gem pământ, şi nimeni nu m'aude,
Eu am strigat şi nimeni nu mă strigă.

Şi turburându-şi umbrele cei morţi
Au fost tăria fulgerat-o 'n treacăt;
Credeam deapururi zăvorît cu lacăt
Misterul meu — castel cu mii de porţi.

Steind e o silnicie lexicală, mai puţin acceptabilă decât arhaicul *au fost fulgerat-o* tăiat la mijloc, după maniera lui D. Cantemir, de un complement drept. Insă imaginea castelului cu mii de intrări este nimerită. In locul castelului d. Ilariu Dobridor aduce altădată imaginea melcului:

Mă 'nchid cum melcul în chilii oculte
Ca peştera, genuna şi uitarea,
Să pot să 'nvăţ adânca mea şi marea
Tăcere cu foşnete smulte.

Sub înrâurirea, probabil, a lui Mallarmé, înrâurire de ordin estetic general nicidecum practică, d. Dobridor ne dă un număr de strofe serafice care ni se par foarte lăudabile. In orice caz trebue să se remarce în ele o încercare de muzică, pe care numai în parte o strică renunţarea la rigurositatea tehnică. Iată acum o femee în lună:

Cernute prin perdeaua rară a lunii
Penumbrele cad grele ca lăstunii
Şi, în beteala lor vărsată vraf,
Tu pari, împresurată, un seraf.

Să cităm câteva strofe şi din *Cununie,*

Grupurile de lumină, prin perdea,
Taie ape între trestii de arnici
Ca privirea ta prin gene mici;

Şi lângă statui de bronz pudrat
In grădini, havuzul mort cu-o stea
Din depărtarea lor s'au salutat.

Un înger doarme 'n foi de micşunea;
Şi'n spaţiul alb, sonor şi de cristal,
Aerul se deplasează muzical.

Isus pogoară, parcă, pe aproape
Şi treptele de cer, ca nişte clape,
Schimbă linişte în altă gamă;

Fluturii şi florile şi îngerii
Vor sbura din valea plângerii
Etc.

Comparaţia cu arniciul pe care o foloseşte prea des d. Dobridor ni se pare cam bizară, în orice caz disproporţionată. Arniciul e subţire şi moale, trestia e flexibilă şi de altă dimensiune. Oricât conformitatea cu adevărul nu are ce căuta în poezie, e un ce aici care izbeşte prin imposibilitate.

Dar îngerii din micşunea, iată o prea frumoasă imagine. Neologismul *deplasează* miră la început, dar apoi devine necesar şi sensul muzical al vibraţiei aerului e foarte clar. Vasăzică d. Ilariu Dobridor e un poet din modul harpei şi ca atare toate sforţările sale trebue să meargă către aritmetica rigidă. In acelaş timp e un vizionar al seraficului microscopic. Când cade în grandios atunci versurile rămân oarecum noţionale ca în *Piramidele:*

La temelia lor, murind popoare,
Zidiră, cu pornire idolatră,
Torentul moleculelor de piatră,
Ca vis măreţ al stepelor stelare.

In răsăritul larg şacalii latră,
Şi'n noapte joacă vântul din izvoare;
Prin somnul greu câte-un suspin tresare,
Vieţi pietrificate gem pe vatră.

Să desluşeşti enigmele severe
Şi 'ngrămădiri de senzuri rezultate,
Eforturi crunte au secat putere;

Dar chinul stinsului în izolare,
Tot faraonii care vor de toate
Il folosesc în nimburi şi grandoare.

Deşi corecte şi cu intenţii de colosalitate, aceste versuri rămân relativ facile.

Am mai putea cita numeroase strofe izbutite. Ne mulţumim să constatăm în general virtualităţile d-lui Ilariu Dobridor, serafismul său, harpismul, ingenuitatea lirică şi să-i urăm ca toate aceste nesperate însuşiri să crească în culegerile viitoare.

G. CALINESCU

O nouă carte a Marthei Bibescu

Apariţia fiecăreia din cărţile Principesei Bibescu, m'a făcut întotdeauna să-mi pun o întrebare, veşnic aceeaşi, ispitindu-mă de fiecare dată să încerc a-mi lămuri de ce scriitoarea aceasta, înzestrată cu atâtea însuşiri poetice, — sensibilitate, avânt liric, culoare, prospeţime a imaginii, frăgezime şi delicateţă a expresiei, — nu ne-a dat până acum niciun volum de versuri.

Mărginirea excusivă a unui scriitor la una singură din cele două forme de expresie literară, — versul şi proza, — atunci când însuşirile şi puterea de creaţie îi îngăduesc să le cultive pe amândouă, e deobiceiu dictată de un şir întreg de inponderabile strâns legate de fiinţa lui intimă, inponderabile care laolaltă alcătuesc ceeace în chip obişnuit se numeşte vocaţie. Predilecţiei pentru proză a Principesei Bibescu i s'ar putea găsi, însă, un motiv întrucâtva mai precis şi mai direct. Alături de calităţile mai sus pomenite, d-sa mai are una: darul povestirii. Insuşirea aceasta fiind dintre acelea care determină în chip hotărîtor cariera unui literat, ea a îndreptat în mod firesc pe scriitoarea noastră către genul literar ce-i îngăduia s'o pună mai bine în valoare, cu alte cuvinte către roman. Spunem „roman" pentrucă aceasta e astăzi singura formulă în care se poate întruchipa epicul. Romanele Principesei Bibescu aparţin însă unui gen cu totul deosebit, aş îndrăsni chiar a spune unic, şi alcătuesc cea mai îndrăsneaţă excepţie pe care şi-ar putea-o cineva îngădui faţă de cadrul rigid al unei legi sau al unei reguli. Inclinarea către căutarea expresiei alese şi a imaginei noui, şlefuite artistic pe toate feţele, duce pe scriitoare, uneori chiar în chip inconştient poate, către idealizarea oamenilor şi a evenimentelor, către ruperea lor de realitate, către poetizarea povestirii şi ridicarea ei pe plan simbolic. De aici atmosfera aceea fermecătoare care într'o mai mare sau mai mică măsură ne întâmpină în aproape toate operele scriitoarei noastre, atmosferă feerică de poveste de Crăciun sau de basm din „Halima".

Toate aceste observaţii sunt pe deplin valabile şi pentru ultima carte a Principesei Bibescu, *Images d'Epinal* (un volum, în ed. Plon), deşi materialul şi factura ei sunt deosebite de cele ale scrierilor sale precedente. Intr'adevăr, *Icoanele de Epinal,*— un mai simbolic titlu nici nu era cu putinţă, — nu sunt altceva decât un şir de oameni mari, capete încoronate sau numai personalităţi celebre, pe care autoarea i-a cunoscut cu diferite prilejuri în peregrinările ei deacurmezişul planetei şi cărora le face acum portretul.

Un portret nu e niciodată uşor de realizat, mai ales în literatură. Cuvântul e un material mult mai ingrat decât lutul şi culoarea. Iar când e vorba de oameni celebri, de personalităţi arhicunoscute ca acelea de care se ocupă Principesa Bibescu, de un Lyautey, un George al V-lea al Angliei, un Charles Lindbergh, sau de un Chaplin, sarcina portretistului devine şi mai grea încă. In astfel de cazuri scriitorul trebue mai întâi să distrugă sau cel puţin să modifice legenda şi mitul popular în aureola cărora mulţimile obişnuesc să-şi îmbrace eroii. La aşa ceva nu se poate ajunge, însă, pe căi obişnuite. De aceea scriitorul e silit să recurgă la alte mijloace decât cel al descrierii — care, de altfel, aplicată la portret, se vădeşte ca un procedeu prea rigid şi întrucâtva didactic.

E tocmai ceeace face Principesa Bibescu în *Images d'Epinal.* Pentru a impresiona mai puternic, pentru a şterge din spirite icoana deja existentă a personalităţilor pe care vrea să ni le înfăţişeze şi a o înlocui cu una nouă, adevărată, întrebuinţează în loc de descriere povestirea — sub forma ei cea mai simplă de episod sau anecdotă. In loc să comenteze personagiul, în loc să ne aşeze în faţa unor judecăţi gata făcute, după o alchimie personală, autoarea se mărgineşte să dea numai fapte reale, autentice, lăsând cetitorului sarcina de a medita asupra lor şi de a trage singur încheerile cuvenite. Procedeu abil, dar mai ales elegant, datorită căruia lectorul are deplina libertate de interpretare.

Dar să dăm un exemplu. Voind să pună în evidenţă contradicţiile care sfâşiau spiritul în aparenţă atât de echilibrat al mareşalului Lyautey, Principesa Bibescu ne reproduce această frază a marelui comandant, mărturisire spontană a unei clipe de deplină sinceritate: „Sunt soldat şi totuşi nu pot suferi pe militari. Detest Republica şi totuşi am slujit-o viaţa întreagă".

Unui astfel de document i s'ar fi putut face câteva pagini de comentarii. Principesa Bibescu preferă însă să nu-i micşoreze întru nimic vigoarea şi lasă comentariul şi interpretarea pe seama cetitorului.

Procedeul acesta e întrebuinţat de repetate ori dela un capăt până la altul al cărţii, fiindu-i tot timpul de un netăgăduit folos. Datorită lui, opera câştigă în concentrare şi în discreţie şi *Icoanele de Epinal* devin acel şir de izbutite „portrete în culori" la care s'a gândit autoarea lor.

EMIL COLIU

Cartea străină

Steaua lui Honoré de Balzac

După neizbânda revoluţiei poloneze din 1830, emigranţii polonezi sosesc cu duiumul în Franţa: Chopin se stabileşte la Paris în 1831, Mickiewicz în 1832. Ei sunt bine primiţi şi înconjuraţi de solicitudine.

Balzac, deşi partizan al puterii absolute şi admirator al Ţarului Nicolae este plin de simpatie pentru emigranţi, căci, fără să cunoască limba rusă sau pe cea poloneză, ghicise prin intuiţie, în temperamentul slav energii ascunse, în cugetarea slavă tendinţe mistice, „ceva” straniu care-l atrăgea şi către care se îndrepta sufletul său, în căutarea unei lumi de care era curios şi pe care ar fi dorit să o pătrundă...

Ar fi rămas însă această stare de suflet o aspiraţie platonică, dacă, prin ce minune a hazardului nu ne-o putem explica, nu ar fi primit în acea epocă, o misivă de la o femee din fundul Ucrainiei, „Străina” „Steaua Polară”, care i-a deschis orizontul spre lumea slavă şi i-a dat posibilitatea să se înrudească sufleteşte cu scriitori ca Dostoievski.

O poloneză scoborîtoare din familia Evelinei Hanska, Doamna *Sofia de Korvin-Piotrovska,* doctor în litere, într'o lucrare formidabilă ca documentare şi-a propus să reconstruiască personalitatea aceleia ce a fost simbolul viu al lumii slave pentru Balzac, părintele romanului modern, ziditorul cu carnea şi sângele său al minunatului monument „La Comédie Humaine”.

Zece ani după ce a primit cea dintâi scrisoare din Ucraina, scrisoare care l-a turburat profund şi l-a făcut să nu înceteze de a visa la „Străină”, cu toate grijile vieţii sale atât de zbuciumate, ce i-a fost dat să trăiască, zece ani au trecut până ce a întâlnit, însfârşit pe Evelina Hanska şi chipul ei frumos îi apăru atunci drept chipul unui idol. Persoana ei, al cărei cult l-a celebrat timp de 17 ani, e singura „împotriva căreia niciuna din amintirile iubirilor sale nu poate lupta, nici chiar acelea, cărora beţia celor douăzeci şi doi de ani le împrumută farmecul său nestins”.

„Ea n'a fost decât femee şi de aceia Balzac a iubit-o, a fost însuşi simbolul unei sfere anumite, a unei anumite caste sociale, şi ca atare Balzac a adorat-o, — zice un istoric polonez.

Doamna de Korwin-Piotrowska ne-o înfăţişează, în adevăr, ca floarea cea mai autentică a educaţiei femeilor, din aristocraţia poloneză din vremea ei. Din mânile iubitoare şi din atmosfera de farmec a poveştilor şi cântecelor populare ,în care s'au petrecut primii ani sub ocrotirea nianiei, dădaca, femee din popor, ignorantă, dar exprimând, direct, în toată bogăţia sa, sufletul slav, Evelina, ca orice alt copil din aristocraţie, trece în mânile preceptorului sau institutricei, care o pregăteşte pentru rolul ce va avea să joace în societate şi devine *la demoiselle,* care ştie să facă reverenţă foarte adânc, să stea pe marginea taburetei cu ochii plecaţi şi gura pungă. Din jurnalul intim al uneia din aceste sfinte, se vede ce patriotism arzător şi ce cunoştinţe despre politică şi legături externe ale Poloniei poseda o fată de 16 ani, din acele vremuri.

In familia Evelinei Hanska pana se mânuia cu aceiaşi îndemânare ca si sabia. Familia Rzewuski era alcătuită din oameni inteligenţi, spirituali şi cu darul vorbirii, iar femeile, pe lângă aceste calităţi spirituale, posedău o frumuseţă a lor specială. Educaţia primită în această atmosferă familială a dăruit d-nei Hanska şi fiicei sale acea atitudine de nuanţe care a fermecat atât de mult pe Balzac.

Vorbind despre femeia franceză în comparaţie cu aristocratica „Străină”, el zice: „Nu se mai pot întâlni la femei acele alternative de demnitate personală, cu umilinţă casnică şi religioasă. Măsurând fiecăruia ceia ce-i e datorit şi făcând cu graţie şi demnitate ce se cuvine, iată ce dă, mai mult sau mai puţin, femeilor poloneze aerul acesta”.

Mama de familie, în genere, avea, în familia aristocrată poloneză, ţinuta severă de „mulier fortis”, cu menirea de a forma oameni curajoşi şi fete virtuoase. Aceasta nu împiedică o întreagă încredere din partea d-nei Hanska către mama sa, căreia-i comunică în scrisorile intime tot ce simte şi gândeşte. Căsătoria sa cu Wenceslas Hanski a fost o căsătorie din raţiune şi nu din dragoste.

Studiind formarea intelectuală a d-nei Hanska, d-na de Korwin-Piotrowska ne dă în câteva pagini admirabile romantismul polonez, precum şi lupta între cei vechi şi cei moderni din Polonia, cu memorabila figură reprezentativă a lui Brodzinki şi mai ales a genialuluii Mickiewicz, cu victoria finală a romantismului în Polonia.

Eveline Hanska a fost, de sigur, pătrunsă de acel misticism erotic, ce a fost religia romantismului din această epocă. Franţa îi apărea ca pământul făgăduinţii, Paris, oraşul luminii, raiul în care trăia în închipuire în mijlocul centrelor artistice şi literare de acolo. Mai ales George Sand, care se bucura de mare succes după apariţia „Indianei” exercită o mare influenţă asupra ei. Ea a urmărit cu mult interes evoluţia ideilor romancierei, după cât se vede din scrisorile către „Străină”, fiind foarte curioasă asupra ideilor pe care le avea Balzac despre George Sand, deşi se vede că bunul său simţ şi idealul dragostei unice ,se cam scandalizaseră de exagerările şi extravaganţele lui George Sand.

Opera lui Balzac a fost cunoscută în Polonia prin 1832. D-na Hanska a luat parte la discuţiile ce s'au ridicat între partizanii şi adversarii talentului lui Balzac. D-na Hanska a simţit noutatea problemelor ridicate de literatura lui Balzac, imaginaţia sa s'a încălzit pentru cei îndrăgostiţi cu patimă arzătoare, pentru soldaţii Republicii atât de plini de viaţă şi de înflăcăraţi de primejdiile războiului civil. Poate că a fost impresionată şi de grava problemă pe care o ridica Balzac în „Physiologie du Mariage”. Dar opera care i-a inspirat mai multă simpatie a fost „Scènes de la Vie Privée”. Femeile din primele opere ale lui Balzac, în special, trebuiau să placă d-nei Hanska prin blândeţea şi bunătatea cu care le-a idealizat autorul în rolul lor de victime.

Ea s'a întrebat adesea şi a întrebat şi pe Balzac dacă Fedora din „Peau de Chagrim” era un portret cu trăsături exagerate sau o creaţie fantastică a romancierului. Cunoscând acestea nu putem să fim prea surprinşi că nobila poloneză a îndrăznit să scrie aceluia la care se gândise multă vreme şi „al cărui geniu îi părea sublim” şi pe care ar fi voit să-l vadă divin.

Toată această minunată aventură se datoreşte atât naturii arzătoare moştenite dela familia Rzewuski, natură avidă de libertate şi fericire, curioasă de mister, necunoscut, fantastic, misticismului rasei sale, cât şi vieţii solitare şi plină de meditaţii pe care o ducea „Steaua polară” şi exaltării romantice a vremurilor în care trăia.

După evocarea atât de vie şi de adevărată în acelaş timp a Evelinei, d-na de Korwin Piotrowska ne prezintă un Balzac în mare relief, construit după aceiaşi metodă ştiinţifică, meticulos documentată, judicios cercetată, care e o garanţie a autenticităţii celor ce avansează şi un nou izvor de plăcere în tratarea artistică a figurii.

Urmează apoi partea cea mai interesantă pentru cetitor, cercetarea influenţei „Străinei” în opera lui Balzac, uneori evidentă şi incontestabilă, alteori numai probabilă. Cu fiecare operă a autorului, d-na de Korwin Piotrowscka face analiza personagiilor şi a ideilor, precum şi un tablou al influenţelor care s'au putut observa.

Operă formidabilă, ale cărei cercetări documentare s'au organizat învingând dificultăţi foarte numeroase. Trebuia energia unei încercate lucrătoare a archivelor, ştiinţa şi technica unei specialiste cu deosebită pregătire, dar şi un talent şi un dar de expunere excepţional pentru ca, învingând toate piedicile, să ni se dea un volum, format mare, în 500 de pagini, care să se citească cu o plăcere şi un interes ce nu slăbesc deloc dela început până la sfârşit.

Nu mai insistăm asupra technicei superioare a lucrării, asupra bogatei bibliografii şi a condiţiilor estetice de prezentare a cărţii.

Să nădăjduim că tânăra savantă va veni în curând în România unde are mulţi prieteni şi admiratori, spre a ne vorbi de vreuna din problemele tratate în valoroasa sa operă şi pe care nu le-a putut atinge în această scurtă dare de seamă.

Iz. Sd.

Louis Madelin:
La jeunesse de Bonaparte
(Histoire du Consulat et de l'Empire)

In primul volum al marelui său ciclu, Louis Madelin a încercat să explice istoria Consulatului şi a imperiului, legând-o de evenimentele dintre 1789 şi 1799 care au pregătit-o. Caracterul regimului consular şi imperial, reiesă din însuşi caracterul de mai înainte al Revoluţiei. Istoria acesteia şi a lui Napoleon s'au prezentat lui Madelin ca un „dublu” fenomen, în care „destinul, sigur de sine, îndreaptă căile revoluţiei spre un ţel în care naţiunea îşi va găsi cu siguranţă şeful în persoana micului ofiţer corsican, Napoleon Bonaparte”.

Jean Cocteau:
Mon premier voyage
Tour du Monde en 80 jours

In cursul unei călătorii feerice, pe care o întreprinde în jurul lumii scriitorul Jean Cocteau şi ne-o expune în cartea sa de curând apărută, *Mon premier voyage,* nici o clipă nu suntem turburaţi de probleme la ordinea zilei.

Nimic nu intervine, nici literatura, arheologia sau istoria, nici politica.

Cititorul e fascinat numai de o serie de imagini de colorit viu, imaginile pe care le încearcă oamenii de pretutindeni.

Aflaţi în plină furtună, ei continuă să cânte, să râdă şi să plângă, să fie trişti sau fericiţi, să vegeteze, să iubească, sau să încerce uitarea în vârtejul fumului ameţitor de opiu. Este trăirea vieţii multiple şi eterne.

A. Augustin-Thierry:
Mademoiselle Georges
Maîtresse d'Empereur

In această carte, Augustin-Thierry povesteşte existenţa stranie a artistei „Mademoiselle George”, care a fost una dintre cele mai mari figuri ale scenei franceze. Marea artistă, de o frumuseţe excepţională, şi-a făcut debutul la vârsta de 16 ani, interpretând alături de Talma, capod'operele lui Racine, Corneille, Victor Hugo şi Dumas-tatăl.

In cursul carierei sale, ea a atras privirile marelui Napoleon, care i-a păstrat o frumoasă amintire chiar şi'n clipele sale de desnădejde, petrecute la Sf. Elena.

Mademoiselle George, care a cunoscut succese depline şi omagii imperiale, a murit în cea mai mare mizerie şi desnădejde.

Ii dă mâna s'o facă —
fiindcă place!
Ea îşi dă seama, că un ciorap de mătase cu cât se mulează mai bine, cu atât accentuează frumuseţea piciorului. Deaceea acordă ea toată atenţia pentru îngrijirea ciorapilor ei, spălându-i exclusiv cu
LUX
LUX se dizolvă şi în apă rece

Insemnări şi polemici

Concursurile Adeverului Literar

20.000 Lei premii în numerar şi în volume

„Adevărul Literar" institue trei concursuri cu premii:

1) Un concurs de probleme, care urmează a fi deslegate de cetitorii noştri.

PREMII:

5.000 lei numerar.

5.000 lei în volume.

2) Un concurs de teze de limba română ale elevelor şi elevilor din ultima clasă de şcoală secundară — teze recomandate de profesorul respectiv. Lucrările vor fi înaintate la redacţie până la 15 Iunie 1937.

PREMII:

2.000 lei numerar.

3.000 lei în volume.

3) Un concurs de pasagii din literatura română. Cine e autorul şi despre ce se vorbeşte în cartea de unde-i extras pasajul.

PREMII:

5.000 lei în volume.

Amănunte asupra acestor concursuri vor apărea în numărul viitor.

Concursul de probleme al revistei noastre

Premiile acordate deslegătorilor

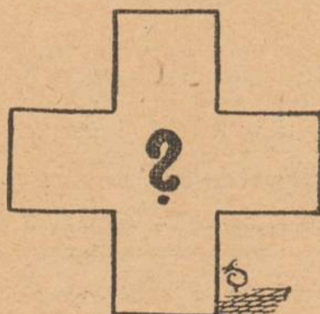
Pentru a stimula spiritul de perspicacitate şi ingeniozitate, revista noastră organizează, începând cu numărul de faţă, un concurs de probleme ingenioase, ale căror soluţii urmează să le găsească cititorii noştri.

In zece numere succesive ale revistei vom publica câte-o problemă din domeniul matematicei şi fizicei elementare, chestiuni din viaţa practică, etc., fiecare problemă fiind însoţită de un clişeu. Soluţiunile, împreună cu seria celor zece bonuri de premii, care vor apărea în acest timp în revistă, vor fi trimise redacţiei, la o dată pe care o vom anunţa la timp. Cele mai bune deslegări vor fi premiate, iar fotografiile deslegătorilor vor apărea în revistă. Se vor acorda următoarele premii:

5.000 lei numerar şi 5.000 lei în volume din editura „Adevărul", alese de câştigător după o listă ce vom publica ulterior. Total 10.000 lei.

In cazul unor răspunsuri egal de bune, premiul se va acorda prin tragere la sorţi.

Problema Crucii

Prin două linii drepte să se împartă această cruce în trei părţi, care, combinate împreună, să alcătuiască un dreptunghiu, având una din laturi de două ori mai mare ca cealaltă.

Concurs de probleme

Bon de premii Nr. 1

D. . . . .

Adresa . . . .

Un scriitor catalan Jose Maria Sagarra

Mulţi dintre scriitorii celebri acum câteva săptămâni la Madrid sau la Barcelona se primblă pe Marile Bulevarde ale Parisului. Se vorbeşte castilana şi catalona pe terasele cafenelelor şi cu acest prilej multe glorii ale literaturii din Spania devin cunoscute. A quelque chose malheur est bon...

José Maria Sagarra refugiat în prezent la Paris este un bărbat de patru zeci de ani, cu desăvârşire chel, cu trăsături fine şi pure, deşi e cam prea gras pentru vârsta sa. Prima sa carte a fost editată în 1914. Odată cu ea, Catalonia a căpătat opera unui mare poet liric. Versurile din poemul său El mal cazador *(vânătorul cel rău), a fost o eliberare a versului catalon de tot felul de influenţe, creând o formă nouă, liberă şi tânără. El cântă în poemele sale viaţa sub formele ei cele mai pline şi mai actuale.*

Opera sa de căpetenie este „Contele Arnau", un Faust amestecat cu Don Juan, care încearcă toate pasiunile prin nesfârşitele sale aventuri şi trece prin toate durerile omeneşti. Personagiul acesta legendar a impresionat în mod deosebit pe Cataloni şi a făcut senzaţie şi în celelalte regiuni spaniole, care de obiceiu dispreţuesc literatura catalonă.

Activitatea sa a fost prodigioasă: patruzeci de piese au fost reprezintate la teatrul „catală", mai mult poeme dramatice şi farse poetice. Multe din ele au fost traduse în castilană şi jucate la Madrid. A compus deasemenea mai multe romane. Intre altele „Vida privada" în care evocă o Catalonie necunoscută şi ascunsă străinilor, „Paulina Buxareu", „Els Ocells amies" (păsărelele prietene), etc.

Valoarea lui stă în faptul că a ridicat limba catalană la rangul unei limbi moderne, vii şi populare şi a amestecat în modul cel mai fericit realismul cu poezia, interesându-se, ca şi predecesorul său Guimera de viaţa şi sufletul celor mai umili.

Claudel despre Verlaine

Claudel l-a cunoscut pe Verlaine pe când era student. Il vedea adesea în strada Gay-Lussac, „cu barba sălbatică de vagabond, târînd puţin piciorul, cu ochii săi mici insolenţi şi visători, trecând spre Luxemburg, la cafeneaua François I-ier, ca să-şi aromatizeze visurile".

Claudel îl consideră ca pe un adevărat poet creştin. Erau şi alţi poeţi în Franţa până la el, dar aceştia scriau cantate şi canticuri, penitenţe pioase, făcute din datorie.

Şi marii poeţi Victor Hugo, Lamartine, Musset au scris cantilene melodioase şi au scos strigăte de durere metafizică. Originalitatea lui Verlaine stă însă în faptul că el nu s'a servit de dogme, ca să scrie ocazional declamaţii. Credinţa creştină a fost un aliment statornic al sufletului său întreg, pânea de toate zilele; nu desertul dulce sau amar.

„A fost umilul publican din colţul cel mai murdar al Bisericii şi păcătosul care se mărturiseşte plângând".

In poemele sale cele mai bune nu are cineva impresia unui poet care vorbeşte, ci a unui suflet, pe care autorul nu poate să-l împiedice de a se destăinui.

O scriitoare autentic americană

Prima scriere tradusă în limba franceză a scriitoarei Kay Boyle este Avant-hier, *apărută de curând în librării. Autoarea este foarte cunoscută în America, nuvelele ei fiind căutate şi gustate de publicul cititor.*

Cartea tradusă este un ciudat amestec de amărăciune şi lumină, de tristeţă sfâşietoare şi humor. E o carte specific americană, care cucereşte şi dovedeşte ce bine meritat a fost premiul O'Henry, *care i s'a acordat autoarei în America pentru un volum de nuvele.*

Kay Boyle face parte din grupul lui Hemingway, autorul renumit al romanului „Le soleil se lève aussi", alături de cei mai buni scriitori tineri, Cummings, Broomfeld etc. Fiind fetişcană încă, scria special pentru mamă-sa poveştiri pe care i le citea. A început să publice în 1928, în revista „Transition". Până în prezent a scos opt volume. Ultima sa carte este „Moartea unui om" care a fost scrisă la Viena, inspirată de asasinarea lui Dollfuss. A avut un succes enorm, cel mai bun critic american, Henry Hanson, caracterizând această carte ca „Montagne Magique" al Americei. Tânără, înaltă, mlădioasă, cu faţa brună şi ochii tăiaţi în migdală de culoare deschisă, este o călătoare neobosită.

Muntele este pasiunea ei adevărată şi poate de aceia iubeşte foarte mult literatura d-nei Undset şi a tuturor Scandinavilor.

Erich Noth, eroul şi actorul unei piese de teatru

Erich Noth, tânărul scriitor german, exilat la Paris de teroarea nazismului german, are la activul său o importantă operă literară: — romane „Copilul dezbinat", „Un om fără pereche"), critice şi esseuri. Niciodată, — însă până în prezent nu s'a preocupat de teatru.

De când a plecat dela Francfort, Erich Noth îşi petrece viaţa la Aix, într'o casă modestă, chinuit de durerea dorului de ţară, nimic neputându-l face să uite Germania.

Nimic nu prevestea ciudata întâmplare ce avea să se petreacă în viaţa sa liniştită de om timid şi retras. Dar iată că Gabriel Marcel a scris o piesă de teatru „Le Dard", inspirată, în parte de personalitatea lui Noth şi acesta s'a pomenit că e chemat la Paris, unde i s'a cerut să joace personagiul principal: un intelectual hotărît să se ţină departe de politică şi pe care, totuşi, politica lui Hitler îl sileşte să devină o victimă a politicii.

In piesa lui Marcel, personagiul principal e un cântăreţ, nu un scriitor. Noth este şi el un mare îndrăgostit de muzică şi are chiar înfăţişarea unui muzicant virtuoz, cu părul său blond şi lung, cu mâni subţiri şi mobile, vorbeşte şi scrie limba franceză cu o desăvârşire uimitoare. Faţa sa, cu toată tinereţea, este gravă şi poartă urmele suferinţei mereu prezente, deşi ascunsă cu grijă.

Masca aceasta deosebită pe faţa unui tânăr solid şi plin de viaţă, a fost sculptată şi întipărită de suferinţele vieţii de mizerie de după războî şi de încercările acestui exil în care se găseşte artistul. E departe însă de a fi un melancolic visător. E un băiat modern, care în rarele momente de uitare a realităţii face ski, joacă ping-pong, ştie să prefere pe Mozart, dar nu dispreţueşte nici hot-jazz-ul.

Succesul său ca actor i-a fost asigurat mai ales de liniştea desăvârşită a aspectului său exterior şi naturaleţa măsurată a gesturilor. Jocul său este cât se poate de just, vocea bine timbrat; parcă şi-ar trăi sufletul la el acasă.

Precursorii lui Descartes

După lucrarea lui Eloy Bullon Fernandez, apărută în „Revista Contemporanea" Descartes ar fi avut mai mulţi precursori în Spania.

Faimosul „cogito ergo sum" a fost formulat încă dela mijlocul secolului al XVI-lea de către Gomez Pereira, medic şi filozof, care spune: „Eu îmi dau seama că ştiu ceva; cine-şi dă seama, trebue să existe; deci, exist!"

In ce priveşte îndoiala metodică, ea este proclamată ca principiu primordial de investigaţie filozofică de Francisco Vallès, un discipol al lui Esculap, care şi-a avut epoca lui de celebritate la curtea lui Filip al II-lea.

In sfârşit, trebue să citām de-asemeni pe Louis Vinès, Fernandez de Torrejon, adversari în materie filozofică şi mai cu seamă pe José de Siquenza. Acesta din urmă a pus în aplicare foarte multe idei de geometrie şi metafizică dintre cele atribuite marelui cugetător francez.

Mărunte

La tipografia „Apollo" a apărut volumul de poezii *Sbucium* al d-lui Mingheruş I. Virgil.

ABONAMENTELE LA
Adeverul Literar şi Artistic

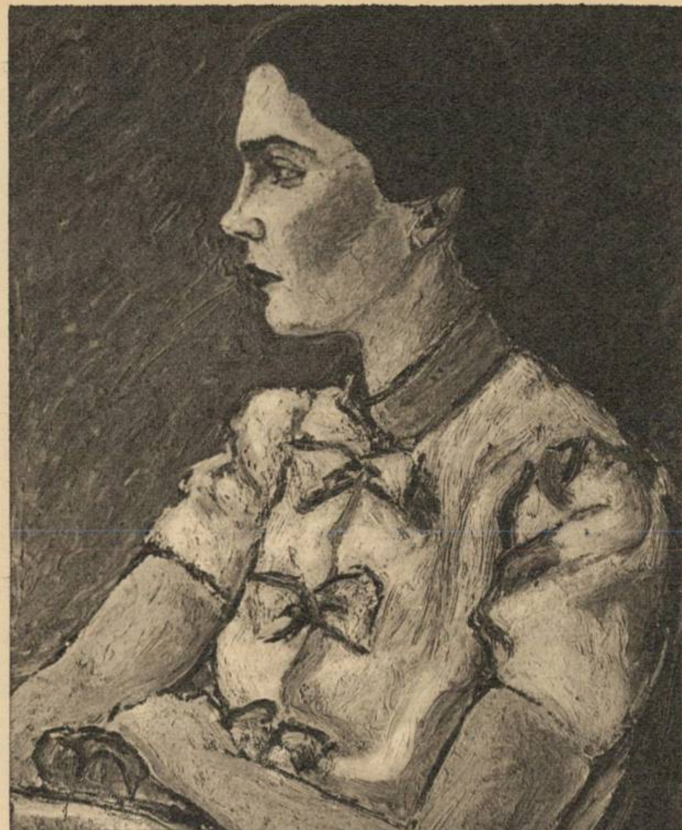
1 an	Lei 300
6 luni	„ 150
3 luni	„ 75

Vera Veslovschi-Nițescu: Rarița

Germaine Van Cutsem: Cretană

Constant M. Nicolaevici: Portret

PLASTICA

Din ce în ce mai greu ne ținem la curent cu tot ce se expune. Prea multe prezentări și prea puțină selecție. Cele bune, totuș prind.

■ *La Hasefer — d-na* Germaine Van Cutsem. *Artistă stăpână pe tehnică, dar aspră, rigidă în compoziție. Reținem portretul Cretanei și „Icoana".*

■ *In Cal. Victoriei No. 60, d.* E. Van Saanen-Algi *înfățișează desene, aquarele, laviuri, picturi, schițe de arhitectură. In mare parte, risipă de locuri comune.*
Ilustrațiile coreografice și unele schițe din călătorie mărturisesc calitățile reale ale expozantului. Stilul — nu-l dă numărul.

■ *Câteva statuete armonios cizelate ale d-nei* Céline Emilian *crează ambianță favorabilă.*

■ *La Mozart, a avut o expoziție de calitate d-ra* Florica Cordescu.

■ *Au venit apoi:*
D-na Cornelia Babic-Daniel, *cu peisagii și compoziții marine, văzute în tonalități puternice și definind o sigură concepție plastică.*

■ *D-na* Antoaneta Ştefănescu-Arefi, *cu simplificări naive, fără nimic organic și emotiv, dar având destulă vervă în unele încercări.*

■ *D-ra* Medi Wexler, *cu prospețime și vibrație deosebită în colorit, cu viziune proprie și bogate resurse de expresivitate în originalele sale Balcicuri.*

■ *D.* S. Trister, *ale cărui naturi moarte destăinuesc o profundă frământare lăuntrică.*

■ *D.* Emil Nicolescu-Nic, *desvăluind frumoase însușiri de formă, compoziție și ton în ulei și acuarelă.*

■ *D.* Const. Nicolaevici, *cu o „Geneză" nerealizată, dar punând sensibilitate picturală în flori și în portret.*

■ *D.* Basarab Spartali, *care, deși banal în reliefuri și busturi, nu pare lipsit de posibilități.*

■ *In sala din Str. Brezoianu No. 25, d-na* Vera Veslovschi-Nițescu *expune mult, variat și inegal. Dela notația crudă la tonul schematic, dela efectul căutat la compoziția de vigoare, d-na Veslovschi șovăe necontenit între stiluri și formule, izbutind adesea să convingă și să placă.*
E deajuns!...

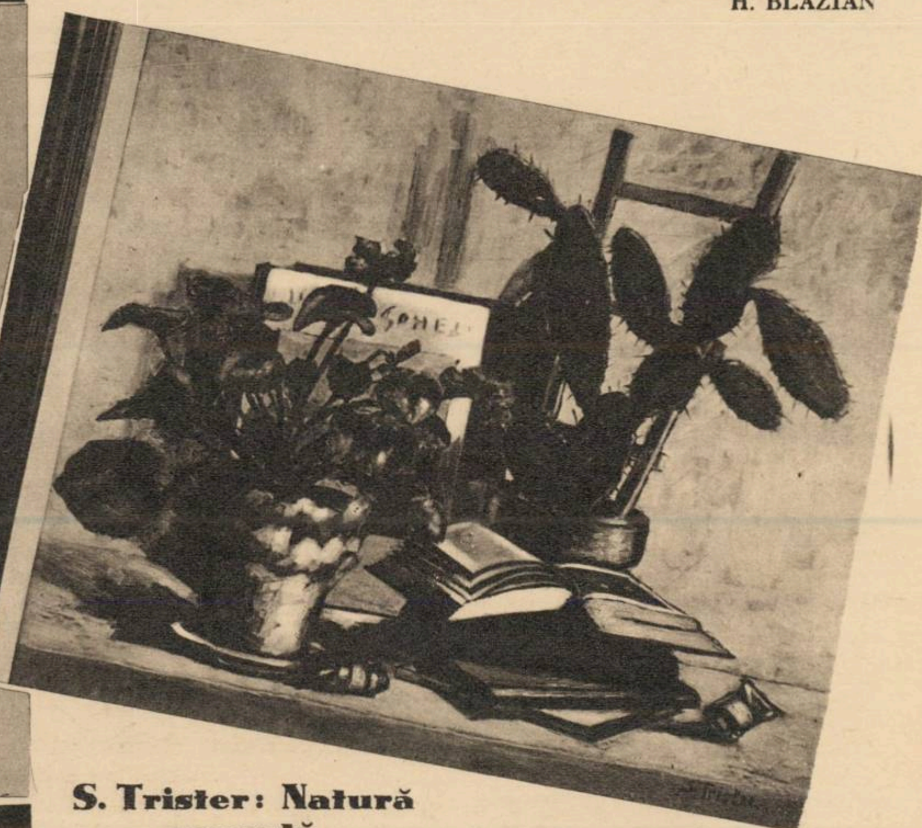
H. BLAZIAN

Medy Wexler: Balcic

Emil Nicolescu-Nic.: Balcic

S. Trister: Natură moartă

Adevĕrul literar
și artistic

I. Panteli-Stanciu: Portretul d-nei P. I

Atelierele „Adeverul", S. A.

Adevĕrul literar și artistic

853

Autor necunoscut: Portretul lui Enăchiță Văcărescu (Pinacoteca Statului)

Prin expoziţii

Emil Nicolescu - Nic: Balcic

G. Vânătoru: Autoportret

Honoriu Creţulescu: Cap de fată

Const. Baraschi: Nud

Vera Veslovschi-Niţescu: Portret

—

Celine Emilian Compoziţie

Adevĕrul literar şi artistic

Anul XVIII • Seria III • No. 853
Duminică 11 Aprilie 1937

7 Lei exemplarul în ţară
14 lei exemplarul în străinătate

Literatura în faţa Justiţiei

Arestarea, acum de curând, a unui scriitor pentru atentat la bunele moravuri din pricina unei cărţi, scoate din nou la lumină o chestiune veche, care ar merita să fie însfârşit îngropată odată pentru totdeauna, dar pe care prevederile noului nostru cod penal o înoesc în chip neaşteptat. E vorba iarăş de literatura imorală.

De data aceasta chiar, prevederile numitului cod înoesc chestiunea în chip destul de ciudat. Indignarea pe care o stârneşte arestarea unui scriitor pentru o carte, el fiind deci asemuit cu un hoţ de găini sau cu un pungaş de buzunare, această indignare se însoţeşte în cazul de faţă şi cu un involuntar surâs. Scriitorul arestat a fost judecat acum câţiva ani *pentru aceiaş carte* şi achitat. Justiţia, însă, răzbunătoare ca un erou de melodramă, urmăreşte pe scriitor mereu. In mintea noastră chipul sever dar calm şi senin al zeiţei Themis este înlocuit de capul fioros al Eriniei cu plete de şerpi şi priviri crunte. S'a nimerit însă că Furia în loc să se abată asupra vreunui paricid Oreste s'a năpustit asupra unui om paşnic care îşi câştigă viaţa greu şi cinstit şi care acum câţiva ani a scris o carte, un biet volumaş de versuri, în două sute de exemplare. Comică Erinie!

Volumaşul cu pricina conţine, spune Răzbunarea publică, pornografii. Posibil. Un lucru însă, pe care pomenita Răzbunare, nu vrea să-l înţeleagă este că, în literatură, nu există decât lucruri bine scrise şi lucruri rău scrise. Atât. Pornografia îşi poate justifica o existenţă literară, dacă este frumos exprimată. Şi *orice lucru* poate fi exprimat frumos. Dar aceste chestiuni, am impresia să sânt de competenţa tribunalului literar, pe care critica îl formează destul de bine şi în care timpul, suprem judecător în materie de artă, dă hotărîrea definitivă şi incasabilă.

Bănuesc că volumaşul încriminat astăzi a fost judecat la apariţie aşa cum se cuvine. I s'a adus desigur autorului reproşul că în loc să numească direct anumite lucruri ar fi trebuit să le sugereze printr'o imagine. Şi dacă n'a făcut aşa întotdeauna aceasta este *o greşală de artă*. Dojana aceasta este singura penalitate pe care o merită o carte de literatură. Ce rost au aici cătuşele justiţiei? O carte poartă în ea însăşi propria ei răsplată sau propria ei pedeapsă.

Dar să strângem şi mai mult chestiunea. Ce înseamnă oare pornografie în literatură? Deobicei se înţelege prin aceasta numirea precisă a unei anumite părţi, zisă ruşinoasă, a trupului. Apoi evocarea tot prin vorbe precise a câtorva acte fireşti şi comune tuturor oamenilor şi care iarăşi sânt poreclite ruşinoase. Dar oare „ruşinea" aceasta încetează atunci când acele părţi din trup şi acele acte sânt numai sugerate şi evocate prin imagini? Cu siguranţă că nu. Atâta doar că în primul caz scriitorul este neîndemânatic şi mediocru, iar în al doilea caz dibaci şi subtil. In ce priveşte efectul în spiritul cititorului, voiu afirma, după oarecare experienţă în acest domeniu, că în cazul sugerării el este mai puternic şi mult mai durabil decât în cazul numirii simple şi făţişe. Este aici acelaş mecanism psihic ca şi în povestea biblică a fructului oprit. Imaginea insinuantă care sugerează dar nu spune tot turbură mai adânc şi mai prelung cu reticenţa ei subtilă decât mura 'n gură a faptului trântit fără înconjur şi fără mister.

Dar dacă vrem să înţelegm acest lucru, atunci jumătate, mai bine de jumătate din cea mai bună literatură a lumii este pornografică şi impudică! Zeci de exemple, zeci de pasagii din opere celebre, dela Aristofan până la vremurile noastre s'ar putea îngrămădi aici şi oricine, recapitulându-şi lecturile, şi le poate înfăţişa din belşug.

Pornografia făţişă nu poate avea efect decât asupra unui cititor inferior, asupra unui spirit incult. Oare pe acest cititor vrea să-l apere codul de corupţie prin lectură? Cred că este o osteneală zadarnică. Cititorul acesta nu se va face nici mai moral, nici mai cult, nici mai pudic dacă i se vor răpi pornografiile. Pe urmă omul incult dispreţueşte orice fel de lectură şi priveşte cu neîncredere hârtia tipărită. Imoralitatea lui, dacă este să fie, nu se stârneşte cu lecturi ci cu fapte directe. Iar cât priveşte pe cititorii culţi, aceştia nu vor consuma pornografiile prost scrise (adică tocmai acelea făţişe).

Adevărul este că în această prigoană împotriva pornografiei se ascunde (şi se ascunde rău) o mare ipocrizie socială, veche dealtfel şi care nu se poate stârpi. Tartuffe este, poate, cel mai durabil tip al lui Molière — împreună cu Misantropul, acesta din urmă fiind, în viaţă, provocat şi creat de cel dintâi. Imoralitatea unei societăţi nu se stârpeşte cu arestarea câtorva scriitori şi cu confiscarea câtorva volume. Corupţia prin pornografie (dacă va fi existând sub forma vre-unui caz izolat, ceiace nu e demonstrat deloc) nu înseamnă nimic pe lângă cealaltă corupţie, mare, evidentă şi într'adevăr primejdioasă, care se propagă prin fapte şi prin exemple. Inainte de-a stăvili, în numele unei morale făţarnice, libertatea literaturii, să se stăvilească mai întâi degradarea marilor sentimente umane şi această nemaipomenită răsturnare de valori sufleteşti în mijlocul căreia trăeşte societatea noastră de astăzi. In orice caz, e foarte ciudat lucru să porneşti la moralizarea societăţii începând prin a da lecţii scriitorilor cum să scrie şi răpind libertatea unui om pentrucă a descris cu vorbe medicale gesturi de care sânt pline atâtea poezii celebre (ceiace, încăodată, poate fi numai o greşală de artă).

Dar, desigur, toate acestea sânt zadarnice. Libertatea literaturii e pe cale să fie sugrumată. Păcat. Literatura era singurul loc unde mai puteam avea iluzia libertăţii. O biată iluzie, îngrădită de cenzură, dar care se putea menţine măcar în domeniul poeziei şi al închipuirii. Ne pare rău că va trebui s'o alungăm şi de aici.

Dar ne mai mângâie puţin surâsul. Şi ne gândim că, dacă lucrurile vor rămânea la fel, peste vre-o jumătate de secol tânărul scriitor de azi, bătrân atunci, va fi arestat din nou pentrucă într'un colţ colbăit de anticărie vre-un pudic cetăţean al viitorului va descoperi unul din cele două sute de exemplare ale volumaşului prigonit.

AL. PHILIPPIDE

Cum l-am cunoscut pe Ion Creangă

Pe Ion Creangă l-am cunoscut pe când eram în clasa V-a de liceu. Mergeam în casa lui Nicolae Beldiceanu, poetul şi savantul arheolog care a fost tatăl lui Nicu Beldiceanu, din generaţia lui Mihai Sadoveanu.

In casa acestuia, la care ajungeam coborînd printr'o ulicioară strâmtă din strada Sfântul Teodor, la Iaşi, se adunau tinerii scriitori de pe acele vremuri. Artur Stavri, melancolicul poet pesimist, cu faţa palidă încadrată de o barbă neagră şi înfăţişarea foarte romantică, amintind pe d'Arvers, poetul unui singur sonet, din pleiada romantică a lui Alfred de Musset; Arthur Gorovei, veşnic amorezat de o copilă cu ochii vineţi; Eduard Gruber uscat, nervos, frământat de teoriile noi ale psihologiei experimentale şi mereu obsedat de sonetul lui Rimbaud şi de audiţia colorată; D. Anghel (Mitif) sensibil până la susceptibilitate, irascibil, aprig şi pătimaş, dar scânteetor de spirit, iubind farsa şi tachinăria, cu un grăunte de răutate, însă în fond duios şi delicat, ca şi fratele său Costică, pe care l-am cunoscut la Bucureşti, mai târziu. Apoi, fratele doamnei Beldiceanu, medicul Lateş, amestec ciudat de ştiinţă şi literatură, îndrăgostit de o Beatrice, depărtată ca acea a lui Dante, plecată în străinătate pentru învăţătură, înflăcărat marxist, entuziast luptător socialist, expunând teorii abstracte, pentru a trece apoi la recitarea versurilor şi poemelor, pe care le ştia pe derost cu miile.

Amfitrionul însuşi, Nicolae Beldiceanu, era tot atât de straniu şi de plin de contraste ca şi Lateş, cumnatul său. Om de o neobişnuită erudiţie în Istorie şi Archeologie, poet autentic, plin de gust şi de originalitate, se înflăcăra uşor descoperind genii necunoscute în câte un modest necunoscut. Atmosfera din acea nouă „Abbaye Thélème" era uneori în adevăr paradisiacă, o adevărată comunitate de înfrăţire curată şi nobilă între intelectuali.

Nectarul poeziei, căci toţi citeau şi recitau frumos, în general cu un glas cam cântător, care ne-ar stânjeni azi, şi care pe atunci, ni se părea tonul cel mai potrivit muzicii divine a versului; miezul unor cunoştinţe studiate serios şi discutate obiectiv şi ingenios, mi-au deschis ochii asupra unei lumi care, de atunci, a rămas, pentru mine lumea cea adevărată, chiar acum la bătrâneţe. O lume în care simt nevoia să mă refugiez mereu, ca să pot suporta realitatea cotidiană, în care sunt mai întotdeauna strângace şi străină. Aveam paisprezece, cinsprezece ani şi asistam la spectacolul acela unic, ca într'un vis, mereu avidă să aflu ce se va mai întâmpla...

Nicolae Beldiceanu avea o nevastă frumoasă şi dulce, copii delicioşi, o familie în care bătrânul preot din Rădăşeni, cu nevasta lui, părinţii Aglaei Beldiceanu, desăvârşeau frumuseţea tabloului... Ar fi fost în adevăr prea frumos, dacă... nu s'ar fi iscat dintr'o dată, năprasnică şi pustiitoare ca o tempestă, mânia sălbatică până la nebunie a stăpânului casei. Ea se revărsa ca un potop de pe munte, lovind, rostogolind, măturând tot ce-i ieşea în cale. Modestul geniu necunoscut, scos de fantezia lui Beldiceanu, din întunerecul necunoscut, sărbătorit, lăudat şi încă nedumirit, el însuşi, de cele ce i se întâmplau era deodată scuturat zdravăn şi uneori aruncat afară din cenaclu, ca un câne cu o tinichea de coadă. Explozii fără nici un motiv plauzibil de gelozie, care cădeau ca un trăsnet asupra unui nevinovat, lamentaţii şi blesteme, asupra oricui îi cădea în mână, pentru cine ştie ce nebănuite comploturi şi urzeli de intrigi.

Fiind cea mai tânără şi mai neintrodusă în viaţă, aveam norocul să mă pot strecura pe alături sau să stau împietrită de spaimă, refugiată într'un colţ întunecos, spectatoare mută a acestor grozăvii. La sfârşitul crizei îmi aveam şi eu rolul: trebuia să ascult zile întregi potopul de imprecaţii al poetului, cu ochii încă rătăciţi, împotriva unor fantome hidoase şi chinuitoare ca nişte halucinaţii, care nu erau alţii decât scumpii, bunii şi tinerii lui prieteni intelectuali de până în ajun.... Apoi, totul se liniştea, cerul se limpezea, l'Abbaye Thélème îşi relua zâmbetul ei de lumină obişnuit. Din când în când, ne mai scutura fiorul unei amintiri răzleţe, dar tinereţa îşi relua cântecul, îl lua şi pe nefericitul Blediceanu, în tumultul ei de nădejdi şi de bucurii, în care cele întâmplate se prefăcuseră într'un uşor suspin de uşurare.

In urma unei astfel de întâmplări eşeam puţin turburată din casa lui Beldiceanu, urcând pe cărarea din curte, spre portiţă... Deodată, portiţa se dădu în lături şi în pragul ei apăru o masă informă de carne, cu mustaţa tuşinată şi părul tuns neregulat, ca de foarfecele neascuţit al unui bărbier de sat, căzând de sub pălăria cu margini late. Era Ion Creangă. Il recunoscui, deşi îl vedeam întâia oară. Rămăsei trăsnită, ca în faţa unei divinităţi. Artur Stavri, care-l întovărăşea, se apropie de mine şi mă recomandă. Ridicai privirea spre el, spre ochii albaştri care mă pironeau şi cu totul zăpăcită îi întinsei mâna în care ţineam umbrela. Umbrela se rostogoli la picioarele namilei, care, suflând greu, se aplecă, o ridică şi mi-o dădu, zicându-mi printre gâfâeli şi ştergânduşi năduşeala: „De cincizeci de ani nu m'am mai aplecat pentru aşa ceva!"...

IZABELA SADOVEANU

Actualităţi ştiinţifice

Radio-narcoza

Profesorul Schemnizky, conducătorul „Institutului de biologie" al Universităţii din Viena, a perfecţionat narcoza prin radio pentru intervenţiunile

chirurgicale. Acest procedeu de anestezie, inventat în Franţa pentru prima oară, foloseşte undele hertziene ultrascurte care, pătrunzând în organismul pacientului, produc un efect asemănător cu narcotizarea prin cloroform, fără însă a da loc la reacţiunile secundare, adesea vătămătoare pentru sănătate. Amănuntele practice ale acestei noui metode nu sunt încă bine cunoscute. Gurile rele afirmă că profesorul Schemnizky reuşeşte să „adoarmă" bolnavul pe masa de operaţie, cu ajutorul unor emisiuni de radio...!

Contra obezităţii.

Medicul german, doctorul E. Heun din Berlin, în urma unor îndelungate experienţe, a ajuns la concluzia că se poate combate cu succes obezitatea, printr'un regim alimentar bazat pe sucul de legume şi fructe. Intr'adevăr, graţie acestui procedeu, el a realizat la pacienţii săi scăderi de greutate de 9-12 kilograme, în timp de două săptămâni.

Pe de altă parte, acelaş tratament se aplică cu succes şi în cazurile de supratensiune arterială, care — după cum se ştie — e punctul de plecare a diverse boli, relativ grave.

Fireşte o asemenea cură nu poate fi administrată decât sub stricta supraveghere medicală, întrucât exercită un proces, care provoacă o serioasă încordare a organismului.

Ochelari incasabili

La Londra a avut loc de curând o interesantă expoziţie de lentile artificiale, construite dintr'un material asemenător cu sticla şi care prezintă remarcabile proprietăţi optice.

Realizate din râşină artificială — supusă la anumite presiuni şi temperaturi care-i asigură o riguroasă omogenitate şi uniformitate a materialului — aceste lentile au un coeficient de refracţie egal cu acel al sticlei, şi în plus, avantajul de a fi de două ori mai uşoare ca sticla şi de a nu se sparge.

Nouile lentile pot fi folosite cu succes, atât pentru aparatele fotografice, cât şi la ochelari.

Cu submarinul spre pol

Sir Hubert Wilkins, exploratorul polar, care a încercat fără succes acum şase ani, o expediţie cu submarinul spre ţinuturile arctice, — îşi propune acum să repete îndrăsneaţa sa experienţă.

Noul submarin, pe care-l construeşte Sir Hubert Wilkins, nu va putea transporta decât şapte, cel mult nouă persoane sub gheţurile eterne ale polului. Soţia sa s'a oferit să-l însoţească în această expediţie care — după cât se pare — ispiteşte pe foarte mulţi, întrucât, până acum, 4000 de persoane au solicitat o asemenea favoare. Vehiculul exploratorului, de o construcţie foarte uşoară, e destinat să nu se scufunde niciodată mai mult decât 10 metri sub suprafaţa apei.

Trebue să ţinem seama de faptul că vara, gheţurile din reguinea arctică nu alcătuesc o pătură compactă, ci prezintă pretutindeni găuri destul de mari, prin care submarinul va putea să se ridice la suprafaţă. Pentru eventualitatea că această operaţie ar fi imposibilă, Wilkins şi-a echipat submarinul cu nişte perforatori speciali, capabili să spargă cu uşurinţă pojghiţa îngheţa'ă.

Intrebat asupra riscurilor unui asemenea raid submarin, exporatorul s'a arătat foarte optimist. După părerea sa, navigaţia la o adâncime de 10 metri sub apă e mult mai puţin primejdioasă, în aceste ţinuturi, decât navigaţia normală. La o asemenea adâncime, apa este liniştită, şi nici-o furtună nu pune în pericol submarinul.

Expediţia sa anterioară, din 1931, pe bordul submarinului „Nautilus" n'a reuşit — spune Wilkins — numai din pricina imperfecţiunilor vasului său de pe atunci.

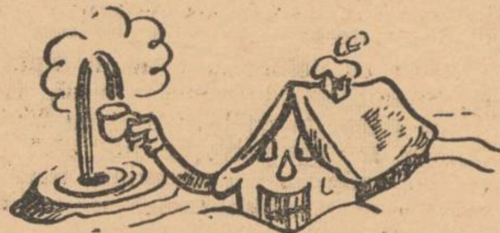
Amnezia aeriană

La „Institutul de medicină aeriană" din Moscova s'au făcut de curând o serie de interesante experienţe, din care rezultă că sborul la mari înălţimi provoacă adesea fenomene curioase de amnezie.

Astfel, un aviator care se pregătea pentru o ascensiune în stratosferă şi încerca în laboratorul institutului aparatul de respiraţie artificială, deşi s'a comportat normal până la presiunea corespunzătoare unei înălţimi de 11.000 de metri, totuş dela 12 kilometri în sus, au început a se manifesta tot felul de simptome ciudate. Astfel, mâna îi tremura şi după câteva secunde, leşină. Revenit la presiunea normală, omul nu-şi mai amintea nimic din tot ce se petrecuse cu dânsul. Dealtfel, acelaş fenomen s'a observat la majoritatea piloţilor, care au depăşit o anumită înălţime în stratosferă.

Cabana fericită

In Islanda există o cabană pentru skyori, aşezată în preajma unui geizer. Acest isvor termal produce o energie suficientă, nu numai pentru deservi-

rea cu curent electric a întregii instalaţii de lumină, ci alimentează totdeodată încălzirea cu apă caldă a întregii cabane.

Astfel luminatul şi încălzitul încăperilor, ca şi gătitul bucatelor, se face în mod gratuit, în acest fericit locaş.

O operaţie miraculoasă

La „Metropolitan Hospital" din Londra s'a executat de curând o intervenţie chirurgicală, cu o aparenţă aproape miraculoasă. O fetiţă de nouă ani, în urma unei răniri, suferea de o inflamaţie a osului piciorului. O boală infecţioasă, care se declarase în dreptul coapsei, impunea de urgenţă amputarea piciorului bolnav.

Un chirurg englez, foarte îndrăsneţ, încercă atunci o experienţă în dorinţa de a scuti eventual pe mica pacientă de o infirmitate penibilă.

El extrase osul dela genunchiu până la articulaţia care leagă coapsa de bazin, lăsând pe loc membrana fibroasă care acoperă acest os. Fireşte, era o operaţie extrem de delicată, întrucât cea mai mică nedibăcie a chirurgului putea să fie fatală. Intervenţia a reuşit însă pe deplin şi membrana osului — periostul — care posedă proprietatea de a produce oseină, materia constitutivă a osului a rămas neatinsă.

In urmă, chirurgul a radiografiat în fiecare săptămână coapsa operată. Rolul său fiind terminat, el lăsă naturii misiunea de a-i desăvârşi opera.

Rezultatul a fost că, încetul cu încetul, periostul a început să producă celule noui, calcificându-se, organizându-se, într'un cuvânt transformându-se într'un os adevărat. Şi astfel, pacienta a ajuns să se restabilească pe deplin, fără a se recurge la amputarea piciorului.

Se cuvine să amintim însă că acest procedeu nu e aplicabil decât copiilor şi persoanelor foarte tinere, întrucât periostul persoanelor adulte nu mai are proprietatea de a forma oseina.

ING. I. S.

Mărunte

La Institutul de arte grafice „Tirajul" a apărut *Siria, Palestina, Suez, Egipt*, notele de drum ale d-lui Dr. I Weinberg, cu o prefaţă de Gala Galaction.

Cartea este însoţită de 40 fotografii originale ale autorului şi costă 50 de lei.

●

O excepţională călătorie de reconfortare. 29 Aprilie—7 Mai VIENA. Lei 6.840. oraşul imperial, oraşul muzicii şi al veseliei, al grădinilor încântătoare şi al artei.

Plecarea din Bucureşti cu rapidul în vagoane capitonate; întoarcerea pe Dunăre, cu oprire la Budapesta şi Belgrad: două zile şi jumătate de odihnă şi desfătare pe vapor.

Prospecte şi înscrieri: S. A. R. „Mercur", Birou de Turism şi voiaj, Academiei No. 26 Telef. 32227 şi Brezoianu No. 27, Telef. 46208.

Cronica şahului

Concursul internaţional de studii al „Revistei Române de Şah" pe 1936.

„Revista Română de Şah" publică în numărul ei din Martie 1937 rezultatul concursului internaţional de studii pe care l-a organizat în anul trecut.

Au participat 14 compozitori din 6 ţări (România, U. R. S. S., Polonia, Spania, Finlanda şi Ungaria). Din 33 lucrări au fost selecţionate 26 studii şi premiate 3 şi anume: Premiul I. S. Herland, Prem. II Ing. Paul Farago, ambii din Bucureşti şi prem. III Visa Kivi, Finlanda.

Judele (arbitrul) acestui important concurs a fost maestrul ceh Fr. Dedrle din Brno.

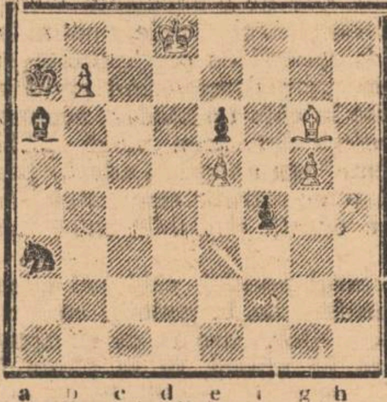
Succesul maeştrilor compozitori români Herland şi Farago nu e pentru noi o surpriză, căci ambii sunt consideraţi ca unii din cei mai buni compozitori de studii din lume, primul având o reputaţie mondială şi în calitate de compozitor de probleme. Toate felicitările noastre pentru frumosul succes.

Iată şi remarca judelui asupra acestui concurs:

„Concursul de faţă se poate califica drept foarte reuşit. Studiile publicate sunt într'adevăr la nivelul internaţional. O surpriză prezintă victoria autorilor autohtoni, al căror succes este o dovadă indiscutabilă că amicul nostru, poporul român, în domeniul studiilor, a atins un grad înalt de desvoltare şi arată studiilor un viu interes. Urez României ca acest succes să fie durabil!"

Mai jos dăm lucrarea d-lui S. Herland, iar în rubrica viitoare vom publica lucrările d-lor Farago şi Kivi.

Sigmund Herland-Bucureşti

Albele joacă şi câştigă

Referitor la această frumoasă lucrare Fr. Dedrle face următoarea remarcă:

„O idee originală şi interesantă. Nu e uşor de găsit calea adevărată pentru valorificarea pionului b7, în situaţia lui disperată. Autorul e bine cunoscut ca un problemist proeminent. Leitmotivul acestui studiu are caracterul unei idei de problemă. Subiectul este oferit cu atâta rafinament şi artă, încât această operă de strategie fină o găsim superioară celorlalte concurente."

Soluţia: 1. Nd3!, N×d3 (1..., R×b7; 2. Ne4+!, Rad libidum; 3. g6 şi câştigă) 2. Rc7!!, Cb5+; 3. Rc8!, Cd6+!; 4. e×d6, Na6; 5. d7! şi câştigă.

TURNEURILE INTERNATIONALE DE ŞAH DELA PARIS

In cronica din numărul trecut ne-am ocupat de istoricul turneilor de şah care au avut loc la Paris în anii 1867 şi 1878. Continuăm, dând mai jos o partidă între primii premiaţi ai turneului din 1878 şi istoricul turneului din 1900.

PARTDA SPANIOLA

S. Wnawer — *J. Zukertori*

1. f4, e5; 2. Cf3, Cc6; 3. Nb5, Cf6; 4. 0-0, C×e4; 4. d4, Ne7; 6. De2, Cd6; 7. N×c6, b×c6; 8. d×e5, Cb7; 9. Cd4, 0—0; 10. Cc3, Cc5; 11. Td1 (mai bine ar fi fost 11. Te1, Ce6; 12. Ne3, C×d4; 13. N×d4, c5; 14. Ne3, d5; 15. e×d6, N×d6 ca în varianta Rio de Janeiro) De8; 12. Cf5, f6; 13. Dg4, Ce6; 14. Nh6, Tf7; 15. Ne3, Rh8; 16. C×e7, D×e7; 17. e×f6, T×f6; 18. Dh4, d5; 19. Te1, Df7; 20. Ce2 (mai natural 20. Td1) c5; 21. c3, Na6; 22. Cg3, d4; 23. Ng5 (Nu merge 23. c×d4, c×d4; 24. N×d4?, Tf4!), T×f2; 24. T×e6!, Nb7; 25. Ce4? (Din cauza acestei greşeli, sacrificiul Negrului devine corect. Just era 25. Te2, după care Negrul n'are nici o compensaţie pentru piesa sacrificată) T×g2+! 26. R×g2, D×e6; 27. Te1, Te8; 28. Rf3, h6; 29. Nr2, Rg8; 30. h3, Df5+; 31. Df4, D×h3+; 32. Rf2, Tf8; 33. D×f8+; R×f8; 34. Nf4, Df5 şi câştigă.

Paris 1900. — Turneul din acest an, organizat în cadrul marei expoziţii universale a fost cel mai important din câte s'au jucat la Paris. Au luat parte 17 jucători din cei mai tari de pe vremea aceia, cu excepţia lui Tarrasch şi Blackburne (Steinitz era într'o casă de sănătate şi a murit puţin timp după acest turneu).

Turneul s'a terminat cu rezultatul: Dr. Lasker 14½ puncte, Pillsbury 12½ p., Maroczy şi Marshall fiecare câte 12 p., Burn 11 p., Cigorin 10½ p., Marco, Mieses şi Schlechter câte 10 p., Yanowsky şi Showalter câte 9 p., Mason 4½, Brody 4 p., Rosen 3 p., Mortimer 2 p., Didier şi Sterling câte 1 punct.

Din cei care au jucat la acest turneu, trăesc azi numai dr. Lasker, Maroczy, Marshall şi dr. N. Brody. Acesta din urmă locueşte acum la Cluj. Interesant de ştiut care era vârsta fiecărui maestru atunci: Dr. Lasker 32 ani, Pillsbury 27 ani, Marshall 23, Maroczy 30, Burn 52, Cigorin 49, Marco 37 (născut la Cernăuţi, trăia atunci la Viena), Mieses 35, Schlechter 26, Janowsky 32, Mason 51, şi Brody 23 ani.

La acest turneu s'a făcut o interesantă experienţă în privinţa partidelor remize. Era stabilit că dacă o partidă era remiză, trebueşte jucat încă o partidă, aşa că în loc de 136 s'au jucat 162 partide şi s'a socotit numai a doua partidă jucată. Dr. Lasker, din 17 partide jucate, a pierdut numai una la Marshall şi a făcut două remize cu Cigorin, aşa că i s'a socotit numai 1½ p. pierdut

GAMBITUL DAMEI

Dr. E. Lasker — *G. Maroczy*

1. d4, d5; 2. c4, e6; 3. Cc3, Cf6; 4. Cf3, d×c4; 5. e3 (Aici se joacă şi 5. e4, Nb4; 6. Ng5, c5; 7. e5, c×d4; 8. Da4+, Cc6; 9. 0-0-0 Fine-Grünfeld 1936), c5; 6. N×c4, a6; 7 a4, (pentru a împiedica b4, şi azi se joacă mutarea aceasta) Cc6; 8. 0-0, c×d4; 9. e×d4 (mai tare e aici mutarea lui Rubinstein 9. C×d4! cum s'a jucat în partida Rubinstein-Tartakower, Marienbad 1925. Scopul mutărei C×d4 este că după schimbul cailor, Alb să joace d4—d5) Ne7; 10. Ne3, 0—0; 11. De2, Da5; 12. Tfd1; Td8; 13. Tac1, Cb4; 14. Ce5, Cfd5; 15. Nb3, Tf8; 16. Ce4, Dd8; 17. f4, b6; 18. Nd2, Nb7; 19. Cg3, Tc8; 20. f5, T×c1; 21. T×c1, e×f5; 22. C×f5, Nf6 (singura şansă mai era Ne8!) 23. N×b4!, C×b4; 24. C×f7! (O frumoasă încheere) T×f7; 25. De6, Rh8 (25... Df8; 26. Tc7 sau 25... Nd5; 26. N×d5, D×d5; 27. Tc8+, Nd8; 28. Ce7+!) 26. D×f7, N×d4+; 27. Rh1, Cd3; 28. Tf1, N×g2+; 29. R×g2, Dg5+; 30. Rh3 şi Negrele cedează. — Note de H. Kmoch „Schaakwereld" 1937.

AUREL LERNOVICI

Amintiri despre Pirandello

Nu-mi aduc aminte în ce împrejurări l-am fost prezentat. Ştiu că era la Paris, prin 1930. La vreo repetiţie generală? Poate. Pentru mine, Pirandello reprezenta ultima celebritate mondială, scriitorul care a adus o notă nouă în dramaturgia contemporană, fenomenul epocei. Nu se putea să nu-i caut cunoştinţa.

Pentru el, eu eram un vag publicist balcanic, director sau impresariu de teatru care nu-i plătise tantiemele şi care l-ar mai putea juca bineînţeles, achitându-şi de rândul acesta, obligaţiile pecuniare.

Numai când trăieşti în străinătate îţi dai seama ce puţin înseamnă un scriitor de ţară mică şi cât de efemeră gloriola de care te bucuri în patrie. Te strecori pe lângă oameni mari, ai globului, mijindu-le un avantagiu personal. Alminteri nu-i poţi descinde din stratosferă.

Aşa dar, cuvintele cu care m'a întâmpinat Pirandello au fost:

— Mi s'au jucat mai multe piese la Bucureşti şi n'am primit nici un ban...

Replica nu m'a surprins fiindcă nu el era primul dramaturg străin care îşi reclama drepturile de autor şi nu înţelegea de ce-i sunt confiscate de către directorii bucureşteni.

Evreinoff aşteaptă şi astăzi ceeace i se cuvine pentru „Comedia Fericirei", iar dacă un avocat iscusit ar urmări teatrele noastre, numai lui Bernarh Shaw i-ar câştiga câteva sute de mii de lei.

Printre actele cu care „mă avea la mână" răposatul Mavrodi, figura şi o chitanţă de 1000 franci vărsaţi lui Hugo von Hoffmannsthal, pentru „Electra", jucată în prima mea direcţie la Teatrul Naţional. Presa m'a atacat la timp pentru această escrocherie.

●

Când ai frecventat pe Marinetti, care e un vulcan în permanentă erupţie, fulgerător de vervă, de entuziasm, de neprevăzut şi de candoare, (dela o vreme, Marinetti îmi pare mai obosit şi moţăe unde poate), cunoştinţa lui Pirandello însemna o nouă iniţiere în grandilocvenţa fosforescentă a geniului italian, în jongleria cu paradoxul. Este, aceasta manieră super-latină, uluitoare şi întrucâtva inutilă pentru orientalul sceptic până la blegială, care e fiecare om de la gurile Dunării.

Pirandello însă n'avea nimic din meridionalul funambulesc pe care-l anunţa numele său cu sonorităţi de trâmbiţă.

Un moşneag puţintel, discret. Semăna la chip cu mareşalul Presan. In purtări, în surâs, ceva din amabilitatea şi fineţea lui Gr. Tăuşan.

Nu mi-a spus niciodată lucruri extraordinare. Poate că n'avea nimic de spus sau le păstra pentru el. O singură dată a formulat ceva care eşea din obişnuit.

La sfârşitul unei mese, ridicam cu amândouă mâinile o mare cupă de cleştar, în fundul căreia se clătina puţin cognac. Oficiind, fredonam ultimele măsuri din „Parsifal".

— Wagner nu este un mare compozitor... Bellini, iată muzicantul! îmi spuse Pirandello, cu melancolie.

●

O vreme ne-am văzut destul de des. Il interesam tot ca impresariu. Vedea în mine omul care putea să aranjeze un turneu în sud-estul european, pentru actriţa de care era înamorat.

Tot aşa, — n'am înţeles niciodată ce i se năzărise — un celebru om de teatru francez m'a trimis, mai acum zece ani, să tratez cu doamna Nyoka-Iniota, — dansatoarea care a fost dăunăzi prin Bucureşti — o serie de „recitaluri" prin coclaurile noastre. M'am dus, bineînţeles, cu toată modestia omului de afaceri care bate la diverse uşi. Numai pe Isaiia Răcăciuni îl primesc directorii parizieni la gară şi-i solicită opuri spre reprezentare.

●

Il întâlneam pe Pirandello la teatru sau dejunam împreună la un restaurant italienesc, pe lângă Champs Elysée. Incepusem să fac cu el pe Marinetti, adică să vorbesc numai eu, să-i debitez lucruri excepţionale. Fiindcă bunul maestru asculta cu docilitate, îmi insufla o vervă satanică. Deveneam un fel de Pirandello mai autentic decât cel din faţa mea. Exercitam chiar o dulce teroare asupra blândului partener, atât de curios în operă şi atât de nivelat în viaţa de toate zilele.

Un prost obiceiu contractat de la Lugné-Poe mă împinge să gust din farfuria altora, înainte ca ei înşişi să se fi servit.

Pirandello îmi aflase năravul. Indată ce i se aducea mâncarea îmi făcea partea şi mi-o oferea, cu extremă amabilitate şi oarecare teamă.

— Merci, maestre! i-am spus odată.

„Fii mulţumit că-ţi mănânc numai macaroanele, fiindcă alţii îţi fură piesele şi personagiile!

●

Era îndrăgostit de o actriţă în prezenţa căreia se făcea mic-mititel. Ceva de tată afectuos, de copil temător şi de amant gonit, în toată purtarea lui faţă de această femee totdeauna absentă, cu ochii de somnambulă şi, în atitudini, cu o permanentă ameninţare de pisică sălbatecă.

Indată ce nu se vorbea despre dânsa, despre viitoarea ei glorie universală, despre turneurile din Europa Orientală, roscata divă ne întorcea spatele la toţi şi urmărea ventilatorul. Ca s'o readucă în mijlocul nostru, bietul Pirandello se punea iar s'o laude, să-i vorbească de triumfurile care o aşteptau în ţări unde Eleonora Duse şi Emma Gramatica — actriţe inferioare ei — fuseseră atât de fastuos primite.

Abuzând de pasiunea pe care i-o consacra acest om, greu lovit în afecţiunea-i conjugală, strania comediană se purta ca o regină cu pajul înamorat. Printre francezii măsuraţi, politicoşi, aerele acestea de dogaresă răsfăţată aveau ceva barbar şi vetust.

N'am înţeles niciodată sensul cuvântului *metec* mai bine ca'n vremea când am văzut o actriţă ca oricare alta, jignind, prin purtarea ei faţă de cel mai celebru dramaturg al epocei, Parisul curtenitor, surâzător, unde extravaganţa n'are ce căuta, unde omul e obligat să fie sociabil, discret şi mai puţin cabotin decât oriunde.

●

L-am vizitat, odată, în locuinţa lui din Avenue Victor Emanuel II; o garsonieră tristă, întunecoasă, la parter.

In aceiaşi casă, (numărul 5) s'a sinucis mai târziu celebrul financiar suedez Ivar Kreuger. Despre Kreuger ziarele americane scriau deunăzi că n'a murit. A ucis şi-a îngropat în locul său un manechin de ceară. Straniu personaj pirandellesc, acest om cu existenţa dublă, menit să-şi încheie viaţa oficială, exact deasupra plăsmuitorului de marionete cu multiple personalităţi!

●

Altădată l-am întâlnit pe Luigi Pirandello, la recepţia dată de un italian bogat, stabilit la Paris, într'un cartier de vile moderne, într'o casă ultra-modernă, luxoasă şi confortabilă. M'a dus acolo excelentul nostru compatriot Saul Colin, care a fost o vreme secretarul maestrului şi i-a câştigat mulţi bani în lumea anglo-saxonă.

Pirandello trecea neobservat printre invitaţi... Nu-i dădeau ceilalţi importanţa cuvenită sau evita el însuşi conversaţiile?

Ochii lui urmăreau şi târau după ei făptura firavă căreia-i aparţineau. Căuta mereu pe actriţa cu reflexe roşcate în păr şi cu urme de pistrui pe obraz. Era şi dânsa acolo. Pânea cea de toate zilele a bunului moşneag... Nu cumva doreşte o orangeadă? Uite, şi-a lăsat poşeta pe un fotoliu. Poate vrea să plece. Mai stăm? Bine!... Cum vei dori, mia cara!

Comediana trecea somnambulesc ca un film în ralenti sau vijelioasă ca o amazoană. Cum îşi permitea toată acea lume să vorbească de altceva decât de viitoarele ei turneuri triumfale?

●

Pirandello n'a înţeles niciodată pirandelismul; — adică acea jonglerie cu personagii imaginare, rezultantele unui joc de idei, nu ale realităţii observate.

Originalitatea lui Pirandello nu era diabolism intelectual, o mecanică a paradoxului, ci simpla copie a unei realităţi tragice. Un scriitor verist care a fost luat drept un mare imaginativ. Acea fiinţă care este şi nu este ea însăşi, acel nebun sau acea nebună, făptura aceea maladivă, care şi-a

a Vittorio Eftimiu
con fraternità d'arte
Luigi Pirandello
Parigi 27. VI. 1931.

pierdut personalitatea, nu e alta decât nefericita soţie a dramaturgului. Sânt mulţi ani de când doamna Pirandello e închisă într'un sanatoriu. Obsesia acestei biete femei, reacţiunile ei sufleteşti, evadările ei în lumi imaginare, au creat întreaga literatură dramatică a sicilianului defunct. In afară de această tulburătoare intrusiune a unor posedaţi, opera lui Pirandello nu se deosebeşte prin nimic de scrisul onest al unui bun autor realist. Nimic extraordinar, nici în construcţia, nici în ideile, nici în dialogul lui Pirandello. Scoateţi demenţa şi va rămâne cotidianul.

Iată pentru ce Pirandello însuşi nu s'a considerat un excepţional inventator de teatru, un vizionar, un halucinat. A copiat la infinit, un model tragic. Numai celor ce n'au cunoscut enigma, li se poate părea pirandelismul o nouă formulă de artă, voită cerebral.

Un scriitor normal a cărui muză a fost anormală. Atâta tot.

●

L-am întâlnit ultima oară la teatrul des Mathurins, în seara când intelectualitatea franceză îi sărbătorea premiul Nobel.

N'am pomenit pogribanie mai sinistră decât acea festivitate. Lume multă, cea mai aleasă, adică cea mai încărcată de electricitate. Autorităţi, autori, critici.

Fiecăruia Pirandello îi furase premiul inventatorului dinamitei. Multora le căzuse, de curând, o piesă. Un italian sărbătorit de armeanul rusesc Pitoeff nu era un ospăţ făcut să entuziasmeze un *Tout-Paris* destul de pornit împotriva străinilor.

Atmosfera nu era dintre cele mai favorabile unei frenezii colective. Piesa care urma să se joace *„Astă seară improvizăm"*, era ultima fantezie dramatică a lui Pirandello şi reedita tema lui favorită: *„Eu nu sânt eu. Ceiace credeţi că e teatru, se petrece aevea, iar ceiace vi se pare realitatea, e simplă ficţiune"*.

Prea complicat. Eroii erau şi nu erau reali, ca în cele „Şase personagii în căutarea unui autor". Pe la actul II, actorii încetau să mai debiteze textul şi se interpelau pe nume:

— N'ai dreptate, dragă Pitoeff!

Sau:

— Ascultă, Fainsilber, ai schimbat intenţiile autorului.

Sau:

— Ludmilla, nu juca atât de sincer... O să ţi se facă rău!

(La un moment doamnei Pitoeff i s'a făcut rău într'adevăr, dar nu se ştie dacă era aevea sau numai un leşin prevăzut în text).

Toată această iritantă scamatorie plină de poticneli urma să ţină trei acte. Dar spectacolul nu trebuia să înceapă decât pe la ora 10, ca să se termine după miezul nopşi, când actorii care interpretaseră mai de mult pe Pirandello îşi isprăviau reprezentaţia la teatrul respectiv şi veneau să omagieze pe maestru, jucând scenele importante ale vechilor succese.

Pitoeff, directorul trupei şi organizatorul sărbătoririi a crezut necesar să ţină o conferinţă despre arta lui Pirandello, cum trebuie înţeles teatrul acestuia şi teatrul în general, ficţiunea devenită realitate şi realitatea simplă ficţiune, de la mim la baroc sau aşa ceva, ceva în genul teoriilor domnului Haig Acterian, armean şi domnia sa.

Pitoeff se împleticea, se repeta şi după o jumătate de oră în care ne învăţase că în Pirandello eu nu sânt eu, iar ceia ce credeţi că este aşa nu e decât aşa cum vi se pare, etc. reuşise să indispună sala pentru toată seara.

— *Il est assomant!* protesta, destul de tare, în loja dealături, un domn bătrân, în smoking, cu aspectul unui burghez rătăcit la teatru.

— *Quelle barbe! Il ne finira plus? Ah, non! Assez!* şi se învârtea pe fotoliu.

Ii trosneau scaunul şi plastronul.

— Cine e domnul? am întrebat pe doamna Benjamin Cremieux, care binevoise să-mi dea ospitalitate în loja d-sale.

— Mareşalul Franchet d'Esperay! — îmi şopti Marie-Anne Comnène.

Intr'o astfel de îmbâcsită conjunctură s'a jucat inutila *„Astă seară improvizăm"* din care nu s'a ales nimeni cu nimic.

In antract, un ministru a decorat pe sărbătorit cu rozeta legiunii de onoare.

Aceasta s'a petrecut confidenţial, într'un colţ al sălii.

După miezul nopţii, au început să sosească şi vedetele. Au jucat cu neglijenţă, fără machiaj şi costume, scenele capitale din piesele de odinioară.

Toţi spuneau cam acelaş lucru:

— *Eu nu sânt eu... Ceiace crezi dumneata nu e adevărat...* Nebunia mea e mult mai logică decât zdrăveneala dumitale". Ficţiunea... etc."

Părea o cenuşie revistă — parodie a genului cu atât mai gravă cu cât a durat până pe la două dimineaţa.

Cineva care a ajutat imens la gloria lui Pirandello în Franţa mi-a strecurat un descurajat şi poate prea vremelnic pronostic:

— „Am impresia că n'o să rămână nimic din el!"

In loja noastră mai venise şi actriţa de care v'am vorbit: diva roşcată. Se produsese şi dânsa, fără un succes special, ca număr pirandellesc. Era, parcă, mai umană ca altădată. Trecuseră şi peste dânsa câţiva ani. Gloria universală nu venise. Lumea se ocupa de Greta Garbo şi de Marlene Dietrich.

Eleonora Duse a apucat vremuri mai propice actriţelor de temperament. Acum trăim zodia spectrelor de pe ecran. Somnambula de odinioară se trezise şi surâdea ca un copil care a greşit.

Sărbătoritul a venit şi el să ne spună bunăseara. Nu-l văzusem de mult. Era mai palid şi mai melancolic decât oricând şi mai adus din spate.

Credeam că mă uitase. Nu. S'a aplecat pe balustrada lojei şi mi-a strâns mâna pentru ultima oară:

— „Noapte bună, monsieur Eftimiu!"

VICTOR EFTIMIU

Cronica mizantropului

Tragedii ţărăneşti.

Intr'un jurnal am citit de curând următoarea ştire:

„Gestul disperat al tinerei Ioana Popescu, născută Petcu, din satul Sirota, iese din comun.

„Numai la 5 zile după căsătorie, s'a dus la mama sa, cerându-i să-i dea vaca, după cum i s'a promis înainte de nuntă. La refuzul mamei, Ioana Popescu, fără a spune un cuvânt, s'a dus în şopronul unde era vaca şi cu frânghia cu care era legată, s'a spânzurat de-o grindă".

Iată o întâmplare vrednică de ţara în care s'a scris Ion *al lui Rebreanu. Să reconstituim puţin faptele. De multă vreme tânărul Popescu dădea târcoale curţii femeii Petcu. O vacă lată, greoae, legănându-şi ugerele, îl scosese din minţi. Petele ei de ciocolată îl urmăreau în somnurile lui cele mai sforăite. Să aibă o vacă! Gândul nu-l mai slăbea. Pe când pândea întoarcerea vacii dela păşune, Popescu zări în urmă-i, cu o nuia, o fată slăbuţă, cam sărăcuţă la straie. Fata intră în ogradă îndată după vacă, scoţând câteva îndemnuri viguroase şi convenţionale. Dela vecini află că fata era a femeii Petcu, că mă-sa ar fi vrut să scape de ea, măritând-o. Duminică, gătit, tânărul Popescu se înfăţişă femeii Petcu:*

— Mi-a plăcut Joiana, vreau să spun Ioana, şi-aşi vrea să ne luăm.

— Ia-o, maică, şi să fiţi sănătoşi!

— O iau dacă-mi dai vaca!

Femeia Petcu îşi acoperi bărbia cu basmaua. Nu voia să dea fetei niciun fel de zestre, deaceea nici n'o putuse mărita.

Voia să scape odată de Ioana.

— Ţi-o dau, maică, dar aşa pe cuvânt, fără scris la mână, că nu vreau să mă 'ncurc cu avocaţii. Fă numai nunta şi ţi-o dau, maică, ţi-o dau.

Tânărul Popescu, entusiasmat, primi, nu fără a da câteva târcoale de proprietar vacii. Ioana şedea după uşă. Nunta se făcu şi Popescu, abia intrat în domiciliul conjugal, întrebă:

— Când mi-aduci vaca? De ce n'ai adus vaca? — Toată noaptea veghie în prepusuri amare. A doua zi Ioana solicită mă-sei animalul.

— Vacă? Vrei vacă? După ce te-am crescut şi hrănit! Să te duci la bărbatul tău, un' ţi-e rostul!

Popescu îşi supuse nevasta unui tratament de bătăi sistematic şi silenţios, încheiat mereu cu vorbele: vaca ori te omor! A cincea zi o goni de-acasă. Femeea Petcu, văzându-şi fata de departe, încue uşa şi strigă pe geam: — Afară, la rostu' tău, desmăţato! Ioana intră atunci în coşar şi se spânzură cu funia pricinii nenorocirii sale. Vaca rumega inconştientă de rolul său în această afacere senzaţională, iar fata era virgină. Tânărul Popescu n'avusese vreme de... prostii.

ARISTARC

Fragment dintr'un jurnal

Cred că nu-l mai iubesc; sigur că nu îl mai iubesc ca altă dată. Poate ceia ce simt acum e numai amintire, obişnuinţă. Prea l-am iubit mult ca să nu-l mai iubesc de loc.

Il revăd cu plăcere, îl aştept cu nelinişte, dar nu mă emoţionează ca altă dată. Ambiţia, dorinţa de viaţă, grija de a salva cât mai mult din ceia ce-mi iau anii, se concentrează numai în jurul lui.

Dragoste să fie asta? Poate nu-i decât amor propriu. Când ne-am rupt unul de altul, mi-a spus ca să-şi justifice nestatornicia:

— Nu mai eşti tânără, nu mai eşti frumoasă.

Ca şi cum toate, cu care m'a schimbat pe rând sau în acelaş timp, ar fi fost frumoase şi tinere!

Ce 'nseamnă pentru omul acesta, stăpânit de impulsiuni, tinereţe şi frumuseţe? El nu iubeşte femeia; o doreşte. Şi dorinţa aceasta e legată de clipă, de o singură clipă. Cu firea pe care o are, nici nu-l pot măcar acuza de necredinţă. Nu e schimbător, dar iubirile lui sunt efemere. Nu e nesincer, dar sinceritatea lui durează doar o clipă: atât cât durează dorinţa.

E omul care trăeşte în prezent. Nu are preocupări amoroase; ia plăcerea acolo unde o găseşte.

De aceia e omul de care nu-ţi poţi lega nici speranţă, dar nici nu poţi da proporţii tragice şi definitive unui gest de nepăsare.

In viaţa afectivă a acestui om totul este efemer. Doar ambiţia-i este nemăsurată şi continuă, ca şi egoismul.

De aceia nu admite ca femeile, pe care le-a iubit în treacăt, să nu-i rămână credincioase. E născut să aibă harem.

Pe omul acesta, care-i un monstru de nestatornicie, a trebuit să-l iubesc eu, care's un monstru de statornicie.

E desigur o fatalitate care potriveşte întâmplările.

L-am iubit cu ochii deschişi, — nu mai aveam 20 de ani când l-am cunoscut, — dar am vrut cu toată puterea să fiu fericită şi de aceia m'am legat singură la ochi. Fatalitatea a fost mai tare ca mine. Fără să vreau, m'am lovit de fapte reale, care-au smuls vălul de pe ochi şi au trecut prin pleoape.

De zeci de ori necredincios şi tot de atâtea ori mincinos faţă de mine, a trebuit să aflu, fără voia mea, detalii din viaţa lui amoroasă, povestite cu dispreţ sau mirare, de oameni străini de mine.

Aşi fi vrut să-l evit. Am destulă voinţă şi mândrie ca s'o fi putut face; legăturile dintre familiile noastre, nu mi-au ingăduit aceasta.

Sunt silită să-l văd mereu. Uneori sunt singură cu el. Mă ia în braţe, mă mângâe, mă sărută. Trecutul e atât de viu în mine!

Rămân în urmă, tulburată şi tristă; niciodată fericită. Nu mai cred în el.

Aş putea să mă bucur de clipa aceia care e a mea, în care-l simt sincer. Il cunosc doar acum: nu am ce spera, nu am de ce mă teme. Inţelept ar fi să iau din viaţă ceia ce-mi dă; înţeleg doar bine că setea mea nu s'ar putea împlini nici odată. Totuşi, mintea spune într'un fel şi inima rămâne singură şi tristă, mereu dezamăgită. S'ar părea că puteri nevăzute îmi pun mereu sub ochi ticăloşiile acestui om, pe care nu-l pot nici uita, dar nici schimba.

A trebuit tocmai eu să fiu în umbră, alături de locul unde o altă femee îl aştepta.

A trebuit tocmai eu să fiu confidenta soţului, a cărui casă o necinstise.

A trebuit să sosesc la el, să-i duc o carte, tocmai în clipa când ieşea din patul încălzit de dragostea alteia.

E desigur un blestem, o pedeapsă pe care trebue s'o împlinesc. Căci blestem e să ai toate fibrele fiinţei legate de acelaş gând chinuitor: dragoste otrăvită de neîncredere.

Să doreşti cu sete un om, pe care nu-l poţi avea, şi'n care nu poţi crede, chiar dacă l-ai avea. Să fii mereu torturat de gelozie, deşi ştii bine că omul acesta nu iubeşte, pentru că nu se poate da; se împrumută doar.

Să doreşti un lucru a cărui împlinire ar fi suferinţă perpetuă.

Să simţi toate acestea la un loc, cu tragismul umbrelor apusului de tinereţe.

Imi rămâne doar amara satisfacţie de a mă înfrânge mereu.

Cu toate puterile din mine, îmi port masca necesară unei ţinute demne; atât mai pot salva: taina mea.

Imi împlinesc datoriile faţă de viaţă, fără ca cineva să bănuiască tortura aceasta de fiecare clipă, sfârşitul căreia nu-l văd decât în moarte.

RUXANDRA BALŞ

Aseară a murit un plop...

Veneam dela şcoală, plină de frig şi pustiu. Zările erau înserate de umbrele nopţii.

Doi copii îşi încordau privirea peste vale.

— Uite-l cum se apleacă peste grădini.

— Se întinde peste vale, uite-l!

Şi unul din ei se aplecă peste gard, arătând departe prin cenuşiul grădinilor.

Mă oprii şi eu, să văd ce este. Le urmării privirile. Peste nucii văii, cei doi plopi înalţi, svelţi, îşi înălţau spre cer braţele subţiri. Sunt plopii copilăriei, tovarăşii duioşi ai nucului bătrân şi scorojit.

Ei l-au întrecut deşi la naşterea lor nucul era de mult bătut şi furat de nuci.

Când s'au ivit capetele lor firave, nucul i-a strâns cu dragoste în umbra lui şi le-a ocrotit creşterea grăbită.

Au ajuns nucul, l-au întrecut şi acum erau două lumini ale pământului râvnind înălţimile.

La poalele lor, omul era un pitic ridicol.

Un pitic...

Toate acestea îmi treceau prin gând când, un scurt şi jalnic: eraaa! a brăzdat văzduhul.

Cu groază văzui cum plopul din dreapta începu să se clatine. Intâi încet, apoi legănarea se văzu mai bine. Piticii strigau şi urlau de bucuria doborârii.

Tovarăşul celui lovit de topor stătea demn. Dacă ar fi fost „om" şi-ar fi închis ochii şi şi-ar fi strâns buzele să nu i se vadă plânsul tăcut şi îndurerat.

Erau demni şi mândri în umilinţa lor de a cădea sub braţul piticului care trăgea de funie să doboare lumina verde a pământului.

Imi veni să strig şi-mi astupai urechile să n'aud.

Valea plânse înfundat pe cel care i-a ţinut umbră patruzeci de ani.

Aseară a murit un plop.

ELENA BUJA

P. Benoit: La dame de l'Ouest

Romanul de imaginaţie pură este astăzi un gen aproape cu desăvârşire perimat. Celelalte specii de roman, romanul istoric, romanul social, romanul de analiză, romanul biografic (biografia romanţată) i-au luat încetul cu încetul locul silindu-l să accepte rolul de Cenuşereasă a literaturii.

Explicaţia acestui fapt trebue căutată în parte, în evoluţia actuală a gustului public care e şi ea determinată de mersul şi de caracteristicele civilizaţiei noastre. Căci literatura nu poate fi despărţită de viaţă şi de evoluţia civilizaţiei. Amândouă sunt cârmuite de aceleaşi legi generale şi nevoia de înnoire e comună şi uneia şi celeilalte. Nimic nu e deci mai firesc ca şi în literatură ceea ce-a plăcut ieri să nu mai placă astăzi, şi ceeace ce-a fost preţuit azi să nu mai fie mâne. Nici nu se poate da un exemplu mai caracteristic în această privinţă decât acela al romanelor lui Jules Verne. Citite, odinioară, cu interes şi cu plăcere chiar de oamenii maturi, ele nu mai sunt azi gustate nici macar de copii.

Dar perimarea romanului de imaginaţie vine în bună parte şi din vina scriitorilor. Romancierul din vremea noastră consideră romanul de ficţiune pură ca o scriere nedemnă de statele sale de serviciu şi asupra căreia, — dacă a publicat cumva aşa ceva mai de mult, — preferă să întindă acum, ca asupra unei nebunii de tinereţă, vălul comod al discreţiei. Predilecţia scriitorului actual se îndreaptă spre romanul social, spre romanul de analiză sau spre biografia romanţată, dar în nici un caz spre romanul de imaginaţie. Acesta a ajuns azi în situaţia monetei devalorizate de care toată lumea vrea să scape schimbând-o în aur sau în devize sigure.

Iată motivele pentru care am putea califica drept un act de curaj perseverenţa mulţumită căreia scriitorul francez Pierre Benoit stărue de 20 de ani pe linia romanului de imaginaţie. Intr'adevăr, după succesul *Atlantidei*, Pierre Benoit ne-a dat un întreg şir de romane aparţinând acestui gen, şir din care *La dame de l'Ouest* (1 vol. ed. Albin-Michel) nu va fi fără îndoială ultimul.

La dame de l'Ouest înfăţişează până la un oarecare punct o uşoară înrudire cu *Atlantida*. Personajul principal al cărţii este, ca şi în primul roman al lui Benoit, o femee, Ariana Irving, fiinţă bizară şi fascinantă, asupra figurii căreia autorul ne lasă în chip voit în incertitudine pentru a mări efectul aureolei de mister cu care a înconjurat-o. Această uşoară înrudire a personagiilor principale e, însă, singura apropiere care se poate face cu *l'Atlantide*. Toate celelalte trăsături mai mult despart cele două romane decât le apropie. Fantasticul, care joacă un rol atât de mare în *l'Atlantide*, nu apare de loc în *La dame de l'Ouest*, a cărei atmosferă şi a cărei acţiune sunt tot ce poate fi mai verosimil, mai *posibil*.

Dar să ne oprim o clipă asupra intrigii romanului. Ne aflăm în America de Nord, în epoca eroică a colonizării Westului. William Evans, un tânăr crescător de cai din statul Iowa, plecat spre pustietăţile din West să-şi încerce norocul în Colorado, întâlneşte în convoiul cu care călătoreşte pe soţii Irving. El, John Irving, e un fel de copil mare, o fire care trăeşte aproape cu totul în afara realităţii şi pentru care existenţa se rezumă la pasiunea pe care o nutreşte faţă de soţia sa. Aceasta, Ariana, femee cu un trecut cam nebulos pare o fiinţă voluntară şi pasionată.

Induioşat de inexperienţa soţilor Irving care par a ignora cu desăvârşire primejdiile ce-i aşteaptă în noua lor viaţă, dar în acelaşi timp atras de farmecul ciudat al Arianei pentru care începe să simtă ceva mai mult decât prietenie, Evans îşi hotărăşte tovarăşii să-l urmeze în Colorado. Ajunşi aici, cei trei se aşează la Catharona, într'un *ranch* părăsit, pe pământurile unui colonist mai vechiu, Sam Butler, un fel de brută înrăită care-şi imparte urâtul şi singurătatea între muncă şi alcool. Cârmuită de mâna energică a lui Evans, o viaţă liniştită de muncă chibzuită şi rodnică începe în ferma dela Catharona. Liniştită numai în aparenţă, căci asupra celor trei apasă deopotrivă o atmosferă înăbuşitoare care se va schimba în curând în furtună. Intr'adevăr, departe de a se potoli, dragostea lui Evans pentru Ariana devine tot mai puternică. Aceasta, la rându-i îi împărtăşeşte simţimântul, şi numai simpatia şi mila pentru tovarăşul ei de viaţă o împiedecă să ia hotărîrea către care o împinge inima. In locul ei, o va lua, însă, Destinul. La sfârşitul unei lupte cu Pieile-Roşii la care luase parte şi Sam Butler, John e ucis în împrejurări întrucâtva ciudate. Incredinţată că Evans e omorâtorul soţului ei, pe care l-a suprimat din gelozie sau cu gândul de a-i reda ei libertatea, Ariana părăseşte Catharona şi se refugiază la Isquilar, în casa lui Butler, cu care se va căsători câtva timp în urmă. Desgustat de a se vedea învinuit pe nedrept de o crimă tocmai de fiinţa pe care o iubea, Evans părăseşte Colorado şi se întoarce în patrie. Cât despre taina morţii lui Irving, ea nu se va desvălui decât târziu, după ani, la moartea lui Butler, — căci el e ucigaşul. Dar atunci va fi, se înţelege, prea târziu pentru cei doi eroi, căci vremea nu stă în loc şi viaţa nu aşteaptă.

Subiectul cărţii nu cuprinde, după cum se vede, nimic extraordinar. Interesul romanului nu stă în intrigă ci în atmosferă, în a cărei creiare Pierre Benoit ne dă adevărata măsură a talentului şi a însuşirilor sale de scriitor.

Cu siguranţa calmă a unui prestidigitator care-şi cunoaşte prea bine numărul pentruca să poată greşi, autorul nostru evocă în cutare loc icoana convoiului de colonişti care se târâe cu mers de râmă în imensitatea preriilor americane; mai încolo peisajul sumbru al pădurilor de brad încremenite în tristeţa lor de catedrală pustie; dincolo, în sfârşit, icoana aceea de neuitat a cârdurilor de cai sălbatici străbătând în voe preria în căutarea de păşuni prielnice, vedenie uluitoare a unui alt tărâm.

Atât de mare e îndemânarea de care face dovadă Pierre Benoit în creiarea atmosferei, încât el izbuteşte câteodată să obţină efecte dramatice care ajută şi înlesnesc desfăşurarea acţiunii. Aşa, de pildă, voind să pregătească terenul prielnic necesar dramei care va izbucni între cei trei eroi ai cărţii, el îi aşează într'un cadru sumbru şi apăsător, în care anumite detalii, alese cu grijă şi savant combinate, vin să aducă chiar o notă lugubră. Chiar cineva care nu a cetit începutul cărţii şi nu cunoaşte desfăşurarea acţiunii va ghici cu înlesnire, numai după descrierea atmosferei dela Catharona, că romanul se va sfârşi cu o tragedie.

Alături de aceste însuşiri, *La Dame de l'Ouest* prezintă două defecte care nu sunt din acelea ce pot fi trecute cu vederea şi anume insuficienţa relicfării personagiilor şi mediocritatea analizei în adâncime. Aceste neajunsuri nu pot fi puse, însă, pe seama autorului deoarece ele sunt caracteristice genului însuşi, romanului de ficţiune, în care analiza nu joacă decât un rol de a doua sau de a treia mână. Voind să respecte întocmai regulile şi tehnica acestui gen de roman, autorul nostru n'a putut evita căderea în aceste greşeli obligatorii. In schimb el a încercat şi a izbutit să le răscumpere prin autenticitatea atmosferii şi prin calitatea povestirii.

EMIL COLIU

Pagini de veche literatură românească

De'nceputul lumieei de'ntăiu

Continuând cu darea la iveală şi comentarea paginilor de veche literatură românească, înfăţişăm cetitorilor textul întâilor capitole din Geneza după „Cronica lui Mihail Moxa".

(Analiza cu caracter bibliografic şi critic din eseul numărului nostru trecut în care ne-am ocupat de Alexandru Donici, nu credem să fi ştirbit punctul nostru de vedere iniţial privitor la publicarea literaturii vechi urmărită în întreg cuprinsul ei. Suta de ani dela tălmăcirea în româneşte a „Ţiganilor" este, la noi, despărţitoare de evi).

Fragmentele le desprindem din „Cuvente den bătrâni" de Bogdan Petriceicu-Haşdeu, texte alese de J. Byck care le-a întovărăşit de un cuvânt introductiv şi de note.

Editoarea — Cultura Naţională — le-a imprimat cu acea grijă a amănuntului tipografic dela care dacă te abaţi câtuşi de puţin, căşunezi multă multă amărăciune cercetătorului paleograf, al cărui pedantism nu trebueşte socotit drept o manie, câtă vreme e vorba pentru el de viaţa şi moartea unui sunet sau a unei nuanţe de pronunţare.

●

Din cele trei tomuri ale „Cuventelor", d. Byck a detaşat: prefeţele, apoi: *Istoria unui proces, Cronica lui Mihail Moxa, Ochire asupra cărţilor poporane*: însemnătatea lor, raportul lor către literatura poporană în genere, şi *Codex Sturdzanus*.

Vin rând pe rând: texte (sau cum scria Hasdeu: texturi) măhăcene şi bogomolice, fiecare cu introducerea lui. Din aceste texte, d. Byck a reprodus: *Legenda Sântei Vineri* şi *Apocalipsul apostolului Paul*.

Paginile cari privesc *ştiinţa limbii* sânt distribuite astfel: un Conspect al ştiinţelor filologice după cari vin capitole referitoare la linguistică (linguistica, glotica, glosologia, glosografia), limba *in abstracto*, limba *in concreto*, limba în circulaţiune, limba poetică.

●

Cronica de care ne ocupăm aici are o caracteristică: răspunde direct personalităţii tălmăcitorului sau tâlcuitorului, şi limbii care circula în acea vreme (Cronica e dela 1620; se situează deci la o egală distanţă de Paliea dela Orăştie şi de Biblia lui Şerban, — pe cea dintâi o urmează, pe cea din urmă o precede).

Moxa e un tălmăcitor complicat ce participă cu întreaga lui fiinţă transfigurând textul şi dându-i un colorit viu şi individual. Poetul, predicatorul, precum şi deţinătorul de rudimentare dobândiri ştiinţifice Moxa se adună, îşi dau mâna şi uneori se războesc înfiltrând traducerii sau prelucrării o savoare specială, un ritm aparte şi alert. Nici chiar pedagogul nu lipseşte din această cronică (nu spunem: *moralistul*, căci termenul a fost compromis la noi devenind sinonim cu iscoada). Plin de vioiciune, bizarul amestec de teolog, cunoscător al mitologiei greco-romane şi autor de reflexii privitoare la adevăr şi la natura lui, consideră trebuitoare implicaţia sa în versetele Genesei, şi iată ce devine biblia în prelucrarea şi „exegeza" lui:

Inceputul lu Dumnezeu ce fu făcătorlu desăvârşit lumiei: de'ntâiu făcu cerlu fără steale, numai cu cuvântul féce, şi-l frâmseţă Dumnezeu cu frumseaţia lui. Pământul iară era nepodobit, că era coperit cu 'ntunearecul; deci străluci lumină şi fugi întunearecul şi se arătă pământul, şi trecu zua de 'ntâiu.

A doa zi: lumină şi a doa zi, şi făcu şi al doile ceriu, şi-i puse nume Dumnezeu ce-l féce. Atunce împărţi apa, una o suì sus, alta jos, în sânurile pământului, şi puse între iale cerîul ca un păreate vârtos.

A treia zi: străluci şi a treia zi; atunce tocmì iazerele şi isvoarele, şi văile, şi munţii, şi pietrile, vârtoapele, codrii, pădurile, dumbrăvile, pomii, erbile, sămănăturile, legumile, florile şi toată frâmseţia pământului.

A patra zi: lumină şi a patra zi; începu a podobi cerîul cu steale şi cu luceaferi, cu soarele şi cu luna, de se întrec una cu alta întru lauda cui le-au fapt şi să cunoască oamenii vremile ailor. Puse pre Cron mai sus, al doile Zevs şi al treile Aris, al patrul soarele de luminează lumiei, al cincile Afrodit, al şasele Ermia, şi luna mai jos, şi îmblă nepărăsită după zisa lui Dumnezeu, careaşi în rândul ei.

A cincia zi: deci până a cincia zi nu era pre pământ nice o vită, nice într'apă, nice în văzduh a zbura, şi zise Dumnezeu apelor, de feaceră peşti de tot fealul, să le fie sufletul şi hrana dentr'apă, şi dentr 'apă eşi rodul paserilor ce zboară, iară den pământ toate dobitoacele şi fierile, gadinele şi toate gânganiile câte îmblă pre pământ.

A şasea zi fée Dumnezeu raiul cu toate pomeatele şi cu frumoase mirizmă, şi cu dulceaţă desfătată, cu învăţătura sfinţiei lui; şi în mijlocul raiului răsădi Dumnezeu pom de precepul ce iaste bine şi rău, şi apă curătoare în mijlocul raiului de udă pomeţii, şi de acolo se împart în patru de es în lume, anume Gheor şi Nilul, şi Efratul, şi Tigru.

Făcu Dumnezeu omul cu mâna lui; de lut desăvârşitu-l féce, cu suflet viu, şi-i dărui minte slobodă şi precepătoare, pre chipul obrazului său, şi-l puse să se sălăşluiască în Edem, unde e hrană de raiu, şi fu altă lume, lume cu înţelepciune deplină; şi-l învăţă cu tot binele raiului să se îndulcească, iară de pomul preceputului să se ferească, nice cu mâna să nu se atingă.

Atunce aduse Dumnezeu cătră Adam toate vitele şi toate fierile şi gadinele câte îmblă pre pământ şi toate paserile câte zboară de pre pământ în sus, de se închinară lui Adam, ca nişte robi domnu-său, şi le puse nume Adam tuturora, căriiaşi pre podoaba ei, că până aciia răotăţi hitleane în inima lui nu era.

Adurmì Adam somnul cel amar, începătura căderiei, şi se atinse ziditoriul cătră coastele lui şi luo os de-i féce soţ, şi se deşteptă Adam de o văzu şi-i zise Evva, ce se chiamă viaţă, iară Adam se chiamă pământ roşiu.

A şaptea zi: Dumnezeu, deaca săvârşì toate lucrurile bune ale lui, a şaptea zi odihnì de toate, şi le puse leage lor de le zise: „O, doi întâi născuţi den pământ şi ai raiului viiatnici! Aciastea toate sânt aduse pentru treaba voastră. De toate să vă îndulciţi de saţiu, numai ce vă feriţi de pomul preceputului, că în ceas ce veri mânca cu amar veţi muri; iară de vă veţi feri, viaţă nesăvârşită, fără grije veţi moşteni." Iară ei se spăreară de cuvânt şi se feriia de acel pom ca de un vrăjmaş.

Iară diavolul văzu viiaţa lor într'atâta bine în raiu ca îngerii; ce nu putu răbda, ce aruncă urgie sprinşii cu pizmă şi-şi află hitleniia lui şarpele ca un vas, de se apropie de aromi pre strămoaşa, de-i arătă poamele frumoase la vedeare şi dulci la gustare, şi minţi întâiu de-i şopti: „Mâncaţi, zise că veţi fi ca Dumnezeu, de veţi şti binele şi răul". Iară deaca auzi aceastia Evva, numai cât se potrivi sfatelor şarpelui ce fu învăţat de satania; deci gustă şi déde şi lu Adam de mâncă, iară numai cât se văzură goli şi se ruşinară unul de alt. O! amarnică neascultare! O, năprasnică cădeare! Că învăţătura a prea înălţatului Dumnezeu, ziditoriul, nu au ascultat, iară sfatul celui inger căzut l-au luat. Deaciia-şi acoperiră ruşinia cu frunze şi se ascunseră supt desime de turteale; iară Dumnezeu ştiu aceastia şi le ponoslui pentru neascultaria lor, şi-i scoase den raiu, de-i pedepsì cu ostenit şi cu ghimpi ce împung, şi cu trudă şi cu duriri să se hrănească şi cu sudori să lucreaze pământul; şi Evva grijea bărbatului şi greul născutului să-l poarte. Şi-i învăscu în piei de trup de lăcuia înaintea raiului şi plângia nemângâiat. Deaciia-şi cunoscu mulaiea şi i născu pre Avel şi pre Cain. De atunce intră zavistiia în lume, că se sculă Cain de ucise pre fratesău Avel. Deaciia se înmulţiră oamenii pre pământ împreună cu răotaţiie...

La câte una-două din particularităţile grafice cari se află în transcrierea făcută de d. J. Byck, a trebuit să renunţăm din lipsa unor semne diacritice de-asupra acelor vocale cu situaţia nu tocmai bine definită: când diftong (mai ales), când vocală îndelung accentuată. Pentru slova *eti* din alfabetul chirilic care are valoarea fonetică de *ea* şi (câteodată) de *é* (ca în moldoveneştile: *a bé, stăté)*, transcriitorul a pus un e purtând deasupra un circonflex întors. Noi aproape pretutindeni l-am înlocuit cu *ea*, afară de — bunăoară — la *fece*, arhaic perfect simplu al verbului a face (mai apropiat de latinescul *fecit)* unde pe *eti* l-am scris: *é*.

Alte observaţii: *pom de preceput* (sau *pomul preceputului)* este arborele cunoştinţei binelui şi al răului. — *Viiatnici* înseamnă: trăitori. — *Sprinşii* este format din *spre inşii*, devenit apoi *sprenşii* iar mai târziu *sprinşii*= spre dânşii. *Desime de turteale* înseamnă: tufiş des.

Cătră înlocueşte uneori pe: *la, spre* şi *lui* („Atunce aduse Dumnezeu cătră Adam toate vitele şi toate fierile şi gadinele"); alte ori înlocueşte pe: *de* („şi se atinse ziditoriul cătră coastele lui şi luò os de-i féce soţ").

Şi-i învăscu în piei de trup înseamnă: îi îmbrăcă în piei de animale.

BARBU LĂZĂREANU

Poem pentru mine

Livada lui Octombre se uită pe fereşti
Incet mişcându-şi galben pleoapele cu brumă.
Privind-o, par'că 'n suflet adânc de tot priveşti,
Acolo unde-ţi picuri tristeţele pe humă.

Din roada-ţi pârguită n'ai mai cules nimic,
Doar un mănunchi uşernic de bocet de cocoare.
Taci, îmbrăcat cu perjul pipernicit şi mic,
Şi vara vestejită îţi cade la picioare.

Desculţă, talpa nopţii s'a 'ntipărit în lut,
Mergând până la tine dar fără cale 'ntoarsă
Frigul răcni la greeri şi greerii-au tăcut,
Prin găurile pline de aşteptarea stoarsă.

Pe creanga 'nsângerată de asfinţitul supt,
Atârnă vântul jilav cu zdrenţuita-ţi soartă.
Plecarea-i moartă 'n traistă, toiagul zării rupt,
Ulciorul tinereţii stă văduvit de-o toartă.

Nu te-a purtat belşugul prin daurit ietac,
Copilăria frunţii nu s'a 'nfruptat din râzgă.
Ciubotele şi pasul de şapte poşte, zac,
Cu sprintenele glezne înţepenite 'n mâzgă.

Amar miroase somnul celor ce nu mai sunt,
Prin liniştea aramei drumeagului tomnatec.
Iubirea nu mai vine spre visul său cărunt,
Să-ţi puie dinainte un talger de jăratec.

Plecând din nou să-i afle palatul de mărgean,
Pădurea-ţi dă 'n păstrare năvoadele cu freamăt.
Cum nu se mai întoarce zvârlitul buzdugan,
A ruginit hangerul în teaca ta de geamăt.

Sătui pe câmp stau corbii în negrul lor deochi,
Ştiind c'or să mai aibe cu anii tăi de furcă.
Izvorul curge pale subt zgribuliţii ochi
Şi muşchiul pietrei ude pe tine se aburcă.

Ţi-i frig la vatra vieţii, începi să sufli 'n foc,
Dar ca o fiară jarul rânjeşte cu toţi dinţii
Spre mâinele chircite de ger şi nenoroc
Şi spre obrazul care ţi-l pălmuiră sfinţii.

Pe zbuciumul tău latră o droaie de zăvozi,
Să nu-l audă cerul pitit după coline,
Când cu 'ndârjire stearpă începi din nou să rozi,
Odgonul ce te leagă de neguri şi de tine.

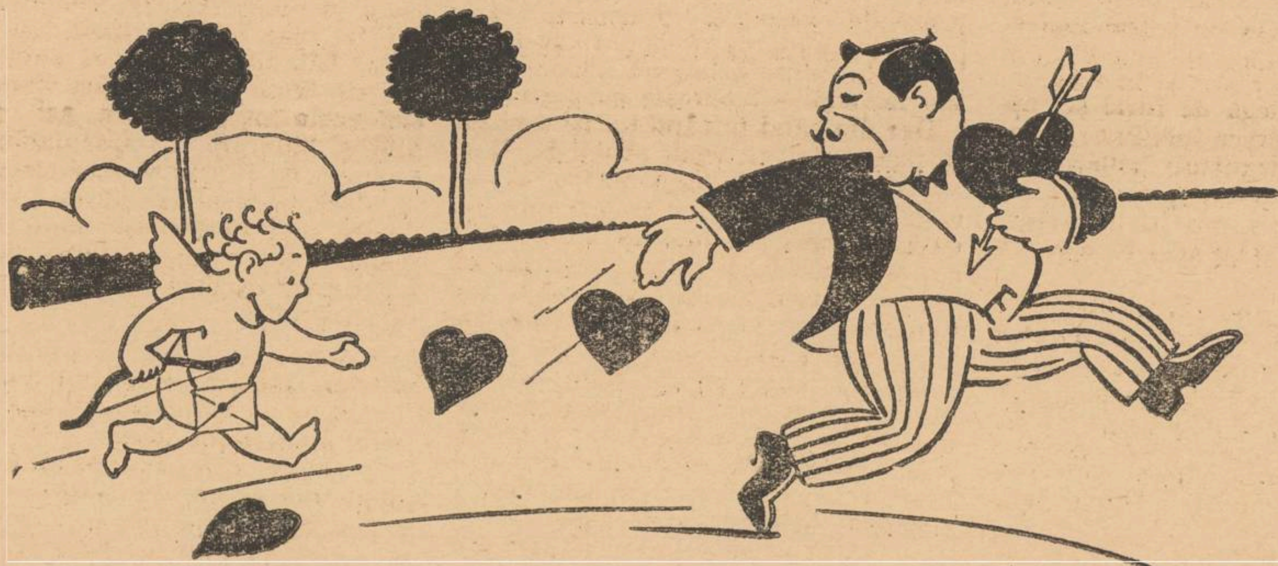
GEORGE LESNEA

„Cu undiţa"

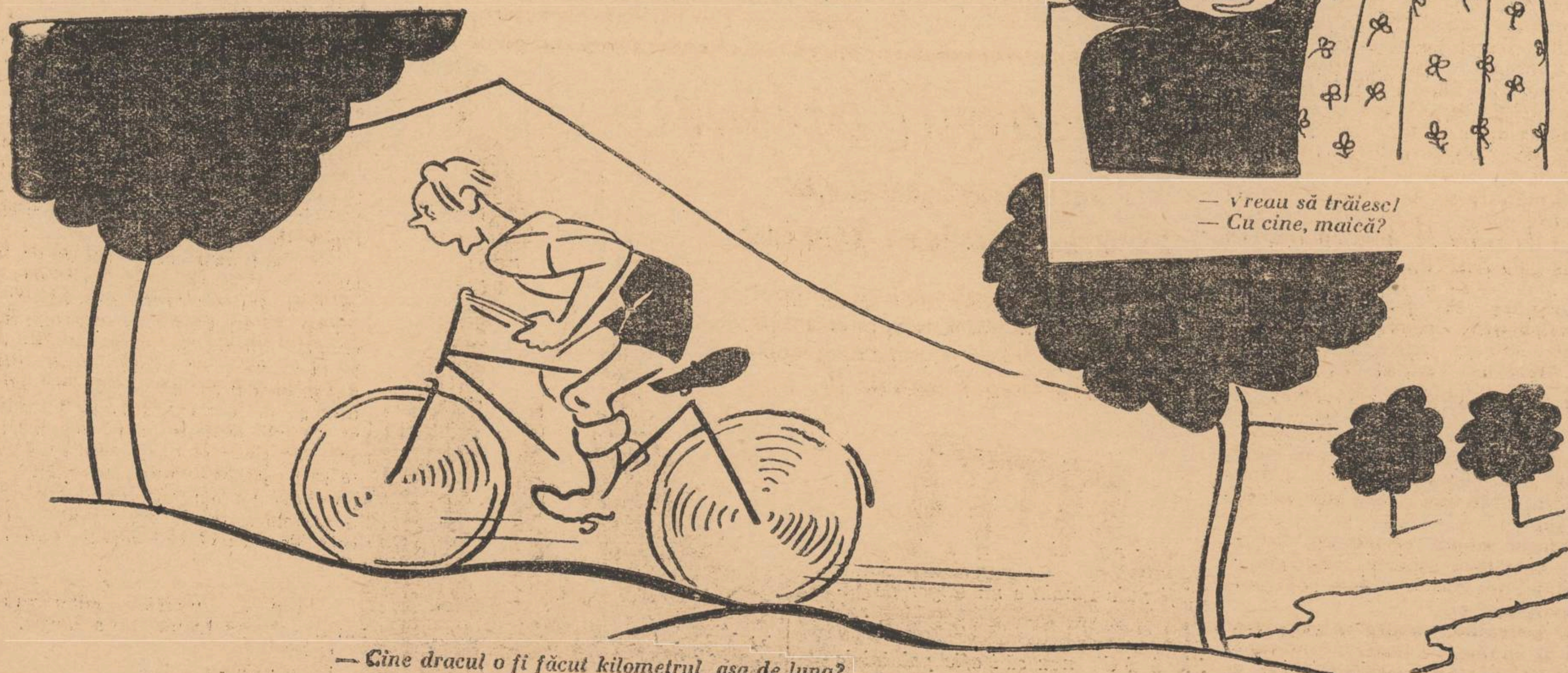
REZUMAT LA

„Lupul *şi* *Sania"*

— *Vreau să trăiesc!*
— *Cu cine, maică?*

CIRCUITUL CICLIST

— *Cine dracul o fi făcut kilometrul aşa de lung?*

Dunăre... Dunăre...

„Melc, melc, codobelc,"
„Scoate coarne boereşti"
„Şi te du la Dunăre"
„De bea apă tulbure"...

Ce frumoasă e Dunărea! Cât de liniştită curge ea la vale, strânsă între cele două maluri... Ca un brâu lat de argint, aruncat pe plaiuri verzi, se strecoară veselă înainte... Cum îi strălucesc solzii la soare... Şi noaptea... Ah, noaptea! Aţi văzut-o vreodată în bătaia razelor de lună?...

Proaspeţi debarcaţi din autobuzul strâmt şi sufocant ce v'a adus din Capitala înfierbântată — în care aerul te frige când îl tragi în piept, iar trotuarele de astfalt, lichefiate de văpae, s'au transformat într'o uriaşă cartotecă poliţistă ce înregistrează fidel amprenta tălpilor dela pantofi — rămâneţi desigur extaziaţi în faţa bătrânului fluviu.

O boare uşoară, abea perceptibilă, dar cu atât mai plăcută, vă răcoreşte şi vă usucă cămaşa lipită de pielea transpirată.

Vai, ce splendidă e! Ce limpede şi curată. Priviţi-i cât îi e de fin nisipul. Nici nu ne-am fi închipuit...

Repede costumele noui de bae. Sandalele roşii de cauciuc. Şi boneţica verde. O fi adâncă?...

Echipaţi în ţinuta de rigoare — cordonul împletit de plută în desene cubiste — nu trebue uitat. Vă apropiaţi de ea. E rece? Vârful degetului mare de la picior încearcă apa. E caldă! E caldă! Vai, ce surpriză ne-a făcut... Veniţi! Veniţi!...

Curând valurile dulci vă cuprind, îmbrăţişându-vă, potolind trupul încins.

Ce bine e!... Ce răcoroasă-i Dunărea! Ce bună!... Venim şi Duminica viitoare, nu?

Clip... clop... clip... clop..., vă răspunde ea curtenitoare. E atât de blajină azi, că nici valuri nu mai face. Uitaţi-vă! Pe domnişoara ceia blondă, care nu ştie să 'noate, cât de mult a lăsat-o să se depărteze de mal. Apa îi ajunge până la umerii pe care-i desmeardă... Incântată, duduia, strigă de acolo către ceilalţi, care o aprobă serioşi: E un deliciu! E minunată „baia" asta. Să vreau aşi putea trece pe malul de vis-à-vis... E atât de blândă şi cuminte...

. . . .

Imi vine să râd. Şi ştiţi pentru ce? Am să vă spun. Pentrucă v'aţi înşelat, sau mai bine zis vă lăsaţi înşelaţi. Căci nici una din calităţile ce i le atribuiţi, cu atâta generozitate, nu le merită. Şi nu le merită, fiindcă nu-i frumoasă, nu-i blândă şi nici limpede. Din contră. E urâtă, rea şi turbure. Dar nu aveţi de unde o cunoaşte.

Ştiţi ceva despre ea? Ce ştiţi? Sau mai bine zis ce aţi auzit?

Că-i mândră şi majestuoasă? Apoi? Că într'o parte a parcursului ne face oficiul de frontieră, despărţindu-se de vecina dela Sud? Şi... şi... Ei? Să aud! Aha! Mai e ceva în legătură cu Dunărea albastră... Da, dar asta nu la noi. Pe meleagurile noastre are culoarea brăgii... Altceva mai ştiţi despre ea? Nu? Atâta tot! Ba nu! Eram să uit... aveţi cunoştinţă de peştii, adică de scrumbiile de Dunăre şi de: „Când 'ţi-oi trage una nu te trece Dunărea"...

Cam la acestea se limitează cunoştinţele dvs. despre frumoasa, blânda, mândra, arătoasa, etc., etc. noastră Dunăre...

Deaceia mi-am permis să v'o descriu în câteva aspecte, cum este în realitate, aşa cum o vedem noi, cei de pe marginea ei.

Că descrierea aceasta va avea darul de a vă spulbera o iluzie — rafinat întreţinută de atâţi poeţi şi scriitori, entuziasmaţi mai mult de stil decât de graţiile şi farmecul ei — regret eu, cea dintâiu. Dar n'am ce face. Trebue să vă spun adevărul, demascând-o, ca să aflaţi cine e dumneaei. O viperă avidă de trupuri tinere, o distrugătoare şi falsă prietenă, pornită mereu pe harţă. Asta e. I-am promis dealminteri s'o divulg, încă de astăvară, de când cu moartea lui Iliuţă. M'am ţinut de cuvânt.

Iar dacă nu mă credeţi veniţi s'o vedeţi în Martie. Atunci, când năzărindu-i-se a primăvară, începe să-şi ridice trufaşe capul, cercând să evadeze din matca veche, spre a-şi croi drum printre ogoare şi semănături. O vezi cum se umflă, cum creşte, devenind din zi în zi, apoi din oră în oră mai ameninţătoare. Totdeauna începe aşa, glumind şi hârjonindu-se cu temelia şi bulumacii digului, ca, apoi, să sfârşească duşmană şi cotropitoare.

Orăşelele şi satele, aşezate paşnic pe lângă ea, se pregătesc de luptă. O luptă surdă de ani şi ani, fără pace, doar cu scurte armistiţii intermediare, în care cel atacat să-şi poată reface şi pregăti din nou, prada viitoare a Dunării.

Este şi laşă după toate altele, căci nu ştii când se abate. După câteva zile de joacă, porneşte brusc la iureş. Uită că a fost lăudată de riveranii care se mândresc cu ea — deşi le face atâtea zile negre — că poeţii o proslăvesc în versuri. Nu-i pasă de nimeni şi nimic. Trebue să fii întotdeauna pregătit. Digurile doar pentru asta sunt făcute şi unde nu's, trebuesc aduse în grabă lemne, saci cu nisip şi alte materiale, care s'o ţie în frâu.

Cum mai spumegă de furie şi necaz că nu poate trece înălţimea barajului. Loveşte parapetul, bolborosind şi blestemând. Mereu îngrijoraţi, locuitorii cărora le-a pus în primejdie avutul, măsoară înălţimea la care a ajuns.

Incă douăzeci de centimetri. Iar cincisprezece, într'o jumătate de zi a crescut cu un metru. Ar putea să se oprească acum, mulţumită cu groaza băgată 'n oameni. Aşi, ţi-ai găsit! Până 'n seară mai creşte cu o jumătate de metru. E acum la numai două palme, de capătul stavilei. Ultima speranţă.

In mahalaua din vale a răzbit, răsfirându-şi tentaculele de şuvoae ce înconjoară strategic locuinţele. Pătrunde prin curţi, năvăleşte în coşare şi se vâră — fără să bată — pe sub uşe în casă. Subit ca la atingerea unei baghete magice, toate obiectele îşi pierd greutatea. Plutesc...

In partea de sus a oraşului n'a izbutit încă să intre, dar nici mult nu mai are. La noapte vor face cu schimbul, de pază la dig.

S'a înoptat şi e frig. Bate un vânt rece iar cerul înourat nu lasă să se strecoare nici un fir de stea. Prin case, împrejurul lămpii aprinse, oamenii stau cu boarfele strânse, gata de bejanie. Căci e războiu. Războiu cu Dunărea.

In tăcerea ce s'a lăsat, încremenind uliţele pustii, nimic nu mai trădează a viaţă. Doar ochii aprinşi de tuberculos ai ferestrelor, pătează întunericul. O linişte ciudată s'a lăsat greoiu, de sus...

Se aud bine loviturile disperate ce le dă slabului parapet. Bum!... Bum!.. Pleosc!... Pleosc!...

Auzi?... Auzi?...

Copiii se strâng, înspăimântaţi, pe lângă cei mari.

Un câne a început să urle undeva. Apoi altul, mai aproape... Şi Ursei al nostru chelălăe sinistru, presimţind ceva. Smuceşte puternic de lanţ. Trebue să-i dau drumul... Paşi grăbiţi pe stradă... Apoi o voce strigă emoţionant: Fugiiiiţi!... Vineeee!...

. . . .

Vara, s'a astâmpărat. E retrasă cuminte în albia ei şi îşi vede de treabă. Cel puţin aşa pare a fi. Oamenii au uitat prăpădul şi neajunsurile pricinuite. S'au împrietenit din nou... Le oferă — mai ales după inundaţii — peşte din belşug şi transportă fără plată, pe spinarea ei şlepuri de lemn cătrănite, pline ochiu cu boabe aurii sau tancuri — încărcate cu petrol.

Dar din când în când tot îşi mai dă în petec, căci au venit căldurile. Lumea înăbuşită de valul de foc, se aruncă încrezătoare în braţele ei. Odată, de două ori, apoi un ochiu nevăzut şi piciorul s'a prins, încurcat în erburi. Câteva sforţări zadarnice. S'a terminat. Cei de pe mal pot să-l aştepte mult şi bine.

Aşa s'a întâmplat cu Iliuţă, cel de nouă ani astă-vară. Se juca pe maidanul din spatele casei.. Acolo îl ştia şi maică-sa, care lucra de zor la o perdea. Pe la orele cinci după amiază, o vecină îi strigă de peste gard:

— Coană Lenuţo! Ia vin să vezi vardistu, cum umblă din casă 'n casă cu hainele unui băeţaş înecat în Dunăre. întreabă pe fiecare dacă-l cunoaşte...

Când a zvârli lucrul şi a fugit pe câmpul unde se juca copilul, nu ştie:

— Iliuţă! Iliuţă! Un tovarăş de ţurcă, încercă să-i explice peltic:

—S'a dus la Dunăle după Mălin. Au luat şi mingea...

A eşit în stradă, cu inima gata să-i spargă coşul pieptului, cătând îngrozită la omul în uniformă ce tocmai eşea dintr'o curte. Incearcă să distingă de departe hainele ce-i atârnă pe braţ. Deodată i se 'ntunecă în faţă. I se pare că le cunoaşte. Pantalonaşii maron de cercetaş şi basca albă de străjer. Dar ce, numai el are bască albă? Mai are şi... şi... Doamne cine mai are bască de străjer? Seamănă cu ale lui Iliuţă dar nu poate fi... Ar vrea să fugă înaintea vardistului să se convingă cu un minut înainte, dar nu se poate mişca. Parcă a paralizat.

Vine înspre ea... Nu! Nu! Mulţumescu-ţi ţie Doamne! A intrat peste drum la Fănel. Are Fănel panţaloni de cercetaş? Are, desigur că are. Trebue să aibă... A eşit şi deacolo... S'a oprit în faţa ei. Acum le recunoaşte deabinelea. Incepe să ţipe smulgându-şi părul. Iliuţă! Iliuţă!

Imbrânceşte sergentul, care vrea să intre în curte.

— Ce cauţi? Ce vrei? Eşi afară! Nu-i al meu? Inţelegi? Al meu se joacă... Aşteaptă că trebue să vie... Iliuţă! Iliuţă!...

Fuge din nou împleticindu-se pe maidan, chemându-şi cu glas frânt copilul. Dar Iliuţă nu mai poate să-i răspundă. Pluteşte cuminte cu burta în sus spre Brăila...

Pe măicuţa lui, îndurerată, am văzut-o în seara aceia pe malul hoţoaicei. Se ruga îngenunchiată să-i înapoeze băiatul, că-i numai unul şi are să-i fie frică mititelul fără mamă... A stat acolo toată noaptea, aci cerşind milă şi îndurare, aci ameninţând-o cu pumnul. Ar fi vrut să facă schimb. Să se ofere în locul lui Iliuţă... Dar şerpoaica nu-i răspundea, nu-i băga în seamă. Nu-i trebue ei babe bătrâne La trupuri fragede de copil, râmneşte ea pasă-mi-te...

A doua zi am fost s'o văd. M'a primit surâzătoare, clipocind vesel.

— Bine ai venit! Nu vii mai aproape? Părea că-mi spune!

— De ce nu? i-am răspuns, apropiindu-mă de ea. Ce liniştită curgea ce făr' de prihană părea. Parcă nimic nu s'ar fi întâmplat Draga şi bătrâna mea Dunăre... Am scuipat-o cu dispreţ...

Clip... clop... clip... clop...

Nu! Hotărît că nu! Dunărea n'are obraz, nici caracter...

. . . .

Iarna însă i se înfundă, de cele mai multe ori. Se strânge în matcă, devine mai mică, abea de merge, gâfâind. Are acum un duşman puternic, căruia n'are ce-i face. Crivăţul, care o strânge de gât, oprind-o în loc. Pielea i se 'ncreţeşte de frig, mii de cute i se fac pe spinare. Se sbate, se opune, dar fără folos. Gata! S'a oprit. La noapte îngheaţă.

Ah! Ce plăcere să mergi pe ea fără frică. Să simţi cum îi trosneşte şira spinării, sub călcătura voinică. Dar şi atunci, băgaţi de seamă. Atenţie! Sotia Dunărei umblă cu magnet pe sub coaja ei şi vă trage picioarele pe unde-i pojghiţa mai subţire... Mai ales dacă a nins şi nu se observă. Crezi că pielea ei e solidă peste tot. Dar te scufunzi deodată până la brâu. Copcă! Vrei să te salţi, proptindu-te în coate, dar ghiaţa se frânge sub tine şi intri într'o bae polară ce te 'paralizează. Te-ai dus. Te-a furat să-i săruţi fundul rece...

. . . .

Aceasta-i Dunărea, adevărata şi mult cântata Dunăre. Vă place?

O iubiţi?

Eu o urăsc...

MARIA ARSENE

Ciorapul întins

accentuează frumuseţea liniei

Femeea elegantă caută ca ciorapul ei să n'aibe nici o cută, ca mătasea să-şi păstreze elasticitatea, spălându-şi ciorapii exclusiv cu

LUX

LUX se dizolvă şi în apă rece

Şt. O. Iosif, licean

Publicăm a III-a scrisoare a liceianului dela Sibiu Şt. O. Iosif, acum „student" în clasa VI-a.

Şi această scrisoare e trimisă tot din Sibiu, la data de 11 Noembrie 1890.

Iubite amice,

Mă grăbesc a-ţi răspunde la scrisoarea ta din 8 Noembrie. Acum, am timp liber şi prin urmare pot să-ţi scriu mai multe.

M'am bucurat foarte mult că nu m'aţi dat uitării. Eu nu-ţi pot descrie, iubite amice, ce-am simţit când am cetit scrisorile voastre: a ta, a lui Ancăn şi a lui Tiberiu. Toate le-am primit în şcoală. Dacă n'am putut să vă răspund îndată, nu e vina mea; am fost şi sânt aşa de ocupat, că nu ştiu unde-mi stă capul. Clasa VI-a credeam c'o să fie mai uşoară decât a V-a, care este pragul gimnasiului superior, dar m'am înşelat. N'ar fi aşa grea, dacă ai avea vreme să 'nveţi. Acum însă s'apropie iarna şi zilele se fac tot mai mici. Afară de aceasta, eu studiez într'o odae cam întunecoasă. Cu părere de rău trebue să-ţi anunţ că m'am mutat într'o stradă din centrul Sibiiului. In loc de dealul cel verde şi grădinile cele mari, pline de verdeaţă, priveliştea mea de astă-vară, acum, dacă mă uit pe fereastă, un zid înalt îmi împiedică vederea şi-mi ia toată lumina. In Braşov eram dedat să merg în toate zilele la primblare, făceam câţiva paşi şi eram pe „după ziduri". Poate că-ţi aduci şi tu aminte de serile cele plăcute, pe care le-am petrecut împreună. Aici mă plimb, mai cu seamă seara, „pe strada Cisnădiei" şi pe „Breter" în sus şi'n jos cu alţi prieteni. Breterul trebue să ştii că bâjbâie de studenţi, mai cu seamă seara.

Am zis că sânt foarte ocupat. Mai mult de învăţat, avem din Latină, Istorie, Magyară. Din Latină am tradus până acum 31 de capuri din Sallustius. (De bello Jugurthino). De curând am început să traducem din Aeneida lui Virgil (Cartea primă). Pe lângă aceia, 2 composiţii pe fiecare lună; apoi din „proprie diligentia" (magan szorgalom) trebue să ne preparăm până în 1 Decembrie, din 15 capuri fiecare. De altfel Sallustius nu e greu de tradus. Am făcut şi o lucrare în limba maghiară (1 coală întreagă) despre războiul Iugurthin. Şi la lucrări de felul acesta nu-ţi trece puţin timp, mai cu samă că eu nu sânt deplin stăpân pe limba magyară. Din Istorie sânt condamnat să învăţ îndoit ca alţii, dacă vreau să capăt notă bună. Acum tocmai avem o repetiţie lungă şi-mi bat capul cu ea. Apoi din magyară ne dă lucrări foarte grele. Cea din urmă lucrare este „Caracterul lui Coriolanus şi al lui Aufidius" (din drama „Coriolanus" de Shakespeare, trad. de Petőfi). Dela biblioteca gimnaziului am luat o foae ilustrată „Magyarország es a Nagyvilág". Imi place să cetesc, fiindcă spune multe lucruri bune şi despre Români. Vezi că atuncea (ziarul e din 1874) nu erau ungurii aşa nebuni ca acuma. Trebue să ştii că şi pe noi ne persecută. Nu e destul că ne batjocoresc cu numele „olah" (valah), „szőrös nyelvű (cel cu păr pe limbă), „hazoarulo (trădătorul de patrie), etc., etc.; dar de când s'a ţinut aici în Sibiu, „conferinţa naţională", nu ne au de fel în ochi buni. Nu zic, sânt şi profesori demni de toată stima, care n'au aşa simţiri „naţionale" ca ceilalţi.

Cel mai plăcut studiu şi totodată cel mai uşor mi-e Greaca. In ora de greacă, pot să zic, mă recreez. Avem un profesor foarte şod şi supărăcios. El însuşi îşi cunoaşte păcatul. Dacă greşeşti un cuvânt, îndată îţi dă secundă (négyes); dacă te cerţi cu el, îţi râde pe sub mustaţă şi-ţi aruncă cuvintele: „*A ki nemérti, lepjen ki*" (cine nu pricepe, să iasă). De altfel înveţi mult la el şi cu bază. Cea mai rea notă, ce-o poate da el, e „romai négyes (patru roman) (IV). De Română avem un profesor unit: I. V. Rusu. Studenţii români de pe-aici ştiu foarte puţini româneşte; unii nu ştiu de fel. Vorbele: „ocoşeală", „căput", etc., le-auzi în toate zilele. Mă roade la inimă, când aud astfel de cuvinte şi chiar şi eu simt cum îmi uit mereu expresiile cele frumoase româneşti. De multe ori mă gândesc cu ceasurile la câte un cuvânt românesc. Ş'apoi ce învăţăm din l. română? Părţile cele mai elementare ale gramaticei. Şi ce lucrări ne dă? Tot despre latinismul l. române. Vrea să ne facă de tot latini, şi, pentru dragul latinismului, împreună cacofonia cu monotonia şi cu etimologia şi fabrică cuvântul: *adeveretate!* (din veritas lat.) Dar să lăsăm la o parte aceste lucruri, care pe tine puţin te privesc. Imi scrii c'ai fost la teatru. Şi eu am fost deunăzi la opera Zigeuner baron.

Poezia „Carzic" ţi-o trimet aci alăturat. Vă rog, însă să n'o luaţi sub critică severă, căci eu nu aspir la lauri. Dacă-mi va permite timpul, în scrisoarea viitoare vă trimit şi partea a doua pe care încă n'am gătat-o; partea 3-a şi a 4-a poate că pe Crăciun. Mi-ai face mare plăcere dacă mi-ai scrie câteva poezii de-ale lui Rosetti. După cum am auzit dela Ciucan (e pedagog aici în Sibiu), unele s'au cetit şi în „Societatea Studenţilor". Regret că nu sânt şi eu pe acolo.

Vă salută
sincerul amic
ST. O. IOSIF

Iată acum şi poezia „Carzic":

CARZIC

I

Soldatii din războae să'ntorc cu bucurie
Pe drumul de acasă, ce-i presărat cu flori,
Ca şi la sărbătoare, e mare veselie,
Căci ei din astă luptă să'ntorc învingători.
Păşeşte mândru Ştefan şi'n juru-i vânătorii,
Hatmanul şi vornicii şi alţii mari eroi.
De trei ori la Dunastru ei au înfrânt Tătarii
Ş'acuma cu mândrie să'ntorc dela război.
Dară trofeul luptei gloria o măreşte,
Căci însuşi Carzic, fiul sălbaticului han,
E prins; legat în lanţuri cu capul sus păşeşte,
Priviri fulgerătoare aruncă spre Ştefan.
Tătarii prinşi în luptă urmează după dânsul
Cu frunţile plecate, răniţi, sub lanţ gemând,
La soarta ce-l aşteaptă să cugetă tot insul,
Iar Carzic negre planuri ţese'n al său gând.
Superb în al său umblet, păgân, crud la simţire,
Injurii el şopteşte şi grele-ameninţări;
Căci el numai prin astea aduce linştire
In sufletul său negru, pierdut în aiurări.
„Oh, Ştefan să-mi ajungă încă odată'n mână!...
„Cu buzduganu'n frunte atuncia l-aş lovi...
„Nici pulbere din trupu-i aş vrea să nu rămână!
„Şi fără milă ţara apoi i-aş pustiii.
Dară te'nşeli, tătare, cu visuri chiar deşarte,
Tu nu ştii cine-i Ştefan şi vitejia lui.
El e menit în lume dreptatea s'o împarte,
Iar tu?... Legat în lanţuri, nici nu ştii ce (mai) spui...
Zadarnică-i trufia, când nu mai ai putere
Şi visul e zadarnic, când nu-i adevărat;
Dar visul şi speranţa, s'aducă mângâere
La muritori în lume anume s'a lăsat.
Dar iată! se zăreşte departe pe câmpie
Ale Sucevei turnuri, în soare strălucind
Către soldaţi se'ntoarce Ştefan cu mărefie,
Iar ei în marş s'aşează şi'n ordine se 'ntind.
Şi buciumul puternic, fanfarele răsună,
Caii muşcă'n zăbale, sbor ca nişte săgeţi.
Intâi merg căpitanii cu oastea împreună,
Şi după ei urmează un roi de călăreţi,
Cu serdaru'n frunte, pe cai iuţi ca şi gândul.
Legaţi la trup şi falnici, voinici ca nişte lei
Seimenii şi tebganii agesti vin toţi de-a rândul
Hănganii şi Codrenii urmează după ei.
Armata o închee la urmă altă trupă:
E oastea de strânsură de oameni din popor.
De multe ori învinse Ştefan cel Mare 'n luptă
Numai prin a lor braţe şi vitejia lor.
Şi la un semn armata se'ntoarce, defilează
Cu steagurile'n frunte, 'naintea lui Ştefan,
Cântând către Suceava, apoi se depărtează,
Şi cântul cel războinic tot mai încet vibrează,
Până ce se pierde în depărtat noian.

IOSIFF

Accident într'o mină

A 'noptat,
In cer s'au aprins lumânări,...
Pe drumul care duce dela mină spre sat,
Venind obosiţi ca din mari depărtări
Păşesc doi mineri, ducându-şi tovarăşul mort între ei—

Sunt trei:
Un mort şi doi vii,
Călcând un drum lung, în clipe târzii,
Cu pas şovăitor, hârşâind monoton,
Petre, Vasile şi Ion...

L-au adus pe Vasile acasă, apoi au plecat.
N'au avut nimic ce spune.
Noaptea era noapte ca şi altă dat',
Ca şi cum nimica nu s'ar fi 'ntâmplat,
Nici un om omorît de cărbune...

Pe drumul, ducând din sat spre mină
Păşesc doi oameni fără lumină,
Cu chipul brăzdat, cu pasul greoi,
Călcând pe drumul plin de noroi,
Posomorâţi, hârşâind monoton,
Numai doi:
Petre şi Ion...

Apoi s'au oprit lângă o troiţă cu sfinţi
Şi 'ntrebă Petre, scuipând printre dinţi,
Sacadând cuvânt cu cuvânt:
„Şi care vine acuma la rând?"...

ADAM VORNICU

In memoria unui mare savant

S'a împlinit un an dela moartea savantului rus Ivan Pavlov. In Rusia acest eveniment a dat prilej la ceremonii comemorative şi şedinţe ştiinţifice solemne.

Ideia directoare care a prezidat la experienţele şi cercetările lui Pavlov, în cursul celor şaizeci de ani de activitate ştiinţifică neîntreruptă, a fost rolul sistemului nervos în fenomenele fiziologice fundamentale ale organismului viu.

Din acest punct de vedere, începând cu teza sa de doctorat, el a studiat nervii centrifugi ai inimii, apoi fiziologia secreţiunilor digestive, care i-a adus premiul Nobel în 1904, activitatea nervoasă superioară a marilor emisfere ale creerului, care servesc drept bază la celebra teorie a reflexelor condiţionale.

Fiziologia activităţii superioare, de care în mod special s'a ocupat I. Pavlov în cursul celor din urmă ani ai vieţii, a devenit o întreagă disciplină ştiinţifică, ale cărei aplicaţiuni practice în medicina generală, psihiatrie, fiziologie şi pedagogie sunt extrem de numeroase.

După moartea savantului, discipolii săi au format „şcoala lui Pavlov" şi au continuat cercetările în acest domeniu.

Cu ocazia comemorării s'a subliniat că prin moartea lui I. Pavlov s'a pierdut nu numai un om de ştiinţă ci un experimentator de o mare valoare, ci şi un filosof şi un patriot care se interesa în mod special de tineret şi de viitorul său.

Intr'o scrisoare, care poate fi considerată testament ştiinţific şi pe care a adresat-o tineretului cercetător câteva săptămâni înainte de moarte, Ivan Pavlov a formulat principiile sale de muncă: spirit de continuitate, modestie şi pasiune.

„Studiaţi, comparaţi, acumulaţi fapte. Chiar perfecte fiind, aripile unei păsări n'ar putea-o ridica, dacă nu s'ar sprijini pe aer. Faptele formează aerul savantului. Fără ele nu veţi putea sbura niciodată. Fără ele teoriile voastre vor rămâne zădarnice. Studiind însă, experimentând şi observând, siliţi-vă să nu rămâneţi la suprafaţa faptelor. Incercaţi să pătrundeţi secretul originii lor."

A aparut ROMANUL SPECIAL de PAŞTI

ALARMĂ PESTE OCEANE!

de maestrul M. LEVEL

„...Da, d-şoară port numele unui monstru, al unui criminal pe lângă care cei mai răi criminali ai Istoriei şi ai Legendei ar fi nişte inocenţi; e numele unui pirat, al unui asasin hărţuit de umbrele a două sute de victime şi blestemat de tot atâtea văduve şi orfani... Şi totuşi, ascultă bine, d-şoară, — e numele unui martir !...

AZI în „Romanele Captivante"

— La chioşcari, librari şi în gări —

Maestrul Th. Pallady

La pândă

De mult voiam să văd de aproape pe maestrul Theodor Pallady, ale cărui pânze le admirasem de-atâtea ori, ca pe nişte lucruri rare, de preţ. Deoarece dumnealui e stabilit la Paris de mai bine de patruzeci şi şapte de ani, — unde are atelier şi e cunoscut ca unul dintre cei mai reprezentativi pictori români, — şi eu nu am mijloace să zbor când îmi place în străinătate, trebuia să aştept prilejul când maestrul vine în ţară ca să deschidă expoziţie, aici, în Bucureşti.

— Il prind ca 'ntr'o capcană, — mi-am spus. — N'are cum scăpa. Vrând nevrând va trebui să stea de vorbă cu mine.

Ştiam că vânatul meu de preţ nu iubeşte reclama, puţin îi pasă de public şi de critică şi e ...un original...
puţin aşa mă ...
care-i î...
am por...
şi neînc...

Obra...
prazni...

Maestr...
neul rom...
monumen...
dată am ...
în cunoşti...
expoziţia ...

Incă un...
căpere, ca...
flori color...
maestrului...
nuduri, na...
primesc di...
de artă. Pi...
a ajuns la ...
socoti desăv...
coloare, lini...
finament, fi...
nală e pusă ...
oricare din a...
parat între o...
ne — n'ar a...

Dar să aru...
unde-o fi oar...
Nu cumva am...
ţămi (mulţăm...
mă pot plânge...
ziţiei, în lipsa ...
podobise atât ...

A! Dar nu! ...
a apărut în uş...
încăperi ale ex...
giu pentru care...
că e cel care îl...
omul pe care îl p...
dy e ca la el ac...
explicând şi ară...
cu care se află...
aparenţă foarte ...
cadrilat, haină d...
tă şi cloche, pălă...
late. Nici pentru...
mea i-a coborît ză...

Sunt sigură că ...
Theodor Pallady, ...
ţişare distinsă, ar...
geră şi... (poate n'a...
samănă cu picturil...
care nu mai rămân...
le-a zugrăvit, impr...
tul şi spiritul său.

— Nu vă supăraţ...
sunteţi maestrul Pal...
bat, luându-mi dintr'odată îndrăzneală.

S'a întors uimit spre mine, privindu-mă scrutător, cu ochii-i pătrunzători.

— Da.

Ochii lui păreau a adăuga:

— Şi ce pofteşti? Cum acostezi oamenii aşa, în chip indiscret? Te-a chemat cineva la vorbă?

— Sunt... — i-am spus repede numele meu.

Apoi am adăugat dintr'o suflare:

— Vorbeaţi despre artă. Dacă-mi permiteţi s'ascult şi eu ce spuneaţi.

Theodor Pallady s'a gândit desigur că n'ai ce-i face; există oameni fel de fel, unii bine crescuţi, alţii nu, unii îndrăzneţi, alţii la locul lor...

A continuat să vorbească cu partenerul dumnealui.

— Arta, — îi spunea, — trebuie să aleagă din natură ceiace convine ideii unui artist. Priveşte pânza de colo: dacă ar fi fost încă un detaliu, n'ar mai fi făcut două parale. Fiecare trebuie să se folosească de natură, aşa cum îi convine temperamentului său, luând ceiace-i trebuie numai, ca să-şi exprime ideia şi simţirea...

Apoi a spus despre simpleţe. Simplicitatea e mare, nepreţuită.

— Ia priveşte dumneata ...
acestea...

... d-tra.
... curios să ştie cum arătaţi, cum obişnuiţi să lucraţi, ce credeţi despre artă şi despre oameni... şi multe altele de felul acesta.

— Hm! — a făcut domnul Pallady.

— Inţeleg. Ai să faci şi dumneata ca ceilalţi care au scris despre mine numindu-mă „boemul aristocrat". Auzi, eu şi boem! E destul să port o pălărie cu boruri ceva mai late şi pantaloni cadrilaţi ca să-mi spuie toţi că sunt boem. Şi eu sunt contrarul boemului, neavând nimic din acest soiu de lighioaie.

Şi aţintindu-mă cu privirea-i ageră:

— Ia spune, ce înţelegi dumneata prin boem?

— Boem... — am tuşit eu, — se ştie...

— Da, sigur că se ştie. Şi atunci spune-mi dumneata dacă eu, care mă culc şi mă scol totdeauna la ore fixe, care duc o viaţă măsurată ceas cu ceas, care nu pierd nici o clipă zădarnic, pot fi numit boem. Eu, ca să nu irosesc nimic din timp, fac toate lucrurile mărunte ale vieţii — toaleta de pildă — în mod mecanic, automat. Astfel pierd cât mai puţină vreme şi pot în acelaşi timp să mă gândesc la cele ce mă preocupă. — Nu, nu recunosc deloc c'aşi avea cât de puţin din firea de boem.

Darul ...orii e înăscut

...llady şi-a întors spre
... fin; avea chip palid,
...răsături subţiri, nins
... care punea argint pe
... obrazului. Ochii-i a-
... blând, cu prietenie.
...prima clipă, când îi
...et cunoştinţa, dispă-
...um lângă mine un
..., care cu toţi cei pa-
... de ani petrecuţi în
... pierduse firea origi-

...i spuneţi cum aţi
...babil că de mic
...loarei.

...l coloarei e înăs-
...e urmă.
... desigur că din
... colora.
...nă la bătrâneţe.
...s, am lucrat, a-
... la experienţă,
...enit.
... la o concepţie
...re.
...vă? Desăvâr-
... Un artist nu
... c'a ajuns la

...n să spun nu-
...ţelegere a ar-
...peramentului

... nu se poate
... desăvârşire.
... de dificilă, o

...isă

... de pildă, — urmează Th. Pallady, — în literatură, când ceteşti o carte, chiar dacă întâlneşti pagini mai slabe, la sfârşit rămâi subt impresia lucrurilor celor bune care te-au impresionat. Tot aşa în muzică, după o bucată pe care o asculţi, eşti subt influenţa ultimei note ori a atmosferei dominante a melodiei. In pictură, însă, nu merge cu impresiile vagi. Aici ai lucrarea în faţă şi fiecare defect e vizibil, îl contempli în voie şi nu poţi face abstracţie de el.

Pictura s'ar putea spune că „c'est une page ouverte dupuis le commencement juspu'a la fin devant celui qui la contemple".

— E drept, ... am îngăimat eu.

— Cineva spune: „avea o rochie roşie, foarte frumoasă". Cum era acea culoare roşie atât de minunată? Fiecare şi-o închipuie în felul lui, în vag. In pictură nu merge aşa: aici coloarea roşie e în faţa ta, o vezi şi o critici în cele mai mici amănunte. De asta zic eu că pictura e o artă precisă.

— Precisă şi foarte frumoasă. Poate cea mai rafinată şi mai frumoasă.

— Da. Când sculptura nu-i ia înainte, atunci pictura e cea mai divină artă, — rectifică maestrul.

Publicul

Aici m'a părăsit ca să întâmpine o veche cunoştinţă ce intrase pe uşă. S'a dus spre noul sosit cu mâna întinsă sincer şi plăcut surprins. Eu am rămas în fotoliul meu comod de piele, privind la lucrurile frumoase de pe pereţi. Cu fiecare clipă care trecea, tot mai mult îmi plăceau acele flori viu şi în acelaş timp delicat colorate, nudurile impresionante, fiecare simbolizând o stare sufletească, naturile moarte savant aranjate şi colorate, peisagiile de-o simpleţe măreaţă — compoziţii deşi înfăţişând imagini obişnuite: o biserică, o plajă, un câmp.

Mi-am notat pe carnet numerele care mă atinseseră mai mult pe retină şi pe suflet: 5, 12, 16, 22, 25.

Şi iată şi pe maestru îndărăt, aşezându-se iar lângă mine:

— Când ne încălzisem puţin, şi d-ta şi eu, am fost întrerupţi. Acum cum să mai înodăm firul rupt?

— Desigur că matale ţi-i indiferent publicul, — am zis eu.

— Publicul? Da. Publicul nu-mi poate da satisfacţie pentru ceiace cred c'am făcut eu bun.

— E şi greu să te pricepi în arta plastică şi afară de asta publicul nostru nu are educaţie.

— Se poate. In orice caz, cum poate să priceapă publicul într'un sfert de ceas cât stă în expoziţie, un lucru pentru care tu, artist, ai muncit şi te-ai frământat o viaţă întreagă?

A sunat ceasul

Aici maestrul iar a plecat. Intrase un om cu o lucrare mare, pe care penelul lui Th. Pallady îşi pusese marca. Noul sosit (compoziţia) intrase pe uşă şi aştepta să-şi ia locul între celelalte surori ale sale, pe-un perete de pânză de sac, într'o lumină bună.

— Lucrarea asta a fost expusă la Paris, la „Salon des Tuileries", în 1930, — m-a lămurit maestrul.

Era o lucrare impresionantă, colorată dulce şi delicat, reprezentând o femeie stând pe-o canapea, într'un cadru romantic.

Mi-am arătat plăcerea la vederea acelei pânze şi m'am ţinut de maestru pe când o ducea să-i caute loc, cercetând pereţii sălii.

— Cred că aici ar fi potrivit, — a spus domnul Pallady, oprindu-se într'un colţ.

— Da, aşa cred şi eu, — am răspuns eu neîntrebat, în dorinţa de a fi de folos.

Maestrul m-a privit zâmbind, apoi şi-a scos ceasul din buzunar.

Am înţeles numaidecât.

— E târziu, mi se pare, — am spus. Mă daţi afară.

— Unu şi un sfert, — a cetit maestrul. — Vă dau pe toţi afară.

Şi despărţindu-mă cu regret de pictor şi lucrările sale, am mers spre uşă, pregătindu-mă de plecare.

— La revedere, tinere, — mi-a spus cu zâmbet blând Theodor Pallady. — Şi nu uita; nu sunt boem!

VALER DONEA

PREMIILE REVISTEI
„REALITATEA ILUSTRATĂ"
5.000 Lei
în fiecaresăptămână deslegătorilor concursurilor de perspicacitate, ingeniozitate, cuvinte încrucişate etc.
Un voiaj gratuit la Expoziţia Internaţională din
PARIS
în wagon-lits, clasa I-a, cu întreţinerea complectă de primul rang şi cu dreptul de a vizita Expoziţia, teatrele, cinematografele, după dorinţă.
50.000 Lei
persoanelor a căror fotografii vor apare în revistă. Fotograful revistei vă va prinde, pe stradă, în localuri, la sosea, la foot-ball.
4.000 Franci
şi un strălucit contract de angajament cu o mare casă de producţie cinematografică franceză, alesei la concursul de fotogenie.
Cit ţi amănunte în revista
„REALITATEA ILUSTRATĂ"
care apare săptămânal în 32 pagini mari, tipărite la Heliogravură, cu numeroase actualităţi fotografice, din ţară şi străinătate, şi 32 pagini suplimentul „De toate pentru toţi"
PREŢUL UNUI EXEMPLAR LEI 10.—

William Wilkinson despre Bucureştii dintre 1814 - 1818

Crâmpee din viaţa principatelor noastre, dela începutul secolului trecut, întâlnim în multe scrieri străine, care au abordat acest subiect însă în cartea lui Wilkinson: *An account of the principalities of Walachia and Moldavia*, acestea sunt desvoltate pe o scară întinsă şi cu mult discernământ.

Calităţile deosebite ale acestei lucrări au fost autentificate de altfel de către contimporanii ei, căci, după ce apăru la Londra în 1820, a fost aşternută în trei traduceri franceze, succedându-se la intervale foarte scurte — 1821, 1824 şi 1831 — şi într'o traducere italiană rezumativă, apărută la Milano în 1821.

Autorul acestei „Dări de seamă" este un consul general englez, care a reprezentat Marea Britanie în principatele noastre, între anii 1814—1818.

Pe lângă abundenţa de informaţii istorice, printre care sunt strecurate însă şi unele neexacte şi pe lângă înşiruirea amplă a tuturor obiceiurilor şi evenimentelor la care autorul a fost martor, întâlnim în cursul descrierii sale şi multe date despre Bucureştii din vremea aceia, pe care el îl găseşte că este un oraş mare, dar foarte murdar.

„Dela o oarecare depărtare şi dintr'un loc ridicat, oraşul Bucureşti se înfăţişează în mod plăcut vederii. Amestecul de case şi de arbori îi dă o frumuseţe particulară", — ne spune el. Păcat însă că mai departe adaogă că această frumuseţe particulară „se aseamănă cu un frumos decor de teatru, care farmecă ochii când îl priveşti de la distanţă, iar de aproape nu pare decât o mâzgăleală grosolană".

Deşi se găseau douăzeci de hanuri vaste sau „caravanseraiuri", el se plânge totuşi că se găseau foarte rar locuinţe particulare de închiriat şi că de-abia atunci, în ultimul timp, un german stabilise un hotel, în care vizitatorii puteau găsi o locuinţă confortabilă.

Ocupându-se de originea Bucureştilor, Wilkinson crede că deveniseră scaun domnesc datorită faptului că acest oraş era mai aproape de Turci, decât Târgovişte, vechea reşedinţă.

Un obicei bucureştean de atunci, pe care autorul l-a înregistrat cu multă minuţiozitate este acela al modei boerilor de a nu merge decât în trăsură. Iată ce spune el cu privire la aceasta: „Sunt aproape treizeci de ani de când boerii aveau obiceiul să se viziteze unii pe alţii şi să meargă călare la curte. Singure jupâniţele celor mai mari boeri mergeau cu trăsura. Din acest timp, moda de a merge în trăsură a prevalat atât de mult, încât acum a devenit universală şi nici o persoană de cele două sexe, de o condiţie puţin mai ridicată, nu ar voi, chiar pe cel mai frumos timp, să părăsească pragul, fără a fi în trăsură. Boerii cred că s'ar abate dela demnitatea lor, dacă ar face uz de picioare, lăsând gloatei practica vulgară a mersului pe jos. Ceiace rezultă din aceasta este că străzile, care au şapte până la opt metri lărgime, sunt întotdeauna înţesate de trăsuri, care fac numeroase victime printre nenorociţii de pietoni.

Genul de trăsură cel mai folosit este caleaşca germană şi boerii au introdus moda de a le orna, pe cele de care se servesc, cu culorile cele mai ţipătoare. Dar cum se ocupă mult mai puţin de frumuseţea cailor, a hamurilor şi a vizitiilor lor, e foarte obişnuit să întâlneşti pe străzi câte o trăsură poleită cu aur, trasă de două mârţoage nenorocite şi condusă de câte un ţigan sdrenţuros.

Sunt mulţi caretaşi la Bucureşti, dar trăsurile care vin dela Viena sânt preferate celor făcute de aceştia, deşi costă mult mai scump. Boerii sunt foarte nepăsători asupra solidităţii lor şi cumpără adesea drept noi trăsuri vechi renovate, ornamentele bogate ale acestora fiind singura calitate care le dă preţul; din această cauză, ei sunt obligaţi să cumpere în fiecare an una nouă..."

După ce face această tiradă răutăcioasă, autorul se plânge că un călător străin, sau cineva care ar fi fost în trecere prin Bucureşti, nu putea găsi să ia o trăsură, fiind nevoit să meargă întotdeauna pe jos, neexistând trăsuri publice.

Nici viaţa de petreceri a Bucureştilor nu-i este necunoscută lui Wilkinson. Când ne vorbeşte despre aceasta, el acuză boerii bucureşteni ai vremii, mirându-se că „locurile cele mai plăcute din ţara lor încântătoare n'au putere să-i atragă şi rareori îi vezi îndepărtându-se de oraş, în timpul vreunui sezon".

Primul loc de petrecere pe care ni-l citează, este un club, care se chema „Clubul nobil", despre care scrie rânduri ca acestea:

„In timpul iernii, principalele petreceri ale boerilor din Bucureşti, consistă în a se duce la cluburile publice, stabilite după planul Redutelor Vienei. Aici se dau de trei sau de patru ori pe săptămână baluri mascate, care atrag multă lume. Pe lângă acestea, sunt şi cluburi pentru diferite clase ale societăţii. Principalul, la care subscriu Curtea şi boerii mai de seamă, se cheamă „Clubul nobil". El este frecventat de multă lume spre sfârşitul carnavalului şi, cu toate că titlul său pare că anunţă o alegere ferită de amestec, totuşi, sub mască, toate clasele pot pătrunde aici. Oamenii distinşi nu dansează niciodată aici şi, — cu atât mai puţin, — nu se maschează. Ei joacă la o masă Pharaon şi alte jocuri..

Se dau deasemenea, uneori, şi baluri particulare, dar în afară de acestea, seara nu există niciun alt loc, obişnuit de întâlnire".

Totuşi, în timpul serilor de vară, se petrecea minunat la Herăstrău, despre care Wilkinson ne spune:

„Este un lac la depărtare de aproape o milă de oraş. Aici grupurile se plimbă sau stau timp de două, trei ore pe marginea lui. Lângă locul cel mai frecventat este un cafeu, unde se poate lua îngheţată şi alte răcoritoare. Duminica numărul echipagiilor, care se duc aici, se ridică uneori până la şase, şapte sute. Marele număr al oamenilor de modă şi desfăşurarea bijuteriilor şi toaletelor femeilor oferă un spectacol vesel şi strălucitor. Locurile de plimbare nu sunt umbrite şi singurul avantaj de care se bucură este o privelişte foarte întinsă de ţară."

Tot în legătură cu Herăstrăul, autorul ne mai spune în altă parte:

„La o milă de Herăstrău, se găseşte o pădure mică şi încântătoare numită Băneasa, unde se duce o parte din societate. Ea aparţine unui boer numit Văcărescu şi formează un fel de parc pentru casa sa de ţară, care este situată în spate. Nu numai că o ţine deschisă publicului, dar el întreţine chiar pe cheltuiala sa toate înfrumuseţările posibile, pentru a o face cât mai plăcută acelora care vin s'o viziteze. Doamna sa şi el fac onorurile prietenilor lor, într'o manieră care obligă mult..."

Iată dela Wilkinson şi o informaţie preţioasă despre spectacolul teatral bucureştean din vremea aceia:

„In ultimul an (1819), o trupă de actori germani veni la Bucureşti şi după câteva reprezentaţii, aceştia fură angajaţi să stabilească în oraş un teatru regulat. Ei jucară opere germane şi comedii traduse în limba valahă. In primele două sau trei luni, au atras o mulţime de curioşi de toate clasele, care fără excepţie păreau că gustă o adevărată plăcere, din acest fel nou de delectare. Dar, încetând farmecul noutăţii, nu mai rămaseră de cât boerii de primul ordin şi străinii cu reşedinţa aici, care mai susţinură acest stabiliment, dar mai curând ca să-şi facă din teatru un loc de întâlnire de societate, decât pentru a se bucura de plăcerile scenei".

Ceiace l-a mai impresionat mult pe Wilkinson a fost şi protocolul care se desfăşura la curtea domnească cu ocazia Crăciunului, a Anului nou, a aniversării zilei domnitorului şi a Paştilor. Cu privire la aceste ceremonii, reproducem:

„Dela ora nouă dimineaţa până la ora unu după masă, domnitorul şi doamna sa, aşezaţi la căpătâiul unei sofale foarte lungi, care străluceşte de aur şi de diamante, primesc omagiile tuturor celor care au prilejul să le sărute mânile. Consulii străini, soţiile lor şi ofiţerii ataşaţi pe lângă suita lor sunt singurii care cred mai convenabil să se dispenseze de această onoare. Nimeni altcineva nu este scutit şi nu poate fi primit la curte în zilele de gală fără a fi îndeplinit această formalitate. Jupânesele boerilor au favorul de a se aşeza în prezenţa domnitorului şi a doamnei sale. Ele iau loc urmând rangul sau funcţiunea bărbaţilor lor, care toţi fără excepţie sunt obligaţi să stea în picioare, la o distanţă respectabilă."

O incursiune pe care Wilkinson o mai face în viaţa Bucureştilor dintre anii 1814—1818, este aceea în care ne informează despre viaţa de destrăbălare a celor de jos, care se înfundau în taverne pline de prostituate „însărcinate să atragă muşterii" şi chefuiau în tovărăşia acestora.

Reprezentantele acestea ale Luxuriei atingeau pe atunci un număr destul de mare. Totuşi Wilkinson vede cu mirare că, „deşi ultimul agă sau directorul poliţiei" sugerase domnitorului ideea de a pune o taxă pe fiecare femee de moravuri uşoare, acest plan n'a fost pus în execuţie, cu toate că n'ar fi întâlnit niciun obstacol şi i-ar fi procurat domnitorului un nou venit de câteva sute de mii de piaştri".

După cum vedem, observaţiunile lui Wilkinson asupra Bucureştilor dintre anii 1814—1818 sunt abundente. Ele se găsesc presărate în tot cursul jurnalului său de călători, din care ne-am străduit să le culegem pe cele mai caracteristice.

Dacă unele dintre aceste observaţiuni sunt aspre şi nedrepte, altele sunt destul de alese şi de cumpănite.

Şi chiar dacă Wilkinson ar fi pretins mai mult dela Bucureştii dela începutul veacului al XIX-lea, găsim uşor explicaţia exigenţei sale. El venise la noi cu imaginea capitalei ţării sale, Londra Albionului din acea vreme care intrase de mult în ritmul civilizaţiei.

GH. I. GEORGESCU

Meditaţii filozofice asupra fericirii şi nenorocirii conjugale

de H. de Balzac

Căsătoria este o luptă inverşunată, în faţa căreia cei doi soţi cer binecuvântarea lui D-zeu, căci iubirea îndelungată este cea mai îndrăzneaţă întreprindere; lupta începe, iar izbânda, adică libertatea, o capătă numai cel abil.

●

Căsătoria leagă, pentru toată viaţa, două fiinţe care nu se cunosc.

●

Căsătoria este o instituţie necesară pentru menţinerea societăţii, dar e contrară legilor naturii.

●

Căsătoria este o asociaţie a două fiinţe, făcută ca să suporte toate necazurile vieţii.

●

Partea ridiculă a căsniciei e că vrei ca un singur gând să dirijeze două voinţe.

●

Nu există căsătorie complect fericită.

●

Este imposibilă fidelitatea în căsnicie, cel puţin pentru bărbat.

●

Deşi infidelitatea femeii începe din primele timpuri ale societăţii, totuşi căsătoria rezistă la aceste fraude perpetue.

●

Câţi bărbaţi înalţi şi inteligenţi, sunt înşelaţi de femeile lor cu nişte amanţi urâţi, mici şi tâmpiţi.

●

O femee cinstită este aceea pe care ţi-e frică s'o compromiţi.

●

Un bărbat niciodată nu şi-a putut înălţa amanta până la nivelul lui; dar o femee îşi plasează amantul la aceiaş înălţime ca şi ea.

●

O femee este înzestrată din belşug cu comori cu care împodobeşte imaginaţiile noastre înfierbântate, ştie să vândă scump ce nu are, ca să răscumpere vulgaritatea pentru ceiace dă.

●

Intre tine şi o femee mai joasă ca tine, plăcerea amorului propriu este pentru ea. Nu pricepi fericirea ce o dai.

●

Intre tine şi o femee mai sus pusă, ca avere sau poziţie socială, măgulirile de vanitate sunt imense şi împărtăşite.

●

Intrebarea care se pune nu este să ştii cam câte femei virtuoase există, ci dacă o femee cinstită poate rămâne virtuoasă.

●

Fiziceşte, un bărbat este mai mult timp bărbat decât femeia femee.

●

Sufleteşte, bărbatul este mai des şi mai mult timp bărbat decât femeea nu este femee.

●

Amorul fizic este o necesitate ca şi foamea, cu deosebire că omul mănâncă mereu, pe când în dragoste apetitul nu este nici susţinut şi nici regulat ca la masă.

●

O bucată de pâine şi o cană cu apă satură foamea unui bărbat. Aşa s'a creeat gastronomia.

●

Dragostea are şi ea bucata ei de pâine, dar mai are şi arta de a iubi, pe care o numim cochetăria.

●

Există femei virtuoase, dar acelea care nu au avut niciodată vreo ispită şi acelea cari mor la prima naştere, presupunând că bărbaţii le-au luat virgine; acelea urâte ca şi Kaifakatadari din O mie şi una de nopţi; acelea care sunt compuse din atomi exacţi la fel ca şi rădăcinile de fragă sau nufăr.

●

Nu poţi socoti o femee virtuoasă după prostie, e recunoscut de toţi că în dragoste toate femeile au spirit.

●

O femee virtuoasă are în inimă o fibră mai puţin sau mai mult decât celelalte femei: este sau stupidă sau sublimă.

●

Femeile cele mai virtuoase au în ele ceva care nu este niciodată cast.

●

Femeea este un delicios instrument de plăcere, dar trebue să-i cunoşti coardele tremurătoare, să-l studiezi ţinuta, clapele timide, degetaţia schimbătoare şi capricioasă.

Trad. de Dr. J. K., R.-Sărat

Pantelimon Romanov

O autoritate supărătoare

După verificarea împrumuturilor sătești, instructorul se îndreptă spre gară pe șoseaua națională prin raionul inspolkomului.

Vizitiul său, un mujic sdrențuros, în opinci, cu barbă mare, cobora din telegă la fiecare hop și, răsucindu-se de vânt, cu biciul subsuoară, se oprea din când în când să tragă din țigară, apoi pornea din nou în goană ca să-și ajungă caii.

Telega îi era nouă, solidă, dar nu se știe de ce, o cerceta mereu cu teamă, o hâțâna din mers de loitră, cașicând ar fi vrut să-i încerce rezistența.

— Cu ajutorul lui Dumnezeu, poate o să mai țină, — murmura el câteodată.

Prin fața lui se perindau adeseori țărani cu căruțe, care umblau pe marginea șoselei, în timp ce caii, moțăind din cap, pentru a scăpa de muște, mergeau singuri prin mijlocul drumului, cu hățurile legate de loitre.

Cu toate că timpul era senin și drumul uscat ca'n palmă, totuși țăranii erau uzi, care până la brâu, care până la piept, cașicând ar fi prins pește cu năvodul. Roatele căruțelor erau ude, caii deasemeni uzi.

— Văzuși ce se petrece? — vorbea cu sine surugiul, clătinând din cap. — Ah, ticăloșii! Oare până când o să ne mai frece astfel?

Instructorul ridică ochii, mașinal, spre cer, să vadă dacă n'a apărut cumva vreun nor la orizont. Dar cerul era limpede.

— Unde s'or fi udat ei oare în halul ăsta? — întrebă el pe surugiu.

— Pe aci, avem aci un loc!... răspunse în silă surugiul.

— E vreo mlaștină?

— Ași, nu e nici o mlaștină.

— I-a plouat poate?

— Da' de unde, când de trei săptămâni aproape, n'a mai căzut un strop.

— Atunci care-i cauza?

Surugiul privi chiorâș pasagerul.

— D-voastră de unde sunteți de fel?

— Eu, — din Moscova.

— A...

— Ce s'a întâmplat, te întreb, de ce sânt caii uzi?

— Te uzi fără să vrei, — răspunse morocănos surugiul, — și dv. credeți că o să scăpați neudat? Iată, e a treia lună de când tot satul facem astfel bae... Sântem în conflict cu autoritatea...

— Ce, nu e bună autoritatea?

Surugiul măsură, din nou, bănuitor, pasagerul, apoi spuse:

— Ba, autoritatea e bună... reprezentanții ei sunt doar frați de-ai noștri, proletari.

— Atunci din ce cauză?

Surugiul se înturnă iar spre pasager și cercetă cu neîncredere pantofii și servieta lui.

— Dar dv. cine sânteți?

— Ia, un negustor. Am venit după afaceri, vreau să deschid o prăvălie.

— Aha, așa să fi spus dela început. Aceasta nu este autoritate la noi, ci pleavă. Iată ce-avem noi. Dar asta n'ar fi nimic. Lasă-să fie pleavă, dar vezi că mai e și îndărătnică, supărătoare și de aci toată pricina.

— Și de ce e supărătoare?

— Pentru că e de viță proletară, lucru ce nu ne convine. Ne face numai zile fripte. Nouă ne trebue din aceia, cum le zice... inteligheņți. Și cu cât vor fi mai delicați, mai învățați, cu atât mai bine. Și de s'o brodi unul mai bolnăvicios, va fi și mai bine.

— De ce asta?

— Pentru că ai noștri nu ne plac. Eh, i-am alungat pe inteligheņți și acum le plângem urmele.

— Dar ce este? Poate-s incapabili?

— N'am zis asta.

— Atunci despre ce e vorba? — întrebă instructorul nedumerit.

— Despre ce să fie?... Ia priviți într'acolo, vine o altă partidă, parcă s'ar fi bătut cu franțujii. Și asta de trei luni. Ia să fi avut o autoritate de oameni inteligenți, până'n două luni ne-am fi uscat cu toții.

Instructorul privi înaintea sa pe drum. Dintr'acolo se înșiruiau căruțe. Și iarăși caii, căruțele și țăranii erau leoarcă de apă. Iar ultimele două căruțe rămăseseră în urmă de tot, căci ambele aveau legate de osii, în loc de roate, niște bețe, pe când roțile cu spițele sfărâmate zăceau în căruță, peste niște saci.

— Is frumoase, nu? — întrebă surugiul întorcându-se spre călător. — Uite, tot așa o să fim și noi.

— Dar ce-i aceasta, însfârșit, ce s'a întâmplat?

— Aici e întrebtrea. Ce s'a întâmplat... Intrebați-i pe ei. Iată-i, că vin ei singuri... strigă deodată surugiul.

— Dar cine sânt aceștia?

— Președintele și secretarul. Și voinic mai e, arde-l-ar focul!

Instructorul se uită îndărăt și văzu venind în urma lor o telegă în care ședeau doi oameni — unul înalt, cu tunica descheiată la piept și altul mic, cu urechile blegi, cu șapcă.

— Nici răceală, nici nimic nu se lipește de blestemații ăștia. Și parcă-i un făcut, vara-i tot caldă. Măcar o săptămână să fi suflat un crivăț...

— Aci pare lucrul dracului, — spuse instructorul, neputând pricepe nimic.

— Da, lucrul dracului, așa este.

In timpul acesta ei se apropiară de râu. Surugiul alergă în galop la țărm. Râul era îngust, cu malurile abrupte, îmbrăcate în întregime de păduri dese de sălcii. Din podul distrus de puhoi, doar picioarele mai rămăseseră în apă. Panta era dreaptă și jos, la mal, erau formate gropi adânci pline de noroi.

— Asta-i urgia lui Dumnezeu! — spuse surugiul holbându-și ochii într'acolo și clătinând din cap.

— Dar de ce nu construiți un alt pod? — întrebă instructorul.

— A, vezi aici e toată pricina! — grăi surugiul. — Pentru el ne-a impus la bir, ne-a luat și cenușa din vatră, și tot fără pod am rămas. Noi le zicem: faceți-ne un pod din banii ăștia, iar ei ne-au răspuns: faceți-vă singuri, noi am cheltuit banii pe altceva. Noi nu ne dăm bătuți, căci și ei tot peste podul ăsta trec. De aci și hărțuiala. Nici unii, nici alții nu ne lăsăm. De trei luni ne hărțuim; în curând ne vom pierde și ciolanele. De-ar fi fost un ăla delicat, crescut în puf, de mult ar fi crăpat; ar fi înghițit odată, de două ori apă și gata, dar diavolul ăsta e ca fierul, nimic nu se lipește de dânsul. Căci el n'a dus un trai ușor, încă de mic a cunoscut numai lipsuri, a dus-o numai în ghionturi, iar acuma e călit. Incă o lună dac'ar mai ține timp frumos, el ar fi în stare să-și urmeze baia în râu, și din banii statului tot n'o să dea nici o para. E grozav de încăpățânat.

— După cum se vede, transportul e cu neputință, — întrebă instructorul.

— O să vedeți acuma singur cum se transportă pela noi, — rosti surugiul, suflându-și nasul într'o parte și ștergându-l cu poala.

— Hei, de ce nu vă urniți din loc! — sbieră președintele la cei dinainte.

— Ia-o tu înainte, — răcni furios un țăran. — Era mai bine să fi construit podul.

— Dar voi de ce nu-l construiți?

— Pentru noi și așa e bine.

— Și pentru noi e deasemeni bine, — răspunse președintele.

— Of, că îndrăcit mai e!

Țăranul cel mai apropiat de mal îndemnă calul. Acesta se propti pe picioarele dindărăt și sări jos. Se auzi un scârțâit de osii, iar țăranul cu o mutră speriată, cu căciula căzută peste ochi, începu să dea bice calului care intrase până la burtă în apă.

— Ia-o mai la stânga, mai la stânga! — îi strigară de pe mal.

Mujicul trase de hățul din stânga, iar calul cufundat până la hamuri începu să înoate. Când se văzu mujicul plutind în căruță ca într'o albie cu apă, la început încremeni de frică, apoi se năpusti înapoi spre mal.

— Ei, vedeți ce se petrece pe aici? — întrebă surugiul.

— In fiecare zi se mută pietrișul și nu-i mai poți da de rost.

In vremea aceasta, președintele, cu tunica descheiată, stătea și privea la mujicul care făcea bae, cum privea Napoleon în 1812 la fuga polonejilor peste Vistula.

— Ce, iar te întorseși? — strigă el la țăranul care ieșise la mal cu pantalonii și cămașa lipite de corp și stătea cu picioarele depărtate și cu mânile atârnate în jos, spre a i se scurge apa din mâneci.

— Dar ce, vrei ca să mă înnec?

— Icai, tovarășe Savelev, așează-te! — se adresă președintele secretarului, care, sărind într'un picior, își scotea pantalonii.

— E tare al naibii! — se auzi în mulțime.

— E vremea frumoasă, d'aia e tare.

Toți se îmbulziră la mal să vadă cum o să treacă președintele.

— Ivan Fomici, ar trebui să-ți scoți mai întâi pantalonii, e păcat să-ți prăpădești o așa bunătate de stofă.

— Mai bine să vă scot vouă pantalonii, diavolilor, și să vă trag câte o duzină de nuele!

— Of, Doamne, și ce-i cu timpul ăsta, nici măcar o zi rece!

— Ivan Fomici, mi se pare c'am nimerit în alt loc... miorlăi secretarul cu o mutră atât de disperată, de parcă l-ar fi dus la spânzurătoare.

— Taci și stai acolo, mortăciune, dacă ai vrut să vii după mine.

Calul porni și telega cu călători cobori panta. Se auzi un trosnet succesiv de roți. Telega rămase o secundă în picioare, cufundându-se cu roțile din față în nămol, apoi intră în apă.

— A scăpat! — strigară cu părere de rău cei de pe mal.

— Ține-o mai la dreapta, că o să te scalzi mai rău decât Fomicev.

Președintele trase de hățul din dreapta și la suprafața apei se arătară deodată trei capete: două omenești și unul de cal. In urma lor se târau impermiabilul președintelui și biciul cu pantalonii secretarului.

Președintele se aruncă înnot spre mal. Iar secretarul, încurcându-se cu calul într'o tufă, se agăță disperat de cracă, ca unul ce e pe cale să se înnece și sări pe mal.

— A luat-o prea mult la dreapta!

— Parcă poți ști pe unde trebue să calci cu nisipăria asta? — discutau cei de pe mal.

— De-ar fi fost în locul lui o mortăciune de inteligheņt, — spuse surgiul, — și de-ar fi luat odată sau de două ori astfel de băi, ar fi dat ortul popii.

— Lichele afurisite!... le strigă președintele care stătea zăpăcit la mal, neștiind ce să facă.

— Ia-o pe jos, o să te usuci din mers, — îi strigară vocile binevoitoare de pe mal.

Președintele, după ce-și stoarse apa din mâneci, porni pe drum înainte. Secretarul trase cu o prăjină lungă pantalonii și după ce-i stoarse de apă, îi puse pe braț și o rupse la fugă, ca s'ajungă pe președinte.

— Ia privește-l, umblă parcă nu s'ar fi întâmplat nimic, — glăsuiră câteva voci.

— Unul ne ține piept la un sat întreg.

— Stai, așteaptă! — spuse cineva din mulțime, — acum e vremea caldă, — îi dă mâna să facă câte un duș. Face o plimbare până 'n oraș și se usucă repede, dar să vedem ce-o să se facă toamna, când va veni frigul. Atunci să vedem cine e mai tare.

Traducere de
MARIA VAVILINA

G. Lesnea, interpretul lui Essenin

Oameni eșiți din neamuri ce n'au fost atinse de suflul civilizației, Rusul Esenin, născut în inima stepei și Moldovanul G. Lesnea, eșit din țarina cu largile zări ale câmpului moldovenesc, erau meniți să-și răspundă unul altuia în glasul pe care numai ei puteau să-l făurească.

Amândoi și-au păstrat instinctul de viață în avântul ei originar de *a se trăi până la istovire*, năvalnic, nestânjenit și chiar neîngăduit de brutal, ca oamenii codrilor și ai peșterilor și copiii în vârsta preadolescenței.

Și pe mine- un tainic gând mă 'ndeamnă,
Răsărit, așa de undeva...
Ca și eu, într'un apus de soare,
Să-mi împlânt cuțitu 'n cineva...

Dar nu numai atât: să bea cupa plină până la fund, oricât de otrăvită ar fi:

Ca și eu prin vântul nesfârșirii,
Pe-acest drum glodos și mohorît,
Indrăgind tristeța osândirii,
Să fiu dus cu un juvăț de gât...

Numai atunci focul nestins al dorului de viață se va împăca cu moartea și distrugerea totală a ființei:

Și-atunci când zâmbet voi încinge,
Peste toate cele ce-au rămas,
Ploile și apele vor linge
Urmele pe care-am să le las...

Pasiunea sufletului înmugurit de a înflori în toată puterea lui sau a pieri: și nu numai aci se varsă focul acesta de viață cu nevoia ei neîndurată de a se înfăptui și a se înscrie cu orice preț în clipele destinului, ci în cele mai multe dintre poemele alese de Lesnea, poeme care nu au fost alese la întâmplare, ci prin afinități tainice:

Tot ce scoate viața la iveală
E predestinat de timpuriu:
De n'aș fi poet, fără 'ndoială
Că pungaș și hoț era să fiu,

. . . .

In neliniștitele-mi poeme
Clocotesc năvalnice puteri

Vorbele de aur stau grămadă...
Vechile dârzenii nu s'au șters,
Veșnic pusul pe bătăi și sfadă,
Se răsfrânge'n fiecare vers.

Cât de adânc a nimerit poetul cu sonda răsfrângerii în sine adevărul pe care știința biologici l-a găsit după lungi și anevoioase cercetări de zeci de ani! Asemeni intuiții fulgerătoare în adâncurile firii primordiale, care fac temelia tuturor adevărurilor noastre, zise raționale, nu sunt îngăduite de cât unui geniu ivit și trăit în condițiile de viață ale unui Esenin și nu pot fi interpretate, în tonul și semnele lor firești, decât de un Gheorghe Lesnea, cu firea și felul de a fi în care ni-l arată Ionel Teodoreanu, în prefață.

De aceia oricâte lipsuri și aspre critici, poate îndreptățite din alt punct de vedere, s'ar face interpretărilor lui G. Lesnea, ele nu vor putea împiedica pe cititori de a lua și relua în mână subțirelul volum, de a ceti și reciti, cu aceiași răscolire a sufletului și aceiași strângere de inimă dureroasă până la voluptate, versurile lui G. Lesnea, care au prins în ele răsunetul sufletului lui Esenin, ca scoica înlăuntrul căreia s'a strâns tot hăul nemărginit al mării. Asemenea adevăruri prime nu se redau prin gângăveli dadaiste, nici prin șarade supra realiste.

Ele se scriu cu semnele de foc ale zodierului și sunt frământate în străfundurile ființei. Versuri neșlefuite și aspre, dar sălbatec de frumoase.

IZ. S.

Cântec pentru Tinica

Mi-e sufletul părăginit, iubită!
Tristețea mea străveche, iar de-acum
Cu rândunici de pâclă mi-ese 'n drum
Și'n zarea năzuinței aburită
Ca o fereastră într'un amurg de toamnă
Ce tot spre gânduri negre mă îndeamnă
Nici un cocor nu mai îmi dă de veste
Că mă așteaptă soarele pe creste.

Sunt singur cu scaeții din grădină
La capătul cărării de lumină
Ce-am străbătut-o greu și necăjit —
Albinele mi-s moarte în stupină
Și plopii de smaragd mi-au ruginit.

Spre nori de nufăr — călătoare nave
Nu-mi mai ridic privirile bolnave
Deasupra-mi ca pe-o criptă funerară
Imi croncăne un glas dogit de cioară
Și 'n înserarea care mă 'nconjoară
Doar tu cu pași ușori de catifea
Mai treci zâmbind prin amintirea mea.

CRISTIAN SARBU

Cronica modei

Moda actuală cere mai presus de ori ce o coafură desăvârşită, păr buclat şi aşezat ca într'o sculptură greacă antică. Cel mai bun coafor nu o poate executa decât dacă părul e supus îngrijirii de fiece clipă. Prea mult ţinem pălăria pe cap, prea mult praf, prea puţin soare şi aer curat, poate şi prea puţin spălat pe cap şi periat cu peria aspră...

Cât despre pieliţa feţei moda, ca şi primăvara cere un ten de camelie sau de trandafir. In lumina strălucită si necruţătoare a soarelui de primăvară, ies la iveală creţuri, pete şi toate micile imperfecţiuni pe care lumina stânsă a iernei ni le ascunde şi ne face să ne amăgim, asupra calităţilor feţei noastre. E momentul să luăm măsuri. Dezincrustaţia, prin curăţirea electrică a feţei, dar numai de către un specialist, este un mijloc excelent pentru a provoca reacţiunea glandelor, destuparea porilor, preînoirea celulelor.

Seara, apoi, după ce vă curăţaţi faţa,

dimineaţa înainte de a vă face obrazul, luaţi un tampon cu vată îmbibat cu tonicul de care vă serviţi şi daţi pretutindeni pe faţă afară de pleoape.

Dar mai ales nu trebuie să uităm că primăvara avem neapărat nevoie de un regim alimentar care să ne descongestioneze: legume, fructe, infuziuni de muşeţel, tei, verbină etc. şi ape minerale.

Apoi să ne impunem, cu preţul ori cărui sacrificiu, pe orice vreme o oră de mers pe jos. Tânăra vedetă Simone Simon, cum ese din studio, îmbrăcată într'o pijama uşoară, cu sandale fără ciorapi, face regulat, în fiecare zi, o plimbare de o oră, ca să-şi întreţină mlădierea, să-şi mărească puterea de respiraţie, de obiceiu mică la femei, să-şi asigure dezvoltarea armonioasă a muşchilor.

Sportul este, însă, mijlocul de a căpăta silueta cea mai potrivită pentru moda 1937. Să nu confundăm însă svelteţa cu slăbiciunea. Tipul desăvârşit al acestei siluete este eleganta Francis Kay, care e naltă, subţire, dar împlinită, cum se zice în popor. Incă, de când nu era decât tânăra Katherine Gibs, din Oklahoma, juca tenisul la perfecţiune şi alerga cu o sută metri pe secundă. Dar mânca după poftă, nu se supunea la chinul foamei, ci numai la o alimentare raţională, evitând mâncările prea bogate în principii hrănitoare.

Sprincenele joacă un rol de frunte în tipul pe care vrem să-l dăm frumuseţii noastre. Joan Crawford, Katherine Hepburn au pus din nou la modă sprincenele naturale. Pe când tânăra artistă franceză, Junie Astor, care s'a revelat în „Bas Fonds" şi le-a ras cu totul pe ale sale, înlocuindu-le cu un arc rotunjit spre tâmple, tras cu un creion brun-roşcat. Ochii săi, profund aşezaţi sub arcada sprâncenelor, s'au iluminat şi s'au arătat cu privirea lor dulce şi caldă, în toată splendoarea, de îndată ce sprincenele au dispărut. Orice femee, care doreşte să se înfrumuseţeze servindu-se de poruncile modei, va trebui deci să aleagă pe cele mai potrivite pentru ea, ferindu-se să imite ceiace vede şi să se supună orbeşte acestor porunci.

BITRIX

Cronica cinematografului

S'a spus despre autorul acestor rânduri că persecută filmul francez. In realitate, cine persecută filmul francez este numai... filmul francez.

Cât despre mine, sânt foarte fericit oridecâteori pot spune: săptămâna aceasta cel mai bun film a fost un film francez. Asta se întâmplă. Rar, dar se întâmplă. Şi-i tocmai cazul săptămânii în curs. Cu mult cel mai bun spectacol din Bucureşti a fost „Mathias Pascal" dela Scala, cu, în rolurile principale, Pierre Blanchar, Le Vigan şi alţi actori buni care joacă bine (nu e un pleonasm; foarte adeseori actori buni joacă prost; asta se întâmplă destul de des chiar în America).

Povestea lui Pirandello are un mare merit. Deşi este vorba de melodramatica situaţie de „cadavru viu", temă exploatată până la saţiu de toate genurile literare din lume, suntem totuşi scutiţi de poncifurile inerente amintitului subiect. Numai câte-va clipe, în treacăt, ni se serveşte scena de teroare la apariţia celui care fusese crezut mort. Şi mai ales s'a renunţat la orice corsare de imbroglio, deşi situaţia de supravieţuitor al propriului tău deces este cea mai fecundă în quiproquo-uri şi complicaţii de intrigă.

Starea civilă a lui Mathias Pascal nu serveşte decât la un singur lucru: dă ascendenţi asupră-i unui cavaler de industrie care abuzează de faptul că Mathias pare a avea oroare să dea, subt orice formă, ochi cu poliţia. Adică poziţia unui om care se ascunde, sau care călătoreşte incognito, situaţie foarte generală, care poate fi produsă de cauzele cele mai diverse, de la crimă la simpla fantezie de a păstra câtva timp anonimatul, de la teama de ghilotină şi până la teama de importuni plicticoşi. Aşa dar, din „cadavrul viu" s'a luat just ce este general, ce este comun cu toate cazurile când un om vrea să se ştie cât mai puţine lucruri despre dânsul. Aşa dar nici pentru efectele burlesci (ca în „Moartea civilă", filmul lui Roland Young şi Lilian Gish), nici pentru poezia nostalgică a omului condamnat să privească pe geam în propria lui casă, pe proprii săi copii, fiindcă pentru ei el trebue să fie mort. (Ca în „Ispita cărnii", filmul celebru al lui Emil Jannings, nici ca în „Cadavrul viu" al lui Tolstoi, unde scopul e critica împotriva Legii civile şi religioase, care îngreuiând divorţul distruge fericirea conjugală — inclusiv, instituţia căsătoriei însăşi); nici, însfârşit, ca în atâtea filme (Ronald Colman a jucat de două ori un asemenea rol) unde avem doi sosii, unul de treabă celalt păcătos, şi unde cel rău moare iar cel bun îi andosează biografia, problemă ireală dar extrem de distractivă ca simplu joc intelectual.

Nimic din toate acestea în „Mathias Pascal". Nici-o intenţie filozofică (Adică poate Pirandello o fi avut vre-o asemenea intenţiune, dar n'a parvenit s'o arate; deci este exact ca şi când n'ar fi avut-o de loc). „Mathias Pascal" nu-i nici măcar propriu zis o pictură de caractere, ci una de caractere colective, generale, într'un cuvânt: de moravuri. Ca protagonist personajul psihologiceşte cel mai şters e acela care, materialiceşte, este eroul principal, şi anume însuşi Mathias Pascal. El e în centrul tabloului pentrucă raportaţi la el, se reliefează ceilalţi oameni, în marea lor majoritate meschini, canalii, escroci, imbecili şi lichele. Ici şi colo, câte un personaj cu suflet bun. Dar asta e doar pus aşa, pentru că ar fi părut neverosimil ca Mathias să nu aibă nici-un aliat.

Aşa dar, valoarea filmului este veracitatea cu care au fost pictate moravurile micii burghezii italiene de la sfârşitul veacului trecut. Sunt secăturile feroci şi urâte ale lui Flaubert, Zola, Maupassant. Şi autorii filmului de care ne ocupăm au construit, în carne şi oase, portrete fizice uimitoare ale acestor antipatice personagii, pe care prezenţa unui visător, om drept şi entuziast, cum e Mathias Pascal, îi dinamizează. Spuneam că Mathias se află în centrul acţiunii, înconjurat de celelalte personagii care se ramifică şi se împrăştie ca nişte raze. Dar în geometrie centrul cercului e un punct, şi punctul n'are dimensiuni. Tot astfel şi Mathias Pascal. El nu are psihologie proprie, ci-i doar punctul ideal de divergenţă caracterologică, punctul care face posibilă radierea spre infinit a mârşăviei, sgârceniei, falşităţii, poltroneriei, perversităţii.

Francezii sânt foarte capabili să facă, din asemenea teme, un film foarte patetic şi foarte pitoresc. Amintiţi-vă de „Poil de Carotte" (cu Harry Baur), una din capodoperele cinematografului recent. „Mathias Pascal" este, deasemeni, o producţie remarcabilă, care, prin perfecţia ei constitue nu o laudă ci cea mai categorică condamnare a ecranului francez. Căci dovedeşte că acest popor poate lucra bine; că deci calitatea detestabilă a filmelor lui nu are scuza unei infirmităţi congenitale, ci-i datorată numai sistemului defectuos al organizării acestei industrii, unde politica sexuală a producer-ului coincide cu preocupările lui artistice, şi unde un film se compune luându-se o hetairă proastă, clădind de jur împrejurul ei o poveste încă şi mai proastă.

Tarzan

Fericiţi acei ce n'au nici-o obligaţie artistică, ci una exclusiv filantropică. Aceasta e agreabila situaţie a celor care au făcut, fac şi vor mai face „Tarzani". Nu le cere nimeni aproape nimic: nici verosimilitate, nici tablouri de natură grandioase, nici subtilităţi de analiză psihologică, ci numai prilejuri de jucărie cu păpuşi animate, care fac tumbe prin copaci, se lasă conduşi de maimuţe care râd, salvaţi de elefanţi care fac drepţi când sună goarna mobilizării, şi care trăiesc confortabil într'un gratte-ciel făcut din pomi, sfoară şi hipopotami ca forţă motrice. Adăogaţi, la aceasta, câte-va splendide exibiţii de înnot executate de d-l John Weissmüller în persoană, şi veţi avea, realizată la loc, atmosfera vârstei de patru ani.

In asemenea condiţii este o crimă să nu mergem să vedem „Tarzan".

Chan

Şi fiindcă veni vorba de produse în serie. Ultima capodoperă Oaland-Karloff: „Subt masca diavolului" este plină de haz, peripeţii şi rezultate de surpriză. O altfel de surpriză este constatarea că d-l Karloff este posesorul unei voci, ce-i drept răguşite, dar foarte, foarte vaste. Insfârşit, ultima surpriză: Mefisto din Faust, fost Bas, a devenit acuma Bariton, şi asta fără nici cea mai mică intervenţie chirurgicală.

D. I. SUCHIANU

Viaţa teatrală

„Lupul şi sania" de Mircea Ştefănescu, la Teatrul Regina Maria

E câteodată foarte instructiv pentru noi, să nu facem critica unui spectacol imediat după premieră. Se poate constata atunci, câtă deosebire există între punctul de vedere al criticei şi acel al publicului, care sunt elementele după care judecăm noi, şi care sunt acelea pe care le ia în considerare publicul.

Şi iată-ne obligaţi să vorbim de „Lupul şi sania"...! Povestea va fi tristă, nespus de tristă, mai cu seamă pentru noi care ne obişnuiserăm să vedem în d-l Mircea Ştefănescu, autorul dramatic de mâne, omul care va reuşi să dea literaturii noastre dramatice atât de înapoiată, impulsul necesar care să o îndrepte spre calea evoluţiei şi a progresului. Ne amintim cu câtă reculegere şi cu câtă emoţie am ascultat anul trecut „Veste bună". Ne amintim iarăşi cu ce bucurie şi cu ce plăcere am ascultat, mai de mult, acea „Comedie a zorilor", care ne revelase un autor plin de sensibilitate, plin de talent.

Dintr'odată însă orizontul limpede şi pur, spre care priveam cu atâta încredere, cu atâta nădejde, s'a întunecat. De vină, nu este d-l Mircea Ştefănescu, ci de bună seamă doar „Lupul şi sania", fiindcă persistăm a crede că nu d-l Mircea Ştefănescu a scris această piesă... Dacă într'adevăr d-sa ar fi fost autorul ei, nu ne îndoim o clipă că ar fi consimţit la reprezentarea ei pe scenă. Pronumele „Mircea" îl poartă mulţi Români, iar numele de „Ştefănescu" îl întâlnim poate şi mai des. Nimic deci mai natural ca aceste două cuvinte de „stare civilă" să fi contribuit la identificarea unui al doilea Mircea Ştefănescu, care văzând de cât succes s'a bucurat omonimul lui în teatru, s'a apucat şi el, la rândul lui să scrie piese.

„Falsul" Mircea Ştefănescu trebue însă scos din rândul autorilor dramatici, pentru ca pe viitor să nu mai asistăm la asemenea confuzii, dăunătoare pentru viaţa noastră teatrală şi pentru prestigiul „adevăratului" Mircea Ştefănescu.

„Lupul şi sania" s'ar putea intitula întocmai ca şi „Bărbierul din Sevilla", precauţiunea inutilă. E vorba de un bărbat gelos care pentru a-şi apăra soţia faţă de insistenţele aparente ale unui tânăr cuceritor, îi trimete în braţe toată familia, fără să ştie, săracul, că legătura dintre soţia lui, şi tânărul cuceritor, legătură de care se temea atât, avusese loc mai dinainte.

Ideia autorului era gingaşă şi avea toate şansele de a se realiza scenic cu mult succes. Comedia este tratată însă pe un plan atât de vulgar, iar scenele alcătuite cu atâta stângăcie, încât „materia teatrală" este inexistentă, după cum şi ritmul dramatic este tot atât de inexistent. Acţiunea se mişcă anevoe, scenele sânt lungi, dialogul e căutat şi deci artificial. Peste toate acestea, autorul a mai imaginat un personaj, mereu prezent, dar care nu rezolvă nimic în desfăşurarea piesei, îngreuiându-i dimpotrivă evoluţia firească.

„Lupul şi sania" s'a bucurat de o interpretare omogenă, care însă nu a reuşit să salveze mare lucru. D-l Maximilian a fost ca deobicei plin de vervă, d-l Talianu tot aşa în rolul personajului inutil. D-na Marguerite Romanne, o excelentă artistă, a făcut mari eforturi pentru a interpreta un rol ce nu-i intra în posibilităţi, iar d-l Petre Nove a jucat corect, deşi prea înţepenit, probabil pentru a părea mai „distins", d-na Tantzi Cocea a jucat mai prost ca deobicei, iar d-nele Tantzi Economu, Raura Glăjaru şi Renée Pressiano au contribuit la întregirea ansamblului.

GH. NENISIOR

Semne de întrebare

Era scurt și păros, purta ochelari negri să nu i se ghicească privirea piezișă și răutăcioasă și fuma țigări de calitate inferioară în orele de curs.

La început fetele erau scandalizate de manierele lui. Cu vremea însă s'au deprins. Nici nu se putea altfel. Temutul nostru profesor de drept roman, Grigore Zărnescu, știa să se impună. Când nu reușea să convingă, supunea. Căci dispunea de multe mijloace și le aplica după caz!

Era mutat de la altă universitate și am fost prima serie care am început dreptul roman cu dânsul. Dela început, între noi, l-am botezat Nea Gligore.

El se găsea în permanent război cu romaniștii occidentului. Dela primele ore de curs ne-a prevenit că nu va tolera nicio abatere dela metodele de investigație științifică și principiile de bază în dreptul roman pe care le proclama „școala lui".

Pentru noi era un deliciu să-l ascultăm și mai ales să-l privim războindu-se pe „câmpul de bătae", cum obișnuia să vorbească despre sacra catedră profesorală. Cele mai consacrate puncte de vedere în știința dreptului roman, adevărurile elementare, erau răsturnate cu o armătură de argumentație care dezlănțuia furtuni de aplauze și cascade de râs și veselie. La cursul lui veneau toți cei care căutau să-și alunge plictiseala și necazurile.

Au venit însă sesiunile de examene și actorii principali ai războiului purtat științei occidentului am devenit noi. Nea Gligore se mulțumea să ne conducă mișcările de atac prin întrebări meșteșugite. Căci numai el cunoștea zonele slabe ale inamicului și purta lupta în așa fel că, până la urmă, inamicul eșea înfrânt, iar „școala lui" triumfătoare.

Cunoștea însă și punctele slabe ale candidatului, încât broșurile sale cu „școala prof. Zărnescu în dreptul roman", care apăruseră în vitrina portarului odată cu venirea noului profesor, se epuizaseră și Nea Gligore fusese nevoit să comande noi ediții.

La început, n'am înțeles. După examen veneam și consultam listele cu rezultate, consolam pe câte unul dintre noi respins, dădeam altuia indicații cum să învețe pentru sesiunea următoare și plecam să începem cu alt examen care ne aștepta, sau să sărbătorim sfârșitul examenelor dacă al lui Nea Gligore era cel din urmă.

Observam pe lista de candidați, în dreptul unor colegi, câte un semn de întrebare, pus de mâna lui Nea Gligore, dar nu dădeam importanță faptului. La Nea Gligore examenul consta și 'ntr'o probă scrisă. Semnul de întrebare era probabil în legătură cu teza. Așa gândeam.

Dela o vreme însă, prin facultate, începură să circule zvonuri curioase. Pe șoptite întâi.

— Interesant cu Nea Gligore ăsta!... Indoelile sale cad asupra fetelor. Și dacă observați asupra fetelor frumoase deobicei...

Observația a fost făcută mai mult în glumă. Nici cel care o lansase nu credea în seriozitatea ei. Am râs și ne-am văzut de treburi. Ceva însă a rămas. Un început de bănuială.

Bănuiala s'a întărit în cazul colegei noastre Marga, studentă renumită pentru ușurința cu care-și trecea examenele tăcând. Alte fete tot mai vorbeau. Spuneau lucruri străine de obiect, dar vorbeau să arate profesorului că știu să întoarcă fraza și să scoată ceva chiar din nimic. Marga tăcea. Prindea însă o clipă de slăbiciune în atitudinea profesorului și izbucnea în plâns. Și nu erau rari profesorii care se lăsau înduioșați de lacrămile fetei. După examen însă, Marga râdea cu hohote printre lacrămile comandate, pe care suita de adoratori se repezea să i le șteargă. Profesorul nu știa și situația era încheiată.

Marga nu era nenorocită, așa cum credeau unii dintre colegi. Nu citea nimic și declara că nu vrea să citească. Își vedea de dragoste și de petreceri. Pentru asta venise la facultate. Ca să justifice în fața părinților viața largă pe care o ducea și neconteni-tele suplimente la cota lunară ce-i era fixată, avea nevoe de examene, pentrucă altfel o aștepta măritișul.

Eram curioși s'o vedem ce va face la Nea Gligore, pentrucă-l știam rezistent la examene, chiar când curgeau lacrămi.

In ajunul examenului de drept roman Marga petrecuse până spre dimineață. Ne-a mărturisit-o chiar ea, când așteptam sosirea lui Nea Gligore.

Teza a dat-o goală. La oral a tăcut. Spre sfârșitul seriei așteptam nerăbdători cum va reacționa Nea Gligore în fața lacrămilor. Dar Marga n'a plâns. A eșit dela examen veselă și împăcată cu sine. A plecat, poate, să termine petrecerea întreruptă.

— Singura dată când s'a convins și Marga că nu știe la examen, — glumeau unii.

— Și singura dată când va trebui să învețe, sau să se mărite, — răspundeau alții.

Seara însă, pe lista cu rezultatele examinărilor din acea zi, Marga nu era respinsă. Avea un semn de întrebare în dreptul numelui ei.

Să nu se fi convins Nea Gligore că Marga nu cunoaște materia?

Am dat din umeri. Trebuia să fie ceva la mijloc.

Nea Gligore stătea în Capitală. In timpul sesiunilor de examen și când avea curs în timpul săptămânii trăgea la hotel. Acolo primea și vizitele candidaților notați cu semn de întrebare.

Marga a lipsit câteva zile dela facultate. Când a venit, colegii au asaltat-o cu întrebări. A dat răspunsuri evazive.

— M'a întrebat de ce n'am scris nimic...

Aproape uitasem. Marga avea însă și prietene intime. In câteva zile cazul era cunoscut de toată facultatea. Răspunsul ei, presupus ca cel adevărat circula și era cunoscut de toată lumea.

— Vai, dragă, cât m'am căznit să-l conving pe Nea Gligore c'am învățat și că știu toată materia...

Comentariile erau variate, dar toate stăruiau asupra naturii mijloacelor de convingere întrebuințate de Marga.

Pe lista cu rezultatele definitive, Marga era trecută printre cei reușiți la examenul de drept roman.

— E singura dată când Marga a reușit la examen fără vărsare de lacrămi.

Marga însă nu s'a supărat de această glumă. A râs și ea.

In sesiunea de toamnă Nea Gligore a făcut altă alegere. Printre candidatele notate cu semn de întrebare era și Lucia.

Lucia era o studentă muncitoare și nu lipsită de inteligență și pricepere în știința dreptului. Mulți dintre băeți recurgeau la sfatul și ajutorul ei în rezolvarea unor texte încâlcite. Lua studenția în serios și voia să-și facă o carieră, pentrucă era săracă, întreținându-se din lecții. Multe din colegele ei o invidiau pentru tot ce-avea frumos și nu se fereau de a o considera proastă.

— Cu frumusețea ei n'aș avea eu ce căuta la drept...

La examene Lucia nu se prezenta înainte de a fi convinsă că e deplin stăpână pe materie. S'a întâmplat în câteva rânduri că s'a retras dela examen pe motivul că și-a dat seama că sunt probleme pe care nu le-a aprofundat.

Lucia era o camaradă ideală. Se împrietenise cu toți colegii și le impunea respect.

Cu examenul de drept roman a rămas pentru sesiunea de toamnă, deoarece în primăvară, după teză, se convinsese că nu-i deajuns de pregătită.

— Am citit din autorii străini. In ce privește școala lui Nea Gligore, mai trebue să citesc.

Și avusese o teză dintre cele mai bune.

Colegele își băteau joc de această pornire spre „savantlâc", — cum spuneau ele. Nouă însă Lucia ne era scumpă, pentrucă muncea conștiincios la rând cu noi și ne trata de camarazi.

Și-acum Lucia, după ce se edificase o vară întreagă și asupra școlii lui nea Gligore, era notată cu semn de întrebare.

Lucia nu s'a dus la hotel. L-a așteptat pe Nea Gligore în stradă, la eșirea din facultate.

— Dudue, matale dai dovadă de multă pricepere în știința dreptului roman, dar mai ai nevoe de unele îndrumări. Vino, mata, la mine acasă să-ți dau și niște broșuri...

— Le am pe toate, domnule profesor! Indrumările mi le puteți da aici.

— Vai, dudue, în stradă?

Așa a decurs întrevederea. La hotel Lucia tot nu s'a dus. Pe listele cu rezultatele definitive însă numele ei figura printre cei respinși la examenul de drept roman.

Până la Crăciun Lucia a urmat regulat toate lucrările de seminar și cursurile de drept roman pe care le ținea Nea Gligore cu seria de studenți din urma noastră. Își concentrase în direcția aceasta toată puterea ei de muncă. Unele colege o sfătuiau să se lase de intransigență. Acestea erau din tre cele ce-și trecuseră examenul de drept roman supunându-se imperativelor misteriosului semn de întrebare. Toate o asigurau că Nea Gligore nu va ceda. Lucia a continuat să muncească.

Aproape de examen, Lucia era de nerecunoscut. Slăbise și dădea semne de nervozitate. Ne mărturisea că nu doarme nopți întregi. Nu-și ascundea teama. Dacă nu reușește nici de astădată era amenințată să piardă o bursă dată de prefectură, care o mai scăpase de câteva lecții obositoare.

A venit și examenul de drept roman. La rezultatele seriei în care intrase Lucia, în dreptul ei, același semn de întrebare pus de mâna lui Nea Gligore. Și subliniat. Era misiva suplimentară pe care o adresa Luciei?

A încercat din nou să-i vorbească în stradă. Același rezultat. Nea Gligore manifestase chiar semne de mânie.

Nu știam ce s'a petrecut mai departe. Cât au mai ținut examenele Lucia n'a dat pela facultate. Pe listele definitive, printre reușiți și Lucia.

In tabăra fetelor satisfacție generală.

— Era caraghioasă Lucia asta cu intransigența ei, — a observat una dintre ele.

— Făcea și ea pe mironosița, — a încheiat Marga.

Nea Gligore își începuse cursurile de drept roman și pe Lucia tot n'o vedeam pe la facultate. Fetele îi pândeau apariția, să guste ele cele dintâi bucuria victoriei.

Intr'o Sâmbătă dimineața, când ne grăbeam să nu scăpăm ora de curs a lui Nea Gligore, afișele ziarelor locale ne-au anunțat, cu litere de-o șchioapă „dramatica sinucidere a unei studente. Scrisorile lăsate către părinți".

La facultate, fierbere generală. Nu se știa cuprinsul scrisorilor. Parchetul abia deschisese ancheta. Ca niciodată, Nea Gligore în întârziere. A venit grăbit cu hainele în neorânduială. La curs l-am ascultat cu încordare să deslegăm misterul. Era nervos. Mereu își scotea ochelarii aburiți și ne descoperea o privire speriată, mereu își acoperea cu palma fruntea asudată.

Expunerea lui, pe care o știam așa de bine închegată cu argumente tari și presărată cu paranteze și glume, menite să învioreze atmosfera cursului și să facă ascultarea mai ușoară, a fost lamentabilă de astădată. Se încurca la mijlocul frazelor, amesteca argumentele și autorii citați, se întorcea, repeta lucruri spuse odată și iar își scotea ochelarii. Din când în când, încerca să facă o glumă, o paranteză veselă. Se trezea însă râzând singur și-și pipăia cu neliniște tâmplele. La sfârșitul orei era epuizat.

Ancheta n'a putut stabili nimic. Scrisorile lăsate de Lucia n'aduceau nici o lumină. Cu un ultim gest de delicateță, camarada noastră Lucia tăcuse și lăsase un semn de întrebare asupra cauzelor care o împinseseră la moarte.

Nea Gligore și-a recăpătat siguranța în expunere, cursul său a continuat să fie punctat de paranteze vioaie și glume înviorătoare. Dar nu mai râdea nimeni. Chiar sfârșitul cursului fusese deposedat de obișnuitul ropot de aplauze cu care se mândrea Nea Gligore în fața colegilor săi.

In sesiunile următoare, pe listele cu rezultatele la examenul de drept roman, semnele de întrebare n'au dispărut. Pentru lămuriri însă, Nea Gligore nu mai primea la hotel. In clădirea nouă a facultății se amenajase cabinete particulare la catedra unor profesori...

ALEXANDRU ANTOHI

ELIDA LANOLINE

Săpunul apreciat de toată lumea, deoarece prin conținutul său de lanolină e săpunul indicat și pentru tenul cel mai delicat

ELIDA

Cartea românească

Cronica literară

George Magheru: Piele de cerb; Corneliu Aurian-Blăjeni: Poveste

D. George Magheru este autorul a numeroase culegeri de versuri în care intenţia de a face poezie pură este evidentă, însă greşita înţelegere a invenţiei verbale, extravaganţa asociaţiunilor duc la un efect mai de grabă bizar. Şi totuşi d. Magheru pare un om cultivat şi uneori chiar inspirat. Iată, avem acum înaintea noastră un fel de poem dramatic, „pretext dramatic pentru meditaţiune" intitulat *Piele de cerb*, care amintind poveştile dramatizate ale lui Carlo Gozzi şi fiind în substanţă un poem faustian, nu e lipsit de interes şi chiar de remarcabile sclipiri. Genul acesta a mai fost cultivat la noi şi, ca să nu mai vorbim de poemele eminesciene, de caracter numai epic, d. Victor Eftimiu e un ilustru precursor. Incercarea d-lui Magheru, trebue să spunem adevărul dela început, nu are bogăţia fantastică a scrierilor d-lui Eftimiu nici prestigiul versificaţiei sonore, este recompensată în schimb de o sinceră criză speculativă. Gândirea covârşeşte artificiul.

Prologul ne duce în sala unui palat de poveste unde un împărat chefueşte gras ca în picturile olandeze cu prilejul naşterii unui prunc. Unsprezece ursitoare vin şi ursesc copilului: patima de a cunoaşte lumea, patima de frumuseţe, iubirea vieţii de familie, a acţiunii, a odihnei, a muncii simple, a dreptăţii, a minunii, a plăcerilor, a contemplaţiei, a renunţării. Dialogurile (valabile numai la lectură, fireşte) au în ele un humor de categoria shakespeariană cam ca în vestitul *Ubu roi* al lui Jarry, cu acelaş amestec de fabulos şi burghezie. — Nu mai ursiţi nimic? întreabă împărăteasa. — Datoare suntem, din bătrâni să ursim o singură dată, — răspunde ursitoarea. Iar împăratul: Eu respect tradiţiunile orale. La sfârşit vine Piaza-Rea care vîră pruncul în pielea unui cerb şi-l blestemă. Pruncul fuge de-acasă, dar Piaza Bună îi pune în suflet necuprinsul şi prin el putinţa de a se salva. Incheierea prologului are o anume remarcabilă frumuseţe metamorfică:

Doica. — Domniţă, domniţă. (Nu mai poate vorbi).

Impărăteasa (deodată cu totul liniştită). — Ştiu, copilul meu e cerb...

Doica. — Şi cerbul a fugit...

Impărăteasa (căzând). — Şi viaţa mea odată cu el. (Intră Piaza Bună).

Impăratul. — Haidem toţi, mic şi mare, în pădure, (târându-se) carele în două picioare, carele în patru picioare, după puteri. (Iese târându-se).

Ideea a două destine deosebite o avusese d. Victor Eftimiu în *Cocoşul Negru*, atunci când născocise pe *Voie Bună* şi pe *Voevodul Nenoroc*. D. Magheru a găsit în mitologia populară două frumoase simboluri *Văpăilă* şi *Gerilă* (la drept vorbind autentic e numai unul) sub care a figurat cele două porniri contradictorii ale omului, făcând astfel sinteza destinelor eroilor d-lui Eftimiu. Văpăilă este entuziasmul iar Gerilă spiritul de analiză care dă formă activităţii noastre şi ordonează impulsiunea oarbă. Piele de cerb este pe rând combătut de cele două aspecte fundamentale ale personalităţii sale pe care i le-a hărăzit Piaza-Rea. Poemul povesteşte acum în douăsprezece etape înfăptuirea ursirilor, care lasă însă mereu nesatisfăcut pe erou. Intr'o uzină Văpăilă înflăcărează pe Piele de cerb pentru ştiinţă, iar Gerilă îi desvălue sterilitatea. Apoi, în aristofanesca ţară a păsărilor, eroul experimentează frumuseţea artistică. Episodul acesta e plin de humor. In acea ţară s'a interzis cântecul ca fiind împiedicător al muncii serioase: „...cântecul la răsăritul soarelui, cântecele la lună şi cântecele sub toate formele. Se admite numai flueratul simplu fără podoabă, ca semnal pentru răufăcători sau ca reprobare a faptelor rele. Iar contravenienţilor la această ordonanţă li se confiscă instrumentul muzical, chiar dacă ridicarea acestui instrument aduce cu sine pierderea vieţii". Păsările însă nu pot respecta această ordonanţă, fiindcă pornirea lor la cântec este imperios instinctivă şi gratuită. Este aici o foarte inteligentă demonstrare artistică a esenţei poeziei, amintind puţin pe Chanteclair al lui Rostand. Cităm un fragment:

Vrabia. — La ce foloseşte cântecul?

Sticletele. — Cânt, dar nu ştiu pentru ce.

Vrabia. — Pasăre moţată, pentru ce cânţi?

Pupăza. — Pentru aceias motiv.

Privighetoarea. — Sunt pierdută, răsare luna.

Vrabia. — Leagă-ţi ochii! Nu cânta!

Privighetoarea. — Nu pot.

(Se aude cântecul şi apoi o împuşcătură).

Bufniţa. — Şi nici n'am voie să-i cânt un marş funebru.

Toate păsările. — Suntem pierdute.

Piele de cerb face mai târziu teoria iraţionalităţii poeziei:

„Cum aş putea să mai rămân? Adineaurea, în plină laudă a cântecului, am simţit neputinţa lui. Trebue să cânţi fără să 'nţelegi şi poate că de aceea domnul v'a dat glasul luându-vă mintea". Când orologiul bate trei (ora indică totdeauna numărul ursitoarei) Piele de cerb încearcă să înfăptuiască viaţa de familie, să capete nemurirea prin progenitură. Mefistofelicul Gerilă aruncă şi aici ironiile sale. Vine apoi experienţa acţiunii, a războiului, şi Gerilă face frumoasa observaţie că „acţiunea împuţinează mintea". „Sclipitoarele-ţi gânduri, când se prefac în fapte, sunt simple, grosolane şi stau în faţa ta ca stavili, fiindcă fapta împlinită mărgineşte omul". Cerbul încearcă odihna, munca agrară, care îl înflăcărează la început, ca să-l scârbească, mulţumită lui Gerilă, numai fiindcă s'a împiedicat într'o pietricică. D. Magheru are o vădită plăcere pentru bizarerii. De data asta a nimerit-o, fiind vorba de un mediu fabulos. Voind să guste plăcerile împărţirii de dreptate, Cerbul intră într'o judecătorie unde aude astfel de vorbe:

I-iul Impricinat. — Zlot, tigvă, molitvă, vătaf, aprod, jelanie, iederă, ferigă...

Al 2-lea Impricinat. — Gene, cilibiu, zebrea, eretic, moloz, zăvod, dropie, enupere...

Sensul este că pe împricinaţi „miezul vorbelor" îi lasă reci.

Piele de cerb înviază oameni la morgă, fără nicio mulţumire, contemplă tainele universului, se dedă în mănăstire vieţii ascetice, regăseşte pe domniţă şi suferă durerea din partea urmăritorilor. Această durere îi răscumpără blestemul şi pielea de cerb cade. Autorul a mai adăogat un epilog, unde întâlnim pe Creator ascultând plângerea celor două Pieze. Speculaţiile filosofice la care se dedă Fiinţa supremă ni se par însă prea simpliste şi în orice caz, sub demnitatea misterioasei tăceri a Demiurgului.

D. Magheru are, fără îndoială, scânteieri de talent, înăbuşite de o subterană neîncredere de diletant. Anume forme verbale şi vocabule arhaice (*vărsareţi, bozi*) dovedesc explorarea textelor vechi. Sunt însă siluiri fără nici un rost uneori. Acest autor fecund şi bizar rămâne un semn de întrebare al acestor ani şi e oricum dovada că există în societatea noastră oameni foarte cultivaţi să guste literatura cea mai înaltă şi s'o promoveze ca diletanţi.

●

Un diletant, tot faustian, este d. Corneliu Aurian-Blăjeni, cu mult mai modest deocamdată decât d. Magheru, deşi cu dovezi de cultură. Autorul crede reprezentabilă povestea sa şi dă unele instrucţiuni. Prologul constă dintr'un tablou în care acţiunea este sugerată de patru melodii alternate: melodia muncii, melodia romantică, melodia valsului, melodia vieţii. Ne aflăm într'un laborator. Cântă de pildă melodia muncii şi deodată tânărul savant e chemat de melodia vieţii. Acestea sunt metode facile de operetă, mai rău, de cinematograf şi nu le credem potrivite într'un poem filosofic. Subiectul, tratat în versuri largi, lesnicioase, e cam acesta. Unui împărat i se îmbolnăveşte fata şi ivăţaţii împărăţiei nu pot s'o lecuiască. Unul propune nu fără humor apă curată:

Apă neutrală hiperdistilată:
Cincisprezece dramuri toată
Intr'o sticlă colorată.
Când va fi'ntrebuinţată
Trebui bine clătinată.
Zece picături: odată.
Nici mai mult, nici mai puţin.
O zi'n apă, alta'n vin.

Dintr'o ţară îndepărtată vine un Florin Voevod, care e un cercetător, şi a părăsit pentru ştiinţă tronul ţării înlocuindu-l cu un sistem, precât se vede, republican. Voevodul vindecă pe Liana dar când un început de dragoste începe să-i dea interes pentru domniţă, domniţa a fugit cu ademenitorul Bujor. Florin joacă aici rolul Luceafărului eminescian, iar Liana şi Bujor al lui Cătălin şi Cătălinei. In partea doua ni se deschide un decor cam artificial amintind pe acela din filmul *Metropolis*. Suntem în lăcaşul Ştiinţei. Florin inventează elixirul vieţii veşnice care nu prea ferice pe oameni. Când târziu apar bătrâni Bujor şi Liana se constată că dragostea simplă e mai nimerită decât umblarea după absolut. Şi aici constatăm procedee de operetă... „crainicul dela microfon ridică cu gesturi automate, mâna dreaptă". Florin încearcă să trimită mesagii în planeta Marte. Insă lumea nemulţumită se răsvrăteşte, elixirul e risipit şi omenirea moare ca de obiceiu. Cu puţin înainte de cataclism, Florin descoperise un mastodont şi nişte urme preistorice. Acum moartea amestecă rămăşiţele feluriţilor evi şi în epilog asistăm la ridicola şedinţă a savanţilor care interpretează descoperirile lor şi rostul mesagiului în Marte, pe care-l cred vorbind despre un filosof cu acest nume. Acest epilog are oarecare haz. Vina d-lui Aurian este inexperienta literară, abundenţa, facilitatea tratării. In stilul lui Zaharia Bârsan nu se pot sugera fioruri metafizice.

Aceste două lucrări literare ne dovedesc că amatorii au o înclinare deosebită către literatura de meditaţie, care încearcă să răspundă la problema fericirii. Amatorul este în genere faustian.

G. CALINESCU

Cărţi româneşti

O carte de *psihologie şi pedagogie a adolescenţei*, de Th. Loewenstein, doctor în filosofie, profesor secundar: „Elemente de Pedagogie sexuală" (edit Cultura Românească S. A. R. Str. Pitagora 18 Bucureşti). Psihologia adolescenţii considerată ca o disciplină simetrică pedologiei, cu metodele ei proprii, eşite din necesitatea raportării amănuntelor la tot, după concepţia structurii lui Spranger. Urmează apoi un studiu de caracterizare generală a adolescenţei, cu o scurtă privire asupra sexualităţii infantile după Freud, Otto Rank şi datele psihologiei genetice, pentru a face legătura cu fenomenele psihologice şi fiziologice caracteristice adolescenţei şi a ajunge la stabilirea câtorva consideraţii asupra Pedagogiei acestei vârsle. Carte serios studiată, clar şi sistematic expusă, cu o bibliografie însemnată, dar lipsită de aportul anglo-saxon, care dă date noi şi studii pe bază biologică. Din bibliografia românească lipsesc cercetările profesorului G. Mureşanu, care a adus multe observaţii şi cercetări personale în această problemă.

Bibliografie

Poezii

Asan, *Caricaturi*,
Editura Librăriei Principele Mircea, Buc. 1937, 96 pagini, 30 lei.

Tiberiu Vuia, *Poeme*,
Tip. Victoria, Timişoara, 1937, 60 pagini.

Radu Bucov Emilian, *Discursul soarelui*,
Editura Şantier Bucureşti 1937, 126 pagini, 50 lei.

Liviu Teodoru, *Drum* poezii.
Editura Cartea Românească, Buc., 40 lei.

Romane

Isaiia Răcăciuni, *Paradis uitat*.
Editura Naţionala Ciornei, Buc. 1937, 355 pagini, 85 lei.

Ludovic Dauş, *O jumătate de om*.
Editura Adevĕrul, Buc. 1937, 406 pag. 80 lei.

Gherasim Luca, *Fata morgana*,
Editura Ramuri, Craiova 1937, 147 pagini, 50 lei.

Andrei Crăciun, *150 de ani dela sfârşitul lui Horia*.
Tip. Patria, Oradea, 1937, 31 pagini, 12 lei.

Istorie literară

Traian Bratu, *Din înţelepciunea lui Goethe*,
Editura Casei Şcoalelor Buc. 1937, 100 pagini, 30 lei.

Economie

V. Madgearu, *Politica monetară şi reevaluarea aurului*.
Editura Economistul, Bucureşti, 1937, 79 pagini, 20 lei.

Vasile Grigorcea, Cooperarea băncilor de emisiune şi reglementelor internaţionale.
Impr. Naţională Bucureşti 1937, 198 pagini, 150 lei.

Drept

Vasile V. Loghin, *Responsabilitatea penală în societăţile anonime după noua legislaţie*.
Editura Vremea, Buc. 1937, 70 pagini, 100 lei.

Diverse

Eugen Herovanu, *Limba noastră cea de toate zilele*.
Tip. „Lupta" N. Stroilă, Buc. 1937, 5 lei.

Alex. Vianu, *Libertate şi cultură*.
Editura Tiparul Universitar, Buc. 1937, 186 pagini, 50 lei.

Cartea străină

Kipling despre viaţa sa

Paginile de autobiografie apărute sub titlul „Something of Myself" (Ceva despre mine însumi) în editura Mcmyllan sânt ultimele pagini scrise de mâna lui Kipling. Cartea este neisprăvită, scrisă prea scurt în unele părţi, încărcată cu amănunte de puţină importanţă în alte părţi. Are însă pasagii de un extraordinar interes prin conţinutul lor. Iubitorii operei sale se vor interesa în special de notele în care

R. KIPLINK

sânt pomenite izvoarele povestirilor lui Kipling şi metoda de scris. Mai ales ese în evidenţă cinstea literară a marelui povestitor, grija scrupuloasă în documentare şi evitarea oricărei preocupări de succes.

Autobiografia începe cu descrierea unui băeţel care se îmbată de luminile şi culorile Indiei, la Bombay, culegând impresii pe care le-a păstrat în fundul sufletului până ce i-au fost exteriorizate prin scris de tânărul din Lahore şi Allahabad. Vine apoi povestirea plină de cruzime şi întunerec care formează fondul îngrozitoarei povestiri „Baa, Baa, Black Sheep". Asprimea sămănată în sufletul poetului s'a datorit desigur răului tratament din casa din Southsea. Dar această parte a vieţii e luminată de zilele petrecute în casa lui Sir Edward şi a Ladyei Burne Jones, unde întâlnea în fiecare an pe William Morris.

Prea puţin a scris despre timpul petrecut în „United Services' College", iar ceiace a scris e o schiţă foarte fină a cărţii „Stalky et Comp.". Avem o compensaţie, însă, în amănunţita descriere a felului cum a compus „Pioneer".

Foarte intereşante sânt paginile asupra evenimentelor din Villiers Street, unde ia contact cu cea mai strălucită lume literară a timpului său: Besant, Henley, Hardy, criticul Gosse şi Rider Haggard. E curios de constatat însă ce puţină influenţă a avut asupra operei sale frământarea lumii din 1890, la Londra. Curând după aceia căsătoria, o călătorie şi falimentul unei bănci, au decis tânăra pereche să se aşeze într'o casă în New England, care aparţinea familiei artistului.

Acolo a scris mult, între altele şi „Marinarii curagioşi", un dar frumos către ţara pe care a criticat-o cu severitate. După războiul din Africa de sud, şi-a găsit la Burwash căminul care apare numai în vis omului.

Citind auto-biografia sa nu putem să ne oprim de a admira minunatul hazard care a făcut din viaţa acestui mare scriitor, cea mai credincioasă expresie a geniului rasei anglo-saxone.

A avut părinţi aşa cum ar fi putut să-i dorească. „Pot mărturisi că ei au fost publicul pentru care am scris până la moartea lor". Tatăl lui era nu numai un om de înaltă înţelepciune dar şi un foarte bun desenator, un excelent scriitor şi un critic plin de gust şi fineţă. Mamă-sa era mare cunoscătoare în poezie şi foarte severă în judecăţi.

Intr'o zi, pe când Rudyard se necăjea pentru un vers care i se părea că e prea moale, mormăi mânios:

— Dar ce încerc oare să spun?

— Incerci să zici: dar ce ştiu ei despre Anglia pe care numai un Englez o cunoaşte?

De atunci aceasta a devenit maxima unei întregi părţi din opera lui Kipling.

Alt îndrumător al lui Kipling, după părinţii săi, a fost ziaristica! Ucenicie minunată pentru un scriitor de geniu, deşi uneori dezastroasă pentru un talent de mijloc. In Indii acest meşteşug era cu deosebire formativ. Pe de o parte materia o făceau întâmplările cele mai fantastice, pe de alta, publicul, fiind numai oameni de cultură şi gust deosebit: ofiţeri, ingineri, înalţi funcţionari. Numărul fiind restrâns, se întâmpla adesea să-şi dea părerea cu brutalitate. Aşa dar, gazetăriei îi datorează el arta, meşteşugul de a fi precis şi de a se mărgini într'un cadru dat.

Cartea nu e o biografie în stil mare, dar conţine preţioasele mărturisiri ale unui artist care şi-a iubit arta cu patimă. — Is. Sd.

Andre Maurois: Histoire d'Angleterre

Să tratezi în şapte sute de pagini un subiect atât de vast e o mare iscusinţă pentru reuşita lui André Maurois.

Această lucrare, care a cerut ani întregi de lucru, ne încântă prin uşurinţa cu care trece autorul de la o epocă la alta, şi fineţea cu care leagă evenimentele între ele.

Maurois descrie perioadele cele mai

ANDRÉ MAUROIS

îmcercate din istoria Angliei, cu aceiaşi claritate elegantă cu care ne înfăţişează decadenţa feudalităţii prin „jocul natural al mecanismului economic". El evocă lupta dintre Henric al II-lea şi Becket cu acelaş relief ca şi duelul Gladstone-Disraëli; iar portretele sale, oricât de variate, au aceiaşi vivacitate.

Adevăratul său erou rămâne însă tot poporul englez, pe care ni-l prezintă în cea mai fidelă formă, atât în coherenţa cât şi în contradicţiile sale.

Nuvele scurte

Povestirile scurte ale lui Arnold *Zweig, Spielzeug der Zeit* (Querido Verlag, Amsterdam) sânt povestiri de mare calitate, pline de humor, aspre şi mişcătoare, amintind „Micile Ironii ale vieţii" ale lui Thomas Hardy. Fiecare nuvelă din acest volum este o dramă, uneori ridiculă, alteori absurdă, în general drame mărunte din realitatea de toate zilele, pe care nu le înţelege şi nu le cunoaşte decât cel ce ştie să vadă. Deşi Zweig cu pesimismul neîndurat şi deznădăjduit al lui Thomas Hardy, reuşeşte să creeze o atmosferă atât de pâcloasă, în cât pare că şi sângele care curge e cenuşiu.

Subiectele? O nădejde, care trebuia să însufleţească o existenţă întreagă şi care se nărue, o bătrâneţe care se stinge în cea mai neagră mizerie sau, dimpotrivă, un mic succes care face să înflorească o viaţă. Arta lui Zweig are darul acesta de a face să izbucnească scânteia care să transfigureze omul şi viaţa, dintr'o întâmplare oarecare, dintr'un fapt divers banal.

Titlul insuşi „Spielzeug" arată concepţia autorului: Omul, jucărie fragilă în mâinile brutale ale destinului.

Arnold Zweig însă priveşte această biată jucărie cu milă şi simpatie, căci e vorba de o fiinţă senzibilă, cugetătoare. De aceia în scurtele sale povestiri autorul analizează cu duioşie sau cu ironie indulgentă, sufletul personagiilor sale. Sub destinul tragic şi grotesc al acestor jucării, licăreşte o scânteie din focul ceresc, mocnind sub cenuşa decepţiilor şi a neizbândei în viaţă. Reputaţia lui Stefan Zweig nu trebuie să întunece valoarea lui Arnold Zweig, care e un autor de adevărat talent, izbutind să-şi coloreze humorul în mod mişcător şi particular şi să facă să zvâcnească drama ascuţită şi pateticul doar atingând realitatea vieţii de toate zilele.

Bunătate şi puritate

S'a stins din viaţă una din personalităţile cele mai originale în literatură şi viaţă, „Marguerite Audoux". Ea a fost nu numai o scriitoare mare şi autentică, dar şi un centru de viaţă arzătoare de dragoste, un suflet de luminoasă puritate. Scrisul pentru ea a fost un vis în care s'a revărsat toată dorinţa ei de bine, toată nobleţa unei nemărginite bunătăţi feminine.

Chinuită de suferinţele unui corp şubred şi a unei sănătăţi veşnic ameninţate, luptând greu pentru pânea zilnică într'un atelier de croitorie, adevărata ei viaţă era în caietul de şcoală, în care se căznea, cu scris pueril şi stângaciu, să găsească forma care să redea tonul, culoarea, suavitatea şi lumina unei lumi în care nu-i era dat să pătrundă decât în scurtele clipe de răgaz ale destinului ei patetic.

Când a apărut „Marie Claire", primul roman al Margueritei Audoux, lumea a simţit farmecul proaspăt şi limpede al unei dimineţi de April revărsată în scrierea sa. „Marie Claire" s'a bucurat de un succes neaşteptat.

Dragostea ei faţă de cei mici, umili şi osândiţi la suferinţă şi tăcere, a făcut ca acest roman să ajungă la tirajul de 100.000 exemplare.

Ea a plecat, dar farmecul acesta şi amintirea celei ce l-a trăit în vis şi l-a răspândit în jurul fiinţei sale stăruie şi va stărui multă vreme printre cei rămaşi în viaţă.

In modestul ei locaş, în care se aşezase după succesul lui „Marie-Claire", rue Leopold Robert, la Montparnasse, primea cu aceiaşi inimă caldă şi deschisă pe toţi prietenii ei: mari scriitori şi artişti, sau umili, obscuri necunoscuţi, care simţeau nevoia consolării, nevoia uitării necazurilor obsedante, a mizeriilor sau a faptelor urâte.

Trăia singură, în simplitatea unei vieţi modeste, departe de lumea literară în care nu s'a arătat de cât câte o clipă şi numai de câteva ori în cei treizeci de ani după consacrare.

Dar toţi veneau să se încălzească la lumina pură a sufletului ei. Se întâlneau acolo prietenii de eri, de azi şi cei ce nu erau încă de cât o slabă nădejde în ogorul literelor: Charles Louis Philippe, Francis Jourdain, Octav Mirbeau, care ca şi Alain Fournier, în faţa purităţii acestui suflet, îi ziceau: „Eşti un înger". Şi aceste vorbe nu erau exageraţii, cuvinte umflate, de ocazie. Toţi cei care veneau în atingere cu dânsa le-ar fi putut spune, pentrucă pentru toţi impresia era aceiaşi, toţi se simţeau atinşi de darul special care-i aparţinea.

In arta ei era un simţ înăscut pentru frumos, o dorinţă de perfecţiune care o ţinea aplecată asupra caetelor de şcoală zile, nopţi, luni şi ani. După ce cunoscuse gloria şi strălucise printre atâtea glorii ale literaturii franceze, nu este oare admirabilă umilinţa de lucrătoare sârguincioasă cu care-şi făurea şi-şi şlefuia scrisul, ca o lucrătoare conştiincioasă, veşnic nemulţumită de ceiace realiza, urmărind mereu perfecţiunea în construirea lumii sale adevărate?

„Ce vorbiţi de inspiraţie! Dacă aţi şti ce muncă se cere pentru a găsi forma în care să torni ceiace simţi..." zicea ea. Şi în adevăr, manuscrisele sale erau pline de ştersături, de adaosuri şi de schimbări.

Ultimul roman care închee seria „Marie Claire", „L'Atelier de Marie Claire", „La Fiancée", „Dela Ville au Moulin", se intitulează „Douce Lumière". Romanul a fost terminat puţin înaintea morţii şi titlul său pare anume ales pentru cea din urmă operă, pe care ne-a lăsat-o scriitoarea care stăpânea, în scris ca şi în vorbă, geniul limbii, ştiind să găsească minunat, ca o simplă ţărancă din Sologne, o umilă croitoreasă, cuvântul simplu şi pur, dar just în redarea visurilor ei, ca şi în expresia bunătăţii nemărginite a unei inimi de femee care înţelege şi simte durerile altora.

Ultima carte a lui Benedetto Croce

Noua carte publicată de marele cugetător italian este una din contribuţiile cele mai importante la problema care l-a preocupat întreaga viaţă. Prima ediţie a Esteticei sale a fost în 1902, iar ideile expuse acolo au influenţat pe toţi teoreticianii Artei şi ai Frumosului, în decursul secolului al XX-lea.

De atunci autorul n'a încetat de a-şi dezvolta părerile şi doctrina, căutând formele cele mai luminoase pentru a le exprima. Publicaţia sa nouă: „La Poesia. Introduzione alla Critica e storia della poesia e della Letteratura", marchează punctul final al acestei evoluţii.

Pentru Croce, Estetica este ştiinţa expresiei identificată cu un fel de linguistică generală. Dar termenul *Expresiune* nu e cu totul clar şi în această din urmă scriere autorul caută să precizeze conţinutul acestei idei, printr'o analiză magistrală, însoţind-o cu reflecţiuni şi consideraţii pe care trebue să le mediteze toţi cei ce se ocupă cu Estetica.

O licitaţie

La Rouen zilele trecute s'au vândut diverse amintiri literare, printre care şi micul cabinet persan, de lac, adus de Flaubert din Egipt. Acesta a fost evaluat la suma de patru mii cinci sute de franci. Amatorii şi-au mai disputat şi o şuviţă de păr, pe care o trimisese Victor Hugo Juliettei Drouet întovărăşită de următoarele cuvinte: „Pentru tine, înger dulce".

De asemenea s'a vândut şi o scrisoare a lui Barbey d'Aurevilly, care conţinea versuri, de o valoare foarte contestabilă însă.

Insemnări şi polemici

„Ce face?”

Intr'un articol de polemică, publicat într'un ziar de dimineaţă, — d. I. Al. Brătescu-Voineşti exprimă asupra democraţiei următoarele păreri:

„Eu mărturisesc că sufer de o meteahnă. Nu întrebuinţez în vorbirea şi în scrisul meu, decât cuvinte al cărora sens l-am înţeles — şi nu mă mulţumesc cu definiţiile evazive ale noţiunilor şi cuvintelor puse în circulaţie, oricât de mare om ar fi acela care le-a pus. Mie îmi trebue definiţii clare, precise şi riguros ştiinţifice.

„E o meteahnă, dar din pricina ei m'am apucat să caut care este realitatea pe care o exprimă acest termen *democraţia* şi, în ziua în care, după multe frământări, m'am încredinţat că el nu exprimă, nu numai nici o realitate, dar nici măcar un postulat realizabil, l-am dat afară din mintea şi din vorbirea mea.

„Dar a fost întrebuinţat de Platon. Ştiu. A fost întrebuinţat de Aristot. Ştiu. Dar există în toate dicţionarele. Ştiu. Se întrebuinţează de toţi sociologii, de toţi filosofii. Ştiu. Se întrebuinţează de toţi oamenii politici. Şi asta o ştiu, o văd şi-o aud. Şi totuşi îndrăznesc să scriu şi să subscriu că termenul democraţie nu exprimă nimic real. Ni.-ni-m,i,c-mic. Nimic!”

Vrasăzică, democraţia nu exprimă nici o realitate, ba nici măcar un postulat. De-aceia d. Brătescu-Voineşti a dat afară acest cuvânt din mintea şi din vorbirea sa... Fiindcă — d-sa repetă — „democraţia nu exprimă nimic real. Ni,-ni-m,i,c-mic. Nimic!”

Dar d. Brătescu-Voineşti a fost ales deputat ca naţional-liberal, deci democrat, pe baza programului reformelor democrate, şi ele...

A intrat d-sa în parlament, această instituţie democratică. Nu-i asta o realitate?

Mai departe, d. Brătescu-Voineşti a consimţit să fie — şi este încă — secretar general al Camerei, instituţie democratică, de-o realitate foarte palpabilă.

Cum se explică atitudinea d-lui Brătescu-Voineşti?

Anti-democrat, — dar ocupând demnităţi şi funcţiuni democratice. Le sabotează? Sau le serveşte contra convingerilor?

Trebue să căutăm explicaţia în acelaşi articol al d-lui Brătescu-Voineşti. Iat'o:

„Activitatea oamenilor ca şi a celorlalte vieţuitoare este determinată, în cea mai mare parte, de porniri egoiste. E firesc să fie aşa. Numai astfel o fiinţă îşi poate păstra existenţa în această aprigă luptă care este viaţa”.

„Ce face?” — vorba d-lui Brătescu-Voineşti.

Dar atunci cum rămâne cu epuroaica şi cu puiul de prepeliţă?

Sicofanţii didactici

Un grup de profesori din Bucureşti au luat iniţiativa unei acţiuni de descoperire şi de divulgare a lucrurilor „primejdioase”, „imorale” şi „dizolvante” — „din punct de vedere naţional şi moral, a căror înrâurire nefastă asupra tineretului zădărniceşte acţiunea educativă a şcoalei”...

In urma discuţiilor, dascălii bucureşteni — şi dăscăliţele (care s'au antrenat în acţiunea la modă (de poliţiste amatoare) — au hotărît următoarele:

„1. Stabilirea incompatibilităţii între calitatea de funcţionar retribuit de stat, în deosebi profesor, şi activitatea de producător literar, apărător sau propagator al literaturii primejdioase, fie în şcoală, fie în afară, prin publicaţiuni de orice fel.

2. Scoaterea din manualele şcolare şi din biblioteci a scrierilor primejdioase.

3. Denunţarea în faţa autorităţilor în drept şi în faţa justiţiei a autorilor unei astfel de literaturi.

„4. Boicotarea editorilor care răspândesc scrierile cu caracter imoral şi dizolvant”.

Nu-i vorba deci de-o asociaţie profesorală pentru recomandarea celor mai bune lucrări din literatura noastră, care urmează a fi trecute în manualele didactice.

Grupul de dascăli are, dimpotrivă un scop poliţist: de căutare, cu lumânarea, a părţilor „primejdioase” din cărţi. Variind la infinit criteriile — care scriitor n'are pagini „dizolvante”? Mai ales având în vedere caracterul huliganic al grupului — orice scriitor neşovin şi neantisemit va fi proclamat... „primejdios”.

Iar scrierea operei nu-i o condiţie sine qua non *a prigoanei. E destul ca cineva să „apere” o operă periculoasă — şi anatema-i gata...*

Şi care-i urmarea? Scriitorii naţionalişti cer darea afară din slujbe a funcţionarilor în genere, şi a profesorilor în special, care vor scrie sau vor apăra, în şcoală caşi în afară de şcoală, cărţile „primejdioase”.

Şi cum vor fi descoperiţi scriitorii de literatură „primejdioasă?”

Ii vor divulga colegii şi colegele.

Profesorii şi-au pus doar în program: „denunţarea în faţa autorităţilor în drept şi în faţa justiţiei a autorilor unei astfel de literaturi”.

In şcoală deci, în loc ca elevii să aibă grijă de a nu scăpa un cuvânt nepotrivit în faţa profesorilor, — înşişi profesorii se vor teme şi se vor spiona între dânşii.

Şcoala şi societatea vor fi transformate de sicofanţii didactici în maidane pentru operaţii de ecarisaj literar.

Şi acum închipuiţi-vă ce exemplare de caracter şi de civilizaţie vor eşi din elevii acestor profesori.

Premiu

In „Sfarmă-piatră” găsim următoarea perlă: „Oswald Mosley are astăzi 41 ani. Data naşterii se poate afla repede”.

Da? Nu credem. Acei ce scriu „quod licet Iovis” în această revistă — cu greu vor face calculul.

Ce-ar fi să institue direcţia un premiu redacţional?

Drumuri pitoreşti

D. Constantin Kiriţescu publică, subt titlul „Drumuri pitoreşti în România Nouă”, o serie de sugestive impresii de călătorie.

Volumul care cuprinde observaţii originale asupra oamenilor şi locurilor, scris limpede, vioiu, curgător — este bogat ilustrat, constituind o lectură instructivă şi plăcută în acelaşi timp.

Impresiile d-lui Kiriţescu privesc ţinuturi din munţi şi de peste munţi: Odorhei, Gheorghieni, lacul Ghilcoş, cheile Bicazului, Sovata, Sighişoara, Târgu-Mureş, etc.

Istorisiri de vânătoare

A apărut minunatul volum cu „Istorisiri de vânătoare” al d-lui M. Sadoveanu.

Iată sfârşitul prefeţei:

„Plăcut e şi cu luntrea la sălbătăciunile de baltă. Plăcut e la stuf, cu copoii urmărind lupi şi vulpi. Plăcut e la sitari, primăvara, când crapă mugurul pădurii.

„Ah! viaţa aceasta e frumoasă şi prea scurtă. N'am aflat încă toate tainele munţilor. Şi abia acum mi-am alcătuit scule iscusite pentru păstrăv şi lipan, ca să încep o carieră în care străluceşte prietenul meu Ioan Al. Brătescu-Voineşti”.

După ultimele întâmplări se vede că viaţa — care nu-i totdeauna frumoasă — e uneori atât de lungă, încât trăeşti una după alta deziluziile procurate de prieteni.

D. Sadoveanu se plânge că n'a aflat încă toate tainele munţilor.

Dar pe-ale oamenilor? Işi putea închipui d-sa — când pescuia în barcă cu d. Brătescu-Voineşti—ce-are să prindă prietenul său în undiţa-i cu nălucă în apa tulbure a vieţii?

M. SEVASTOS

Sărbătorirea d-lui C. Kiriţescu

Comitetul de iniţiativă pentru sărbătorirea d-lui Const. Kiriţescu, *secretarul general al ministerului educaţiei naţionale, cu prilejul împlinirii a 35 de ani de activitate didactică, ştiinţifică, administrativă şi publicistică, face cunoscut pe această cale, tuturor celor interesaţi, că volumul de omagiu alcătuit cu această ocazie se află sub presă, urmând să apară peste câteva zile.*

Inmânarea acestui volum sărbătoritului se va face în cadrul unei şedinţe solemne, la Ateneul Român, Duminică 18 Aprilie c., orele 11 a. m. Eventualele comunicări în legătură cu această solemnitate se vor adresa până în ziua de 10 Aprilie c., d-lui prof. dr. Cristian Musceleanu, *la facultatea de ştiinţe din Bucureşti. Comitetul îşi rezervă dreptul de a întocmi ordinea de zi a şedinţei festive.*

In aceeaşi zi, la orele 13.30, va avea loc o masă colegială, la Athenée Palace. Inscrierile se primesc de pe acum, la d. Emil Stoenescu, *directorul liceului „Matei Basarab” din Capitală.*

Pentru tot ce priveşte redacţia „Adevĕrului literar”: manuscrise, reviste, cărţi, etc., a se adresa la redacţia revistei numai *Joi, Vineri* şi *Sâmbătă* între orele 6—7.

Concursurile Adeverului Literar

20.000 Lei premii în numerar şi în volume

„Adevărul Literar” institue trei concursuri cu premii:

1) Un concurs de probleme, care urmează a fi deslegate de cetitorii noştri.

PREMII:

5.000 lei numerar.

5.000 lei în volume.

2) Un concurs de teze de limba română ale elevelor şi elevilor din ultima clasă de şcoală secundară — teze recomandate de profesorul respectiv. Lucrările vor fi înaintate la redacţie până la 15 Iunie 1937.

PREMII:

2.000 lei numerar.

3.000 lei în volume.

3) Un concurs de pasagii din literatura română. Cine e autorul şi despre ce se vorbeşte în cartea de unde-i extras pasajul.

PREMII:

5.000 lei în volume.

Concursul de probleme al revistei noastre

Premiile acordate deslegătorilor

Pentru a stimula spiritul de perspicacitate şi ingeniozitate, revista noastră a organizat începând cu numărul [illegible], — un concurs de probleme ingenioase, ale căror soluţii urmează să le găsească cititorii noştri.

In zece numere succesive ale revistei vom publica câte-o problemă din domeniul matematicei şi fizicei elementare, chestiuni din viaţa practică, etc., fiecare problemă fiind însoţită de un clişeu. Soluţiunile, împreună cu seria celor zece bonuri de premii, care vor apărea în acest timp în revistă, vor fi trimise redacţiei, la o dată pe care o vom anunţa la timp. Cele mai bune deslegări vor fi premiate, iar fotografiile deslegătorilor vor apărea în revistă. Se vor acorda următoarele premii:

5.000 lei numerar şi 5.000 lei în volume din editura „Adevărul”, aiese de câştigător după o listă ce vom publica ulterior. Total 10.000 lei.

In cazul unor răspunsuri egal de bune, premiul se va acorda prin tragere la sorţi.

Problema mingii

O minge de cauciuc a căzut în fundul unei ţevi, după cum se vede în figura alăturată. Toate încercările de a o scoate, cu ajutorul uni baston, sânt zadarnice. Să se găsească un procedeu simplu, pentru ca fără nici un instrument, să retragem mingea din ţeavă.

Concurs de probleme

Bon de premii Nr. 2

D. . . . .

Adresa . . . .

Un spontan sentiment de pudicitate a pus stăpânire pe forurile noastre oficiale. Cutare scriitor și-a îngăduit să stărue prea mult asupra nuștiucărui act intim.

Cineva a avut cutezanța să întrebuințeze un termen destul de uzual, dar care de obicei e rostit cu gura pe jumătate.

Alții, în sfârșit, nu s'au sfiit să prefere în general expresiile plastice, celor mai mult sau mai puțin voalate.

Ani grei de temniță vor stigmatiza pe infractori. Astfel, răspântiile scrisului autohton se vor purifica.

După mileniile care au făcut carte sfântă din Cântarea Cântărilor, povestea dragostei e proclamată delict; cuvântul poartă cătușe; justiției i se pune subsuoară eșafodul scrisului.

Al douăzecilea veac după Cristos răstignește, în România, muzele.

Ne gândim cu groază ce se va întâmpla dacă dela carte se va trece la tablou și la sculptură.

Nicăeri adevărul nu apare mai gol, mai direct decât în artele plastice. Câmpul de aplicare a codului penal e incontestabil mai vast și, desigur, mai legitim, în domeniul reprezentărilor figurative. Aci totul poate fi suspectat, totul e vrednic de osândă. Nu interesează nici intenția de artă, nici calitatea realizării, nici efectul ei estetic. Goliciunea e imorală și se cere pedepsită. Și nu trebue neapărat ca nudul să fie nud de tot. Cine ne garantează unde se va opri artistul? Odată pornit să atenteze la bunele moravuri, desgolirea unui sân sau ridicarea unei rochii cu un centimetru mai sus decât permite codul, echivalează cu un flagrant delict. Prin urmare, — la ocnă delicvenții penelului și-ai dălții!

Ne gândeam la toate astea cercetând expozițiile deschise.

Iată, de pildă, ansamblul dela Cartea Românească al d-lui Constantin Vlădescu.

PLASTICA

Deschiderea Salonului Oficial

C. Vlădescu: In port

G. Lazăr: Nud

Printre peisagii din țară și din Orient, lucrate sincer și cu rar meșteșug în dozarea luminii, printre portrete în care culoarea dinamică, linia expresivă și adâncirea psihologică definesc prețioasele mijloace picturale ale artistului, se găsesc și câteva studii de nud. Prezența lor în expoziție ni se pare suspectă și suntem încredințați că parchetul se va sezisa.

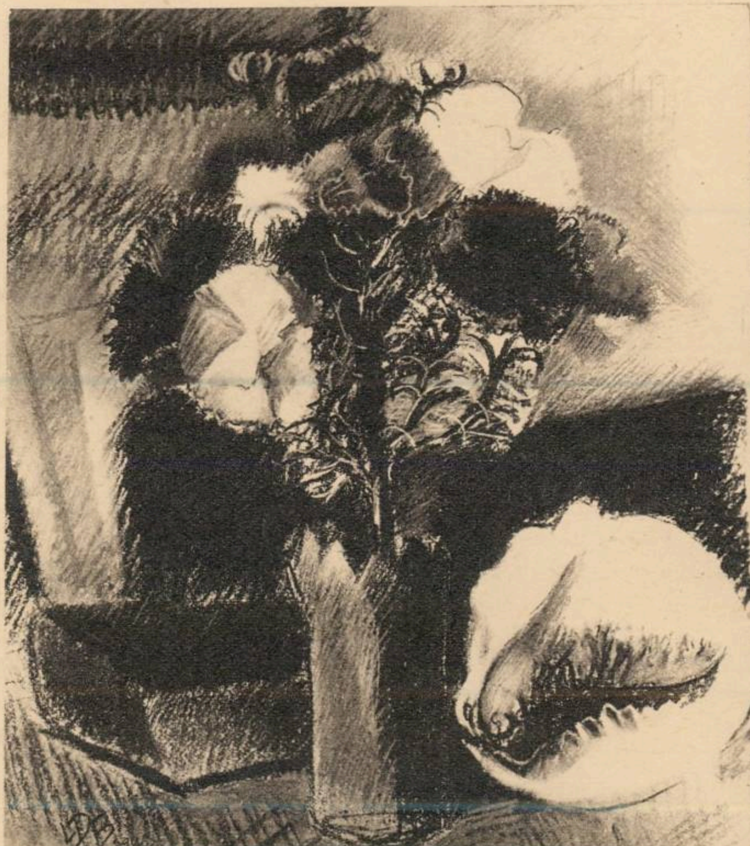
Aceiași obiecțiune o ridicăm și în fața lucrărilor d-lui G. Lazăr, din foyerul Teatrului Comoedia.

Alături de luminoase naturi moarte, de dansatoare vaporos stilizate și de portrete pastelizate, d. Lazăr prezintă numeroase compoziții cu nud. Atragem atenția poliției, — deși unele sunt bune.

Denunțăm cu prilejul acesta procurorului general lipsa de vigilență a autorităților, care îngădue ca în plin centrul Capitalei să stea în văzul tuturor femei nude sau seminude pe socluri monumentale.

Ba unul dintre personajele imortalizate într'o piață apropiată, îndrumează ostentativ (cu arătătorul întins) privirea trecătorilor spre sânul deszgolit al unei femei sculptate „imoral" la partea superioară a monumentului. Cum se poate tolera atâta indecență?

H. BLAZIAN

Lucia Demetriade-Bălăcescu: Flori

Elena P. Altangiu: Ortensie

Adevĕrul literar și artistic

C. Vlădescu: Portret

Anul XVIII, Seria a III-a, No. 853 — 11 Aprilie 1937 — 20 Pagini, Lei 7

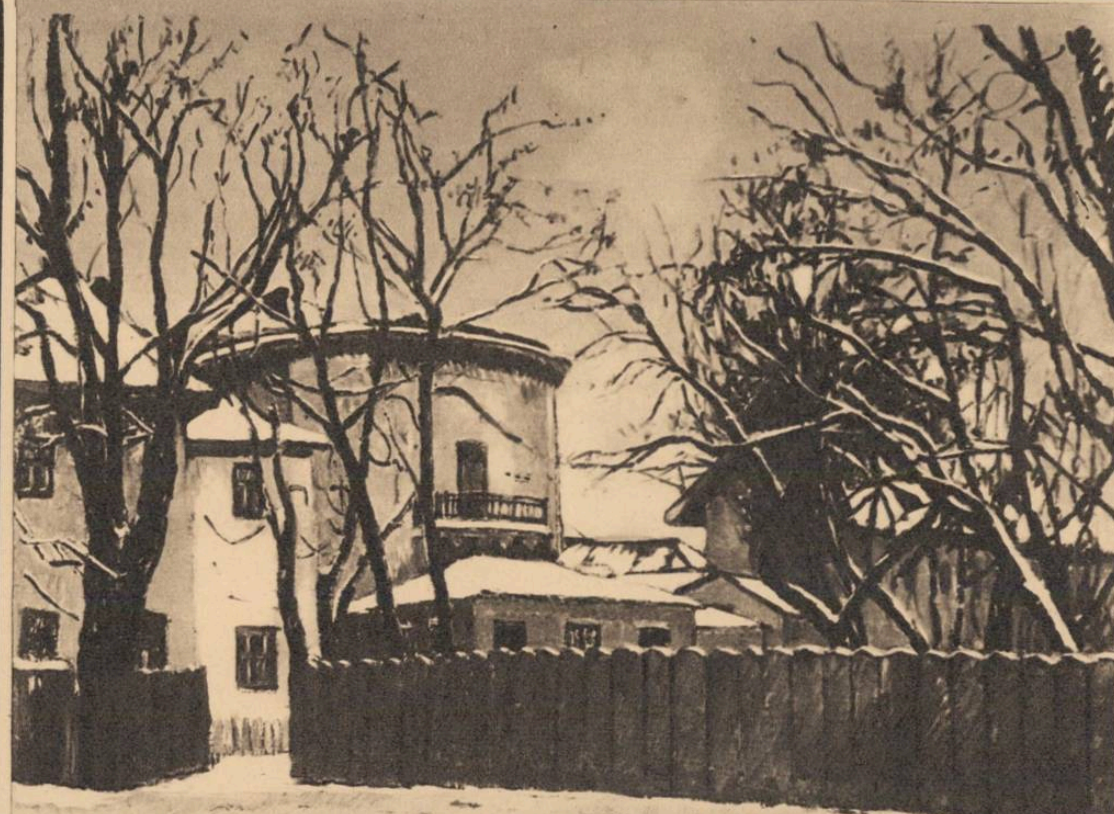
...Adevărul li...
și artistic...

Mihail Onofrei: Bustul Majestății Sale R...
(Pentru expoziția internațională dela Pa...

Prin expoziţii

H. Konnerth: Peisaj

C. Vlădescu: Peisaj

eagu Rădu-
cu: Directorii

M. H. Maxy: Portret

Em. Niculescu - Nic: Portret

Lotte Konnerth:
Icoană

Adevĕrul literar și artistic

Anul XVIII • Seria III • No. 854
Duminică 18 Aprilie 1937

7 Lei exemplarul în țară
14 lei exemplarul în străinătate

Panait Istrati

Isvorîtă dintr'o înfrigurată nevoie de destăinuire, opera de povestitor a lui Panait Istrati este însuflețită de sentimentul prieteniei. Aproape toți eroii lui Panait Istrati, începând cu autobiograficul Adrian Zograffi, se pot reduce la un singur tip dominant: omul care tânjește după prietenie, care trăește pentru prietenie și care vede suprema mulțumire sufletească în găsirea unui suflet prieten.

In această căutare a prieteniei se sublimează și se topesc toate celelalte sentimente. Chiar într'o operă atât de plină de erotism cum este „Nerrantsoula" (și care, ca putere de sugestie, este poate cea mai puternică a lui Istrati) chiar în acest roman al unei iubiri ciudate, tot sentimentul prieteniei este acela care până la urmă covârșește sufletul povestitorului.

„Un prieten pasionant" este ceiace caută eroii lui Panait Istrati. Marco din „Nerrantsoula" ar vrea „să realizeze o armonie între patima pustiitoare a cărnii și sublima prietenie. Această din urmă înflorește în statornicie și în durată și pentru ca infidelitatea este un non-sens: cu cât sânt mai mulți prieteni, cu atât e mai bine. Carnea, dimpotrivă, când iubește, este egoistă și nu sufere pe un al treilea, dar în acelaș timp se plictisește și tânjește când i se dă prea mult din aceiaș hrană". Și mai departe: „In ce privește prietenia supremă, idealul ar fi realizat numai de niște amanți-prieteni, dacă bărbatul și femeia ar putea să rămână prieteni și amanți în acelaș timp".

Eroul istratian este un căutător de imposibil. Așa cum caută prietenia visată, el caută și dreptatea socială, bunătatea, sinceritatea. Toată viața sufletească a eroului istratian este plăsmuită din aceste elanuri pe care le împiedică, le deformează, le deviază, însă fără să le înăbușe niciodată, societatea, împrejurările și poate, mai ales, sufletul acestui erou însuș. La Panait Istrati un realism violent și crud, o observație nemiloasă a firii omenești și o adâncă experiență a vieții temperează romantismul personagiilor și restabilesc întotdeauna adevărul situațiilor. Acolo unde acest adevăr ar putea fi pus la îndoială (ca în ciclul povestirilor cu haiduci) tonalitatea de legendă și de baladă veche transfigurează realitatea și o înalță pe culmile poeziei epice.

Neliniștiți și febrili, oamenii lui Panait Istrati se lasă pradă vânturilor vieții cu candoare și sinceritate. Setea lor de sentimente absolute, care îi ridică peste nivelul sufletesc obișnuit, se lasă totuș înșelată dacă nu politită de apele vremelniciei umane. Sântem departe aici de vagabonzii sublimi și criminalii neprihăniți cu care ne-au obișnuit mai mult decât trebue unele romane rusești. Vagabonzii și golanii lui Istrati sânt frământați desigur și ei de năzuinți sublime, dar ei sânt în acelaș timp umani și veridici, supuși la patimi și la cusururi, încătușați de pasiuni violente, copleșiți de păcate, fulgerați de ură sau înrăiți de dragoste neisbutită. Totuș, niciunul din ei nu este fundamental rău, mai mult chiar: fondul sufletesc al tuturora este bun și numai societatea și împrejurările potrivnice și nedrepte îi fac păcătoși și răi. Este aici, la Istrati, o bună parte de tezism și un rousseauism cam naiv, care însă este o consecință firească a setei aceleia de sentimente absolute care, înainte de-a fi a eroilor lui, este a scriitorului însuș. Decepțiile acestei năzuinți și ale acestei încrederi în bunătatea omenească (a acestei încrederi *quand même* în bunătatea omenească, pe care Panait Istrati o avea în ciuda atâtor experiențe și a atâtor observații lucide) au căpătat o expresie crudă și tragică în cărțile lui despre Rusia Sovietică. Panait Istrati n'a găsit aici prietenia sublimă pe care autobiograficul său Adrian Zograffi, mai fericit în această privință, a găsit-o în „Mikhail" și în „Codine".

Căutător lucid de sentimente puternice și curate, plin de credință față de miracolul prieteniei care face pe oameni buni, adâncindu-i până la împăcarea supremă cu ei înșiși și cu lumea întreagă, Panait Istrati a avut o viață plină de întâmplări minunate. „Cazul" lui a produs acum vreo patrusprezece ani un răsunet european. Și într'adevăr este ceva uimitor și rar în cariera literară a acestui om care, la patruzeci de ani, ajunge să scrie opere pline de culoare, de sevă și de originalitate stilistică, într'o limbă care nu e a lui, pe care a învățat-o târziu, la treizeci și cinci de ani, și pe care cu o îndrăzneală nemaipomenită și candidă o înflorește cu idiotisme românești, traduse ad literam, cu cuvinte și expresii românești transpuse fără niciun înconjur, reușind totuș să aibă o frază de-o eleganță clasică și să fie atât de român în haina lui străină.

Pe Panait Istrati moartea l-a lovit tocmai când începuse și continua să-și transpună opera în românește. Spunea singur, și cu drept cuvânt, că aceasta era o muncă mult mai grea decât dacă ar fi scris în românește deadreptul. Din volumele lui, abia câteva, prea puține, sânt astăzi la îndemâna cititorului de limbă română. Așadar, pentru o bună parte din publicul nostru cititor, omul acesta care a fost unul din cei mai mari poeți-povestitori ai noștri, este încă scriitor francez. Soarta ciudată și plină de peripeții a lui Panait Istrati îl urmărește, în opera lui, și după moarte.

AL. PHILIPPIDE

Icoana

Pârâul, depărtarea turburată,
O duce dela nimeni nimănui.
Prin frunze aud oamenii ce nu-i,
Prin flori văd morții lumea înc'odată.

E viața ta a ta sau ți se pare?
E-a florilor în care iar murim?
De asta 'n trup spinos înmugurim
C'apoi să fim o turbure plecare?

Vezi toate câte vezi și suferi toate
De spaimă că mireazmă n'ai s'ajungi.
Cu pâclele pe umeri plopii lungi,
Neliniștea din frunze ți-o socoate.

Ca o privire ziua încetează.
Pe marginele bălților ei moi,
Cărările venite lângă noi,
Trudite la picioare ni s'așează.

Din luncile cu chiote albastre,
Unde surâse inima un pic,
Cu pălăria plină de nimic,
Se 'ntoarce vântul primăverii noastre.

GEORGE LESNEA

Destinul unui singuratec

Iată, în primăvara asta sânt doi ani de când a murit Panait Istrati.

Atunci nu s'a găsit un loc unde să fie expus, — azi, după doi ani nu se găsește un loc în care să i se ridice chipul cum ar merita. Și-atunci și acum copacii totuși înfloresc.

S'au stâns oare adversitățile de pac de acum doi ani? S'au așezat oare mințile și i s'a înțeles sufletul, rămas singur ?...

Greu de crezut. Nimeni nu mai vrea să înțeleagă decât adevărul lui, și nimic altceva. Azi, mai mult ca atunci. Intransigența merge până la barbarie. Mediocritatea rea care i-a supraviețuit, a avut satisfacția unei falșe victorii. Prostul în viață cu cât este mai josnic, cu atât se consideră superior unui mort oricât de superior i-ar fi.

Pe Panait Istrati nu l-a amărît nici măcar acest primitivism simplu și vital.

Opera lui crește înainte, an cu an, ca și cum, în viață fiind, ar fi răsădit, undeva, în grădina lui Moș Anghel un copac care-și continuă viața lui proprie și după ce acel ce l-a răsădit nu mai este demult.

Toată dragostea lui de oameni, — aceia care a ridicat în contră-i atâta patimă și în dragoste și în ură, — nu se putea să nu prelungească prin ani amintirea lui și sufletul lui.

Panait Istrati este încă un scriitor „francez" fiindcă nu s'a găsit editorul care să organizeze traducerea integrală a operei lui, pentruca cuvântul lui Panait Istrati să se întoarcă înapoi, românesc, în portul Brăilei.

Nu știu ce neputință geloasă face ca cei mai de seamă oameni pe care-i avem să fie mai prețuiți în străinătate decât la noi în țară.

Cu George Enescu, cel divinizat în America cea rece, se repetă acelaș destin. Noi, dezabuzați și sceptici, deabia concedăm un cuvânt de aprobare, spus de sus, de care el nu noi trebue să se simtă onorat și să ne fie recunoscător.

Așa, la fel, cu Panait Istrati.

E un criteriu mic și pretențios, în care se ascunde suficiență, megalomanie, inconștiență, lipsă de măsură.

Curând, când se va potoli larma politică ce a acoperit glasul în pustiu al lui Panait Istrati, va rămânea, singură, opera lui cu adâncimea ei omenească, cu expresia ei directă ca un spasm al sufletului, ca un oftat, ca un răcnet.

Dacă ar fi vreodată să ne amestecăm și să fim acoperiți de alte neamuri, — oricând, peste oricâtă vreme, opera lui Panait Istrati va rămâne testimoniu impresionant și sincer despre oameni, despre locuri, despre stări sociale, despre întâmplări, care-au fost și cum au fost pe-aici.

Panait Istrati, acel care toată viața lui umblase să ofere prietenia lui întreagă, — frăția lui de sânge, — oricui era dispus să o primească, a murit înconjurat numai de câțiva prieteni care nu-i satisfăceau frenezia lui de a se sacrifica total pentru un semen, și care nici n'au putut să suporte această patimă de a se lăsa întreg unei prietenii.

In opera lui Panait Istrati, gâlgâe această tragică tensiune pentru prietenie. Vă aduceți aminte de Mihail. Acel Mihail în care a murit probabil singurul prieten așa cum îl vroia Panait, — dacă vreodată a întâlnit vreunul așa fel, în cale.

Prietenia, la Panait Istrati n'avea la bază un sentiment de stimă și de înțelegere reciprocă. Ea căuta mai mult. Ea pornea cu vijelie instinctuală. Era o necesitate sălbatecă, organică. Era poate o scăpare din solitudinea în care-l izola sinceritatea lui, nevroza aceia furioasă contra injustiției, și toată starea lui de revoltă conștientă în fața monstruozităților vieții sociale.

Panait Istrati s'a luptat sufletește cu lumea întreagă; cu bazele ei inechitabile până la halucinație. Era conștient de temeritatea, de nebunia luptei lui. Dar n'a înțeles să renunțe la ea nici pe patul de moarte.

Și'n această luptă, monstruoasă prin inegalitatea ei, cu sentimentul că astfel ar putea totuși să învingă, Panait Istrati cerea un singur ajutor: un prieten, un adevărat prieten, capabil să-i dea tot, așa după cum el era în stare să-i ofere tot.

Sărind dela cârciuma din Brăila, unde era băiat de serviciu bătut și chinuit, la salonul literar din Paris, Panait Istrati a fost și a rămas toată viața, un izolat. Și a așteptat o prietenie cum ar aștepta un om, naufragiatul aruncat de ani, pe-o insulă sau pe-un ghețar.

De-aceia prieteniile pe care le-a încercat, nu se legau lent cu verificări și experiențe, ci brusc, vijelios și aprig, ca'n amor.

De-aici acel lung șir de decepții care i-au amărît viața, care i-au întunecat dragostea de oameni, care l-au dezamăgit până în clipa când a murit singur, cu icoana mamei lui sfinte, în ochi.

Și'n contra prietenilor care l-au deziluzionat, s'a întors cu aceiași pornire fără cruțare, — cu atât mai înverșunată cu cât nădejdile puse în ele erau mai mari.

Nimic nu i-ar fi satisfăcut mai mult generozitatea pe pământ decât o prietenie așa cum o concepea el, care să împartă cea din urmă bucățică de pâne.

Cât a umblat Panait Istrati să se lege frate de cruce cu cineva!!

Și toți pe care i-a întâlnit și în care a crezut un moment, au vroit să rămâe ei, și să primească numai reflexul unei glorii neobișnuite care-i măgulea.

Și Panait Istrati cerea altora aceiași lepădare de sine și de interesele proprii, de care el însuși, și numai el, era capabil.

Cred că Panait Istrati ar fi putut să fie prieten cu Isus.

Poate, cine știe, — poate că și sunt prieteni, acolo, undeva, pe unde sunt lunci, pe unde două râuri mari se înfrățesc, ca Siretul cu Dunărea, și pe unde generozitatea și iubirea de oameni nu-i o crimă.

Cred așa, fiindcă n'aș vrea să-l știu singur.

DEMOSTENE BOTEZ

Actualităţi ştiinţifice

Razele X şi triajul perlelor

După cum se ştie, operaţia extragerii perlelor din scoicile marine care le adăpostesc, necesită precauţiuni destul de anevoioase. Intr'adevăr, pentru selecţionarea perlelor, scoica, după ce a fost scoasă din fundul mării, este deschisă, şi reţinută numai în cazul când se găseşte în interiorul ei o perlă mai interesantă. Toate celelalte scoici, care nu satisfac această condiţie, sunt aruncate din nou în mare; animalul fiind astfel omorît. Procedeul prezintă neajunsul de a distruge în mod inutil milioane de scoici, care au în interior perle insuficient desvoltate, deşi ar putea cu timpul să furnizeze modele reuşite.

Graţie utilizării razelor Roentgen, scoica poate fi examinată în interior fără a fi deschisă şi deci fără a ucide animalul. Prezenţa unei perle precum şi forma şi dimensiunile ei sunt perceptibile cu uşurinţă în această radiografie. Astfel, toate scoicile nesatisfăcătoare pentru moment pot fi reintroduse în mare, unde cu timpul ajung să se desvolte mulţumitor.

Electricitatea contra electrocutării

In timpul din urmă s'a făcut în Germania şi în special în Elveţia o serie de interesante experienţe relative la influenţa fiziologică a curenţilor electrici. Aceste încercări, aplicate la diverse animale, urmăreau să aprofundeze mecanismul acţiunii electricităţii asupra corpurilor vii.

Pe de altă parte, din Statele Unite ne vine vestea că şi acolo cercetătorii studiază aceeaş chestiune, folosind ca animale de experienţă oile, care, prin greutatea corpului, greutatea şi pulsul inimii, se apropie cel mai mult de caracteristicile biologice ale omului.

S'a constatat astfel că ceeace constitue primejdia esenţială în cazul de electrocutare este comoţiunea bruscă a cămăruţelor inimii, provocată prin trecerea subită a unui curent electric. Dacă acest fenomen nu se produce, impulsurile electrice nu pricinuesc moartea nici chiar atunci când funcţiunea inimii e suspendată pentru câtva timp; dar încercarea de reînsufleţire urmează destul de repede.

Interesant şi paradoxal este faptul că revenirea la viaţă se obţine de multe ori tot printr'un curent electric de o intensitate superioară aceluia ce a provocat electrocutarea. Astfel, multe animale reînsufleţite pe această cale s'au menţinut într'o perfectă stare de sănătate, fără a manifesta cea mai uşoară urmă de vătămare organică.

In cazul omului, acest procedeu de readucere la viaţă prin curenţi electrici trebue aplicat imediat după criza datorită electrocutării, iar intensitatea de curent necesară fiind dozată într'un mod judicios. Se pare că în această privinţă joacă un rol hotărîtor natura curentului, poziţia şi mărimea electrozilor aplicaţi pe corp, toate aceste elemente depinzând într'o măsură considerabilă de factori individuali.

Aer de munte în casă

Minunatul aer de munte, bogat în ozon, atât de preţios pentru sănătate, poate fi astăzi adus la îndemâna oricui, în cea mai umilă încăpere, graţie unui nou aparat producător de raze ultraviolete. E vorba de un dispozitiv recent realizat în Germania, capabil să radieze raze ultraviolete cu un consum minim de energie electrică. Undele astfel produse prezintă în totul însuşirile razelor solare de pe munţii înalţi şi a pădurilor cu atmosfera ozonizată. Efectele bactericide ale acestor radiaţiuni bogate în vitamine sunt remarcabile.

Spiritul de economie la maimuţe

Naturalistul american E. J. Watterson, dela Universitatea Yale din Statele Unite, a educat o familie de cimpanzei, deprinzându-i cu spiritul de economie. Savantul yankeu voia să vadă pe această cale dacă animalele sunt capabile să dobândească cu timpul noţiunea de valoare a banului.

Procedeul a fost următorul: cimpanzeii primeau bani oridecâteori prestau un anumit serviciu de muncă, transportând lemne, greutăţi, spălând vase, etc. Cu aceşti bani ei trebuiau să-şi „plătească" mâncarea, dulciurile şi diversele... jucării care-i atrăgeau.

Experienţa a arătat că tinerele maimuţe erau foarte risipitoare şi totdeauna gata să schimbe monedele primite pentru tot felul de bunătăţi culinare. Dimpotrivă, animalele mai bătrâne ascundeau banii, cu alte cuvinte „economiseau" — şi numai cu multă greutate se hotărau să se despartă de o monedă.

Rezultă oare de aci existenţa unui spirit de economie la animale? Nu, desigur, întrucât aci primirea şi cheltuiala banilor nu reprezintă în cazul cimpanzeilor decât o operaţie de dresare, asemănătoare cu aceea prin care un câne este învăţat să primească o recompensă, atunci când aduce, de pildă, un obiect oarecare. Animalul aduce şi el ceva şi primeşte în schimb ceva de mâncare.

Faptul că totuş maimuţele bătrâne ascund banii este un semn că ele socotesc monedele lucitoare ca un bun al lor, pe care vor să-l stăpânească.

Ing. I. S.

„AVENTURA"
— ROMANE DE ACŢIUNE ŞI PA IUNE —
este titlul mult-zicător şi luminos al noii colecţii ultraeftine şi bune, apărută astăzi.
„AVENTURA", vrăjită uitare de sine, iluzie de tinereţe şi dragoste, de risc şi de şansă!
Răscolitorii văzduhului, pământului şi mării — în paradă vertiginoasă dinaintea ochilor noştri!
Iată o colecţie menită într'adevăr unui succes imens, iată un dar magic spre care se vor întinde mii de mâini. Mai ales că —
„AVENTURA"
costă numai — 8 LEI — volumul!
Cereţi No. 1:
„PRIZONIERA MONSTRULUI"
de René Thévenin
La toţi chioşcarii şi librarii

A aparut ROMANUL SPEC AL de PAŞTI
ALARMĂ PESTE OCEANE!
de maestrul M. LEVEL

„...Da, d-şoară port numele unui monstru, al unui criminal pe lângă care cei mai răi criminali ai Istoriei şi ai Legendei ar fi nişte inocenţi; e numele unui pirat, al unui asasin hărţuit de umbrele a două sute de victime şi blestemat de tot atâtea văduve şi orfani... Şi totuşi, ascultă bine, d-şoară, — e numele unui martir!...
AZI în „Romanele Captivante"
— La chioşcari, librari şi în gări —

Mărunte

A apărut N-rul 7 din 1 Aprilie 1937 al revistei *Insemnări ieşene*, cu următorul cuprins:

Mihail Sadoveanu, *Ursul;* Mihai Sturdza, *Masa* (versuri); M. Ştefănescu-Galaţi, *Popescu;* Magda Isanos, *Calul dela birja de noapte;* G. G. Nădejde, *M'a luminat Maica Domnului;* Al. Voitin, *Deslegare* (versuri); I. Minea, *Bour sau zimbru?* Aurel Cernea, *Gândurile mele* (versuri), etc.

Numărul acesta mai cuprinde bogate note de actualitate, recenzii, noutăţi ale scriitorilor ieşeni.

Exemplarul 15 lei.

A apărut numărul pe Martie al revistei craiovene „Ramuri", într'o tehnică desăvârşită şi pe hârtie aleasă, cu un bogat şi interesant material, din care menţionăm paginile semnate de d-nii M. Dragomirescu, T. Păunescu-Ulmu, Const. D. Ionescu, Ion Biberi, etc.

O REVISTA ROMANEASCA PENTRU CULTUL FRUMUSEŢII

Această revistă pentru cultul frumuseţii este re sigur revista: *„Medicul Nostru"*.

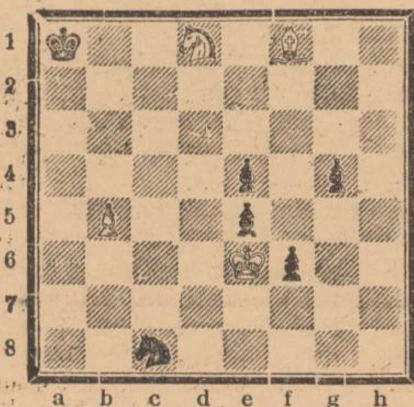
In ultimul ei număr, „Medicul Nostru" continuă seria atât de interesantă asupra frumuseţii, privind-o de astă dată prin prisma psihologului şi a fiziologului. Frumuseţea în legătură cu amorul; Amorul şi femeile urâte dovedesc într'o subtilă analiză de ce femeea urâtă poate fi şi ea iubită cu patimă. Tot astfel în „Amorul şi femeea intelectuală" se analizează cum însuşirile morale ale femeei pot declanşa amorul bărbatului.

Splendide tablouri în „Tiefdruck" adevărate opere de artă, ilustrează textul atât de interesant asupra amorului.

Numeroase articole asupra sănătăţii şi tratamentul boalelor sunt parcă un complement la teoria pe care o desvoltă „Medicul Nostru" că frumuseţea e expresia sănătăţii. Un exemplar din acest excepţional număr costă 5 lei.

Cronica şahului

Premiul II la concursul de studii al „Revistei Române de Şah"

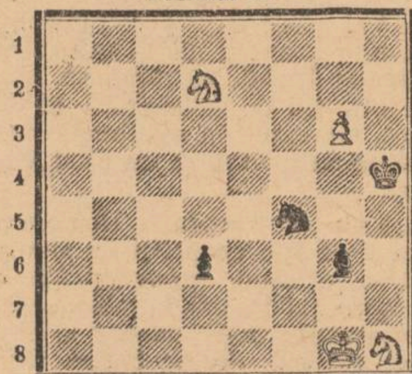
Alb joacă şi câştigă

In cronica trecută ne-am ocupat detailat de concursul de studii al „Revistei Române de Şah" dând acolo lucrarea d-lui S. Herland, care a luat prem. I. Studiul d-lui Ing. Farago este şi el plin de fineţe. Iată ce scrie Fr. Dedrle, judele concursului, despre această remarcabilă lucrare: *„Cercetând superficial poziţia acestui studiu, capeţi impresia că Albul poate câştiga numai prin transformarea pionului b4. Tocmai deaceea sacrificarea lui la b7 e surprinzătoare, iar efectul scrificiului devine frapant, când constaţi pe neaşteptate că de îndată poziţia Negrului se ruinează"*.

Soluţia: 1. b5!, Cb3 (1...,Ra7?; 2. Nc5+ şi 3. b6 etc.). 2. b6, Ca5; 3. b7+!! (3. Nc5?, Cb7!; C×b7; R×b7; 5. R×e4, Rc6; 6. Nf2, g4; 7. R+e5, g3! remiză; dacă 3. Rf2?, pentru a evita pierderea pionului prin 3..., Cc4+, atunci Negrele forţează remiza prin 3..., Cc4!!; 4. b7+, Rb8; 5. ad libidum, g4; 6. remiză), C×b7; 4. Cc6!, g4; 5. Rf2 şi câştigă. Negrul fiind complect blocat. Un studiu foarte interesant cu un final frumos.

Visa Kivi, Helsinki (Finlanda)

Premiul III.

Alb joacă şi câştigă

Al treilea premiu l-a luat lucrarea unui cunoscut maestru finlandez. Judele concursului face următoarea remarcă relativ la acest studiu: *„După mutarea forţată a Albului* (1. g6—g7), *Negrul are un contra-joc atât de puternic şi fin că forţează ocuparea de către Regele alb a importantului câmp e2, predestinat pentru Ch1, ceeace face întreg studiul extrem de interesant. Iar în final, efectul culminează prin necesitatea transformării minore a pionului"*.

Soluţia: 1. g7, Ce2+! (1..., d2; 2. C×g3+, Rh6; 3. Cf5+, Rh7; 4. Cf6+, şi câştigă; la 2..., Rh4; 3. Cf5+ urmat de 4. Ce3 şi 5. g8D) 2. Rf1, d2! (2..., g2+; 3. R×g2 urmat de 4. Cf2) 3. R×e2, g2!; 4. Cg3+, (4. g8 D?, d1D+; 5. R×d1, g×h1D+ remiză), Rh4! 5. Cf5+, Rh3!; 6. g8T!! (6. g8D?, d1D+!; 7. R×d1, g1D+!; 8. D×g1 pat!) Rh2; 7. Th8+, Rg1; 8. Ce3 şi câştigă.

Soluţia finalului Nr. 1 (Stamma) din Ad. Lit. Nr. 852: 1. Na1!, R×a1; (forţat) 2. Rc2, b5; (2..., b6; 3. c6, b5; 4. c7, b4; 5. c8D, b3+; 6. R×b3, Rb1; 7. Dc2+) 3. c6, b4; 4. c7, b3+; 4. R×b3, Rb1; 6. c8D, a1D; 7. Dc2 mat.

Soluţia finalului Nr. 2 (Stamma): 1. Te1+!, Tb1; 2. Tc1!!, T×c1+ (forţat) 3. R×c1 şi câştigă. Ambele studii sunt cam simple, însă să nu uităm că au o vechime de 200 de ani.

Au dezlegat ambele finaluri: E. Bordenescu, elev Sălişte (Sibiu), Aristide R. Filip, Com. Chiroiu-Bitina, Jud. Ilfov, I. Rainer, Iaşi şi A. Vasiliu, Constanţa. Numai finalul 2, Iacob Fuchs, Fălticeni.

DIN ANTOLOGIA ŞAHULUI
CHESTIUNEA PARTIDEI NEMURITOARE

Dacă aţi cercetat vreodată un manual de şah, nu se poate să nu fi dat peste celebra partidă a lui Anderssen care prin frumuseţea combinaţiunilor a fermecat atâtea generaţii de şahişti.

Partida aceasta jucată în anul 1851, între A. Anderssen, campionul lumei din vremea aceia şi maestrul rus L. Kiseritzki este în adevăr o capo d'operă prin profunzimea combinaţiilor şi nenumăratelor sacrificii făcute.

S'a susţinut şi s'a căutat a se demonstra că partida aceasta nu este „nemuritoare", pentru motivul că sacrificiile sunt incorecte şi în special s'a spus că ultima mutare a Negrelor a dus definitiv partida la pierdere.

Celebrul maestru rus Cigorin, care s'a ocupat cu analiza profundă a acestei partide, a demonstrat că oricum juca Negrul, Anderssen trebuia să câştige. Dăm mai jos această partidă cu analizele lui Cigorin.

A. Anderssen — *L. Kisertizki*

GAMBITUL NEBUNULUI

1. e4, e5; 2. f4, e×f4; 3. Nc4, b5; 4. N×b5 (Slab ar fi fost: 4. N×f7+ căci urma: R×f7; 5. Dh5+, g6; 6. Dd5+, Rg7; 7. D×a8, Cc6! şi Dama e scoasă pentru mult timp din luptă). Dh4+; (La 4..., c6 urma: 5. Nc4, d5; 6. e×d5, Dh4+; 7. Rf1, f3; 8. d4, f×g2+; 9. R×g2, Nd6; 10. Cc3, Cf6; 11. De2+, Rd8; 12. Df2 şi Albele stau mai bine). 5. Rf1, Cf6; 6. Cf3, Dh6; 7. d3, Ch5; 8. Gh4, c6; 9. Cf5, Dg5; 10. g4, Cf6; 11. Tg1! (Preludiul întregei combinaţiuni şi prima jertfă) c×b5; 12. h4, Dg6; 13. h5, Dg5; 14. Df3, Cg8; (se ameninţă pierderea Damei prin N×f4). 15. N×f4, Df6; 16. Cc3, Nc5; 17. Cd5, D×b2 (Dacă Dama părăseşte diagonala aceasta e şi mai prost.) 18. Nd6!, N×g1 (la 18..., N×d6 urma un mat în 4 mutări) 19. e5!! (O mutare genială! Pentru a tăia apărarea punctului g7, Albele sacrifică al doilea Turn. Negrele n'au altceva mai bun de făcut decât să ia la a1.) D×a1+; 20. Re2, Ca6; şi Albele dau mat în 3 mutări cu: 21. C×g7+, Rd8; 22. Df6+, C×f6 şi 23. Ne7 mat.

In loc de 20..., Ca6; care s'a susţinut că e mutarea de pierdere s'a spus că Negrele trebuiau să joace 20... Na6! care salva partida. Maestrul Cigorin dă totuşi, după această mutare, următoarea variantă de câştig: 21. Cc7+, Rd8; 22. C×a6 (şi nu C×a8 cum s'a jucat în analizele maeştrilor cari au revăzut această partidă) Nb6! (Albele ameninţau Nc7+ şi Cd6 mat, sau Cd6+ şi D×f7 mat). 23. D×a8, Dc3!; 24. D×b8+, Dc8; 25. D×c8+, R×c8; 26. Nf8, h6!; 27. Cd6+, Rd8; 28. C×f7+ şi Albele cu un Cal şi un pion în plus în final, contra Nebun trebue să câştige.

AUREL LERNOVICI

Panait Istrati

In Fevruarie 1934, Panait Istrati, între altele îmi scria următoarele, de la Nisa:

„Nu mai am nici un prieten în Occident, adică printre javrele literare cu ifos de moraliști. Nu mai am decât pe doctorul care mă îngrijește aici cu devotament, de cinci luni, și pe care îl cunosc de mult. Mai am o admirabilă inimă și un mare suflet în persoana unui camelot, fotograf ambulant, cu care am împărțit binele și răul în Elveția din vremea războiului.

Așa că tare ași vrea să mă regăsesc în țară printre ai mei, chiar printre cei ticăloși. Nu mai am nimic de reproșat nimănui. Viața e hienă care te îngenunche oricât ai fi de tare. Acum m'a cuprins și mă stăpânește o mare milă de toți cei care au fost siliți să facă toată viața lor acele concesii morale pe care eu nu le-am făcut decât acum în urmă și sub formă de floare la ureche. Ce trist e să-ți creezi obligații și răspunderi; să știi că ființe sănătoase și incapabile așteaptă pâne zilnică de la tine, om învins de boală.

Te-ași ruga ceva: dacă totuși se va întâmpla să mor brusc pe-aci, să rogi tu pe cei în drept să-mi aducă oasele în țară și să le îngroape lângă ale mamei. Dar să sperăm că voi mai avea câteva zile. Și apoi, în August viitor, când împlinesc 50 de ani, va trebui să fiu în Iași...."

Imprejurările au făcut să nu fiu lângă Istrati la eliberarea lui definitivă din suferință, sau mai curând la evadarea lui dintr'o lume în care a căutat, pentru cei obijduiți, din care se trăgea, dreptatea. Himera aceasta cu două capete l-a îndemnat să se mire o clipă de formulele comunismului, pe când el era un individualist până în cea din urmă fibră, și să creadă că atitudinile naive de copii răsvrătiți ale artiștilor pot aduce schimbări imediate în iarmarocul vicleniilor și răutăților timpului.

Noi Românii avem cusururile și calitățile sentimentalismului nostru, și prin acest sentimentalism Panait a fost fratele nostru cel mai bun. Istrati avea și calitatea sau defectul de a nu fi discret; din pricina asta și-a atras dușmănii și prietenii care s'au răsucit și s'au contrazis: el, însă, a rămas statornic, credincios impulsiunilor inimii și sincerității.

Ași fi vrut să-i strâng mâna și să-i spun: la revedere. La revedere, într'o creangă, într'un zbor de pasăre, într'un zâmbet de floare din locurile pe care le-am văzut împreună, când el s'a întors din pribegia lui din străini.

Ași fi vrut să-i pun mâna pe frunte, ca să nu plece dincolo neliniștit. Intr'o mie de veacuri, lumea va fi ceva mai evoluată în înțelegere și iubire. Vom avea timp să așteptăm asta împreună, în somnul cel mare, pe când lumina ochilor noștri, în forme noui, se va desfăta la același soare.

I-ași fi spus, în clipa odihnei: Ai iubit mult: trebue să ți se ierte. Iartă-i și tu pe cei care te-au îmbrățișat întâiu ca să te lovească pe urmă, și pe cei cari te-au lovit fără a te cunoaște și ți-au întins după aceia mâna, cunoscându-te tot așa de puțin. Iartă-i pentrucă sunt și ei oameni și nu știu ce fac. Cum Dumnezei nu pot fi, vor rămâne totdeauna așa. Iartă-i și pe cei care se bucură de bunurile lumii pe nedrept, în dauna umiliților și ofensaților, căci, în noaptea asta, sau în alta, va veni asupra lor îngerul negru și li se va opri bucuria. Iartă-i pe cei care nu guvernează bine, căci și ei vor trece. Iartă-i pe toți; uită toate; adă-ți aminte numai de acea clipă când, umblând pe drumurile munților Moldovei, ne-am oprit în preajma Ceahlăului, și când, cunoscând însfârșit ceiace este inefabil și fără scădere în viață și 'n moarte, ai îngenunchiat cu ochii în lacrimi și ai îmbrățișat pământul. Cu această imagine în ochiul

Panait Istrati

înghețat poți trece dincolo, ca să-ți rămâie argument și apărare.

Românii noștri răzleți din Valea Timocului, prigoniți în datinile și limba lor, de către frați ai lor oameni, au obiceiu de pun în sicriu, morților, un băț, ca să aibă cu ce se apăra, pe ceia lume, de Sârbi. Astfel această dulce imagine te va apăra de frații tăi Români, care te-au batjocorit și te-au lăudat.

MIHAIL SADOVEANU

* Din volumul „Istorisiri de vânătoare", apărut de curând în Editura „Cugetarea".

O amintire

Trebue să fi trecut patru ani de atunci, — dacă îmi mai aduc bine aminte. Era o primăvară schimbăcioasă, ca și cea de acum, cu zile molcome și luminoase împletindu-se cu altele cenușii, friguroase, umede, una din acele primăveri care ucid pe bătrâni și învie în trupurile infirmilor vieții racile vechi și suferinți uitate.

O astfel de veche suferință, credincioasă tovarășă a întregii sale vieți, se redeșteptase năprasnic în acea primăvară în trupul chinuit al lui Panait Istrati, înfrângându-i cerbicia voinței și setea de viață și legându-l de un pat de spital în sanatoriul Filaretului. Acolo și în acea împrejurare mi-a fost dat să mă apropii de el pentru întâia oară.

Retrăesc toate amănuntele acelei întunecoase după amieze de sfârșit de Martie fără nici o greutate. Mă dusesem la sanatoriu să veghez asupra sfâșietoarei agonii a unui camarad și prieten pentru viața căruia medicii nu mai dădeau nici o speranță. Depășisem întâile săli și condus de fantoma albă a unei infirmiere mă apropiam de camera bolnavului meu, când, la o răscruce de coridoare, ne întâmpină, purtat pe un jilț cu roate, un suferind.

Deși nu-l mai văzusem până atunci, nu mi-a fost greu să pun un nume pe capul acela descărnat de sfânt bizantin, pe surâsul acela resemnat, pe figura aceea forfecată, roasă de suferință ca de un acid tare. Era de o paliditate înspăimântătoare, pe care albul cămășii larg răsfrânte la gât și culoarea sumbră a părului o făceau și mai lugubră. In fața cu desăvârșire stinsă numai ochii trăiau. Tot puținul de viață se adunase în ei, pâlpâia acolo ca o lumină de candelă pe cale să se stingă.

Cu sufletul înnegurat de vedenia aceasta sfâșietoare am intrat în odaia prietenului meu. Cu respirația întretăiată și șuerătoare, cu figura crispată de suferință, dormea somnul chinuit al ftizicilor. L-am veghiat un răstimp cu inima strânsă apoi, în vârful picioarelor, am părăsit încăperea.

Am rătăcit o vreme la întâmplare dealungul coridoarelor. Intr'un târziu mi-am amintit de sala convalescenților și m'am îndreptat într'acolo. Era goală, — dar într'un colț, lângă o fereastră, am recunoscut jilțul cu roate al lui Istrati.

In fața ferestrei aceleia dela etajul al doilea brazii parcului nu ajungeau decât cu vârfurile. Scuturate de vântul tânăr și aprig de Martie, vârfurile elastice se aplecau unele către altele cu închinăciuni adânci și ceremonioase, ca niște dansatoare grațioase executând o figură măiastră de balet. Ochii înfrigurați ai lui Istrati stau ațințiți neclintit asupra lor ca asupra unei făgăduinți. Și nu-mi era greu să-i ghicesc gândurile și să pricep că arborii aceia simbolizau pentru el în acea clipă însăși viața, dela care el ținea să-și ia rămas bun în fiecare seară înainte de a înfrunta besna și coșmarul înfricoșător al nopții.

Era atâta desnădejde în privirea aceea, și atâta sfâșiere în figura în care cele dintâi umbre ale amurgului veneau să aducă primele vedenii urîte, încât nu m'am mai putut stăpâni. M'am îndreptat spre suferindul din jilțul cu rotițe hotărît să-l îmbărbătez, să-i strâng mâna, să-i trec ceva din căldura mea, din trupul meu. Dar la jumătatea drumului m'am oprit — cu avântul tăiat. — Față de suferința care zăcea acolo, la un pas de mine, sănătatea, tinerețea mea erau aproape o necuviință. Și îmi fu rușine să le pun față în față.

...Ceeace n'am îndrăsnit să spun și să fac atunci, în seara aceea de primăvară dela Filaret, n'am mai avut în urmă prilejul. Și cuvintele de simpatie și de admirație tăcute atunci nu le-am putut repeta decât zadarnic, în gând, doi ani mai târziu, în fața rămășițelor pământești ale lui Panait Istrati.

EMIL COLIU

Panait Istrati pe patul de suferință

Pe Panait Istrati l-am văzut în preajma morții, la intervale relativ scurte: odată la Ploești și apoi la București în sanatoriul dela Filaret.

In Ploești Panait Istrati venise vesel, plin de vervă, însoțit de prima lui tovarășă de viață, o franțuzoaică vioae, care-i admira talentul și, după cum mi-a spus el, îl ajutase mult în mânuirea stilului într'o limbă străină pe care oricât de bine am poseda-o tot ne rămân îndoeli din care nu ne pot scoate de cât autohtonii.

Era plin de năzuinți spre creație. Natura lui viguroasă ținea cu vitejie piept bolii neertătoare.

Dar nici când l-am revăzut cu capul pe pernă la câțiva ani după aceia — în sanatoriu, nici atunci impresia mea n'a fost că boala făcuse progresele de care mi-am dat seama mai târziu.

De rândul acesta, se găsea sub îngrijirile vigilente ale celei de a doua soții, o nepoată cu care se căsătorise nu de mult și de care îmi spunea că-l leagă nu numai o afecțiune caldă, dar și recunoștința pentru jertfele ce vede că face ca să-i redea sănătatea.

A stat cu mine de vorbă aproape o oră. Mi-a vorbit de scriitorii francezi pe care-i cunoscuse mai de aproape și l-am auzit făcând planuri sigure de viitor și sfidând boala cu tot curajul omului care se simte sănătos.

Dacă nu l-ar fi trădat o caracteristică oboseală în voce aș fi fost și eu tot așa de optimist ca și el. Dar geamul deschis al camerei excesiv luminate de soare, și totuși tristă prin mobilierul ei spitalicesc mă aducea la realitate.

Câteva muște care umblau nervos pe pernă îl scoteau din răbdări.

— Uite, le vezi? Ele sânt dușmanii noștri cei mai mari în sanatoriul acesta. Adună scuipatul tuberculoșilor de prin alte camere și vin să ni-l aducă nouă aici.

Era în vorbele acestea încă o rază de speranță pe care eu am găsit-o și mai justificată, după câteva săptămâni, când l-am văzut tot atât de bine dispus, în casa ce-și închiriase aproape de șoseaua Kiselef. Era la fel de optimist și încrezător în puterile lui.

Dar în scurt timp după aceia, am aflat că boala l-a răpus. Dușmanul dinăuntru lucrase încet, dar hotărît să nu mai lase acestui mare scriitor nici un răgaz de a duce gloria unui talent românesc pe meleaguri îndepărtate.

L. LEONEANU

Multatuli — Judecătorul

Călăul: Domnule judecător, iată omul care a ucis-o pe Hendrickje.

Judecătorul: Merită să fie spânzurat. Cum a omorît-o?

Călăul: A tăiat-o în bucăți mărunte, și a pus-o în saramură.

Judecătorul Ne mai auzit!

Anton: N'am ucis pe nimeni. Am nutrit-o, am îmbrăcat-o și am îngrijit-o totdeauna pe Hendrickje. Sunt un om bun, nu sunt ucigaș...

Judecătorul: Omule, îți mai îngreuezi vina și din pricina trufiei tale. Nu se cuvine, după ce ești acuzat de o crimă atât de gravă, să te crezi om bun.

Anton: Dar sunt martori — că sunt într'adevăr așa...

Judecătorul: Trebue să fii spânzurat, pentru un delict întreit: ai omorît-o, ai puș-o în saramură, și mai ești mulțumit de tine... Ce vrea femeia asta?

Femeia: Eu sunt Hendrickje.

Anton: Slava Domnului! Acum, vă puteți încredința, domnule judecător, că n'am tăiat-o în bucăți.

Judecătorul: Și ce-i cu saramura?

Femeia: Nici în saramură nu m'a pus. Dimpotrivă, mi-a făcut numai bine. E un om cumsecade.

Anton: Auziți, domnule judecător, spune că sunt un om de treabă.

Judecătorul: Rămâne, deci, numai al treilea cap de acuzare: trufia. Luați-l de-aici — la spânzurătoare!

Trad. de F. DIMA

Cereți la toate librăriile:

Viață de câine, roman de C. Ardeleanu.

Un om și un câine — iată toate personagiile acestui roman al vagabondajului și care cuprinde pagini de un impresionant dramatism, scrise de unul dintre cei mai viguroși prozatori.

Lei 50.—

O jumătate de om, roman de Ludovic Dauș.

Evocarea vibrantă a unei epoci pline de frământări, idealuri și deziluzii. Un roman, care este cea mai sinceră mărturie a unei ere de prefacere.

Lei 80.—

Drumuri albastre, de Const. Argeșanu.

Un imn închinat elanului și văzduhului, înălțimilor și infinitului. O carte cuprinzând emoțiile motorului și grandioasele spectacole, pe cari le deschide elicea avionului.

Lei 60.—

Pregătiri pentru expoziţia internaţională dela Paris

Mai sunt puţine zile până la inaugurarea marii expoziţii universale de la Paris, care va fi imaginea strălucită a progresului şi civilizaţiei moderne. Va fi o întrecere în toate domeniile, la care vor participa 40 de state.

România, cu architecţii, artiştii şi technicienii ei, îşi pregăteşte intens contribuţia.

O vizită făcută prin atelierele pictorilor şi sculptorilor noştri ne va dovedi efortul de vaste proporţii pe care-l fac. Vom da astfel o anticipaţie îmbucurătoare asupra felului cum se va prezenta pavilionul României.

Gata de transport vom găsi statui măreţe, întinse panouri de pictură murală, compoziţii decorative şi placate de cel mai rafinat gust.

●

In atelierul sculptorului Mihai Onofrei se înalţă chipul de bronz al Regelui Carol al II-lea, în atitudine calmă şi sigură de conducător, dar şi 'n lumină de om al spiritului. Va fi aşezat în hall-ul principal al pavilionului, spre a stăpâni simbolic toată strădania unui popor, toate laturile creaţiei româneşti de astăzi.

E o lucrare pe cât de simplă, pe atât de monumentală şi de sensibilă. Regele priveşte înainte, într'o mişcare firească, francă.

E un rege, nu prin ţinută şi decoraţii, ci prin nobleţa şi siguranţa care se desprind din toată făptura lui. Un rege şi un om. Chipul de bronz, turnat de Mihai Onofrei, va sta acolo în marea sărbătoare a civilizaţiei de pretutindeni ca o mândrie a noastră alături de expresia vieţii unui popor muncitor şi înzestrat.

Sculptorul Mihai Onofrei a realizat una din cele mai reuşite opere.

●

Intr'unul din atelierele Muzeului Aman, Teodorescu-Sion, lucrând zi şi noapte, este pe punctul de a termina una din principalele lucrări destinate pavilionului românesc. In afară de valoarea ei pur artistică, opera aceasta are rolul de a înfăţişa plastic cele mai însemnate momente ale originii noastre. Panoul este format din opt compoziţii, în suprafaţă totală de 58 de metri pătraţi. O frescă vastă va întâmpina pe vizitatori cu icoane clare şi precise din trecutul nostru, explicând astfel caracterul, viaţa şi imperativele politice de astăzi ale poporului român.

Incepând cu epoca dintre anii 3000 şi 2500 înainte de Christos, ale cărei urme de civilizaţie au fost descoperite la Cucuteni, imaginile de culori şi linii ne poartă rând pe rând în vremea regelui Dacilor, Dromichetes, care ne este înfăţişat în marea lui luptă cu Grecii; în vremea lui Decebal, în momentul când începe reconstruirea Sarmisagetuzei; a descălicării lui Traian, a creştinării Dacilor, în epoca lui Basarab-Intemeetorul în lupta dela Posada, unde întreaga armată condusă de Carol Robert a fost nimicită şi în fine pe vremea descălecării lui Dragoş-Vodă în 1359.

Sunt pagini de istorie, nu inventate pentru uzuri diplomatice, ci realitate controlabilă prin urmele pe care le-a păstrat pământul acesta al nostru, prin urmele pe care le-au păstrat inima şi firea Românilor.

Pe lângă documentarea istorică ce trebuia strict respectată, se cerea interpretarea unui artist încercat pentru ca opera să nu ajungă până la urmă rece, didactică, pur informativă. Realizând această grea lucrare, Teodorescu-Sion ne-a făcut încăodată dovada calităţilor sale de mare meşter în compoziţie şi în ritmurile cromatice.

Dificultatea tratării subiectului consta nu numai în gruparea personagiilor şi a priveliştilor într'un singur tablou, ci armonia ansamblului, compus din momente distanţate cu mii de ani în istorie. Sion a izbutit să înfăptuiască un întreg perfect legat, depăşind destinaţia momentană şi putând sta cu cinste în orice muzeu.

Nobleţa figurilor, a atitudinilor, culorile calde, dinamice, expresive şi acel suflu înaripat, eroic, măreţ care leagă cele opt compoziţii, impresionează, îndeamnă la meditaţie.

Meritul e deopotrivă al lui Teodorescu-Sion şi al acelui neobosit muncitor pentru afirmarea sufletului românesc, care e profesorul Dimitrie Gusti.

●

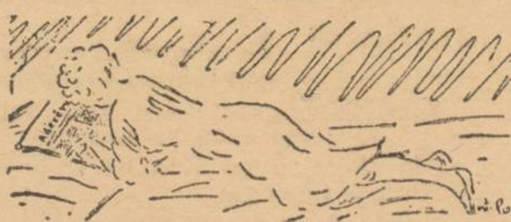
Impodobirea standurilor, care vor adăposti bogăţiile pământului şi produsele muncii româneşti, cu panouri şi grafice, a fost încredinţată distinşilor artişti Atanase Demian, Mac Constantinescu, Ştefan Constantinescu, Jiquidi şi Lena Constante.

Am putut vedea lucrările aproape gata ale lui Ştefan Constantinescu şi am fost încântaţi de inteligenta lor compunere, de coloritul original şi de perfecta înţelegere a rostului lor. E un domeniu foarte apropiat de afiş, în care se putea uşor aluneca spre platitudinea şi supărătorul aer al reclamei. Totodată se cerea simplicitate, stilizare de linii şi culori spre a se da mai mult sugestia decât descrierea subiectelor.

Ştefan Constantinescu s'a călăuzit admirabil printre reprezentările plastice ce trebuiau să indice realitatea şi elementele de execuţie menite să însemne în primul rând estetica decorativă. A reuşit să facă nu numai panouri frumoase, foarte plăcute pentru ochi, odihnitoare, senine, dar să interpreteze original transpuneri complicate cum este graficul Societăţii de Radio şi acela al Presei.

Intr'un cuvânt, lucrările principale pentru pavilionul expoziţiei internaţionale înseamnă o biruinţă a artei noastre şi un răspuns aprecierilor sceptice care nu lipsesc niciodată când e vorba de faptă românească.

TACHE SOROCEANU

Sfârşit

Pe ziduri noaptea surpă cascade de lumină
Şi clopoţei de sgură s'aprind încet la geam,
Mocnind în depărtare o iederă se 'nchină
Şi-o stea cu ochii vineţi se spânzură de ram...

Dorm ciutele cu botul pe iarba numai sânge
Şi vântul se 'ncovoae în crengile uscate,
Ca un arici urechea pământului se strânge
Şi norii se revarsă pe turlele din sate.

O umbră nevăzută ascunde ziua 'n mână
Şi peste măguri frunze se vântură şi pier,
Fântânele desbracă un trup sărac de lună,
Şi 'n drumul lor cocorii rup petice din cer.

CONSTANTIN SALCIA

Honoriu Creţulescu — Horă

Uriaşii indolenţi din Africa

In regiunea mlăştinoasă de pe malurile Nilului din părţile ecuatoriale, trăeşte o populaţie străveche de păstori, „Dinca". Aceste triburi au două însuşiri de căpetenie: înălţimea fizică şi indolenţa magnifică.

Negrii Dinca ating de multe ori o înălţime de doi m. In şesul presărat de ape, mlaştini, lagune şi insule se văd cum stau ore întregi nemişcate, figurile înalte ale acestor oameni, sprijiniţi într'un singur picior, celălalt fiind îndoit şi pus pe genunchiul piciorului în care stau înfipţi. Rezemaţi pe un băţ lung, ei privesc în zări, inexpresivi, impasibili, ca împietriţi.

Au corpul subţire, încheeturi fine, cranii lungi, buze şi nas subţire şi seamănă cu cocorii din mlaştini când iau atitudinea lor favorită.

Dinca sunt extrem de comozi, ca să nu spunem leneşi, la ei fericirea părând a fi identică cu inactivitatea. Se îndeletnicesc cu păstoritul, o ocupaţie care cere mai puţină muncă decât lucrarea pământului. Imense regiuni ar putea deveni roditoare dacă aceşti negri ar renunţa la beatitudinea ce o resimt lăsând să treacă timpul într'un dolce farniente.

Vacile constitue avuţia lor. Cel mai sărac dintre ei posedă câteva din aceste animale, decretate sfinte. Omul doarme împreună cu boul său preferat. Dimineaţa animalul e binecuvântat, iar de sărbători e împodobit cu flori. In legendele lor rolul principal îl joacă anumite vaci sfinte care se află sub paza zeităţii Nilului.

Vânzătorii de sclavi, frecvenţi în acele regiuni, au exploatat această patimă a tribului, schimbând oameni contra vite. Răpirea vitelor a fost cauza principală a încăierărilor şi ostilităţilor cu triburile învecinate.

Când vine anotimpul secetos, animalele sunt duse prin apă la celălalt mal în căutarea unor regiuni de păşune mai fertile. Această trecere poate dura două zile. Vrăjitorul stă la mal şi conjură crocodilii să fie cuminţi. Se întâmplă, totuşi, ca unele vite să fie oprite de crocodili ca vamă pentru trecerea marelui fluviu.

Triburile Dinca sunt dintre cele cu epiderma cea mai întunecată din Africa. Au obiceiul curios de a-şi văpsi părul roşu, poartă coif şi pene şi au un aspect puţin atins de vre-un început de civilizaţie.

Uneltele lor nu şi le fabrică singuri, ci le procură de la alte neamuri care se îndeletnicesc cu lucratul fierului. In general se poate constata la triburile africane specializări în producţie, care dau ocazia unor schimburi primitive şi contribue la amestecul raselor într'o oarecare măsură. Cu aceste ocazii triburile stabilesc, întocmai ca şi la albi, criterii de apreciere ale vecinilor. Un trib dispreţueşte pe celălalt, la rândul lui alt trib simţindu-se superior.

Elementele fundamentale ale firii omeneşti, mai ales în colectiv, se întâlnesc pretutindeni. Cultura complică şi rafinează ceiace în stare rudimentară, dar identică în esenţă, se poate observa, aproape sub toate formele, la oamenii de culoare neagră pe care albul, în îngâmfarea lui, îi socoteşte mult deosebiţi de dânsul.

Lser.

Marele Premiu de literatură colonială 1937

Numărul operelor de literatură colonială prezintate pentru premiul de literatură colonială 1937 anul acesta a fost extrem de mare. Opere venite din Maroc, Sahara, Pondichery, Sudan, Antile, Indochina, etc., prezentau o mare varietate, toate fiind substanţiale şi multe dintre ele de mâna 'ntâi. Din această cauză discuţia a fost lungă şi însufleţită.

Premiul acordat lui Jean Sermaye are deci o deosebită valoare, mai ales că autorul n'a făcut nici un demers pentru a-l căpăta. Elev al prytaneului militar „La Flèche", îndată ce a eşit din şcoală a plecat în expediţie la Madagascar, servind apoi sub Gallieni şi Lyautey. Trăind alături de indigeni, a prins simpatie de ei, căutând a-i înţelege şi a-i ajuta, colaborând cu ei la opera de ridicare a rasei lor. Patruzeci de ani a fost numai om de acţiune. Graţie unei împrejurări a scris cartea care a fost premiată.

In 1928, ţinând o conferinţă la Societatea de geografie din Marsilia asupra „Văii Nigerului şi locuitorii săi", publicul impresionat de felul de a vâna al negrilor, l-a rugat să scrie o carte despre mijloacele lor de vânătoare. Pentru a răspunde acestei pasionate curiozităţi a publicului Jean Sermaye a scris romanul „Barga maître de la Brousse", care a obţinut marele premiu. Ceiace confirmă şi ilustrează părerea acelora care socot că acţiunea şi gândirea nu se exclud.

Citind cartea lui Sermaye, ai impresia că asculţi pe un indigen, care ar poseda superioare mijloace de expresie, atât de mult s'a identificat autorul cu eroii săi, sau că asişti la desfăşurarea unui film plin de minuni, dar care nu reprezintă un spectacol de efect, ci scene reale de viaţă trăită zi cu zi.

Timoteiu Cipariu

Dela moartea marelui învăţat s'a împlinit o jumătate de veac.

Acum câţiva ani, când — sub egida despărţământului din Cluj al *Astrei* — l-au comemorat la Panade, d-rul Coriolan Suciu, care a pronunţat cuvântul introductiv, a spus între altele despre Timoteiu Cipariu că a fost *„purtătorul de peană* (secretarul) *la adunarea de pe Câmpul Libertăţii de la Blaj"*. Se ştie că „Organul Luminării", devenit mai târziu „Organulu Naţionale" a făcut parte din foile însemnate ale mişcării dela 1848. Iar directorul „Organului Naţional", Timoteiu Cipariu — care a fost purtător şi de importante misiuni — a avut parte de ameninţări cărora le-a opus următoarea desfidere:

„Ce a păţit o naţiune întreagă, eu încă sufăr bucuros".

Dela Timoteiu Cipariu avem o *Poetică* unde o terminologie prea îngreuetor savantă cerea elevilor miracole de mnemotechnică, de vreme ce vorbia despre monometrul hypercatalect, dimetrul brachicatalect şi trimetrul acatalect, despre cadenţa laxă şi carminele omometrice.

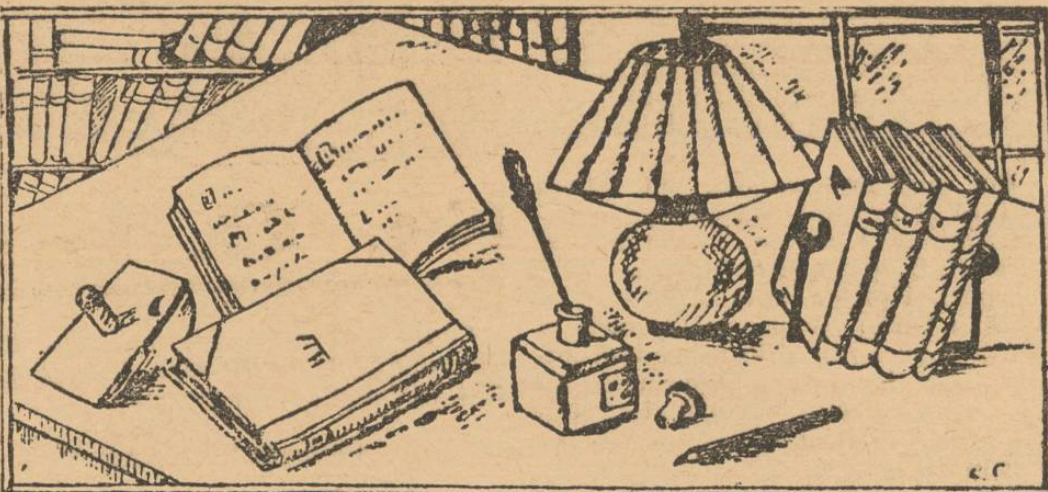
In ale sale „Principia de limbă şi scriptură" şi în „Gramateca" tipărită cu spesele Societăţii Academice — şi împărţită această gramatică, nu în etimologie şi sintaxă, ci în: *analitica* şi *sintetica* — ni-a dat regulele şi exemplele unei ortografii devenită celebră sub numele de cipariană. Această ortografie o utilizase, de altminteri, încă în articolul program al Organului Naţionale. Despre scopul acestuia el scria, bunăoară că este *„de a lumina adevăratele interese ale Natiunei Romane; scop santu, ce noi nu l'am pierdutu neci o deniora dein aintea ochiloru nostri, pre catu ne au suferitu starile impregiuru, seau noi le-am potutu precepe"*.

Ca să arate latinitatea limbii româneşti, el credea că nu se cade să scrii: *mijloc* ci *midiulocu* (cum s'ar fi ştiut altminteri că vorba purcede dela: *medius locus?);* voinţile deveniau *volientiele*. Iar pentru expresia „lesne de înţeles", întrebuinţa cuvântul: *intielegutios*. Sedilele, semnul scurtării (şi accentul cinconflex cu slujba de întunecare a vocalei) nu aveau curs în scrisul lui Cipariu. Şi bizareria *acestui* fel de ortografiere a vocalelor şi consonantelor derivate apărea mai evidentă în proverbe şi locuţiuni populare, unde întâlneai la Timoteiu Cipariu — exemple de felul acesta:

Bate sieu'a, se precepe ep'a.
Cu rim'a se prende pesce-le.
Nu scii de in ce tufa sare liepure-le.
O oe riosa imple tota turm'a.

Pune ol'a la focu si liepure-le-i in padure.
Unu nebunu arunca o pietra in apa, si diece intielepti nu o pot scote afara.

■

Dar el ni-a dat un volum de *Analecte literare*, care, până la Crestomaţia lui M. Gaster, înfăţişează cea mai bună culegere de pagini româneşti din veacurile XVI şi XVII.

Această culegere apărută la Blaj în 1858 distribue materialul după provincii: monumente transilvane, româneşti (adică din Ţara Românească, cum i se zicea pe atunci Munteniei) şi moldave. Ni se dau fragmente importante din Tetravanghelu, Tâlcul evangheliilor, din Evanghelie cu învăţătura şi din Palia veacului al XVI-lea. Apoi din: Sicriul de aur, Cărare pre scurt şi dintr'un molităvnic ardelenesc; din Pravila mică, din Cazanie de Govora, din Cluciu sau cheaia înţelesului, Biblia lui Şerban: toate munteneşti; şi din moldoveneştele Şepte taine, Pravile împărăteşti, Parimiariu. Trebnicu ş. a. m. d.

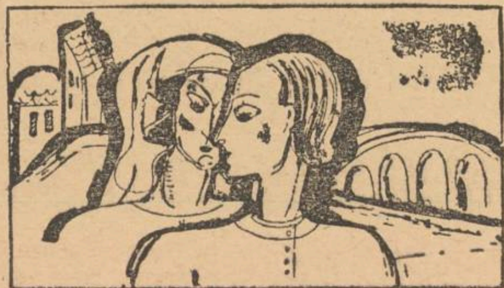
Dar şi aici unde avem a face cu desprinderi şi probe de veche limbă şi literatură românească, Cipariu, oridecâte ori părăseşte textul cu slovele chirilice ca să ne dea, în propoziţiuni scrise cu litere latineşti, lămuriri asupra unor vocabule ori forme ale timpului, recurge la ortografia sa. Ca în următoarea frază din introducere la Analecte:

„Cá se potemu defige inceputulu literaturei románe subt veri care dein aste doua aspecte (unui din aceste aspecte îmbrăţişând şi produsele nescrise, precum cântece, tradiţiuni, zicale; altul răstrângându-se numai la literatura scrisă cu excluderea celei orale, — *nota transcriitorului), — se cere ne aparatu mai antâniu de tote a defige cu precisiune tempulu, de cându limb' a romanesca începu a forma una limba de sine statoria, va se dîca: de candu ea scapà de supt arepele limbei mame seau de suptu protectiunea unei limbe sorori ce apucá de a supra, care aici veri mama veri sora a fostu limb'a latina, sî de candu ea-şi lua una fisionomia propria, de sî retienendu trasurele mamâne-sa sî a sororiloru, dar destinta de fisionomi'a acestor'a, precumu e destinta fisionomi'a individuului de a' parentiloru, fratilor si cumnatilor sei, ori sî câtu de alt'mentea se semenea cu eli."*

Astfel, deci, şi în adnotările — doveditoare de vaste cunoştinţi—ale ceasloveţilor şi psaltirilor, vechi de veacuri, părintele filologiei române nu-şi părăseşte sistemul ortografic care până şi pe familiarul: „iacătă-mă!" îl făcea să apară straniu în haina lui „ecata-me!".

In locul *cărării pre scurt* a fonetismului care, singur, putea duce spre sufletul poporului, savantul a preferat căile *(calile* cum spunea el) ale etimologismului cari duc spre Roma. A izbutit, însă, ca şi pe aceste căi către cari a ispitit o sumă de gravi cercetători să nu facă din ei călători grăbiţi, cutoatecă arătându-le muntele Aventia, nu arareori se găseau sub picioarele lor prăpăstiile ereziei.

BARBU LAZAREANU

Din Eclesiast

IX. 7—10

Te du deci şi bucata de pâine ţi-o mănâncă,
In linişte şi pace şi'n bucurie-adâncă.
Şi vinul tău să-l bei în plină veselie,
Că Dumnezeu de toate se bucură şi ştie.
Şi'n zilele ce-ţi sânt de soartă hărăzite,
In toate câte-ţi sânt deşarte şi pripite,
Alături de femee din plin iubirea gustă,
Că asta-ţi este partea pe calea cea îngustă,
Pe care osteneala şi truda te gonesc.
Şi-ţi zi: aceasta-i viaţa şi vreau să mi-o trăesc.
Şi toate câte poţi şi-ţi sânt la îndemână
Tu fă-le cu tărie, că soarta nu-ţi amână
Ce-ţi este scris; acolo în funduri de mormânt,
Nimic din toate-acestea nu fi-vor, nici nu sânt:
Nici minte, nici ştiinţă, necum înţelepciune,
Şi nici un lucru nu e, ci hău întis, genune.

G. SPINA

G. Coşbuc

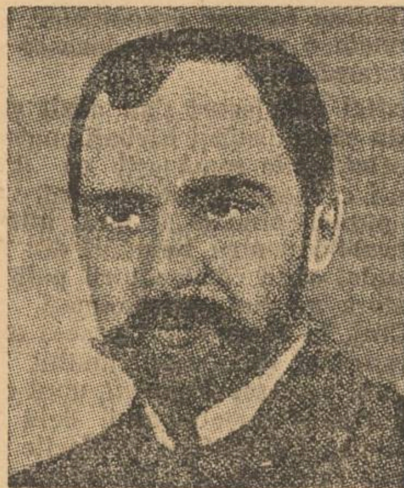
Cu G. Coşbuc s'a petrecut, după războiu, ceeace s'a întâmplat cu mai toţi scriitorii „clasici", adică de dinainte de 1916. Tinerii i-au uitat, socotindu-i perimaţi, iar şcoala şi tradiţionaliştii le-au ridicat altare, fără să-i citească însă. In 1919, când a apărut a IX-a ediţie din *Balade şi Idile*, se trăsese din acest volum 21 de mii de exemplare, cifră pentru poezie astronomică. Azi, pare-se, Coşbuc nu se mai citeşte. Fără îndoială că lucrurile trebue să se'ndrepte, că o critică, de loc retrogradă, trebue să lege generaţiile între ele şi să indice punctele trainice. Dacă printre poeţii mai vechi unul este nedreptăţit, acela este Coşbuc. Dar să se înţeleagă totuşi că există o scadenţă a gloriilor de o epocă şi că dispreţurile sunt crizele prin care trec scriitorii spre a se verifica vitalitatea lor. Dacă recitim pe Coşbuc pricepem numaidecât de unde vine discreditul. Emul al poeziei germane minore, amestec de baladă, anecdotă şi idilă rurală, Coşbuc pare, văzut pe de-asupra, un poet pentru manuale şcolare:

Atunci şi Şoimu şi Burcel
Cu faţa'nseninată
Priviră lung şi-adânc la el,
Şi-au tresărit de-odată.
Spre-acelaş loc, spre Nord privind,
Şi sus apoi, tăria,
Toţi trei strigar'atunci murind:
Trăiască România!

Să lăsăm la o parte poezii ca *Nunta Zamfirei, Moartea lui Fulger* a căror valoare, dacă nu ne speriem de schimbarea prea bruscă a teoriilor literare, este învederată. Iată o poezie, *Baladă*, foarte cultivată la şezători (Coşbuc e poetul predilect al şezătorilor) pe care conştiinţa noastră estetică e înclinată s'o refuze, pe dată ce intră în sfera unor valori mai complexe:

Sânt eu de vină, mamă,
Sânt eu de vin' acum?
El m'a'ntâlnit odată
In zori de zi pe drum;
Glumind m'a strâns de mână,
Şi ce-i dacă m'a strâns?
Sânt eu copilă mică
Să-mi fac din glumă plâns?
Era să-l las, măicuţă,
Cu gluma, şi să tac,
Era să ţip obraznic,
Ori ce era să fac?

Şi tot pe mine, biata
Şi vină şi ponos!
Eram chemaţi la nuntă
Şi n'aveam brâu frumos.
Că n'ai voit să-mi cumperi,
Dar el mi-a cumpărat.
Şi ce-i un brâu? Şi'n urmă

G. Coşbuc

Eu nici nu l-am rugat.
Era să merg la nuntă
Ca cei din neam sărac,
Să fiu de râs în lume?
Ori ce era să fac?

Aparent, compunerea e prozaică, fără nădejde inteligibilă. Şi totuşi, de unde-i vine farmecul? Numaidecât observăm naşterea simpatiei pentru ingenuitatea vicleană a fetei, deci pentru o eroină, un interes aşadar psihologic. Insă psihologia este reprezentată dinamic şi spaţial, jucată cu un anume ritual.

Poezia este prin urmare un monolog, în care există şi un substrat obscur, mai tipic liric, mişcarea monotonă, etnografică, a eroului ţărănesc cu suflet colectiv, iraţional. Cadenţa la Coşbuc figurează în chip admirabil numărul ocult după care se desfăşoară destinul omului rural şi toată poezia lui, când nu e ocazională, are acest ritm de joc primitiv, frenetic, religios. Lirismul lui Coşbuc este tribal şi strofa lui cea mai caracteristică e aceea surdă, religioasă şi preistorică a horei din *Nunta Zamfirei:*

Trei paşi la stânga linişor
Şi alţi trei paşi la dreapta lor;
Se prind de mâini şi se desprind,
S'adună cerc şi iar se'ntind
Şi bat pământul tropotind
In tact uşor.

G. CALINESCU

Vechimea relaţiilor anglo române*

Cele dintâi relaţii anglo-române au fost însemnate de deosebiţi călători de pe la sfârşitul secolului XVI.

Un paşaport din 15 Martie 1579 ne arată că cel dintâi călător englez prin Moldova a fost ambasadorul *William Harebone*. Prin Moldova a călătorit el de mai multe ori. Despre una din călătoriile sale scrie însuşi: „Am ajuns (cu patruzeci de persoane), la 4 Septembrie 1585 în Moldova. După Porunca Sultanului am fost primit foarte curtenitor, de Petru Domnul ţării...” [1]

La 1582 veni în Moldova, intrând pe la gurile Dunării şi urcând de-a-lungul Prutului până la Iaşi, *John Newberie*, care ne dă o interesantă descriere a drumului străbătut de el. [2] In schimb *John Smith*, care veni pe timpul Movileştilor, se mărgineşte numai la ştiri de luptă. [3]

La 1586 Domnul Moldovei a fost invitat să primească bine pe „doi nobili englezi care voiesc să plece în Anglia, pe *Henry Austel* şi *Giacomo de Manucchio*”. Aceştia relatează că de la Petru-Vodă „am primit mare curtenoe, ca şi dela boierii Curţii sale”. [4]

Voevodul Moldovei, Petru Şchiopul, a încheiat, la 27 August 1588 şi un tratat cu Anglia, încuviinţând neguStorilor englezi deplină libertate de circulaţie şi comerţ în ţara sa, cu condiţia de a plăti o contribuţie de 3 la sută: „ut a singulis rebus centum ducatorum pretii tres numerent”. [5]

La 1593, solul englez la Poarta Otomană din Constantinopol, *Eduard Barton*, a sprijinit urcarea pe tronul Ţării Româneşti a marelui Voevod Mihai Viteazul, *cel dintâiu înfăptuitor al Unirii tuturor Românilor*, la 1600. [6]

In secolul următor protectorul Angliei, *Oliver Cromwell*, a primit pe reprezentanţii Transilvaniei, ascultând cu multă emoţie plângerile protestanţilor ardeleni şi făgăduind să facă tot ce-i va sta în putinţă, pentru a-i ajuta. [7]

„*Edward Brown* s'etonna de trouver vers 1660 en Transylvanie des gens „parlant generalement le latin” avant de retrouver cette même nation en Macedoine”. [8] La 1685 ne-a venit, ce e drept, indirect, cea dintâiu influenţă literară englezească în Ardeal în „*Cărare pre scurt spre fapte bune îndreptătoare*”, tipărită în Alba-Iulia.

Cronicarul Radu Greceanu, de pe timpul lui Constantin Brâncoveanul, care a fost ucis în 1714, ne descrie cum a primit acest voevod român şi creştin în palatul său din Bucureşti pe solul Angliei, *Milord Paget*, „om ca de 60 ani şi mai bine”: „de la Dunăre până la Rucăr 10 conace făcând... foarte cu mare cinste l-au adus şi l-au purtat”, rugându-l să intervie la curtea din Viena să nu tulbure pe Românii din Transilvania în credinţa lor religioasă. [9]

La 1702, epigrafistul englez *Edmund Chishull*, trecând prin Transilvania, nu uită să înregistreze în amintirile sale de călătorie suferinţele populaţiei transilvane, care nu voia să-şi părăsească credinţa religioasă pentru a trece la catolicism, observând că: „Cei mai numeroşi catolici se află printre Secui, dar nu formează *nici a zecea parte* din populaţia Transilvaniei”. [10]

Doi misionari scoţieni, cu înaltă cultură şi proeminentă situaţie socială: *Andrew A. Bonar*, Moderator al Bisericii Scoţiene, şi *Robert Mc. Cheyne*, poet şi pictor de talent, veniră în 1839 în Ţările Româneşti pentru a converti pe Evrei şi în povestirea misiunii lor dau relaţii importante cu privire la aspectul Valahiei şi al Moldovei, la oraşele şi satele prin care au trecut, la locuitori şi îndeletnicirile lor. [11]

Iar călătorul englez *Charles Boner*, care cercetase Transilvania la 1865, pătrunzând cu ochii ager realitatea etnică din această provincie, scrie despre Românii din regiunea Năsăudului: „Austria greşeşte, clădind pe credinţa acestui popor, care *nu are nici un fel de simpatie pentru guvernul ei. Nimic nu-l atrage spre Apus, speranţele Românilor sunt îndreptate toate spre Răsărit şi toţi nutresc în taină nădejdea că, odată şi odată, după unirea tuturor provinciilor, se va întemeia o naţiune românească mare şi puternică*”. [12]

Astfel de glasuri s'au auzit şi mai târziu când distinşi bărbaţi englezi au cercetat ţările româneşti cu dorinţa de a-i cunoaşte realităţile etnice. Opinia publică engleză a luat atitudine favorabilă pentru Românii din Transilvania, când conducătorii politici ai acestora au fost condamnaţi, chiar la Cluj, în rusunătorul proces al Memorandului din vara anului 1894. Vestitul profesor *Morphill*, unul dintre organizatorii meetingului dela Universitatea din Oxford (5 Martie 1894) a spus categoric că regimul unguresc din Budapesta tratează *în mod neuman pe Românii din Transilvania.*

Mai adaug două nume scumpe tuturor Românilor: pe cel al lui *Wickham Steed* şi pe cel al lui *R. Seton-Watson*, doctori de onoare ai Universităţii din Cluj. Strălucita carte despre Istoria Românilor a celui din urmă a fost tradusă din limba engleză în limba română de către profesori şi foşti studenţi ai Universităţii noastre şi nădăjduim că, văzând în curând lumina tiparului, va contribui în măsură considerabilă la întărirea sentimentelor noastre de ataşare faţă de marea patrie a autorului ei.

N. DRAGAN

Şt. O. Iosif licean

Continuăm publicarea scrisorilor liceanului Şt. O. Iosif, reproducând astăzi a IV-a şi ultima scrisoare.

Sibiiu în 15 Decemb. 1890

Iubite amice,

In fine, după atâtea sbuciumări, după atâta învăţătură, a sosit şi mult dorita pace, feriile. Şi nu cred să fie vr'un şcolar, care să nu se bucure, când capătă vacanţe. Vorba e că de multe ori şi la mulţi bucuria se schimbă în căinţă. La mine, har Domnului! nu s'a schimbat.

Vorbesc de atestate. Calculul meu este îndestulător, dar nu-i destul de bun pentru aspiraţiunile mele. Pe când la Braşov eşiam aproape eminent, aici trebue să mă mărginesc la 3 suficienţi şi câţiva bine. Ce să-i faci? S'a schimbat vremea. De altă parte, poate că a fost o fericire pentru mine că am venit la Sibiiu. Eu, cu toate astea, tânjesc după Braşov, oraşul cel mai frumos din tot Ardealul şi totodată locul naşterii mele.

Trebue să ştii că sunt mizantrop. Nu-mi plac oamenii, dar aici în Sibiiu, sgomotul lumii te urmăreşte în orice loc. Şed mai tot timpul în casă şi scriu. Rareori mă duc pe la prieteni. In timpul ce-mi rămâne, cetesc. Am luat la rând „Familia”, „Convorbiri literare” şi „Albina Carpaţilor”. Citesc studii istorice, critice, novele, poezii, teatru, până când simt că totul s'nvârte în jurul meu ca o morişcă, după cum se exprimă Eminescu în Scrisoarea II.

. . . .

Am zis că scriu. Am început o novelă originală. Eroul este un tânăr lemnar. Am scris şi câteva schiţe: „Unde duce cearta”, „Moşneagul” şi un episod din anul 1848. Incurajat de succesul acestora, m'am apucat şi de-o dramă: „Moartea lui Gr. Ghica”, dar n'am dus-o mai departe ca şi cu „Carzic”. Mă tem să nu rămână un fragment „Carzic”. Partea II-a o am numai pe jumătate gata, de aceea nu ţi-o pot trimite de astădată. De dramă nici să nu mai vorbim. Acum văd că cu puţină fantazie nu poţi să faci nu un poem, — dacă e permis să numim astfel pe Carzic, — şi mai puţin o dramă, dar nici măcar o scenă.

Nu este aşa uşor să scrii, cum îmi închipuiam eu, şi mai ales să scrii ceva bun. Când m'am apucat de „Carzic” şi l-am cetit pentru prima oară la un prieten, acela atâta m'a lăudat, până ce am început şi eu să cred că nu e o lucrare de rând. Intr'un timp, aspiram şi la publicare! Câte gânduri până ce am înjghebat câteva versuri rimate! Mai cu seamă sara, după ce mă culcam, ore întregi stam cu ochii închişi şi cugetam. Cineva ar fi crezut că eu dorm, în realitate însă plăsmuiam versuri. A doua zi le aşterneam pe hârtie. Apoi le scriam într'un caet frumos, ornat cu tot felul de figuri şi desemnuri şi acest caet îl purtam totdeauna cu mine. Astăzi eram încântat de ele. Le ceteam de zeci de ori. Aceeaş strofă o scriam de câte trei ori, aşa că-mi era peste putinţă să nu le învăţ pe dinafară. De se 'ntâmpla să le cetesc a douazi, le rupeam sau le dam pradă focului, mai cu seamă atunci când ştiam că mi le-a cetit cineva fără voia mea.

Mi-aduc aminte, într'o sară veniră doi prieteni la mine şi-mi cerură câteva versuri de-ale mele ca să le citească. Versuri? — la mine? Eu le arsesem în aceeaşi zi. Sărmane caete! aţi suferit arderea, fiindcă o mână nesocotită v'a mânjit cu litere netrebuincioase. Căci ce erau alteeva versurile mele, decât nişte litere mute!

Cu totul altfel sunt versurile lui Eminescu şi ale lui Alecsandri sau ale lui Bolintineanu. Şi versurile lor nu sunt decât nişte litere, dar literele lor vorbesc: cel dintâi deşteaptă în tine sentimentul durerii, al doilea sentimentul naţional, al treilea speranţa în viitor. Trei barzi cu idei opuse, într'un punct însă se întâlnesc: în gândul estetic.

Câtă gingăşie nu exprimă versurile lui Alecsandri:

Ţară mândră şi frumoasă,
O. Moldova ţara mea,
Cine pleacă şi te lasă,
E pătruns de jale grea.

Şi câtă energie în versurile lui Bolintineanu:

Du-te şi te luptă, pentru ţară mori,
Şi-ţi va fi mormântul 'ncoronat cu flori.

Unde este timpul cel de bărbăţie,
Când murea românul pentru'o datorie?

Apoi Eminescu:

Dela Nistru pân'la Tissa
Tot Românul plânsu-mi-s'a,
Că nu mai poate străbate
De-atâta străinătate! etc.

Dar ajunge. Iartă-mă, iubite amice, dacă m'am cam depărtat de subiectul ce trebue să-l aibă o epistolă. Mi-a lunecat condeiul fără să vreau pe hârtie. De altfel eu nici nu pot scrie ceva, fără să mă plâng, că nimic nu sunt mulţumit.

Ne mai având ce să-ţi scriu, îţi doresc sărbători fericite.

Sincer amic

ŞT. O. IOSIF

Scrie-mi cât de curând. Aştept cu nerăbdare poeziile lui R. Rosetti. Dintre poeziile lui numai una am cetit „Domnişoarei A. N.”. Nu ştiu dacă s'a publicat. Regret că nu sunt şi eu pe la Braşov între colegii mei.

IDEM

In slujba unei credinţe

De vorbă cu Constantin Kiriţescu

Casa şi omul din strada Stupinei

Când am ajuns, — după un ocol destul de mare, — în strada cu nume ce aminteşte pădure, apă şi poieni înflorite: „a Stupinei", am dat cu ochii de-o casă mare, gospodăreşte zidită, ţinând mai mult de vechile clădiri boiereşti decât de banalele „blockuri" moderne. Inainte de-a cerceta numărul scris pe tăbliţă, am fost încredinţat că numai aceia putea fi locuinţa d-lui Constantin Kiriţescu. Am sunat prin urmare şi la întrebarea mea răspunzându-mi-se că nu greşisem, am păşit într'un interior larg, bogat mobilat, căptuşit peste tot cu covoare, obiecte de preţ, picturi, sculpturi şi cărţi.

Pe când îmi aruncam ochii în jur, neştiind de ce să-mi anin privirea întâiu, dintr'un biurou din fund a înaintat către mine un om de talie înaltă, bine legat dar încă svelt, părând cam de cincizeci de ani. Privire sinceră, dreaptă, trăsături trădând fermitate de caracter, maniere simple şi cordiale.

— Numai o clipă, te rog, — mi-a spus, poftindu-mă în salonaş, după ce ne salutasem, strângându-ne mâna.

In biroul din fund, de unde apăruse stăpânul casei, zărisem un domn bătrân şi-mi ajunsese până la urechi o voce tremurată şi rugătoare.

Abia cercetasem pereţii, descoperind o „Ţigancă" de Octav Băncilă şi alte lucrări de artă, că domnul Kiriţescu trecu spre uşa de intrare, întovărăşit de un bătrânel care mergea greu, poticnindu-se, pe care îl încuraja cu voce prietenească, făgăduindu-i asistenţa.

— Frumoasă casă aveţi! — am spus eu sincer, când, călăuzit de gazdă, am trecut în biuroul din fund, — o încăpere de o formă curioasă, ca un cotlon, tapisată toată cu cărţi. O locuiţi de mult?

— De când am clădit-o, — a răspuns zâmbind domnul Kiriţescu, — din 1914. Şi odaia asta în care ne aflăm am zidit-o pe urmă, ca un adaos, pentrucă nu mai aveam unde pune cărţile. După cum vezi, pretutindeni am cărţi, reviste, hârtii, dosare... Numai eu mă descurc între ele, ştiind locul fiecăreia. Lucrez târziu sara, până la unu şi jumătate, două de noapte: — îmi ajung cinci ore de somn; — şi când mi se întâmplă să am nevoie de o carte ori o însemnare, mă duc cu ochii închişi şi pun mâna pe ea. Vezi şi colo, subt scară, un colţ cu hârţoage...

— Curând au să invadeze întreaga casă, — am spus eu, privind cu plăcere la bibliotecile frumos aranjate, cu cărţi legate artistic, cu volume rare, de preţ.

Profesie de credinţă

Constantin Kiriţescu s'a instalat într'un fotoliu mare de piele, — eu îmi alesesem loc pe-o canapeluţă scundă, — şi vocea lui joasă a început a curge nesilit, spovedind credinţe, idei şi fapte,

— Trebuie să spun, — a zis, — că de treizeci de ani de când sunt la ministerul Instrucţiunii, am avut într'una frica de a nu mă biurocratiza. Biurocratul e o maşină care vede lumea falsificată, într'un singur fel; funcţionarul vorbeşte uitându-se în registre — din obişnuinţă — fără a ridica ochii spre cel cu care discută. Eu am căutat întotdeauna să ţin conferinţe, să scriu, să atac, să polemizez, să rămân în legătură cu cercurile străine culturale şi cu cercurile dela noi, ca să mă împrospătez într'una. De teama asta a mecanizării funcţionarului care lucrează în biurou, eu am susţinut întotdeauna ca funcţionarii dela ministerul Instrucţiei să fie aleşi dintre profesori care vin din atmosfera şcolară, nu se mărginesc numai a fi conţopişti.

E un lucru de care mă mândresc: ţinându-mă veşnic în contact cu toate manifestările culturale nu m'am închistat, nu m'am automatizat, deşi am fost treizeci de ani funcţionar. Imi place muzica, sunt şi puţin muzicant, iubesc artele plastice, scriu. S'ar putea spune că am activat poate pe prea multe fronturi şi că poate dacă mă ocupam numai de una din aceste ramuri, în ştiinţă de pildă, aşi fi dat mai mult. Insă, mă pot mândri că orice-am făcut, literatură, istorie, administraţie, am avut un punct comun. o ideie care le-a închegat pe toate: preocuparea de ordin educativ, preocuparea de a înobila pe om, de a-l face mai bun.

„Putregaiul român"

— Intotdeauna, desigur, aţi avut preocupări de felul acesta, iscodesc eu.

— Da. De pe băncile şcolii mă interesau toate manifestările culturale, ideologice şi ştiinţifice. Citeam mult, discutam toate chestiunile la ordinea zilei cu colegii mei. Ba chiar, eram abia în clasa a V-a de liceu când mă lăudam că fac parte din mişcarea socialistă a timpului. Decât socialismul acela era mai mult o tendinţă spre mai bine, un elan tineresc spre un ideal fericit. Imi aduc aminte de lupta pe care o duceam noi câţiva ce ne legasem într'un soiu de societate, contra altui grup de feciori de bani gata din clasă. Intre noi era Morţun — proprietar de trei moşii — şi Bacalbaşa — proprietar de idei — cum glumeam noi. In grupa adversă numai nume ciocoeşti: Budişteanu etc... Dar ca o diferenţă fundamentală a acelei generaţii şi a celei de astăzi, noi ne sileam să răpunem pe adversari prin luptă dreaptă, pe teren intelectual: argumentaţie strânsă, dialectică, nu prin brutalitate şi bâtă.

Asta se petrecea la „Sfântul Sava", aici în Bucureşti.

Ciocoii — duşmanii noştri — scoseseră o revistă „Junimea română" iar noi, ca protest şi batjocură am arborat numaidecât titlul de revistă „Putregaiul român". Imi amintesc cu plăcere cum tipăream acea revistă în subsolul ministerului de Interne.

De pe vremea aceia m'am deprins cu lupta, cu militantismul, pregătindu-mă la lupta mai serioasă de mai târziu, când aveam să iau contact cu viaţa reală.

Naturaliştii

— Apoi v'aţi dedicat studiului ştiinţelor naturale ?

— Da, după cum se ştie. Domeniul acesta mă ademenea. Am studiat cu patimă în Universitate, apoi am activat pe acest tărâm, am lucrat cu Pop Bâznoşanu. Ceeace merită însă a fi relevat, e faptul că încă din Facultate am transplantat ştiinţele naturale la „naturalişti", contribuţie foarte importantă pentru ştiinţa faunei şi a florei, formând un mediu ştiinţific şi făcând contactul omului cu natura.

Această societate a naturaliştilor, formată încă din Universitate, a dat mai târziu roade, înfiinţând „excursia şcolară" programatică. In 19[illegible]0 a luat fiinţă excursia ca auxiliar al educaţiei şi a intrat în tradiţia şcoalelor ca un element educativ tot aşa de important ca şi altele.

Astfel, prin societatea naturaliştilor, creată de studenţi abia ieşiţi din Universitate, s'a organizat excursia, şi s'a făcut din ea un element normal al şcoalei.

Spiru Haret model de urmat

— Şi cum de aţi intrat apoi în administraţie ? — întreb, ca să înod din nou firul spovedaniilor.

— Da. Asta o datoresc marelui Spiru Haret, care mi-a fost călăuzitor şi pe care l-am considerat totdeauna ca model de urmat în viaţă.

După ce-am ieşit din Universitate, am fost cinci ani asistent şi şef de lucrări la Facultatea de Ştiinţe. Apoi am trecut în învăţământ. Iar în 1907 am intrat în Administraţie, chemat de Spiru Haret la postul de Inspector. N'aveam decât douăzeci şi opt de ani. eram foarte tânăr şi se vede că pe urma unor articole, pe care le scrisesem eu atrăsesem atenţia marelui Haret dându-i ideia să-mi încredinţeze un post aşa de important pentru puţina mea experienţă.

Imi aduc aminte că m'am prezentat în faţa Ministrului cu multă sfiiciune, mulţumindu-i cu buza tremurătoare.

„N'ai dece să-mi mulţămeşti — mi-a spus el, — nu te-am chemat la petrecere, te-am chemat la muncă. Şi — a adăogat —: sunt sigur că n'ai să mă faci să regret alegerea făcută".

„Tinereţea mea, — am răspuns eu,— n'are să mă ajute poate să duc la îndeplinire o funcţie de atât de mare importanţă".

„Tinereţea dumitale e o garanţie" — a încheiat maestrul meu.

De-atunci încolo, tot ce-am făcut, am căutat să semene acelui pe care îl admiram atât ca personalitate cât şi ca om. Mi-am propus chiar să-l iau de model, considerând că felul lui de-a activa şi-a se manifesta în viaţa socială e idealul de urmat. Şi această convingere şi influenţă s'a resimţit în toată activitatea mea. Spiru Haret era intransigent, grav, de-o probitate dusă la exces, aşa căutam să fiu şi eu: necruţător, sever, virtuos.

Modelul pe care l-am avut atâta timp în faţă, m'a influenţat covârşitor. Cum era profesorul aşa şi elevul:

In două rânduri, cât am lucrat cu Spiru Haret, mi-am dat demisia şi în două rânduri, maestrul a sacrificat legăturile diplomatice cu politicianii de vază ca să facă dreptate, dându-mi satisfacţie. La rândul meu, şi eu am făcut la fel, trecând peste considerente politice ca să ascult numai de spiritul de justiţie şi morală pe care îl învăţasem dela învăţătorul meu: Spiru Haret.

Libertate de gândire

— Felul meu liber de gândire şi de acţiune mi l-am păstrat o viaţă întreagă. Treizeci de ani de zile am fost incontinuu (cu excepţie doi ani în timpul ministrului Arion) în Administraţia Instrucţiunilor publice, subt diferiţi şefi politici. Am fost Inspector, Inspector general, Secretar general, am lucrat cu Duca, cu Borcea, cu Lupu, cu Negulescu şi Petrovici, cu Costăchescu, Gusti, Iorga.

Am fost atacat de mulţi, ce-i drept, totuşi am rămas la postul meu care niciodată n'a fost o sinecură. Am muncit cu râvnă, punându-mi toată energia şi cunoştinţele mele în serviciul Ministerului pe care îl serveam, căutând să lupt contra tuturor manifestaţiilor dăunătoare tineretului.

Faptul că îmi urmam calea mea dreaptă, fără să mă amestec în politică şi fără să intru în diferite cercuri ce-mi solicitau prezenţa mi-a format o independenţă şi excelente relaţii cu toţi şefii mei cu care am lucrat.

Aşa, pot aminti de incidentul cu repertoriul Teatrului Naţional. Se jucase pe scena Naţionalului „Amantul Anonim" a lui I. Minulescu, „Papagalii" de Râuleţ, „Fantoma celei care va veni" de Victor Eftimiu. Mai cu samă aceasta din urmă mă nemulţumise cu desăvârşire.

Găsind că repertoriul „Teatrului Naţional" trebuia reformat am protestat. Iar ca să tai răul din rădăcină, am interzis tuturor elevilor de liceu frecventarea teatrului Natural, asta a stârnit o adevărată campanie în presă, a fost scandal şi chestiunea a ajuns în discuţia Camerei. Şi aici, ca o dovadă de bunele mele relaţii cu miniştrii, e că Costăchescu, a luat asupra lui măsura luată de mine. „Eu i-am dat ordin lui Kiriţescu" — a spus. Lucru ce dovedeşte înainte de toate şi ce leal şi om de caracter e domnul Costăchescu.

Istoria Războiului

— V'aşi ruga să-mi spuneţi cum aţi scris „Istoria Războiului... am întrebat, văzând că domnul Kiriţescu tăcuse.

— Istoria Războiului?—a ridicat ochii spre mine cel întrebat. — Intotdeauna visasem să scriu o „Istorie a Istoriei", fiind mare amator mai cu samă a evenimentelor războinice. Le ştiam pe toate, cu date, amănunte. Oricine ar fi vrut o informaţie asupra vreunui război, putea să mă întrebe pe mine că era sigur că-i voiu da lămuririle dorite.

Ceiace m'a determinat, însă, să scriu „Istoria Războiului Mondial", a fost o stare specială psihologică, urmată de un proces mintal care mi-a poruncit aşi putea spune, să pun pe hârtie adevărul celor ce ştiam..

Eram în Bucureşti, în timpul ocupaţiei nemţeşti, fiind delegat să rămân la Minister. Aici, într'o bună zi, îndată după groaznica bătălie dela Argeş, care a determinat ocuparea Capitalei, am asistat la defilarea resturilor armatei, pe străzile Bucurestiului. Privelişte asta deprimantă, a unor oştiri în debandadă: cavalerişti pe jos, fără cai, soldaţi murdari şi rupţi, oprindu-se pe la case şi cerând de mâncare ori de bani, feţele acelea supte şi pământii, privirile îngrozite şi îndobitocite parcă, toate acelea mi-au făcut o impresie extraordinară. Pentru întâia oară m'am gândit cu groază la răspunderea pe care şi-o luaseră cei care trimeseseră pe aceşti oameni pe front, cu sentimentul că asist la prăbuşirea, după trei luni abia, a tot ceeace fusese înşelare şi minciună. M'am gândit atunci, pe când se petrecea în mine acea dramă sufletească, că e o datorie să căutăm explicaţia relelor şi să ieşim din minciuna în care ne-am legănat, să scoborîm din visele ce ni le făcusem în realitatea crudă.

Continuare în pag. 15-a.

Jérôme K. Jérôme

O partidă de biliard

Şi la biliard se 'ntâmplă caşi la celelalte jocuri. Incepătorii au întotdeauna noroc. Şi-ţi spun cu foarte multă seriozitate: „Cred că are să-mi placă jocul. Am şi început să mă pricep!"

●

Am un prieten, un vechi căpitan de vapor. E dintre acei oameni care fac o mutră încântată de câte ori cele trei bile se aşează una în dosul celeilalte, în linie dreaptă, chiar dacă-s foarte aproape de bandă. E sigur că 'n poziţia asta are să ciocnească prima bilă, lăsând bila roşie la loc bun, exact unde vrea s'o trimeată, ca să-şi rezerve lovitura viitoare.

Un tânăr Irlandez, cu numele Malooney, camarad de şcoală de-al lui Dick, îşi petrecea într'un rând vacanţa la noi. Se întâmplase să fie şi căpitanul. După-amiaza fiind ploioasă, căpitanul propuse să-i arate lui Malooney, ce fel trebue să se comporte un tânăr fără experienţă când vrea să izbutească să joace o partidă de biliard fără să se facă de râs.

Ii arătă cum trebue să ţie tacul şi să-şi razeme mâna stângă pe masă ca să aibă sprijin bun.

Malooney se arătă la început foarte recunoscător. Vreme de aproape o oră făcu sforţări eroice. Dar se vedea cât de colo că n'avea deloc aptitudini pentru biliard. Malooney e un vlăjgan voinic, de proporţii atletice, că părea că nu poate pricepe că un tac de biliard e una şi un maillet de croquet alta. De câte ori lovea bila mai jos, e trimetea fără greş subt vreo mobilă. Şi toată lumea trebuia să se puie pe căutat.

Ca să câştigăm din timp şi ca să cruţăm mobila, Dick şi cu mine am hotărît să ne aşezăm în axa de proiecţie probabilă a bilei, aşa fel ca s'o prindem din zbor, Dick stând mai la depărtare iar eu parând loviturile mai scurte. Lucru anevoios şi destul de primejdios. După ce Dick prinse de două ori mingea din zbor am hotărît că noi doi câştigasem partida şi-l luarăm pe Malooney în sufragerie.

După cină, cum nimeni nu-şi manifesta dorinţa să mai joace vreo partidă, căpitanul declară că oferă lui Malooney optzeci şi cinci de puncte avans — optzeci şi cinci de puncte la sută — aşa „în caraghios".

Mărturisesc că eu personal nu prea găsesc că are haz să joci biliard cu căpitanul. Jocul constă, cel puţin în ce mă priveşte pe mine, în a merge de jur împrejurul mesei dând înapoi partenerului bilele pe care le-a băgat în găuri, repetând într'una:

— Frumoasă lovitură, comandante! Frumoasă lovitură, comandante!

Când vine rândul meu să joc, deodată parcă nu m'ar mai interesa deloc partida. Asta n'ar fi nimic, dar nenorocul mă urmăreşte într'una aşa încât aparenţele sunt totdeauna împotriva mea.

Căpitanul e un om nepreţuit. Şi măcar că se vede bine că n'are rea voinţă, cu toate astea felul cum spune : N'ai noroc!" de câte ori greşesc o lovitură uşoară are darul să mă enerveze. Simt că m'aşi uşura mult dacă aş putea să-i arunc bilele în cap, să răstorn biliardul şi să-l zvârl pe fereastră tocmai în mijlocul grădinii.

E drept poate că sânt cam ţâfnos din fire, dar felul cum îşi dă instrumentul cu cretă are ceva provocător. Caşicum creta noastră n'ar fi destul de bună pentru dânsul, căpitanul îşi poartă totdeauna în buzunarul jiletcei, creta „lui". După ce-a dat cu cretă tacul, îl mângâie cu dragoste între degetul cel mare şi arătător după care loveşte cu el de trei ori pe marginea biliardului. Nu mai sfârşeşte. Totdeauna îmi vine să-i spun: „Hai odată mai repede! Lasă maimuţărelile!"

Căpitanul deschise partida c'o lovitură greşită. Malooney apucă la rândul lui tacul, respiră adânc, luându-şi avânt şi lovi. Făcu zece puncte trimiţând toate trei bilele în aceiaşi gaură. Ba carambolajul fu dublu; numai că, ne-am grăbit noi să-i lămurim, a doua oară nu se mai ţine.

— Nu-i rău pentru început! — spuse căpitanul.

Se vedea cât de colo că Malooney e grozav de încântat de dânsul. Inainte de-a juca mai departe îşi scoase surtucul.

La a doua lovitură, bila lui Malooney greşi bila roşie c'un lat de palmă; dar după ce se lovi pe rând de cele patru bande se 'ntâmplă s'o întâlnească iarăşi şi norocul aranjă aşa încât să mai aibe destulă forţă s'o trimeată într'o gaură.

— Nouăzeci şi nouă la zero! — strigă Dick care număra punctele. Dacă am schimba partida pe o sută cincizeci de puncte, comandante?

— Pre legea mea, — spuse căpitanul, — aşi vrea să pot juca măcar odată înainte de sfârşitul partidei. Să fie pe o sută cincizeci de puncte dacă domnul Malooney n'are nimic împotrivă.

— Să fie după cum doriţi, — spuse Malooney, astfel consultat.

Şi-şi urmă seria. Făcu la şir încă douăzeci şi trei de puncte până când bila îi rămase în echilibru deasupra unei găuri din mijloc, pe când bila roşie se oprea în „carré".

— Zero la o sută opt! — strigă Dick cu aţâţare.

— Când am să am chef să aflu punctele, am să te înştiinţez, — se întoarse spre el căpitanul.

— Vă cer iertare — zise Dick.

— Şi nu pot suferi zgomotul când joc, — mai adaogă el.

Dădu tacul cu cretă; era aşa de nemulţumit încât se servi de-a noastră. Apoi, luând o hotărîre grabnică, îşi trimise bila să moară subt bandă la cincisprezece centimetri de careu, pregătind astfel, poate anume, o lovitură dificilă adversarului său.

— Ce-i de făcut? — întrebă cu voce tare Malooney.

— Nu ştiu, — răspunse căpitanul, în mijlocul tăcerii care se făcuse. — Sânt curios să văd şi eu lovitura.

Din cauză că bila rămăsese foarte aproape de bandă, Malooney nu putea întrebuinţa toată forţa. Se mărgini de data asta să trimită bila căpitanului în gaură, lăsându-şi bila lui lipită de-a binelea de bandă, la zece centimetri de cea roşie.

Căpitanul slobozi o vorbă care aparţinea probabil vocabularului marinăresc, jucă şi greşi lovitura.

Malooney se aşeză din nou în poziţie de luptă. A treia oară se repezi asupra nenorocitelor de bile, care, probabil, apucate de panică, începură a fugi dinaintea lui, ciocnindu-se, lovindu-se de bandă, revenind asupra jucătorului, ciocnindu-se din nou ca chioarele fără nici o socoteală şi nici un Dumnezeu.

După cât se vedea, mai ales pe bila roşie părea c'o înspăimântase loviturile lui Malooney. Işi pierduse de tot capul. Şi aşa, de obiceiu, bila noastră roşie e cam proastă; e stăpânită de un singur gând: să se pitească subt vreo bandă şi să lase pe celelalte două să facă toată treaba. Dar cu Malooney, îşi dădu numaidecât seamă, că n'are să aibă nicăieri linişte, cât timp are să stea pe masă. Ii mai rămăsese o singură scăpare: să ajungă la o gaură unde să se ascundă.

S'ar putea să greşesc şi simţurile mele să fi fost înşelate de gălăgie, şi de repeziciunea şi puterea loviturilor, dar atunci aveam senzaţia foarte precisă că bila roşie nici n'aştepta să fie lovită ca s'o ia la goană. Când vedea bila lui Malooney repezindu-se la dânsa, cu şaizeci de chilometri pe oră, fugea din răsputeri spre cea dintâi gaură ce-i eşea în cale. Ca o desperată se rostogolea peste tot căutânduşi un colţişor şi nu se mai gândea la altceva decât să scape de urmărire. Dacă în tulburarea ei ajungea fără veste la marginea unei găuri, se oprea, se 'ntorcea în loc şi se îndrepta târâş lăsându-se cu mulţumire să cadă înăuntru. Alte ori o cuprindea o spaimă aşa de teribilă încât sărea peste marginea biliardului căutându-şi adăpost după dulap ori subt canapea. Până la urma urmei îţi făcea şi milă.

Căpitanul făcuse treizeci şi opt de puncte, câştigate cinstit şi Malooney ajunsese numai la optzeci şi patru când în sfârşit păru că sunase şi ceasul căpitanului.

In acel moment, dat fiind poziţia respectivă a celor trei bile, cred că aş fi fost şi eu în stare să fac punctul.

— Şaizeci şi două la o sută două zeci şi opt! — strigă Dick. — E rândul dumitale să joci, căpitane.

Toată lumea se apropie. Copiii îşi lăsară jocul ca să vadă jucând pe căpitan. Chipurile lor fragede, strălucind de curiozitate, priveau obrazul bronzat al veteranului. Căpitanul, nepăsător la farmecul acelei clipe, aţintea cu încăpăţânare tacul, ca şi cum s'ar fi temut să nu i-l fi vrăjit Malooney.

Am prins clipa nimerită ca să spun cu jumătate de voce:

— Malooney, să fii atent la lovitura asta.

Nu-i deajuns să priveşti cum joacă căpitanul: cearcă să pricepi dece joacă aşa. Orice zăpăcit, cu puţină practică, poate ajunge să atingă bila ochită. Dar dece atingi bila? Şi ce urmează după aceia? Iată ce-i interesant de aflat. Vreau să spun că...

— Tăcere! — zise Dick.

Căpitanul îşi mişcă braţul drept îndărăt, apoi împinse uşurel.

— Frumoasă lovitură! — spun eu la urechea lui Malooney. — Cearcă să...

Trebue să lămuresc aici, că desigur căpitanul trebue să fi fost în acea clipă aşa de plin de vorbele grele pe care se silise să le ţie într'însul încât era explicabil să nu fie tocmai stăpân pe sine. Intr'un cuvânt, bila lui se rostogoli încet spre cea roşie... şi trecu pe lângă dânsa. Dick avu nesocotinţa să strige în gura mare că abia ai fi putut strecura o foiţă de hârtie între cele două bile. Sânt anumite momente când o asemenea constatare are un răsunet plăcut asupra moralului jucătorului; alte ori însă are darul să-l întărîte şi mai rău.

Bila căpitanului îşi urmă drumul înainte şi trecu, fără s'o atingă, pe lângă cealaltă bilă albă (ar fi început între ele o coală întreagă de hârtie pusă de-a latul) şi căzu c'un zgomot înăbuşit în gaura din stânga din colţul celălalt al biliardului.

Malooney aplecându-se la urechea mea, îmi şopti, crezând că vorbeşte încet:

— Oare dece joacă aşa căpitanul?

Dar suflul lui Malooney are vibraţii neobişnuit de sonore. Aşa că abea am avut timp, eu cu Dick, să scoatem copiii afară. Bineînţeles că Veronica izbuti să se împiedice de nu ştiu ce (Veronica ar găsi ceva de care să se împiedice şi 'n deşertul Saharei) aşa că peste câteva zile trecând prin faţa odăii copiilor am auzit un limbaj şi nişte expresii care mi-au făcut părul pe cap măciucă.

După plecarea copiilor, căpitanul ne mai fiind silit să-şi irosească toate puterile ca să se stăpânească îşi recăpătă puţin sânge rece şi făcu o serie, numărând o sută patruzeci şi nouă de puncte şi ajungându-l pe Malooney.

Malooney se sculă. Căpitanul lăsase bilele în nişte poziţii care ar fi descurajat pe orice jucător. Desigur că oricărui alt jucător căpitanul i-ar fi arătat acea bunăvoinţă care scoate din sărite pe oricine. Oricărui altul, afară de Malooney i-ar fi spus numaidecât: „Mă tem că bilele nu ţin cu dumneata în sara asta", sau „domnule, îmi pare rău că nu-ţi pot lăsa ceva mai bun". Dar în sara aceia căpitanul n'avea chef de glumă. Amândoi jucătorii ajunseseră la o sută patruzeci şi nouă de puncte. Cel dintâi care avea să facă un punct câştiga.

— Dar nu mai face Malooney punctul cât lumea! — zise Dick.

— Ba, — spuse căpitanul c'un oftat, — nu văd cum l-ar putea greşi, doar să luăm bilele şi să stingem lumina.

Bila căpitanului era aproape de a lui Malooney. Malooney ochi bila roşie, o lovi şi-o trimise într'o gaură. Sau ca să spunem mai exact, o sperie aşa de tare încât căzu ea singură de frică; după care bila lui Malooney rămânând singură stăpână pe toată masa, execută un strălucit solo isprăvinduşi goana în geamul ferestrei care se sparse în mii de ţăndări.

Asta era ce numesc avocaţii în termeni de tribunal „o afacere interesantă". Punctul era valabil? Punctul era nul?

Malooney pretindea că deoarece trimisese bila roşie în gaură înainte ca bila lui să fi părăsit biliardul, punctul era bun şi prin urmare câştigase. Dick era de părere contrarie: că o bilă care-şi sfârşeşte cursa într'un strat cu flori nu se poate socoti că a făcut un punct valabil. Căpitanul însă, refuză cu încăpăţinare să-şi dea părerea. Se mărgini să declare că de patruzeci şi mai bine de ani de când juca biliard aşa ceva era un caz cu totul nou pentru el. Cât despre mine, am mulţumit în gând lui Dumnezeu că partida se sfârşise fără să se aleagă nimeni cu capul spart.

In româneşte de T. S.

Aşteptare

Trec amintiri pe suflet fulgurând
Şi cârduri, cârduri, au trecut cocoară,
Vorbind de tine'n fiecare sară;
Şi frunze trec, la geamuri fluturând.

Amurgul, ca surâsul tău de blând,
Când pe fereastră'n casă se strecoară,
Deşteaptă amintiri de-odinioară
Şi stând în jilţ, te'mbrăţişez în gând.

Şi toamna trece'n fiecare zi;
Când aurul din pomi s'o veşteji
Şi vor veni apusuri cenuşii,

Vor povesti ulucile de tine
Şi'nfrigurat, te-oi aştepta să vii,
Să stai la gura sobii lângă mine.

MIHAI STURDZA

M'aşteaptă Gicuşor!...

Nu ştiu cum o chiamă. Era vecina noastră. Ne fusese prezentată „madam Gicuşor". De fapt, Gicuşor se numea bărbatul doamnei, dar, — odată luată porecla în renume, — pentru noi dânsa era Madam Gicuşor. O femee tare de treabă, gata să sară în ajutorul oricui şi foarte grijulie pentru casa şi — mai ales — soţul ei. Avea un singur defect: venea în vizită la ore nepotrivite, adică exact după masă, când eu obişnuesc un tradiţional pui de somn.

Acum, când sosise înzorzonată cu diferite pene la pălărie şi desemne de flori şi de îngeri pe rochia-i în volane, era o după amiază călduţă de vară. Fulgi de păpădie vagabondau leneş, prin aer. Mă pregăteam tocmai să mă întind pe dormeuză, să-mi fac tihnit siesta, cetind o carte literară. Dar... dac'a venit madam Gicuşor!... Trecurăm în chioşc şi nevastă-mea, atentă la vizitele prietenelor sale, ne servi cafele. De aci începu discuţia. Adică nu discuţia propriu zisă, pentrucă madam Gicuşor avea bunul obicei să vorbescă numai dânsa. N'o făcea dintr'un spirit dictatorial, Doamne fereşte, dar avea ceiace se chiamă mâncărime pe limbă. Când începea, nu mai contenea. Dar, totdeauna aducea ceva nou, — adică cele mai noi ştiri de prin familiile învecinate,— în căsnicia noastră. Şi totdeauna era grăbită. Mai ales grăbită. Incepu cam aşa:

— Nu, nu pot să stau, madam Andronescu. Nici un minut. Trecui doar aşa în treacăt. M'aşteaptă Gicuşor şi, nu ştii cum sânt bărbaţii? Dacă nu eşti acasă atunci când vor dumnealor, ţi-aprinzi pae'n cap cu ei!...

— Ei... o clipă, două, tot ne vei face plăcerea să stai. Domnul Gicuşor nu se va supăra pentru atâta lucru...

Ea consimţi, se aşeză şi sorbind din cafea cu multă plăcere, o complimentă pe nevastă-mea:

— Bună cafea faci mata, madam Andronescu... O plăcere... Nu ca la madam Axinte care, de zgârcită ce e, când îi vii în vizită, nici nu pune zahăr la cafea. Dar parcă nici cafea nu pune, ia... acolo, nişte orzişor fără gust, de parc'ai bea lături! Tare sgârcită Axintoaia! Din cauza ei s'a prăpădit şi bărbat-su dintâi, da, da... Il hrănea numai cu zeamă de cartofi şi cu varză murată. Dar i-a rămas şi avere după urma lui... Eu, mă ştii că nu-mi place să vorbesc de rău pe nimeni, dar Axintoaia prea le face cu moţ. Nu mai spui de băcanul din colţ, că l-a dus cu şoseli şi cu momeli, de i-a tocat omului trei sferturi din avere; nici de pensionarul cela dela Culte, Boteanu... Nu-mi place să critic pe nimeni, dar se poate ca o femee la vârsta ei de peste 50 de ani împliniţi, să se 'ncurce c'un sublocotenent dela roşiori? Văntreb eu, se face una ca asta, ca să se dea în spectacol cu el şi să primească scrisori de dragoste şi buchete, ea, cucoană în etate, dela un copilandru de sublocotenent? Şi nici măcar nu-i de la Aviaţie; e dela roşiori, că ăia dela Aviaţie primesc o soldă suplimentară, ştiţi, pentru zborurile de antrenament...

Eu căscam plictisit, deoarece povestea mi se părea interminabilă şi apoi, nici nu mă interesa să ştiu ce-i cu sublocotenentul dela roşiori...

Nevastă-mea, socotind că i s'o fi uscat limba 'n gură prietenei sale, de atâta vorbărie, aduse dulceaţă.

— Nu, nu iau, — făcu dânsa, că sânt tare grăbită... M'aşteaptă Gicuşor şi bărbaţii... deh!...

Luă totuşi şi mută discuţia pe alt teren.

— Dac'aş fi eu una d'alea care-i place să vorbească, ehei, dragă madam Andronescu... câte ştiu eu numai din strada asta... apoi n'aşi mai termina o săptămână!...

Ameninţare aceasta începu să mă îngrijoreze. Te pomeneşti că madam Gicuşor o face! Dar nu, ea reveni:

—Limba boului e lungă, dar... deh! Ce să vă spun de Andreeeasca, că-i pune coarne de-un metru bărbatului? Asta o ştie toată lumea. Ceiace nu se ştie însă, este că eu l-am văzut pe Păltinescu, perceptoru, sărind pe fereastră la dumneaei în odae. Pe onoarea mea, cum te văd şi mă vezi!

— Păltinescu? — mă mirai eu. — E om însurat şi cu copii...

— Ei şi dacă-i însurat, parcă nu mai calcă p'alături? Ah, cine-mi sunteţi d-vs. bărbaţii! Lasă, dom'le Andronescu, nu mai trage spuza pe turta 'mneatale, că nici mătăluţă nu-mi prea eşti uşă de biserică... Tac, pentru că eşti de faţă, dar deh!...

Mă ameninţă cu degetul, de parc'aşi fi fost răul răilor şi începu să ne informeze, — mai abitir decât jurnalul vorbit dela Radio, — despre Arghirescu, vecinul meu de peste drum.

— Un îngâmfat de n'are pereche, iar nevastă-sa, ce să vă spun, dac'ai şterge-o pe obraji c'un burete, de tot sulimanul, ar rămâne o ~omâie scofâlcită, bună de dus la muzeu! O scovergă, madam Andronescu, n'are nici măcar siluetă!... Şi picioarele ei, — să nu vezi aşa ceva. Două burlane. Unde mai pui c'am auzit că pe bărbat-so, l-au dat în judecată pentru delapidare. Pe onoarea mea, opt sute şi ceva de mii de lei! Păi altfel cu ce şi-ar ţine dumnealor două servitoare, dacă dumnealui n'ar fi sustras bani publici? Cu ce? Că familia Dumneaei — să nu mai vorbim! — numai parlagii şi simigii... Cât despre dumnealui, m'am informat eu precis, dela sursă şi... v'o spun în secret, să rămâe numai între noi... ştiţi, că mie nu-mi place să vorbesc de rău pe nimeni... dar ce-i adevărat, e adevărat!

— ?!?

— In tinereţe a fost jucător de biliard şi trişa la cărţi!

— Nu mai spune, madam Gicuşor...

— Pe onoarea mea, când vă spui eu... In plus de asta, n'ar trebui să ştie nasu sus Dumneaei, pentru că are o soră care... pardon, e bulevardieră!! Nu critic pe nimeni, dar adevărul ese la suprafaţă ca untdelemnul deasupra apei... Duceţi-vă pe bulevard şi-o s'o vedeţi cum ademeneşte minorii... Şi mai spune că-i de familie...

Doamna Gicuşor îşi aprinse o ţigare, mâniată. Pufăind şi dând fumul pe nări, aflarăm dela dânsa că Doamna Bonachidis a fost în tinereţea ei o poamă bună; că domnul Gheorghiţă dela etajul I suferă de epilepsie şi are crize de somnambulism; că domnişoara Lori, dactilografa, primeşte vizite nocturne, între care şi pe cea a şefului ei, ceiace nu-i moral de loc, ba, mai mult, doamna Gicuşor a văzut-o pupându-se în Cişmigiu c'un tânăr pudrat... In ce priveşte pe domnul Grozea, să nu mai vorbin de el! Pictează nişte tablouri oribile şi vine totdeauna beat acasă...

Pe mine unul, mă apucaseră crâncene dureri de cap. N'ar fi fost deloc politicos din parte-mi, să reiau lectura volumului, întreruptă la sosirea doamnei Gicuşor. Nevastă-mea nu mi-ar fi ertat-o niciodată. Deaceia, îndurai martiriul mai departe, în credinţa că, odată şi odată, supliciul meu va lua sfârşit. Par'că m'ar fi înţeles din ochi, nevastă-mea o grăbi puţin pe vizitatoare:

— Ce repede trece vremea... Iată, s'a făcut cinci şi jumătate...

— Apropo de vreme, — zise madam Gicuşor. — Ştiţi că Niculescu e la Institutul Meteorologic. Ei bine, s'a îmbolnăvit subit nevastă-sa. Ştiţi ce are? Rău de mare, o boală franţuzească, maldămer!... I-am spus eu astăvară să nu se ducă la Constanţa!... Dar, cu cin'să te'nţelegi? Dumneaei credea că-i joacă. Plajă, soare, nisip, ehei... pentru astea trebue să ai constituţie robustă, nu ca ea: o sufli, cade jos. Eu i-am spus: — Du-te, dragă, la munte... Ea, nu: — Plec la mare... Poftim, acum, nu c'o critic, dar e ofticoasă! Ca mâne se prăpădeşte şi-i rămâne lui bărbat-so casele de pe str. Miriştei... Au unii bărbaţi noroc, ca chiorii!... Când l-a luat, n'avea nici pingele la pantofi şi acum, dac'o muri ea, săracuţa, să-l vezi pe Niculescu. Trai, neneaco, cu banii babachii!... Numa'n chefuri o s'o ţie, că la d'al'dastea e foarte tare dumnealui! De slujbă nu se ţine, dar de băuturică... ce să zic... e totdeauna 'n frunte!...

Aşi fi dorit să-i spun nevestii mele să-mi aducă nişte pastile din dulap, pentrucă urechile începuseră să-mi vâjie îngrozitor. Mă mai gândeam, c'ar fi bine s'o sfătuesc pe madam Gicuşor să aştearnă aceste lucruri pe hârtie, sub formă de memorii. Ar fi o lectură admirabilă pentru amatorii de senzaţional, pentrucă nici nota picantă nu lipsea. Dar, Doamne, cum s'o fac?...

Lângă mine, era volumul, a cărui lectură o întrerupsesem. Il luai precaut şi-l răsfoii, distrat. Doamna Gicuşor, amatoare de literatură, prinse gestul meu şi mă întrebă:

— Ce citiţi? Şerloc Holmes?

— Nu, — îi arătai eu volumul. — O nuvelă admirabilă de Maupassant.

— E cu amor? — întrebă dânsa.

— Nu, — spusei, — e o poveste cu un om tare grăbit...

— Aaa, — spuse dânsa cu desinteres, — credeam că e cu o crimă pasională. Eu, în literatură, nu citesc decât cărţi în care se vorbeşte de dragoste şi de crimă. Asta a fost pasiunea mea. Mi-aduc aminte, când eram la pension...

N'am mai înregistrat nimic din aducerile aminte ale doamnei Gicuşor. Se făcuse noapte deabinelea şi cronica vorbită a mahalalei continua necruţătoare, înfigându-mi ghimpi în creer. Nevastă-mea aduse în chioşc o lampă din bucătărie; era, — după toate socotelile, — ora mesei. Mă îngrozeam la gândul: nu cumva, nevastă-mea o va opri şi la masă?... Dar, nu. Ziserăm amândoi, într'un glas:

— Te aşteaptă domnul Gicuşor...

Speram că acesta era argumentul decisiv care-o va face să-şi termine pledoaria. Răspunsul veni, răutăcios:

— Şi mai dă-l dracului, s'aştepte! O viaţă'ntreagă mi-a mâncat zilele prin cabareturi. Cum ia leafa, Gicuşor în loc să vie acasă cu ea, ce credeţi că face? Se duce la Miş-Maş. Are el „beghen" de balerine. Şi până nu şi-o toacă acolo, nu se lasă! Şampanie, flori la dame, mă rog, dumnealui face pe cavalerul. Cavaler gândac! Cu ce, mă rog? Din leafa lui de 7.800 pe lună?! Păi, dacă n'ar fi fost zestrea mea, cu ce-şi făcea dumnealui mendrele? Aaa,

(Continuare în pag. 12-a)

Mărturisire

Aşi vrea să pot descătuşa din mine,
Ca'n ploaia primăverii, un torent;
Să-l simt din suflet năvălind spre viaţă,
Inăbuşind în râsu-i clar suspine
Şi'n urma lui, în sufletu-mi absent,
Să se deschidă zări de dimineaţă...

Aşi vrea pe stepa pustiirii mele
Să-mi fie inima galop turbat
De cal sirep cu şeaua încărcată,
Gonind, fugar, spre zările de stele
Cu creanga 'mbelşugată de păcat
A unui trup răscolitor de fată...

Aşi vrea prin codrii nopţilor de vară
Să-mi fie sufletul haiduc pletos
Cu ochi de noapte şi surâs sălbatec;
Să plece chiuind pe drum de seară,
Călcând poteci de inimi, nemilos
Şi să colinde beznele, lunatec...

Cu inima şi sufletul plecate
Pe căi de gând pribeag, aşi vrea să strâng
Comori de aur şi lumină rece
In trupul gol de'nlăcrămări secate
Şi 'ntr'un amurg târziu, stingher să plâng
Şi să adorm sub timpul care trece...

M. MUGUR

Ce păcat
pentru un ciorap frumos!

Un ochi fugit i-a stricat tot ciorapul; din cauza unui spălat greşit. Puteţi conserva toată soliditatea, mlădierea şi elasticitatea mătăsurilor cu condiţia de a le spăla exclusiv cu

LUX se dizolvă şi în apă rece

nu zic... Ai o amantă la mahala... Poftim fie. Una. Dar nu șase! Gicușor al meu are șase! Păi nu vă gândiți? 'Șase femei, șase toalete, șase plimbări cu mașina la Șosea... Păi?...

Devenisem absent. Citeam, dar literele îmi zburau pe dinaintea ochilor. Auzeam ca prin vis:

— Păcat că trebue să plec, că m'așteaptă Gicușor. Altfel ți-aș fi spus ce-a zis Ioneasca despre Popeasca, atunci când Alexandreasca a fost la bal cu rochia împrumutată... Dar, nu știi cum sânt bărbații? Dacă nu ești acasă atunci când vor dumnealor ți-aprinzi pae în cap cu ei... Mă ertați că plec, m'așteaptă Gicușor...

Cerui nevestei mele să-mi pună comprese la inimă. Sufăr, câteodată, de inimă...

— Nu mănânci?...

— Nu. Am palpitații. Dă-mi, te rog, valeriană...

Peste cinci minute, madam Gicușor reveni. Cu jale mare, cu lacrimi în ochi și cu amenințări. Bruftui:

— Ah, bărbații!... și-o podidiră lacrimile.

O liniștirăm, pe cât ne sta în putință.

— Șezi, madam Gicușor. De ce plângi? De ce aceste supărări?

— Cum să nu plâng?... — lăcrimă ea. Gicușor, mizerabilul, m'a lăsat. Și-a strâns bagajele și-a șters-o... Cică nu-mi văd de casă...

Păcat c'a lăsat-o... Era o femee tare de treabă și — orice-ar spune gurile rele — madam Gicușor își vedea de casă...

IULIU LAZAR

Strigături la joc

Hu-iu-iu și iu mă cheamă;
Epurașu-i bun de zamă,
Epuroaica de friptură,
Fata de pupat în gură.

●

Zis-am verde grâu mărunt,
Sus picioare de pământ.
Bate-o, bate-o la podeală
Să răsae foc și pară.
Să ardă podelele,
Să se frigă fetele.

●

Nu juca fată rusește,
Că făina se gătește.
Lasă-mă, bade, să joc,
Că mai am un tăbâltoc.

●

Cel din frunte
Cât un munte;
Cel din coadă
Rău o'noadă.

●

Nu mă călca pe opinci
Că te fac să le mănânci;
Nu mă călca pe obiele,
Că-s a tatei, nu-s a mele.

●

Iu-hu-hu că și eu joc,
Și-s de mare cât un snop.
Iu-hu-hu că și eu sai
Și-s de mare cât un scai.

Culese de
PROFIRA C. GROHOLSCHI
(jud. Neamț)

Frații Anghel

Cel din urmă care a plecat a fost Paul, medicul, omul de știință... L-am cunoscut în împrejurări ciudate. Venise dela Berlin d. Găvănescu, profesor de Filosofie, înconjurat de toată gloria învățăturii. Elevă în clasa a cincea de liceu, făcusem, însă, în acelaș timp și cinci ani la Institutul Pedagogic de fete din Iași, Aceasta îmi dădea dreptul, după ce voiu fi urmat, ca audientă, doi ani la cursul d-lui Găvănescu, să mă pot prezenta la concursul pentru catedra de filosofie, înainte de a fi trecut bacalaureatul.

De cum am ascultat prima lecție a profesorului Găvănescu, am simțit nevoia absolută de a studia serios și în amănunt anatomia, fiziologia umană și histologia sistemului nervos. M'am înscris la sala de disecție. Prosector era, pe acea vreme, Paul Anghel. Eram ridicol de tânără și apoi fiind măruntă și slabă, cu părul scurt în cârlionți, după un tifos ce-mi luase cozile și tot părul de pe cap, păream încă și mai tânără. Nu văzusem nici odată un cadavru. Asistasem doar la desgroparea unor morți, după șapte ani dela moarte; la biserica Sfântul Ion din Bacău, care era peste drum de casa noastră. Rămăsese o grămăgioară de oase, dar ceeace mă înfiorase printre cei desgropați, era părul unei fete, un păr castaniu amestecat cu o coroniță de flori artificiale mucede... Amintirea aceasta mă turburase adesea și am păstrat-o foarte credincios până azi.

Dar a înfrunta o sală de disecție, cu o experiență atât de puțină, era o absurditate, o nebunie. Tremuram din tot trupul când m'a chemat Paul Anghel lângă cadavrul unde urma să lucrez, dimpreună cu un preot din Huși, care ținea cu orice preț să facă medicina și un tânăr doctorand, puțin ciupit de vărsat, pe care-l chema Dragoș. Cadavrul era un bărbat în puterea vârstei, zăcând pe masă ca un stejar răsturnat de furtună, cu părul și mustața castanie, vestejite parcă de suflarea morții. Nu îndrăzneam să-mi ridic privirea spre fața lui. Mă simțeam vinovată, grozav de vinovată față de el. Priveam fix bisturiul lui Paul Anghel și căutam să prind cuvintele din expunerea lui. Dar mă strângea de gât mirosul putred, rânced, care plutea în camera de disecție, prezenta mai mult bănuită a atâtor alte cadavre, dintre care unele, la care trăsesem cu coada ochiului, erau verzui, intrate în putreziciune. Ochii mi se împăinjeneau, capul îmi vuia și urechile îmi trozneau... M-au scos afară la aer, în lumina soarelui, care mi se păru insuportabil de strălucitoare.

Mirosul acela nu m'a mai părăsit. De câte ori îl întâlneam pe Paul Anghel, scund, cu nasul ridicat în sus, cu toată vioiciunea ochilor și cuvântul lui bun, mă cutremuram, căci revedeam grozăvia sălii de disecție din strada Muzelor, dela Iași și mai ales simțeam mirosul acela al morții, unic și neuitat, care mă strângea de gât...

Pe Costică Anghel l-am cunoscut mai târziu în casa lui Dionisie Many. Era pe atunci un băiat frumos, singurul frumos dintre ei toți, boer în înfățișare și apucături ca ei toți, cu o privire fină, sclipind de malițiozitate, gata de tachinărie ușoară și spirituală. Zâmbetu-i bun trăda duioșia ascunsă după glumele și ironiile sale vioae. A fost una dintre inteligențele cele mai sclipitoare pe care le-am întâlnit. Agerime, spirit critic, prindea iute și exprima fulgerător, formare de jurist la care vorba lovea precis, iată daruri intelectuale care au făcut din el unul din ziariștii cei mai calificați, la „Adevărul" și „Dimineața", unde au fost în totdeauna atâtea strălucite condee.

Inima lui însă n'a cunoscut-o decât cel care l-a văzut în sală, la concertele fiicelor sale, cele trei artiste care sosesc din când în când și pe la noi, ca niște păsări călătoare.

Ultima dată l-am văzut înainte de a publica în revista d-lui Gigurtu „Libertatea Economică", amintirile din viața sa dela Iași. Venise la mine să-mi citească acele pagini, dovedind un talent, o rafinare, o putere de expresie și-o disciplină superioară în scrisul său, pe care nimeni nu o bănuise încă, nici chiar el. A fost ultima și cea mai strălucită văpaie a acestui foc acoperit ce era personalitatea discretă și atât de bogată sufletește a acestui al doilea vlăstar al unei vițe de soi.

Mitif, care a dat cel dintâi semnalul de plecare, a fost, fără îndoială, un talent de proporții mult mai mari decât s'a manifestat și — mai ales — decât a fost apreciat.

Viața și moartea nu i-au servit numai ca motive de inspirație, căci cu destinul său s'a luptat fără de răgaz, sub impulsul clocotului interior, și năzuințelor despotice, către viață, către durere. Il simțeam frământându-se, zbătându-se, exaltându-se, sub forma stăpânită și sumbră a versului din poemele sale, după cum îl simțeam, în casa lui Beldiceanu, clocotind, aprig și neîmpăcat sub înfățișarea sa de băiat urât, dar seducător, prin chiar grăuntele de perversiune al unui infern sufletesc, în care recea atmosferă de blestem străbătea uneori focul ascuns și nestins al inimii veșnic neliniștite.

Atrăgea și respingea în acelaș timp cu firea ca și cu chipul și inspirația sa. Inlănțuit de cerințele poruncitoare ale deprinderilor, vițiilor și meschinăriilor din viața de toate zilele, era chinuit de setea neostoiată de a se ridica deasupra realității care-l condamna să trăiască între imbecili, mediocri, răi și lași. Experiența dragostei nu se putea să nu fie o decepție nemărginită pentru acest însetat de viață cu putere nemărginită. Pentru a se elibera și a evada din el, din lumea abjectă și urâtă cu furie și dispreț, nu-i rămânea alt nimic decât moartea...

Și astfel au călătorit, prin viață spre moarte, cei trei frați, copiii minunați din parcul „amintirilor" lui D. Anghel, lăsând după ei o dâră de pulbere argintie în mintea celor ce vor pleca mai curând sau mai târziu, pe aceiași cale, luând cu ei în beznă și acest ultim licărit.

...Un salut, o amintire și apoi lacomul val al vieții se închide pentru totdeauna peste cei dispăruți sub el.

IZABELA SADOVEANU

Honoriu Crețulescu — Horă

O femee, președintă a Societății scriitorilor

Aceasta s'a petrecut în Suedia, unde Mariska Stiernstedt a prezidat șase

MARISKA STIERNSTEDT

ani Societatea scriitorilor cu autoritate și succes, creând astfel un frumos precedent feminist. Infățișarea ei de femee măruntă și brună este foarte departe de tipul obișnuit al Suedezei. Lucrul se explică prin faptul că e născută în Lituania, numai prin căsătoria sa cu baronul Norstrom, scriitor social, fiind cetățeancă suedeză.

Ea este scoborîtoare din familia d-nei Hanska „Străina" lui Honoré de Balzac.

„Societatea scriitorilor" este foarte importantă în Suedia, unde scriitorii se bucură de multă considerație. Pe lângă premiul Nobel, care-și are comitet deosebit, sunt multe alte societăți care dau premii și burse. Unul din acestea, în valoare de 10.000 coroane, se distribuie la fiecare șase luni. Deși aleasă în unanimitate, d-na Stiernstedt a fost cea dintâi președintă la Societatea Scriitorilor și alegerea sa n'a provocat „revoluție". De altfel, chestiunea drepturilor femeilor este rezolvată în Suedia.

Primul roman l-a scris la 18 ani; în prezent este la al 20-lea. Romanul său celebru este „Ullabella", tradus și în limba franceză. De astfel și prima academiciană a fost tot în Suedia, Selma Lagerlöf, ilustra romancieră.

Peter Neagoe

De câteva zile se află printre noi — după ce-a lipsit două duzini de ani — un mult talentat confrate, venit de peste Ocean. Feciorul notarului din Odorheiul secuesc, astăzi scriitorul american Peter Neagoe, pe care francezii au început să-l traducă şi să-l laude, este un admirabil exemplar de voinţă, de dârzenie ardelenească. Dacă rămânea la Bucureşti, se moleşea, ca atâţi alţi transilvăneni, se topea sub cerul leneş şi fermecător al câmpiei Dunării, unde viaţa e dulce ca un amurg levantin, unde ispitele şi posibilităţile de îmbogăţire sau de renunţare sânt egale, unde toate sânt uşoare, unde nobila sforţare şi munca sunt balast inutil, unde băiatul de ţăran ardelean vrea să sară şapte generaţii, s'ajungă domn cu cămaşă de mătasă şi să danţeze la Colonade, cu nepoata lui Kir Mavrulis, sau cu fata lui Garabet Catârgian.

La şapte ani, Petre Neagoe a fost dus din meleagurile dezolate ale secuimii, în acea grădină minunată care e Sibiul, — rod al civilizaţiei săseşti şi al entuziasmului cărturarilor şi ţăranilor români, — cei mai aleşi poate, dintre români.

La Sibiu a 'nvăţat carte zece ani. Apoi a pornit-o către Bucureşti. Il trăgea inima spre pictură. O vreme, a urmat şcoala de belle-arte şi s'a amestecat printre socialişti, ca orice om în al cărui cap coace un gând şi în al cărui suflet vibrează un dor de mai bine. Printre socialişti a întâlnit o tânără tovarăşă, o evreică, de care s'a îndrăgostit. Dar acea tovarăşă a trebuit să-şi urmeze părinţii, care plecau spre America. Bădiţa Pătruţ a plecat şi el. Dar n'a plecat cu întraripatul dor de ducă al tuturor celor ce-am râvnit, la optsprezece ani să biruim pământul.

Pentru el America era ţara de exil, limanul blestemat spre care te îmbarci când nu mai ai încotro.

Ştia din scrisorile care veneau dela cei plecaţi peste marea cea mare, câtă trudă, prin fabrici, câte lacrămi şi cât dor de casă duceau bieţii feciori smulşi dela plugul lor, din preajma căruia îi gonise pământul sterp şi dările grele pentru drăguţul de împărat...

Petre Neagoe pleca fără niciun vis şi fără nicio nădejde. Ştia ce-l aşteaptă.

Şi cum s'a aşteptat el, aşa a fost. Muncă grea, când la o fabrică de scaune, când la o uzină de automobile. Trudea o lună ca să poată trăi luna următoare hoinărind.

Visa o zi când nu va trebui să facă nimic alta decât ceia ce-i orânduise Dumnezeu. Ce? Nu ştia bine nici el.

Desena, scria, picta. Purta în el poveşti de demult, şi-ar fi vrut să le aştearnă pe hârtie, dar n'avea răgaz.

Pe nesimţite, viaţa se făcea mai uşoară.

Incepu să lucreze desenuri pentru ziare şi reviste. Apoi tablouri, mai ales portrete, capete de copii.

Din zi în zi, băiatul care se abătuse în treacăt, pe la şcoala de belle-arte din Bucureşti sau pe la politechnica din München, se pomeni pictor cu vază la New-York.

In această luptă a vieţii, dragostea veche nu mai avea ce căuta. Căile celor doi tovarăşi de odinioară se despărţiră... Fata cu părinţii ei deoparte. Petre Neagoe de alta... Alte năzuinţe, alte drumuri, fiecare... Una ai simţit sub cerul generos al adolescenţei bucureştene şi alta îţi cere maştera îndârjire a noului continent; trebue să te opreşti şi să te torni în tipare noui, de fiecare dată.

In lumea pictorilor din New-York, Petre Neagoe întâlni o tânără femee din Lituania: talent, graţie, forţă: spre norocul său. Spre norocul amândurora. Şi astăzi, fata lituană îi este tovarăşă de viaţă.

Iată-l pe bădiţa Petre al nostru ajungând pictor renumit în America, îmbogăţindu-se, adunând avere, hotărît să nu mai facă decât ceia ce-i va dori inima.

S'a îmbarcat acum zece ani pentru vechiul continent şi-a ridicat casă la Paris, n'a mai făcut nimic şi după ce n'a mai făcut nimic, a înţeles ce-i era lui ursit să facă. A început să scrie. Ardealul, cu oamenii şi peisagiile de demult, pământul copilăriei pe care de treizeci şi trei de ani nu l-a mai văzut, trăieşte proaspăt în inima lui Peter Neagoe şi de acolo îşi trimite lumii occidentale, chipurile, moravurile, ereziile, parfumurile peisagiilor. Dela frumoasa Ileană care pleacă pe jos din satul ei Acilu, să vândă două găini în târg, la Sibiu, să cumpere sare, chibrituri, săpun, scrobeală şi arnici spre a-şi înflori cămaşa, — până la acea drăcească Reveca din „Spovedania lui Gavrilă”, perindă sub ochii lectorului străin clasicele figuri de ţărani ardeleni, aşa cum i-am cunoscut noi din operele lui Slavici, Agârbiceanu sau Rebreanu, al căror scris, cu mai mult nerv şi cu un adaos de sensualism, îl continuă Petre Neagoe, care nu i-a citit.

N'a citit Petre Neagoe nici alţi prozatori români ca să împrumute dela dânşii spaima expresiei directe şi să-şi descurajeze instinctul creator.

El scrie fără preocupare de notă locală, fără acea migăloasă căutare a stilului, a adjectivului neprevăzut, a imaginii cu orice preţ, a întorsăturii distinse, care fac intraductibilă majoritatea prozei româneşti. Fără prejudecăţi stilistice, fără obligaţii de tradiţionalism, de didacticism sau de moralitate, el poate da frâu liber imaginaţiei, puterii de observaţie sau încantaţiunii suvenirelor.

„Storm” („Furtuna”) e titlul primului volum de povestiri, publicat în englezeşte de compatriotul nostru. Cenzura americană l-a pus la index. Şi succesul a venit numaidecât. Sânt nuvele pline de forţă şi de voluptate, mult mai departe de pornografie, decât de simplicitatea biblică. Sunt pagini de mare îndrăzneală, scrise fără gândul de-a linguşi simţurile unui cititor blazat sau adolescent.

Impărţindu-şi viaţa între New-York şi Paris, — iată-l acum şi la Bucureşti, — Petre Neagoe a ajuns la acel punct al existenţei când o încordare pasionată, o stăruinţă în muncă şi o disciplină a acestor obligaţii, ar face din el exponentul literar şi universal — al unei lumi daco-latine, plină de vitejare, de voioşie, care pulsează şi spereşte pe plaiurile transilvane. El singur şi numai el îşi poate căli viitorul, căci ursitoarele l-au dăruit din plin.

Dacă l-aş fi văzut întâia oară pe Petre Neagoe prin România, chipul lui nu m'ar fi impresionat decât prin el însuşi, s'ar fi pierdut în mulţimea atâtor chipuri.

Dar l-am întâlnit printre străini, între făpturi de altă rasă, mi-a evocat oameni din ţară care n'au nimic comun între ei, ca fizic şi care, totuşi, trăesc şi străfulgeră prin expresia şi cuvântul lui Petre Neagoe. Incontestabil, există un tip românesc.

De cele mai multe ori, acest bărbat, încă tânăr, cu o claie de păr cărunt în cap, cu un vârtej din această chică revărsat pe frunte, ca la dulăii moţaţi, seamănă, nu ştiu de ce, cu răposatul Const. Stere. Alte ori are ceva din vorba domoală şi adâncă, din privirea potolită şi culegătoare a lui Liviu Rebreanu.

Alteori am surprins în Petre Neagoe — poate fiindcă sânt câteşi trei feciori de ţăran ardelean trăiţi în America — pe Vasile Stoica şi pe Aron Cotruş.

Iar alteori — şi asta e mai ciudat decât oricare altă asemănare — are fruntea cruntă şi voroava mucalită a lui D. N. Ciotori, ţăranul din Gorj cu aspecte de gentlemen şi de clergiman londonez.

●

In revistele pariziene au apărut câteva nuvele ale acestui ardelean americanizat. Editorul Albin Michel i-a tipărit, sub titlul *Ileana la possedée*, romanul *Soare de Paşti*.

E îndrăcita Ileană, de care v'am vorbit mai sus — şi în jurul ei, toate miturile cari o decretează stăpânită de necuratul.

Petre Neagoe va fi tradus, fără îndoială şi în româneşte. Ar fi păcat să cadă pe mâna unor tălmaci de duzină sau a unor literatori cu pretenţii: cei dintâi l-ar bagateliza, ceilalţi poate că l-ar transforma, l-ar aduce la ei înşişi.

Iar povestitorul acesta nou trebuie să rămână simplu, plastic, sincer, într'o notă de putere primitivă, patriarhală, aproape biblică.

VICTOR EFTIMIU

Meditaţii filozofice asupra fericirii şi nenorocirii conjugale

de H. de Balzac

Câţi bărbaţi se însoară fără să ştie ce este o femee!

●

Aproape toţi bărbaţii cari se însoară au o totală ignoranţă asupra femeii şi dragostei.

●

Să nu începi niciodată o căsătorie printr'un viol.

●

Arlequin, care a încercat să vadă dacă poate să-şi înveţe calul să nu mai mănânce, este tot aşa de ridicul ca şi bărbaţii care vor să găsească fericirea în căsătorie, fără s'o cultive aşa cum cere.

●

Toate greşelile femeilor sunt acte de acuzare în contra egoismului, nepăsării şi nulităţii bărbaţilor.

●

Cuvântul dragoste, *aplicat pentru reproducerea speţei, este cel mai odios blestem pe care au putut să ne înveţe să-l spunem moravurile moderne. Natura, ridicându-ne deasupra animalelor prin darul divin al gândirii, ne-a făcut în stare să simţim senzaţii şi sentimente, necesităţi şi pasiuni. Această dublă natură crează în om, animalul şi amantul.*

●

E absurd să pretinzi că este imposibil de a iubi veşnic pe aceiaşi femee, precum ai spune că un artist celebru are nevoe de mai multe viori ca să execute o bucată de muzică şi să creeze o melodie încântătoare.

●

Dragostea este poezia simţurilor. Are soarta tuturor lucrurilor mari care pornesc din gândirea omului sau este sublim sau nu este. Când există, există pentru totdeauna şi merge mereu crescând.

●

E mai uşor să fii amant decât soţ, pentrucă e mai uşor să spui lucruri drăguţe din când în când şi e mai greu să ai spirit în fiecare zi.

●

Dacă poezia, muzica şi pictura au exprimări infinite, plăcerile amorului trebue să aibă şi mai multe. Căci în cele trei arte omul se găseşte singur cu imaginaţia lui, pe când în dragoste este o unire a două trupuri şi a două suflete.

●

Toţi bărbaţii simt nevoia de reproducere, aşa cum le e foame sau sete; dar nu toţi sunt chemaţi să fie amanţi şi gastronomi.

●

Un bărbat nu se poate căsători până n'a studiat anatomia şi a disecat cel puţin o femee.

●

In dragoste, punând deoparte tot ce e suflet, femeea este ca o liră care-şi descoperă secretele numai aceluia care ştie să cânte bine cu ea.

●

Ideile se combină la infinit; tot aşa trebue să fie şi cu plăcerile.

●

In viaţa unui om nu întâlneşti două momente de plăcere care să fie la fel, cum nu găseşti două frunze identice pe acelaş copac.

●

Dacă există o diferenţă între diferite momente de plăcere, un bărbat poate să fie întotdeauna fericit cu aceiaşi femee.

●

Ordinea plăcerilor începe de la distic la catren, de la catren la sonet, de la sonet la balade, dela baladă la odă, de la odă la cantată, de la cantată la ditirambă. Bărbatul care începe cu ditiramba este un prost.

●

Dacă un bărbat nu ştie să deosebească plăcerea dintre două nopţi consecutive, s'a însurat prea devreme.

●

Bărbatul care nu lasă nimic de dorit este un om pierdut.

●

Femeea măritată este un sclav pe care trebue să ştii să-l urci pe un tron.

Rar o fată încredinţează altuia gândurile secrete ale primei ei dragoste.

ELIDA FAVORIT
SĂPUNUL LUMEI EXIGENTE
ELIDA

Cronica modei

Fereastra, din toată casa, trebuie să fie, în primul loc, obiectul atenției și al îngrijirilor unei bune gospodine. Așezarea și ornamentarea ei dă nota întregii odăi.

Pentru carourile largi dreptunghiulare deschise larg spre cer, alegem un stor de o transparență cristalină, din materialul voal, care se găsește în lărgime până la 3 m. 50. Dimpotrivă, dacă vrem să ne ascundem de privirile unor vecini prea apropiați, alegem un stor cu benzi imprimate jaquard, sau brodat cu flori mari, ce se găsesc în comerț în compoziții artistice și delicat colorate.

La ferestrele înguste se potrivesc perdele „bonne femme" în plumetis, care dau camerei un gen „de vremuri de odinioară" foarte confortabil și grațios.

Pentru studio-birou să alegem un voal în tonuri degradate, în acord cu mobilierul și poteriile, vazele ce împodobesc această cameră.

Pentru odaia de culcare iată un model de stor: un văl diafan roș palid, traversat de benzi „bouillonnés" adică încrețite sus și jos, de voal verde, culoarea zisă „vert d'eau" și montate pe un ajur. Să alegem voalul cu țesătură cât mai regulată, făcut dintr'o materie textilă foarte netedă, prin chiar constituția ei și să cerem garanții pentru coloritul lor, care trebue să reziste la spălaturile foarte dese la care trebuie să le supunem, păstrându-și coloritul ca și când ar fi nou.

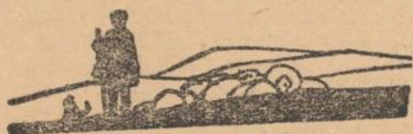
După fereastră, masa cu lengeria sa este încă o condiție de confort și plăcere într'o casă bine întreținută. Ori cât de frumoase ar fi fețele de masă și șervetele albe, imaculate, ele sunt, totuși, cam reci și solemne. Lenjeria de masă de culoare, este mai caldă și mai intimă cu condiția să fie bine aleasă și în armonie cu porțelanul serviciului și florile ce decorează masa (pe care în sezonul actual le putem cumpăra cu un preț de nimic). Patru nuanțe sunt la modă: roz palid, albastru tare (siniliu) banane și vert nil, toate în pastel, garantate că nu-și pierd culoarea prin uzaj și spălat. Practic și frumos!

Vacanța de Paști ne ademenește să eșim din praful și zgomotul orașului, să evadăm spre munte și spre mare, ca într'un ajun al vacanței mari, ce va veni anul acesta foarte curând după Paște. Iată un model de costum pentru primele călătorii ale anului. Un costum din homespun „grège", complectat cu o vestă de piele de căprioară neagră, o eșarfă galbenă sau portocalie din velur de bumbac, care să pună o notă de culoare vie în ansamblu, feutrul clasic, cu un mic ornament în aceiași culoare vie, sau costume din amestec ecosez și „uni", mici carouri pepite, sau dungi amestecate cu țesături dintr'o singură culoare.

Să nu uităm să ne curățim seara fața cu o cremă (anul acesta se recomandă crème Citronia) așa ca să nu rămână nici urmă de praf sau de fard, de pudră pe față.

Dimineața înainte de a pune farduri, interbuințați pe față cremă „antirides" în timpul cât vă faceți toaleta, ștergând-o apoi cu un tampon de vată. Dacă faceți, canotaj ungeți-vă palmele cu o cremă, spre a nu le bătători. Ungeți-vă și fața cu un uleiu spre a vă apăra înpotriva razelor tari ale soarelui de primăvară și a reverberațiilor de pe apă.

BITRIX

Cronica cinematografului

Bismark

Adeseori Americanii dau dovadă de multă invenție psihologică. Astfel, într'un film recent și care a amuzat fără rezervă toate categoriile de public bucureștean, într'o comedie jucată de Clark Gable, Franchot Tone și Joan Crawford: „Nu vă încredeți în bărbați", ni se înfățișează un paznic de monumente istorice, un franțuzel cu cioc și manii diverse, printre care și pasiunea pentru un cățel imaginar, cu numele de Bismark. Stăpânul îl chiamă, îl alungă, îi dă zăhărel, îl mângâe, îi poruncește să facă sluj sau cuș, etc. etc. Și javra cea fictivă ascultă intocmai. Partitura stăpânului e făcută cu atâta convingere încât în foarte puțină vreme suntem convinși și noi de existența docilului dobitoc.

Când privim la vidul care personifică pe cățel, avem impresia că nu ne-am uitat bine, și suntem tentați să facem un mic efort ocular, să ne încruntăm, să ne ațintim ca atunci când vrem să distrugem obiectele cufundate în întuneric, obiecte care există și-s doar momentan invizibile din vina noastră. Spectatorul ajunge aproape să ia asupră-și vina de a nu-l vedea pe Bismark...

N'aș fi insistat asupra acestei provocări de iluziune dacă ea ar fi fost numai amuzantă. In realitate ea are o semnificație mai filozofică decât s'ar crede. Omul se iluzionează relativ ușor. Dar mai ales se lasă iluzionat când îi și convine să fie. Cățelul Bismark e mai mult decât un personaj, e un simbol. Este exact „omul care ne trebue", oricând și oriunde. Este tovarășul ideal al vieții noastre, care face tot ce noi îi spunem și chiar înainte de a apuca să i-o spunem. Este asociatul nostru preferat, care se căsătorește instantaneu cu toate dorințele și preferințele noastre. Nu e om să nu dorească un asemenea colaborator. Spectacolul gardianului de muzeu care se înțelege desăvârșit cu prietenul lui devotat este, fără exagerare, spectacolul fericirii-tip, al fericirii de primă și ultimă instanță; o fericire fără complicații, fericire pentru oameni slabi, adică așa cum sântem, vai, aproape toți...

Iată de ce trebue să facem un efort de reculegere și de desmințire a noastră înșine ca să reajungem la ideea că Bismark nu există.

Un om original

Orice clasă de liceu are un procent de 40 la sută de copii care nu-s nici proști, nici deștepți, ci așa, just cât trebue ca să nu atragă atenția nici în bine, nici în rău. Gândiți-vă un moment la ei.

Gândiți-vă acum la copiii dela 13 ani în jos.

După aceste două operații, veți obține o anumită populație infantilă destul de numeroasă și care merită să-și aibă și ea plăcerile ei.

Filmul „Un om original", e prototipul mărfii care face plăcere acestei categorii.

Acestea fiind lămurite, putem declara, fără nici o primejdie de a fi greșit înțeleși, că filmul e perfect. Niciun cusur față de regulile genului, și, pe deasupra, o mulțime de invenții comice de un efect sigur.

La care se adaogă plăcerea de a ne însuși noi înșine psihologia acelor copii măricei și mediocri, cărora asemenea opere le sânt destinate; și această travestire poate avea un farmec nespus.

Incă o mică lămurire: proasta calitate a destinatarului nu prejudecă asupra aceleia a producției. Filmul nostru e foarte subțire, căci superioritatea artistică nu rezultă din calitatea intrinsecă a conținutului lui de idei sau sentimente, ci din perfecția cu care scop și mijloace se acordă între ele la fiecare pas, fără ezitări, bâjbâiri și forțe risipite.

Vreți o dovadă de sobrietate în tratare? Deși comedie germană nu se poate mai „buffă", filmul nu cade totuși nici un moment în genul insuportabil al comediei zise muzicale.

Atunci, vă veți întreba, în ce consistă interesul?

Mai întâi unul pur comic. O serie neîntreruptă de gaguri, care desigur n'au nici profunzimea celor ale lui Charlot, nici intensitatea celor ale cuplului Laurel-Hardy, dar care-s onest valabile toate.

Apoi o psihologie a personagiilor dinadins sumară, am zice chiar uniformă. Căci toți au cam aceiași psihologie. Despre toți eroii filmului se poate zice că-s „băeți-buni". Avem băiatul-bun-nepot, băiatul-bun-servitor, băiatul-bun-unchiu, băiatul-bun-socru, etc. etc.

Un singur personaj e om-rău: dresorul de lei. Dar acest atribut este purtat de el așa de conștiincios, de parcă ar fi primit ordin dela Mutti: „du wirdst brav sein, und immer ein Schlimmer Kerl bleiben", ceiace el execută, ca un adevărat „băiat-bun" care se găsește.

Altele

E foarte bun filmul celor trei băeți: Jackie Cooper, Micky Roney și Fred Bartholomew. Un remarcabil documentar al societății americane, asupra căruia vom reveni, aci sau aiurea. De asemeni semnalăm „Tinerețea își reclamă drepturile" — cu Lionel Barrymore și Wallace Berry, un film original și emoționant

Cât despre filmul lui Mae West, trebue să recunoaștem că e un film bun, care pentru mine mai are și calitatea picantă de a mă obliga să recunosc că sunt un prost; căci nu sunt în stare să mă pamez, ca 90% din populația americană, în fața acestei actrițe. Or, „tout le monde a plus d'esprit que Monsieur de Voltaire". A fortiori când e vorba numai de mine....

D. I. SUCHIANU

Memorii (III), de E. Lovinescu.
Sunt pagini în care criticul apare, mai strălucitor decât oriunde, dublat de acel bogat talent literar care-i umanizează producțiile și le dă un farmec emoționant.
Lei 80.—
Editura „Adevĕrul" S. A.

Viața teatrală

Cărți, reviste, spectacole

Nimic de subliniat în viața teatrală bucureșteană din ultima vreme. Aceasta nu înseamnă însă, că teatrele noastre au șomat. Am avut chiar două noutăți: „25 la..." de Jean de Letraz la teatrul Modern, și „Văduva veselă" la teatrul Vox.

Trebue să recunoaștem că ambele spectacole s'au bucurat de indiferența unanimă a publicului. Nu vom insista nici noi prea mult, deoarece ar fi păcat.

Sala Vox s'a transformat din nou, pentru câteva săptămâni, din cinematograf în teatru. O trupă, animată de cele mai bune intențiuni, și având ca protagonistă o actriță cu foarte multe posibilități, d-na Ana Roza Vasiliu, a jucat „Văduva veselă", celebra opereta a lui Franz Lehar. Spectacolul pregătit în grabă, cu elemente insuficient dotate, este sortit unui număr foarte mic de reprezentațiuni...

Așa dar, activitatea a fost destul de mare pe scenele bucureștene, realizările însă s'au prezentat sub nivelul obișnuit.

Ne-am consolat în schimb cu câteva lecturi, dintre care, unele extrem de interesante, merită să fie remarcate.

Printre acestea ne-a căzut în mână o excelentă revistă de teatru, ce apare lunar la Viena, sub îngrijirea lui Iosef Gregor, și intitulată *Theater der Welt*. Rareori ne-a fost dat să vedem o revistă de specialitate, atât de interesantă și atât de bine alcătuită. Intreaga mișcare teatrală din lume este înregistrată și comentată de oameni a căror semnătură constitue cea mai perfectă garanție. Iosef Gregor, eruditul atât de pasionat de artă dramatică și autorul a nenumărate volume de teatru, a reușit să ne dea o revistă care nu trebue să lipsească depe masa niciunuia dintre adevărații oameni de teatru.

Tot atât de interesantă, ni s'a părut lucrarea lui Robert Brasillach „*Animateurs de théâtre*", din care se pot găsi câteva exemplare în București.

Robert Brasillach face apologia celebrilor regisori francezi Jacques Copeau, Louis Jouvet, Gaston Baty, Charles Dullin, precum și a soților Pitoeff. Am spus regizori, și nu actori, întrucât cartea lui Robert Brasillach se ocupă aproape exclusiv de această latură a activității lor. Dintre toți, autorul pare să aibă o înclinațiune pentru Jacques Copeau. Lucrul e firesc, de altfel întrucât el a fost acela care a îndrumat pe toți ceilalți, odată cu realizările acelea minunate de la Vieux Colombier, imediat după război.

Robert Brasillach pare să nu aprecieze atât de mult pe Gaston Baty. Rămâne cam neînțelegător față de spiritul atât de nou, atât de inventiv al lui Gaston Baty, care este pentru noi, cea mai interesantă figură din teatrul francez contemporan.

Foarte frumoase cuvinte are deasemeni Robert Brasillach pentru Louis Jouvet, cât și pentru soții Pitoeff.

Intreaga carte este scrisă cu o deosebită înflăcărare, și cu o dragoste sinceră pentru teatru și oamenii de teatru.

Ne gândim cu amărăciune cât de rare sunt incursiunile oamenilor noștri de litere, în domeniul criticei teatrale.

Cât impuls ar căpăta publicul și câtă animație ar însufleți viața noastră teatrală, dacă, din când în când, scriitorii noștri s'ar încumeta să discute problemele esențiale ale artei dramatice.

Din păcate trebue să mai așteptăm.

GH. NENIȘIOR

Zidurile Constantinopolului

Imperiul bizantin, moștenitorul imperiului roman, pe care l-a substituit printr'un fenomen de lentă evoluție, ne-a lăsat printre monumentele cele mai caracteristice și impresionante, zidul de apărare al Constantinopolului. Formidabilă construcție, capodoperă a genului și epocii sale, socotit multă vreme ca inexpugnabil, zidul închidea peninsula Stambulului spre vest, întinzându-se dela Poarta aurită *(Chrysoporta)* depe Marmara, până la Poarta de lemn *(Xyloporta)* de pe Cornul de aur, în vecinătatea celebrului palat *Blachernes*, reședința ultimilor basilei ai Bizanțului, din care n'a mai rămas nimic. Această lungă și masivă succesiune de ziduri și de turnuri crenelate, cu toată ruina în care le-a adus asediile, cutremurele și părăsirea, face asupra privitorului o impresie covârșitoare și alcătuește unul din spectacolele cele mai impunătoare pe care ni le-a lăsat Evul Mediu european.

Turistul grăbit trebue să se mulțămească cu vizitarea uneia din fortărețele cele mai accesibile: celebrul *Castel cu șapte turnuri*, numit de Bizantini *Heptapyrgion* și de Turci *Yedi-Kulé*, de sinistră reputație. Către celebra fortăreață ne duce un tramway, care pleacă dela podul Galata și ne poartă dealungul întregului Stambul. Curtea circulară a fortăreței era mărginită odată de cele șapte turnuri cari i-au dat numele; astăzi au rămas numai ruinele lor. Ne ia în primire un simpatic turc cu barbă albă și cu o legătură de chei în mână: este „bătrânul temnicer", cunoscutul personaj din literatura romantică. Ne conduce în singurul turn mai bine păstrat, modern amenajat pentru satisfacerea nevoilor de senzații ale onor. P. T. public vizitator. Impresiile pe cari le culegi din această vizită sunt cu totul lipsite de veracitate istorică. Trebue multă imaginație și putere de evocare, ca să simți trecând prin coridoarele proaspăt văruite cu alb și luminate cu electricitate, fiorul tainițelor întunecoase unde se înmormântau de vii, se gâtuiau ori se tăiau capetele victimelor jocului de scrânciob politic, care reîmprospăta mereu, cu figuri noui, încăperile acestei sinistre Bastilii turcești.

„Bătrânul temnicer" se opintește să ne dea explicații în fraze alcătuite din câte două trei cuvinte franțuzești, intercalate printre zece turcești. Când rezultatul nu e la înălțimea sforțărilor, recurge la metode intuitive. Ca să ne lămurească cum a executat Selim pe nu știu care ambasador european, și-a legat basmaua în jurul gâtului și ne-a pus să tragem de capete, holbând ochii fioros și bătând aerul cu brațele, bătrânul temnicer s'a declarat satisfăcut de efectul lecției, a râs sgomotos și ne-a bătut pe umeri ca pe niște școlari înțelegători. Ne-a arătat apoi diferite colțuri legate de amintiri fioroase: camera ambasadorilor, ținuți zălog în timpul războiului cu statele europene; curtea masacrelor unde, după tradiții, capetele celor executați se ridicau într'o anumită împrejurare într'o movilă ce întrecea înălțimea turnurilor; puțul în care Ienicerii revoltați aruncau trupurile Sultanului sau Vizirului mazilit; crenelele zidurilor unde li se expuneau capetele în vârf de sulițe. Ii cerem să ne arate celula în care a fost închis și torturat Brâncoveanul nostru, dar nu reușim să ne facem înțeleși; încolțit de întrebările noastre, bătrânul temnicer ne dă să înțelegem că nu l-a cunoscut pe omul de care ne interesăm.

Ne urcăm sus pe terasa bastionului. Lumina orașului ne 'ntâmpină, ne îmbrățișează și ne zâmbește. Ce frumoasă e lumea și viața când evadezi din întunecimile fioroase ale istoriei celei mai crude tiranii și te regăsești în mijlocul naturii, mama cea bună și iubitoare! La stânga noastră, oglinda albastră și infinită a Mării de Marmara e punctată de petele albe ale pescărușilor. In depărtare, colți de stâncă străpung luciul mării, în fund de tot se desemnează liniile întunecate ale insulelor Prinkipo. Țărmul mării e tivit de linia ferată; un tren, alcătuit din vagoane lungi, înaintează huruind în spre noi, pentru ca să dispară dedesubtul nostru, printre spărturile blocurilor de ziduri năruite: este Expresul-Orient, care aduce, desigur, un transport nou de curioși, lacomi de impresii puternice și de sensații exotice.

Bastionul pe care ne găsim și coama zidurilor vecine, legate de el sunt năpădite de vegetații. Curpeni groși își încolăcesc vrejul vârtos printre blocurile de piatră, desgrădinate din locurile lor, le împing, le depărtează, trimit lăstari verzi prin cele mai mici despicături ale pietrei pe care o îmbucătățesc și o fărămițesc. Copaci noi, cu coroană bogată și-au găsit loc pe muchea acestor fioroase de altădată întărituri, așa cum își fac loc și pe stânca muntelui. Pe ruini vechi, viață nouă.

Coborîm cu băgare de seamă pe partea din afară, printre năruiturile zidurilor, pe glacisul ce mărginea altădată largile șanțuri de centură. Ne aflăm în mijlocul unui vast câmp de prăbușituri, ca printre ruinele unui oraș devastat de cutremur și în fața unuia din cele mai interesante resturi ale zidului bizantin: Poarta Aurită, *Chrysoporta* Bizantinilor. Se deosebesc bine locurile celor trei deschizăturii ale porții, practicate în grosimea zidurilor, încadrate de coloane puternice de marmoră. Poarta din mijloc, cea mai mare, era intrarea monumentală; printr'însa își făceau intrarea triumfală cortegiile împăraților Bizanțului. Sultanii au astupat cu zidărie intrările porților, de teama unei superstiții turcești, după care, prin aceiaș poartă vor intra viitorii recuceritori creștini ai Constantinopolului. Infățișarea de astăzi a acestei porți zidite și dislocate de cutremure, cu numeroasele crăpături și prăbușiri ale zidăriei, e meschină. Se recunoaște însă vechea ei splendoare din mulțimea ornamentelor de marmoră risipite pe jos: colo un capitel, dincolo o friză bogat sculptată, o cornișă; multe din ele au fost înfipte din nou în zid, ici și colo, fără nici un rost și nicio legătură de ansamblu.

Numai când întorci privirea spre nord și o lași să se plimbe dealungul alinierii masive a zidurilor și turnurilor, unele pătrate, altele rotunde, pierzându-se spre orizont, atunci impresia e puternică.

— Top-Kapu, Poarta turnului, ne indică bătrânul temnicier în zare un punct pe care nu-l putem identifica cu precizie. Și figura lui de bătrân bun se luminează la strălucirea fulgerului care i s'a aprins în privire. Sub masca placidă de până acum a călăuzii, simți iuțindu-se mișcarea sângelui vechiului Ienicer. Căci Top-Kapu, vechea poartă a Sfântului Romanos, e locul unde în dimineața sinistră a zilei fatale de 29 Mai 1453, monstruosul obuzier al inginerului Urban a izbutit să spargă cu enormele lui ghiulele de marmoră, formidabila cingătoare și să facă loc hoardelor lui Mohamet Cuceritorul, sălbătecite de fanatism și de ciuda lungii rezistențe. Trecând peste cadavrul celui din urmă dintre basileii Bizanțului, nefericitul și eroicul Constantin Dragasses, se revărsa acum potopul distrugerii pe toate porțile în cetatea milenară învinsă. Era actul penultim al tragediei înregistrate de istorie sub numele de „Căderea Constantinopolului" una din cele mai sângeroase care s'au jucat pe scena omenirii. Actul din urmă s'a petrecut foarte curând după aceea: masacrul și pângărirea, sarabanda de sânge, jaf și robie desfășurată înlăuntrul basilicei Sfânta Sofia, unde populația credincioasă căutase adăpost, cu convingerea sinceră că Dumnezeu, Sfânta Fecioară și Sfinții nu vor îngădui nelegiuirea.

Și acest cumplit eveniment a fost piatra de hotar care a despărțit două mari epoci ale Istoriei omenirii.

CONSTANTIN KIRIȚESCU

Fragment din „Jurnalul unei comintire"

De vorbă cu Constantin Kirițescu

Urmare din pag. 9-a

Eram bine documentat. Strânsesem tot felul de documente, având intrare liberă în librării, vorbind bine nemțește, căpătând cărți germane și fiind tot timpul în București unde se țeseau și se încrucișau toate veștile și știrile.

„De ce nu scrii o carte asupra Războiului?" — mă întrebau unii.

Căci îndată după armistițiu, tot felul de falșe informații, pornite dela diferiți oameni politici și militari începuseră a circula.

Să scriu o carte? Da. Mi-am propus să scriu o lucrare de vreo două sute de pagini, mai mult pentru uzul bibliotecilor școlare. Dar scriind, am fost furat și am ajuns să înjgheb o operă mare.

Am avut în vedere, în primul rând ca informațiile să fie precise, respectând adevărul și călcând numai pe teren real.

Mulți au spus că alții mi-au scris cartea. Afirm aici cu tărie, că n'am avut nici cea mai mică colaborare, *numai informatori care mi-au dat unele amănunte.*

— Cartea d-stră a avut mi se pare, un formidabil succes de librărie?

— Da. E-adevărat. Ediția I-a s'a tras în 10.000 exemplare fiecare volum; ed. II-a — cuprinzând 3 vol. — s'a tras iarăși în câte 10.000 exp. fiecare volum. Așa dar, în total 50.000 exemplare care au fost epuizate în câțiva ani. Acum, dacă îmi ajută D-zeu, voiu scoate ediția definitivă, cu al IV-lea volum.

Cultura și străinătatea

— Trebue să aveți mulți invidioși.... am spus eu iar — într'o carieră așa de lungă și așa de fecundă.

— Da. Lumea e lipsită de idealitate și nu înțelege cum poți umbla după dreptate. Dintre solicitanții care îți vin, cinci vor pleca satisfăcuți, cinci resemnați, iar cinci cu ura în suflet. Cu toate că totdeauna mi-am făcut datoria și-am stat deoparte, muncind, n'am scăpat de tot felul de atacuri. „De ce nu răspunzi?" — mă întreabă prietenii. — „De ce să mă înjosesc?" — le răspund eu. Imi caut de ocupațiile mele, care sunt numeroase și variate. Conferințe, lucru de administrație, cărți. Nu pot face față cerințelor și invitațiilor ce mi se fac. Uite!...

Și domnul Kirițescu se scoală și ia de pe biurou un teanc de hârtii în care caută:

— Chemat la Geneva, la un congre al profesorilor interaționali.... „Biroul internațional de Educație"... „Institutul de cooperație intelectuală".. Congres la Belgrad... Congres la Paris... Pretutindeni sunt poftit să reprezint România, dar nici timpul și nici finanțele nu sunt prielnice acestor invitații. Cu toate că legăturile spirituale cu străinătatea n'ar trebui să fie neglijate. S'a înființat la minister un serviciu al relațiilor internaționale, dar ce folos că ne mărginim numai la relațiile economice și politice și neglijăm pe cele spirituale, care cred că sunt încă mai însemnate.

Ce trebue să fie educația

Ce vrai să-ți mai spun? — a întrebat domnul Kirițescu, văzând că eu tot mai aștept, cu creionul în mână.

— Să-mi spuneți ceva despre problema educației.

— Despre educație doar am tot vorbit de când ești aici, — a răspuns zâmbind gazda. — Toată activitatea mea, după cum ți-am spus, s'a învârtit în jurul acestei axe: a îmbunătăți natura umană. Și cum tineretul e cel mai apt a fi modelat, natural că mai ales spre el mă îndrept.

Principiul meu e următorul: nu numai în școală se face educația copilului. Nu-i de-ajuns ca profesorul să facă lecția, să închidă catalogul și să plece. In afara școlii, copilul poate fi influențat de stradă, familie, spectacole, cărți. Deci, și pe acest tărâm trebuie exercitată influența bună asupra copilului. Să ne îngrijim deci ca spectacolele, cărțile, viața socială să fie la înălțime, purificată de tot ce l-ar putea influența în rău pe viitorul cetățean. Și nu numai copilul, dar și omul matur — familia acelui viitor cetățean — să fie educată, ca la rândul ei să poată fi îndreptar pentru cei mici.

De aceia eu am fost supranumit sbirul cinematograful; pentrucă am luptat contra filmelor ce dau exemple proaste. Am dus campanii contra repertoriilor imorale. Am luptat pentru introducerea spectacolelor cinematografice instructive, didactice. Și dacă n'am obținut victorie, cel puțin succese parțiale.

Ce rău se înțelege educația la noi! „E interzis să faci asta!" i se spune copilului. Dar ce să facă dară? Eu m'am ferit totdeauna ca regulamentele școlare să fie interdictorii. De ce să începi cu nu? Mai bine exprimă-te cu afirmativele.

Și dă-i copilului, pe toate căile, bunul exemplu, educația artistică și gustul pentru ce-i frumos.

Pe vremuri organizasem o serie de concerte, la Ateneu, cu muzică aleasă Și aduceam școlarii pe rând, în echipe. Asta a durat din 1928 până în 1931 când au fost tăiate din buget, din lipsă de fonduri.

Tot așa, ar fi de dorit ca copiii, călăuziți de profesorii lor, să viziteze muzeele și expozițiile interesante, ca să-și formeze gustul artistic și să se cultive, în mod natural, pe nesimțite.

Dar, — sfârși domnul Constantin Kirițescu, când educația școlarului se mărginește la cele patru ore pe zi din cele o sută șaptezeci de zile cât se învață într'un an, cum poți avea pretenția să formezi un om?

VALER DONEA

Cartea românească

Cronica literară

Neagu Rădulescu: Sunt soldat și călăreț

Acum câteva decenii se făcea o literatură, de către scriitorii de origine rurală, care zugrăvea satul realistic sau idealizat însă în orice caz în opoziție cu putredul oraș. Se scriu acum foarte multe romane ai căror autori se dau drept fii de țărani, de mărginași ai orașelor sau de provinciali. Este și firesc. Intr'o țară în care 80% din locuitori stau în sate, scriitorii înșiși sunt, în majoritate exponenți ai câmpului. Caracteristic ni se pare acum că acești autori, departe de a idealiza satul, îl ridiculează și se arată hotărît orientați către viața urbană. Și nu numai eroul tânăr, alter-ego al autorului însuș, ci părinții înșiși ai eroului se dovedesc conștienți de binefacerile civilizației și participă și ei în felul lor la evoluția înspre complicația cetățenească.

Autorii acestor romane sunt oameni tineri, unii foarte tineri. Experiența lor nu poate fi decât redusă și silită oarecum a se încadra într'o atitudine. Lirici nu mai pot fi acești scriitori, mai culți și mai evoluați decât părinții lor, și care văd în sat și în provincie o formă inferioară de existență. Atunci ei sunt umoristici. Există așa dar o abundentă literatură veselă sau numai ironică scrisă de tineri care s'au ridicat asupra mentalității părinților. Proza d-lui Ion Iovescu era de acest soiu. Autorul romanului *Burueni de dragoste* a înfățișat adesea cu mult spirit acest punct de vedere al unei tinerimi cu dragoste față de părinți dar și cu spirit critic. Insă fiindcă scriitorii sunt tineri, ce pot ei spune într'un roman? Intâile experiențe erotice, de obiceiu de ordin sensual, fiindcă spiritualitatea e un proces mai matur, existența școlară și serviciul militar. Da, serviciul militar inspiră pe foarte mulți tineri continuatori ai lui Tony Bacalbașa și ai d-lui Brăescu. Insă *această* literatură nu mai e așa de sarcastică. Evident, tânărul cu termen redus are un ochiu rău pentru rutina de cazarmă, însă acelaș tânăr este prea plin de viață ca să nu fie furat de neprevăzutul situațiilor și să nu ierte. Această literatură este prin urmare numai sglobie și teribilă, nu însă și malițioasă.

Din episodul recrutării se inspiră și d. Neagu Rădulescu în romanul său, dacă putem să-l numim astfel, *Sunt soldat și călăreț*. Titlul însuș arată o dispozițiune puerilă spre teribilitate și petrecere. Și chiar dela început vom observa că ceva din tumultul jovial al d-lui Ionel Teodoreanu se îmbină, deocamdată numai temperamental, cu humorul autorului *Bacalaureatului lui Puiu*. Ion Neață, fiu student al unor oameni de treabă dar simpli din Turnu-Măgurele, este recrutat. Işi părăsește gazda, prietenele, pe o vecină măritată și generoasă din punct de vedere sentimental, face tot ce-i stă în putință să nu izbutească la examenul de admitere în Școala Militară, e încorporat în București cu termen redus, suferă toate mizeriile și distracțiile cazarmei și apoi, printr'o eroare, este dispensat. Romanul nu cuprinde prin urmare mai nici un fel de intrigă. El este numai o culegere de tablouri tipice, bine legate între ele. Să desprindem câteva. Suntem în mahala:

— „Mă omoarăăă! Săriți fraților și surioarelor!

— Uuo! nebuno!

— Dă-i una peste clanță!

Apoi un glas sfâșietor, sinistru, ca o litanie tărăgănată peste tot oceanul de cerneală al nopții.

— L-am văzuiiii! L-am văzuiiiă! El eraaa! El era!"

Tatăl din Turnu-Măgurele scrie fiului din București:

„De-o săptămână maică-ta mă tot bate la cap, să-ți scriu să nu cumva să te tunzi. Intâi să te pozezi bust și p'ormă să-ți pui mașina în cap. Să te pozezi și să faci matale bunătatea să-i trimiți mătii poza. Vrea s'o ducă la vedere, la Sevastița lu' Pandele, consilieru, că sântem în vorbă cu ea pentru însurătoare. Fată bună, mă. Nici nu-ți închipui. Are o pereche dă case lângă primărie, alea cu ulucile verzi și cu un leandru pă stânga, știe să gătească dă ne-am lins deștele dă Sfântă Marie, are un unchi colonel dă jandarmi și ne-a arătat livretu dăla bancă. Etc."

La cazarmă facem cunoștință cu figurile de seamă, întâi de toate cu d-l plutonier major Amfilofie Pișpiriș:

„Un, doi, trei, patru.

— Fâs! Asta-i mânuire? Nu așa gradat, să-mi rupi arma în mână, să pârâie.

Ia dă-o'ncoa'.

Și domnul Amfilofie Pișpiriș smulge consoarta căprarului, se așează cu fața la plutoane, ia poziția de drepți.

— Soldat, pe umăr arm'!

De lângă pingea, consoarta sare sprinten pe șold și deacolo pe claviculă.

Bine.

— Soldat, la picior arm'!

De pe umăr repede flinta haiducește în partea ailaltă, o spânzură puțin aici și în loc s'o înfigă în pământ, o priponește cu talpa în propria-i bătătură. Cu toată puterea. Să vadă, răcuții.

— Oliuuuuu! Fiiii! Grij-iff-ania... iff mătiii... oliuuu... dă căprar. Te uiți la ea? Oliuuuu! Ia-o! Mișcă!"

Eroul se întâlnește cu o ordonanță care-l crede și pe el de aceeaș condiție. De unde hazlii confidențe:

—— „N'ai fo țigare, camarade?

— Bă leat, n'auzi?

— ....

— Nu fumez.

— Oliuuuu! Io le beau dă le sting.

In spate e un troc cu o papornița la subțioară. Se sgâește și el în oglindă, își așează capela prea mică pe stogul părului, își freacă puțin dinții din față cu degetul și scuipă atât de muzical și metalic prin strungăreață, că un civil se întoarce speriat, măsurând trotoarul și căutându-se în buzunar...

— Ce, pă tine te-a tuns? Oliuuu, teteo, că rău îți șade mă, așa belit. Da la cine ești mă?

— Cum la cine?

— Păi io îs la don' maior după Berzii. Ce vorbă e aia? Trebue să fii și tu la cineva.

— Aha... eu sunt la mai mulți.

— Ce spui mă!... Al dracului!... Auzi, la mai mulți!... Și tot la bucătărie?

— Tot.

— Tu gătești, tu speli și vasili?

— Nuuuu!... Ai mei au bucătăreasă.

— Taci!... Ia uite al dracului!... Cum nemeriși tu așa? Io fac și dă mâncare, spăl și vasili, frec și scândurili, mă'c și'n piață și dă pă nămezi mă'c și la sora lu' don maior... Aici chipurile e numai vase și dușumele da face cocoana bae în fiecare zi și cică să-i dau cu buretili pă spate... Mă, să fie.... și ce spate!... Oliuuu, mă frige!...Toarnă rece Vasilică... Oliuuu, e ghiață!... Toarnă caldă Vasilică!... Și din Vasilică nu mă scoate".

Și mai departe:

— „E țiment mă, în bucătărie?

— Este.

— Aveți lămbi d'alea care s'aprinde la țâmburuș, iletrică?

— D'alea

— Mă ai dracului!... Și nu le puneți gaz niciodată.

— Nici pomeneală.

— Noi tot așa. Cum or arde, mă?

— Pă fir.

— Așa zic și io!...

— Ai tăi, e răi?

— Foc!

— Dă cu cizma'n tine?"

Am dat, credem, suficiente exemple. Toată cartea este în acest ton, cam de stenogramă. Găsești pitoresc pe alocuri, chiar haz, însă părerea noastră e că materialul trebuia elaborat într'o măsură mai mare. Scriitorul trebue să se revele superior lumii observate de el, să introducă prin artă un criteriu al oamenilor și al faptelor. Altfel lucrurile sunt așa cum le vede oricine, adică niște simple documente, și fără acel zâmbet interior care aruncă o distanță între autor și lumea sa, niște simple documente foarte adesea triviale.

G. C.

Mihail Drumeș „Invitație la Vals"
Roman (Editura Vremea București)

Numele autorului nu este necunoscut publicului cititor. Mihail Drumeș a mai scris „Capcana" și „Sfântul Părere".

Bucata lui Weber „Invitation à la valse" este tema muzicală din care se inspiră autorul și pe care o tratează în variații diverse în decursul romanului. Este o coeziune destul de strânsă, însă, între diferitele momente sufletești, în decursul evenimentelor, pentru ca tema să rămână fundamentală. Această temă este destinul omului făurit de o extremă susceptibilitate în amorul propriu care lucrează în inconștient și hotărăște în alhimia sa imperativul destinului omului.

Ii vom reproșa poate că prea introduce în romanul, sau în povestirile și analizele sale sufletești, observații generale și amestecă prea mult părerile sale de moralist și psiholog în alcătuirea ficțiunii. Ceeace se degajează din povestirea sa este faptul că cu toată scrupuloasa cercetare de sine, sau poate tocmai din cauza acesteia, până în cele din urmă omul ajunge la constatarea că nu se cunoaște pe sine, nici pe cei cu care trăește.

Dragostea, căsnicia, tot zbuciumul zadarnic al personagiilor: Tudor Petrican și Michaela, este ca un joc de-a baba oarba. Femeile de obiceiu se înșeală mai puțin și asupra lor înseși și asupra bărbaților. Aceasta pentru că bărbatul ca să iubească o femee are nevoie să o îmbrace cu toate podoabele eșite din imaginația sa. Pe când femeia, cu simțul ei realist, iubește bărbatul așa cum e sau aproape așa cum e. Iubirea este viața ei însăși, pe când la bărbat ea este numai un moment de podoabă. O rupere a firului analizei în acest roman surprinzător, este însă încercarea de a reda sentimentul geloziei, mai ales în partea dela urmă. Sunt multe calități în opera d-lui Drumeș și adâncirea lor va putea aduce în viitor creația la care avem dreptul să nădăjduim.

I. S.

Bibliografie

Romane

Ioan Ciocârlan, *Du-te dor...*
Editura Bucovina București, 1937, 390 pagini, 80 lei.

Petre Varvarini, *Frământări*.
București 1937, 263 pagini, 60 lei.

Teatru

Mihail Drumeș, *Ioana D'Arc* (piesă istorică în nouă tablouri).
Datina Românească, Vălenii de Munte, 1937, 120 pag., 80 lei.

Memorii

E. Lovinescu, *Memorii III* (portrete și scene din viața literară).
Editura Adevĕrul București, 282 pagini, 80 lei.

Istorie literară

D. R. Mazilu, *Luceafărul lui Eminescu*.
Editura Cartea Românească București, 1937, 181 pag., 80 lei.

Mihail Galița, *Aspecte culturale din trecut* (cronica lui Ienachi Văcărescu).
București 1937, 45 pagini, 50 lei.

G. C. Nicolescu, *Ideologia literară poporanistă*.
Institutul de istoria literară și folclor, București, 1937, 194 pag., 120 lei.

Științe

Albert Samuel: *„L'astronomie pour tous"*.
Edit. „Cartea de aur", București, 1937, 30 fr.

Camille Flammarion: *Dumnezeu în natură* (traducere).
Editura „Pace", București, 1937, 465 pag., 100 lei.

Economie, Cooperație

Alexandru Alimăneșteanu: *Utilitatea industriei. Munca națională.*
Imprimeriile „Independența", București, 1937, 63 pagini, 25 lei.

Const. Moldoveanu: *Cooperația și problema comasării proprietății țărănești.*
Tip. „Lupta", București, 1937, 104 pagini, 120 lei.

Diverse

Eug. Herovanu: *Legea lui Tartufe.*
Tip. „N. Stroilă", Buc., 1937, 5 lei.

Fr. Funck-Brentano, *Colierul Mariei Antoinette* (trad. S. Rivain).
Editura Universala Alcalay Buc., 1937, 228 pagini, 60 lei.

Colonel Em. Moravec, *Bastionul cehoslovac.*
Editura Buletinul săptămânii, Buc. 1937, 54 pagini, 20 lei.

Pavel N. Pascu, *Jugo-Slavia* (drumuri dalmatine).
Tiparul Românesc, Buc. 1937, 239 pag.

I. Weinberg, *Siria, Palestina, Suez, Egipt* (note de drum).
Inst. de arte grafice „Tirajul", 50 lei.

Reviste

Adam, No. 99 (Aprilie).

Vlăstarul, No. 1, 2, 3, (Ianuarie-Febr.-Martie).

Armonia, No. 1 (Martie).

Școala basarabeană, revistă lunară de cultură pedagogică și apărarea intereselor învățătorești.
Ultimul număr de pe Februarie—Martie 1937 aduce bogate articole și studii privitoare la centenarul nașterii lui Creangă și la variate probleme de pedagogie, semnate de d-nii: St. Chirculescu, N. Dragomir, Sabin Popescu-Lupu, P. Ștefănică, D. V. Țoni, etc.

România medicală, No. 7 (Aprilie).

Drum literar, social, politic Nr. 7 (Martie).

Pământul politic, social, literar No. 158 (Martie).

Familia, revistă lunară de cultură, director M. G. Samarineanu.
Ultimul număr (Ianuarie-Februarie) cuprinde pagini bogate de proză și versuri semnate de: Const. Sassu, N. Olt, Ion Minulescu, Gheorghe Banu, Alexandru Marcu, George Popa, etc.

Munca politică, socială și sindicală, director Ioan I. Mirescu.
Din cuprinsul ultimului număr desprindem:
Povestea economiilor de I. I. Mirescu, *Lupta împotriva șomajului* de Karl Kautsky, *Cum se poate preveni viitoarea criză* de Walter Schevenels, etc.

Revista pentru moralizarea și instruirea deținuților Ian.-Febr. 1937.

Buletinul pregătirii premilitare, No. 1—2 (Ian.-Febr.).

Vlăstarul revista liceului „M. Kogălniceanu" Vaslui No. 1, 2, 3 (Ianuarie, Februarie, Martie).

Cărți primite la redacție:

Pr. Gh. N. Dumitrescu-Bistrița, *Dialoguri și piese pentru teatru sătesc.*
Editura Rev. „Izvorașul" Bistrița-Mehedinți, 36 pag. 18 lei.

Cartea străină

Cărţi noi

„Alaltăeri", (traducere din englezeşte în franţuzeşte, editura Calman Lévy), este romanul scriitoarei americane Kay Boyle, cu renume în America, dar complect necunoscută în Europa. Din traducerea franceză, talentul tinerei americane, deşi nu este de forţa marilor scriitoare contimporane engleze, e totuşi de o putere remarcabilă. Figurile reprezentate sunt desemnate cu relief, acţiunea e vie şi variată, caracterele bine prinse şi adevărate. Ceia ce place însă este goana deznădăjduită a eroilor, in amestecul ciudat de realism crud şi totuşi vesel, cu o poezie plină de avânt şi sinceritate.

O „Istorie a literaturii germane" de „D-ra G. Bianquis" a eşit de sub tipar (ediţia Armand Colin). Ea răspunde nevoii de inoire a punctelor de vedere pentru totalitatea acestei literaturi, căci informaţiile parţiale sunt abundente în literatura franceză. D-ra Bianquis dovedeşte că ansamblul literar, moştenit ca o comoară din trecutul unui popor, nu se transmite intact dela o generaţie la alta. Unele părţi mor şi sunt date la o parte, altele capătă o viaţă nouă şi reînfloresc. Astfel, de pildă, Hölderlin, aproape ignorat în secolul al XIX-lea, a devenit o figură de primul plan în vremurile noi. Domnişoara Bianquis neagă, apoi, că Germania ar fi având un clasicism. Hölderlin ar fi încercat să-l creeze, înaintea lui Nietzsche şi Ştefan George, dar toate aceste tentative au fost neizbutite. Romantismul german nu şi-a găsit expresia decât prin intermediul muzicii, de aci rolul special ţinut de Wagner care datorită acestui fapt ţine de literatura germană. Cartea d-rei Bianqui este plină de astfel de consideraţii, care fac din istoria literaturii o punere în valoare a scriitorilor şi nu un catalog de descrieri. Şi una şi alta din aceste feluri de a trata sunt necesare, dar pentru cine cunoaşte literatura germană, cartea d-rei Bianquis, în care literatura arta, muzica, filosofia şi chiar teologia, sânt strâns legate într'un tot, este o călăuză dintre cele mai sigure, căci vigoarea intelectuală a autoarei îngădue a defini originalitatea aportului scriitorilor în nămolul de fapte.

Drame şi secrete istorice

Casa de editură Mondadori a editat, în limba italiană, o serie de „Drame şi secrete istorice", „Tragedia reginei Maria Stuart", „Sir Roger Casement", dovedind o întinsă şi bogată cunoştinţă a istoriei Angliei şi a instituţiilor engleze.

Ultima lucrare tipărită în această serie este asupra soartei tragice a nefericitului nepot al Mariei Stuart, Carol I.

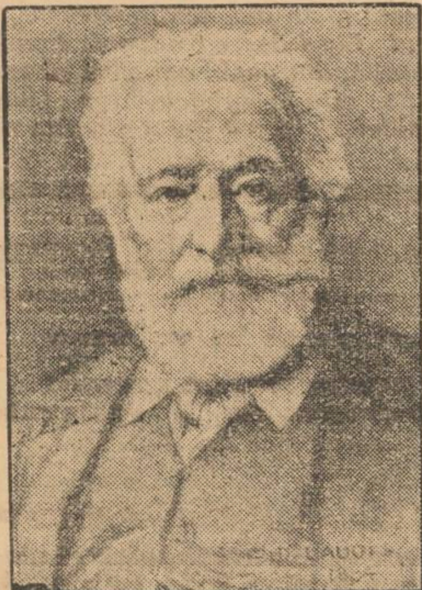
In calitatea sa de străin „Mario Borsa", autorul cărţii „La Fine di Carlo Primo", găsindu-se în afară de amarele controverse, iscate după executarea regelui, a putut trata subiectul, strecurându-se printre patimile politice şi religioase şi scriind o lucrare lipsită de interpretări fantastice sau tendenţioase.

Cu fineţa şi realismul spiritului italian, Mario Borsa descopere numaidecât patima sau prejudecata, urmărind cu subtilitate, în caracterul şovăelnic al regelui, amestecul de putere şi slăbiciune, de nobleţă şi meschinărie din această stranie personalitate. „Greşit în înţelegerea oamenilor din jurul său, greşit a fost şi în înţelegerea epocei în care a trăit". Nesinceritatea, falsitatea firii sale nu proveneau atât din perversitatea înăscută a minţii sale, cât din pricină că nu ştia să facă faţă situaţiilor şi să privească deadreptul lucrurile. Nesinceritatea aceasta era totuşi cea mai sinceră expresie a caracterului său".

Autorul italian arată o minunată artă în alegerea şi ordonarea materialului complicat pe care-l are la îndemână şi dovedeşte o mare putere de logică în tratarea limpede şi prezentarea foarte justă a mersului evenimentelor. Nici o digresiune. Caracterele protagoniştilor sunt înfăţişate numai din câteva trăsături grafice, ne pierzând nici o clipă din vedere repercusiunile cele mai îndepărtate ale evenimentelor de moment şi efectele lor pe latura politică.

Scrisorile lui Victor Hugo către Juliette Drouet

Problema cea mai arzătoare, care pasionează pe toţi admiratorii lui Victor Hugo, e dacă se vor publica scrisorile adresate de marele scriitor Julie-

Victor Hugo

ttei Drouet. Aceste scrisori interesează din punct de vedere psihologic şi literar.

Ele au fost depuse la Biblioteca Naţională de către fiica lui Paul Maurice, executorul testamentar al poetului, cu condiţia de a nu fi publicate decât după cincizeci de ani. Biblioteca Naţională le-a ferit de privirile indiscrete ale curioşilor. Foarte mulţi însă dintre admiratorii lui Victor Hugo au cerut Ministrului Educaţiei Naţionale să le permită publicarea acestor scrisori în ediţia definitivă a operei lui Hugo, în curs de publicare.

François Körmendi: L'aventure a Budapest

François Körmendi a reuşit să descrie în romanul său una din carierele excepţionale, care iesă cu totul din comun.

Prodigioasa ascensiune a eroului Anton Kădăr nu se datoreşte nici unei aventuri extraordinare, nici geniului său. Ea e rezultatul unei energii născute dintr'o înlănţuire de fapte, de cele mai multe ori inconştientă, dar care-l ajută să forţeze soarta în momentele decisive ale vieţii sale.

Această carieră, la sfârşitul căreia sărmanul soldat demobilizat, fără bani şi fără situaţie, devine şeful unei întreprinderi puternice şi unul dintre magnaţii finanţelor internaţionale, nu conţine nici un element miraculos; totul e plauzibil.

Autorul ştie şi ne forţează să descoperim miracole în cele mai banale evenimente ale existenţei şi datorită acestui fapt ca şi limbajului său sobru, viu şi lipsit de artificii, cartea pasionează dela început până la sfârşit.

Aventura finală — aceia care a dat titlu romanului — desăvârşeşte portretul eroului. După ce ne-a arătat cum a parvenit la imensa avere pe care o posedă, Körmendi ne prezintă pe erou în plină carieră.

Bogat şi puternic, Kădăr nu simte nici o milă pentru sărmanii care-l înconjoară şi care trăesc cu speranţa unui sprijin dela el.

Intreg gândul lui e legat de neaşteptatul obstacol care se ridică în faţa dorinţei de a cuceri pe Yoli, de rezistenţa acestei fete sărace, care îndrăzneşte să zădărnicească capriciile unui milionar, obişnuit să-şi satisfacă toate gusturile.

„Aventura" se desfăşoară în jurul acestui prim obstacol din viaţa lui Kădăr.

Peripeţiile luptei dintre bărbat şi femee, suferinţele reale ale idolului soartei, desăvârşesc partea finală a romanului, care după anumite încetineli voite, ajunge la un desnodământ satisfăcător: sufletul egoist al lui Kădăr sfârşeşte prin a găsi în suferinţă puterea de renunţare la dragostea şi dorinţa care-i frământase sufletul.

Lin Yutang: La Chine et les Chinois

Lin Yutang, autorul cărţii „La Chine et les chinois", e unul dintre chinezii, care şi-au făcut studiile în America, dar care n'a pierdut nimic din dragostea datorită ţării sale.

Reîntors din Extremul-Orient, ceiace formează un nou punct de atracţie, el revine şi mai dornic de mediul său.

Lin Yutang relevă faptul că locuitorul chinez e în primul rând un cetăţean civil, care dispreţueşte cuceririle şi meşteşugul armelor.

Apoi el este un om modest în plăceri şi legat foarte mult de familie. In sfârşit, un om pentru care religia este înainte de toate o chestiune de convenienţă, de educaţie şi de tradiţie. A spune că chinezii sunt materialişti ar fi prea mult. Mulţi dintre ei sunt mari intelectuali rafinaţi.

In tot cursul volumului străbate un scepticism specific locuitorilor Chinei. China e ţara favoritismului şi a arivismului, a privilegiilor şi a vânzării influenţelor politice. Acesta e marele viciu de totdeauna al Chinei cu care va rămâne de sigur. China însă nu e singura mare putere otrăvită de aceste obiceiuri politice.

Signoret şi Jules Renard

Signoret, care a murit de curând după o strălucitoare carieră de actor, în tinereţe fusese atras de literatură, din care cauză păstrase o mare şi neştearsă simpatie pentru scriitori.

Scriitorul care m'a atras mai mult, — spunea el, — a fost Jules Renard, pe care-l vizitam foarte des prin 1903, când jucam alături de Antoine şi Jeanne Cheirel, „Monsieur Vernet".

Renard era foarte timid, — adăuga Signoret. In seara premierei, a venit în loja mea şi m'a sărutat. Eu eram încă plin de fard, încât fără voe I-am mur-dărit pe buze şi pe hărbie. Ca să nu mă jignească încercând să se şteargă după sărutul meu prietenesc, Renard a preferat să stea toată seara murdar de roşu şi pudră pe faţă.

Georges Girard: M-me de Maintenon

M-me de Maintenon, cu tot numărul mare de studii istorice, rămâne unul dintre cele mai pasionante şi interesante personagii.

Viaţa ei este legată încă de un mare număr de întrebări, la care n'au ştiut să răspundă documentele rămase.

Cu toate aceste mici şi inevitabile obscurităţi, Georges Girard a desprins cu măestrie trăsăturile esenţiale ale femeii pe care Ludovic al XIV-lea o numea „Ma solidité".

Cred că autorul nu s'a înşelat prezentându-ne pe M-me de Maintenon ca pe o femee stăpânită de judecată, o judecată rece, calculată, tenace şi perseverentă. Astfel ne apare, atât în timpul căsătoriei cu un infirm la vârsta de şaisprezece ani, cât şi mai târziu, când primeşte greaua misiune de educatoare a copiilor regali, odată cu încrederea şi dragostea Regelui-Soare.

Gaston Rageot: Madame du Deffand

In prefaţa cărţii sale, Gaston Rageot mărturiseşte că n'a urmărit să povestească viaţa doamnei du Deffand ci să descopere doar realitatea acestui suflet, care a pasionat mulţi scriitori.

Această femee, a cărei personalitate s'a afirmat încă din adolescenţă, nu se sfieşte să discute cu Massillon problema credinţei în puterea divină. Din această memorabilă întâlnire, eminentul prelat va ieşi învins, deoarece doamna du Deffant n'a fost niciodată o credincioasă.

Femeia aceasta frumoasă, spirituală, pare c'a exprimat sufletul epocii sale, care e concretizat prin schimbul de scrisori dintre ea şi vechiul ei prieten Voltaire. Urmează apoi o boală nemiloasă care răpeşte văzul excepţionalei femei. Este un fapt care-i aduce sbuciumul şi bogăţia de sentimente în cei din urmă ani ai vieţii.

Cinematograful la Expoziţia dela Paris

La expoziţia dela Paris, cinematograful va avea un pavilion propriu. De asemenea s'a hotărît creiarea unei săli foarte vaste, care să cuprindă peste o mie de locuri. Aici vor avea loc cele cinci reprezentaţii naţionale de gală: U. S. A., Germania, Italia, U. R. S. S., şi Franţa. Programul va cuprinde un film ales de guvernele corespunzătoare pentru calităţile sale specifice.

Se va institui şi un premiu onorific al Expoziţiei, care va fi decernat de un juriu prezidat de Louis Lumière şi alcătuit din toţi preşedinţii de asociaţii literare, artistice şi sociale.

Filmul învingător va fi reprezentat în toate capitalele străine, sub patronajul oficial al ambasadelor franceze.

Pavilionul consacrat cinematografului va poseda o parte închinată vieţii filmului, care astfel va fi arătat publicului începând dela fabricarea peliculei până la cabina de proecţie, ţinându-se seama de studio, a cărui activitate va fi reconstituită în întregime.

Insemnări şi polemici

„Şcoala caracterelor"

Opinia publică e alarmată de nivelul inferior al instrucţiunii în licee şi'n universităţi.

Raportul oficial al d-lui prof. Tutuc asupra examenului de admitere la Academia de comerţ, este o dovadă elocventă. Bacalaureaţii şi absolvenţii şcoalelor superioare de comerţ n'aveau cunoştinţele elementare de clasa întâia liceală!

Intr'o revistă de extrema dreaptă, găsim explicaţia: tineretul nu ştie carte — fiindcă nici nu-i trebue.

„Fetişismul veacului al XIX-a, — spune publicaţia extremistă, — acel al erudiţiei cu orice preţ şi numai al ei... începe să dispară din concepţia actuală a şcoalei, lăsând loc reîntoarcerii către valoarea întreagă a omului".

Revista vorbeşte cu dispreţ de „înmagazinarea cu prisos a cunoştinţelor" de „înmagazinarea ca un siloz de cereale"...

Ceiace se cere acum tineretului este „caracterul".

De-aceia departamentul instrucţiunii publice s'a transformat în ministerul educaţiei naţionale.

Iar „caracterele" — le vedem: sânt de faţă...

Ghicitoare

Intr'o revistă de extrema dreaptă, un articol are introducerea de mai jos:

„Suntem un popor tânăr, dar cu străfunde rădăcini în istorie. Sârgul vrăjmaş al câtorva savanţi n'a izbutit să dărâme tradiţia sângelui nostru, ci dimpotrivă a scuturat-o de sgura faimei negre în care aceiaşi savanţi o învăluiseră. Şi am intrat astfel în conştiinţa istorică a lumii, ca popor cu sânge împărătesc şi cu suflet regal. Traian şi Decebal, un împărat şi-un rege, şi-au încrucişat armele, şi şi-au amestecat sângele la izvodul neamului nostru. Sânge roman şi suflet dac, împletite organic, iată structura fiinţei noastre.

„Dar pentru că întâlnirea acestor fundamentale elemente este organică, distincţia concretă între ceeace aparţine unuia şi ceeace aparţine celuilalt, este aproape imposibilă. Totuşi surprindem accente, gesturi, svâcniri, cu cât mai spontane, cu atât mai juste, care ne amintesc fie de mândria muntească, nevăzută a vitejiei dace — tumultoasă în iureş războinic ca un Olt infuriat — fie de sufletul fără răgaz şi fără poticniri umile al majestăţii romane. Este în acest neastâmpăr ritmul de cremene al fiinţei. Un ritm în a cărui aspră măsură ne integrează conştiinţa originii noastre. Gândiţi-vă că cea mai viguroasă ofensivă de afirmare românească, a fost aceea a exaltării latinităţii noastre din veacul trecut. Iar sub fruntea de luceafăr a lui Eminescu şi sub aceea a lui Pârvan, „mitul" dac, tradiţia dacă, a tremurat permanent. Toate personalităţile masive ale neamului nostru, şi-au supt substanţa din sufletul poporului, din cultura lui, de aici unde gâlgâie fiinţa întreagă a neamului nostru, aşa cum ne-au lăsat-o străbunii. Căci aici vibrează într'adevăr ritmul de care vorbeam. In acest zăcământ adânc şi viu, Traian şi Decebal s'au împăcat, sub binecuvântarea unui destin a cărui râvnă ne arde. Şi-au aruncat armele şi s'au îmbrăţişat întru înflorirea unui popor nou".

Ghiciţi despre ce poate să trateze acest articol care începe cu Traian şi Decebal?

Despre războiul Independenţii? Despre conflagraţia mondială? Despre realizarea idealului naţional? Despre.... Dar ne oprim. Căci nimeni nu va putea ghici urmarea...

Intr'adevăr, articolul citat se ocupă de... „sădirea pomilor".

Cenzura şi pornografia

Revista „Reporter", — încercând să publice fragmente din Camil Petrescu, Liviu Rebreanu, Octav Şuluţiu, precum şi traduceri din Boccacio şi Petronius, făcute de profesorii Alex. Marcu şi I. M. Marinescu, — a fost împiedicată de cenzură. Intr'adevăr, cenzorii au suprimat aproape toate citatele din aceşti scriitori.

Parcă cenzura fusese instituită cu alt scop. Parcă actualii cenzori nu trecuseră între cele 17 puncte, — în care gazetele n'au dreptul să-şi spună cuvântul, — şi operele lui Petronius şi Boccacio.

Pe lângă scriitorii români, cenzura vrea să purifice şi pe scriitorii străini.

Astfel, vom salva literatura lumii de pornografie şi porcărie — aducând pe această cale, în mod negativ, contribuţia noastră la tezaurul de cultură al Universului..., — M. Sevastos.

Cronica mizantropului

Un ales al cerului

De curând am primit dela o persoană care ne era cu desăvârşire necunoscută (cât săntem de neştiutori!), anume Col. Al. Vasilescu Lascar, câteva rânduri în care săntem mustraţi că nu ne-am înscris încă în Liga Sacră Naţională zisă şi La-Să-Ne. Odată cu mustrarea am primit şi un pluguşor, vorbind de

... românii cei curaţi
... la ligă adunaţi,

precum şi un număr din Victoria, Organul Ligei Sacre Naţionale Române. Consultând organul am aflat că sediul ligei se află în Fundeni-Ilfov (ilustră localitate!) şi că Şeful suprem al ei este chiar d. Col. Vasilescu Lascar. Se pare însă că Liga nu e prea numeroasă şi că d. Vasilescu reprezintă totdeodată şi pe şef şi pe subalterni, deoarece gazeta însăşi este scrisă numai de d. Şef suprem care se comandă singur. Cât de mare om este acest conducător de popoare, pe nedrept ignorat de presă, se vede din familiaritatea cu care vorbeşte celor mai de seamă oameni de stat şi din formulele politice pe care le supune chiar Juriului Premiului Nobel. Şeful nostru îşi exteriorizează gândirea prin mesagii. Mesagiul al 6-lea, de pildă, a fost înaintat (de obiceiu se arată şi nr. recomandării postale) „Lumei şi popoarelor creştine şi oamenilor mari de stat ai Norvegiei, Germaniei, Italiei, Japoniei, Poloniei, Americei Latine, Franţei Franceze, Albionului creştin, etc., etc." In acest mesagiu se propune o monedă universală şi se fac profeţii grozave. Toată lumea „a înebunit", numai d. Vasilescu, bine înţeles, şi-a păstrat capul. Cum e firesc, am fi privit toate aceste mesagii cu neîncredere, dacă o întâmplare neobişnuită n'ar face din d. Şef al Ligii Sacre un factor supranatural. Bucuraţi-vă, Români, căci între voi se află Alesul lui Dumnezeu! După 50 de ani de persecuţii (toţi oamenii mari sunt persecutaţi) d. Vasilescu a fost încoronat de muze, prin voinţa lui Dumnezeu, poet al dreptăţii, în noaptea de 5—6 Februarie. Sosirea zânelor o descrie Comandantul Suprem în versuri:

Păreau că-s rândunici, aşa erau
de mici...
Şi când se-apropiau... Deveniră Zâne.
Se'ntreceau în şoapte — legate
cu arnici —
Şi zâmbeau la mine! Frumoase cadâne.

Aşa desfătare de lucruri cereşti
Nici nu mai visasem... Tare iluminat
Le priveam cu farmec — nefiind
fireşti -
Şi li-urmam cu gândul... Eram
foarte'ncântat.

Incântarea d-lui Vasilescu e foarte legitimă, întrucât zânele iau rar forma rândunicilor, deobicei apărând ca sticleţi. Insemnat de Dumnezeu, Şeful a trimis un mesagiu franţuzesc (într'o franceză păsărească) „à Miss Eleonore Rathebone":

„Parmi vous tous, mon ange gardien me conduit m'adresser a vous du premier instant, parceque vous êtes tout comme moi, Ecrivain, c'est à dire „Une Elue du Ciel". Que toutes vos deux compagnes, les miss Ladi, me pardonent, et j'adresse le 5-ème Message à la Femme D'albion."

Şeful o cam sperie pe biata „miss ladi", spunându-i „Dieu este très fâché" şi făcându-i aspre mustrări pentru atitudinea anti-italiană. „Dieu a conduit L'italie en Abisinia, parce qu'ils ont été payens". Mesagiul se încheie cu viziunea cerească a Comandantului dumnezeesc:

„Mon Encoronement. Il faisai noir, et sur le ciel plein d'une vive lumière, ils semblait que tout était en paix et en harmonie, tout aussi que sur la terre. Et j'ai vu bien loin une multitude..."

Şi Fericitul Ales ne povesteşte într'o franţuzească îngerească cum i-au ieşit înainte miliarde de sticleţi, sticleţi, sticleţi...

ARISTARC

Concursurile Adeverului Literar

20.000 Lei premii în numerar şi în volume

„Adevărul Literar" instituie trei concursuri cu premii:

1) Un concurs de probleme, care urmează a fi deslegate de cetitorii noştri.

PREMII:
5.000 lei numerar.
5.000 lei în volume.

2) Un concurs de teze de limba română ale elevelor şi elevilor din ultima clasă de şcoală secundară — teze recomandate de profesorul respectiv. Lucrările vor fi înaintate la redacţie până la 15 Iunie 1937.

PREMII:
2.000 lei numerar.
3.000 lei în volume.

3) Un concurs de pasagii din literatura română. Cine e autorul şi despre ce se vorbeşte în cartea de unde-i extras pasajul.

PREMII:
5.000 lei în volume.

Concursul de probleme al revistei noastre

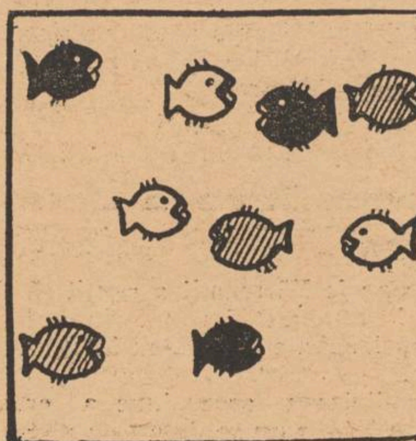
Premiile acordate deslegătorilor

Pentru a stimula spiritul de perspicacitate şi ingeniozitate, revista noastră a organizat începând cu numărul 852, — un concurs de probleme ingenioase, ale căror soluţii urmează să le găsească cititorii noştri.

In zece numere succesive ale revistei vom publica câte-o problemă din domeniul matematicei şi fizicei elementare, chestiuni din viaţa practică, etc., fiecare problemă fiind însoţită de un clişeu. Soluţiunile, împreună cu seria celor zece bonuri de premii, care vor apărea în acest timp în revistă, vor fi trimise redacţiei, la o dată pe care o vom anunţa la timp. Cele mai bune deslegări vor fi premiate, iar fotografiile deslegătorilor vor apărea în revistă. Se vor acorda următoarele premii:

5.000 lei numerar şi 5.000 lei în volume din editura „Adevărul", alese de câştigător după o listă ce vom publica ulterior. Total 10.000 lei.

In cazul unor răspunsuri egal de bune, premiul se va acorda prin tragere la sorţi.

Problema peştilor

Intr'un aquarium există trei specii de peşti. Aceste specii sunt reprezentate în figura alăturată, respectiv prin peşti negri, peşti albi şi peşti vărgaţi. Să se unească prin câte-o linie continuă peştii aparţinând aceleiaşi specii, în aşa fel ca cele trei linii astfel obţinute să nu se intretaie între ele. Există două deslegări.

Concurs de probleme

Bon de premii Nr. 3

D . . . .

Adresa . . . .

LUCIA DEMETRIADE BĂLĂCESCU

Naşterea Donnului

Ra.eori plastica a cuprins mai mult gând, mai multă spiritualitate, mai mult tragism decât în expoziţia de anul acesta a d-nei Lucia Demetriade-Bălăcescu. Incercarea sa temerară de a ilustra ciclul luminos al vieţii lui Iisus printr'o umanizare aparent lipsită de smerenie, într'un cromatism violentat, nu impresionează pe oricine.

E un joc straniu de înălţare şi năruire profană. Un amestec de adevăr şi de transfigurare. Pictorul evocă, glumeşte, se închină şi şovăe totdeodată., — ca şi când, plutind între vis şi realitate, i-ar fi teamă să strige ceiace simte.

Dacă starea aceasta de spirit a vrut s'o sugereze, desigur că d-na Bălăcescu a reuşit.

Misterul e fărămiţat în îndoială, în mii de întrebări, tinzând parcă să alunge din atmosferă orice suflu mistic.

Personaje ciudate apar în primul plan. Chipurile sfinte se schimonosesc în haşuri bizare. Durerea s'a refugiat surdinizată, în pete sumbre.

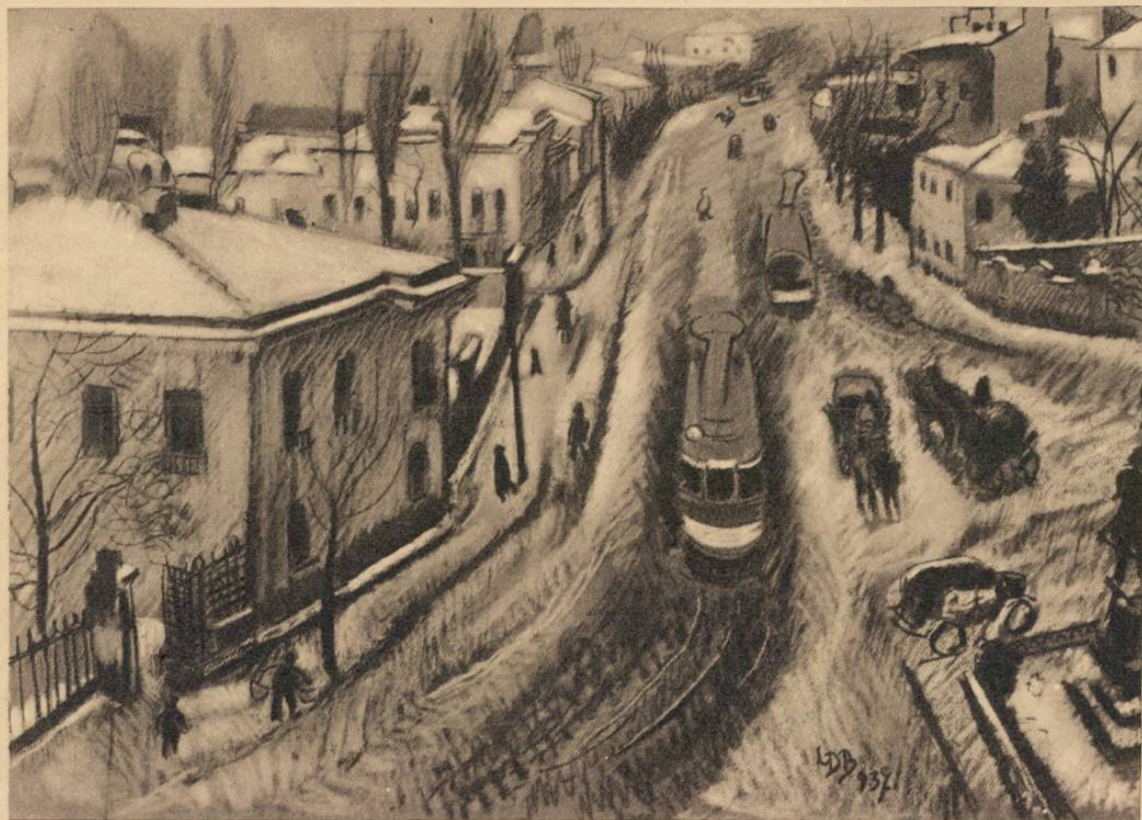
Peisajul vibrează totuş la lumina tainei care se săvârşeşte. Ceva nemărturisit, nearticulat direct în linii, forme şi culori, ceva nedefinit anume în fizionomii, nesemnalat cu sublinieri ostentative, ne opreşte, ne reţine îndelung, ne urmăreşte.

Compoziţiile acestea, „laice" ca structură, conţin mai mult decât spun şi spun mai mult decât am putea bănui. Nu sunt convenţionale ilustraţii de legendă. Sunt transpuneri simbolice tratate primitivist: imagini triste ale unei grele frământări.

D-na Demetriade-Bălăcescu se apropie de rândul acesta cu aceleaşi mijloace, cu aceiaşi viziune, când deprimantă, când ironică, şi de temele uzuale.

Floarea, peisajul, nudul, sunt tot atâtea prilejuri de meditare cromatică, de studiu al compunerii inedite, de găsirea unui echilibru şi-a unor armonii neîncercate, — în pastel şi în ulei.

Pastelurile desvoltă preocupări mai vechi de rezolvare a volumului plastic prin simplificarea suprafeţelor şi utilizarea efectelor tari. Expresia ilustrativă e tot atât de dinamică aci, ca şi în acuarelele de altădată ale artistei. Totuşi, pe alocuri, întrezărim mai multă gravitate în manifestarea de azi.

Vedere din Bucureşti

Nud

Pastelul a inspirat-o pe d-na Bălăcescu şi pentru consistenţa lui imaterială, potrivită cu chipul Mariei, de care s'a apropiat — cum ne-o mărturiseşte — cetindu-l pe Rainer Maria Rilke.

Tablourile d-nei Demetriade-Bălăcescu nu reproduc; povestesc; descriu inteligent, cu umor şi îndrăzneală; fixează etape de gândire şi popasuri de afirmare a sensibilităţii.

Cele câteva uleiuri cuprind accente deopotrivă de personale.

Ele arată izbânzi dobândite treptat „de un penel pus deoparte, fără voinţă".

In prefaţa catalogului, pictoriţa face destăinuiri dureroase:

Fiind suferindă timp de şase ani, nu i-au fost îngăduite decât tablourile mici, — acuarele, guaşe, desenuri. Azi pentru prima oară încearcă dimensiuni mai mari.

Dela scenele comice, adesea cu nuanţă romantică, trecerea la subiectul clasic, grav, nu s'a făcut în detrimentul valorii. Dimpotrivă. Expoziţia dela Ateneul Român pune în evidenţă calităţi şi resurse nouă.

Drumul artistei e neîntinat de reminiscenţe. Cetim în fiecare cadru năzuinţa de-a nu face ceiace s'a mai făcut, dar în acelaş timp grija de-a nu spulbera unitatea ansamblului.

Stavila impusă astfel temperamentului evită căderea în manierism.

D-na Demetriade-Bălăcescu se află în faza de creaţie dela care se pot aştepta numeroase înfăptuiri preţioase.

Exemplul acesta de perseverenţă şi seriozitate merită înţelegere şi încurajare.

Când diletantismul a pus stăpânire pe năpăstuita profesiune artistică, prezenţa unui talent autentic în năvala expoziţiilor fără rost, este un eveniment cu drept cuvânt excepţional.

H. BLAZIAN

Adevĕrul literar și artistic

G. Lazăr: Schiță de portret

Anul XVIII, Seria a III-a, No. 854 — 18 Aprilie 1937 — 20 Pagini, Lei 7

Atelierele „Adeverul", S. A.

Adevĕrul literar și artistic

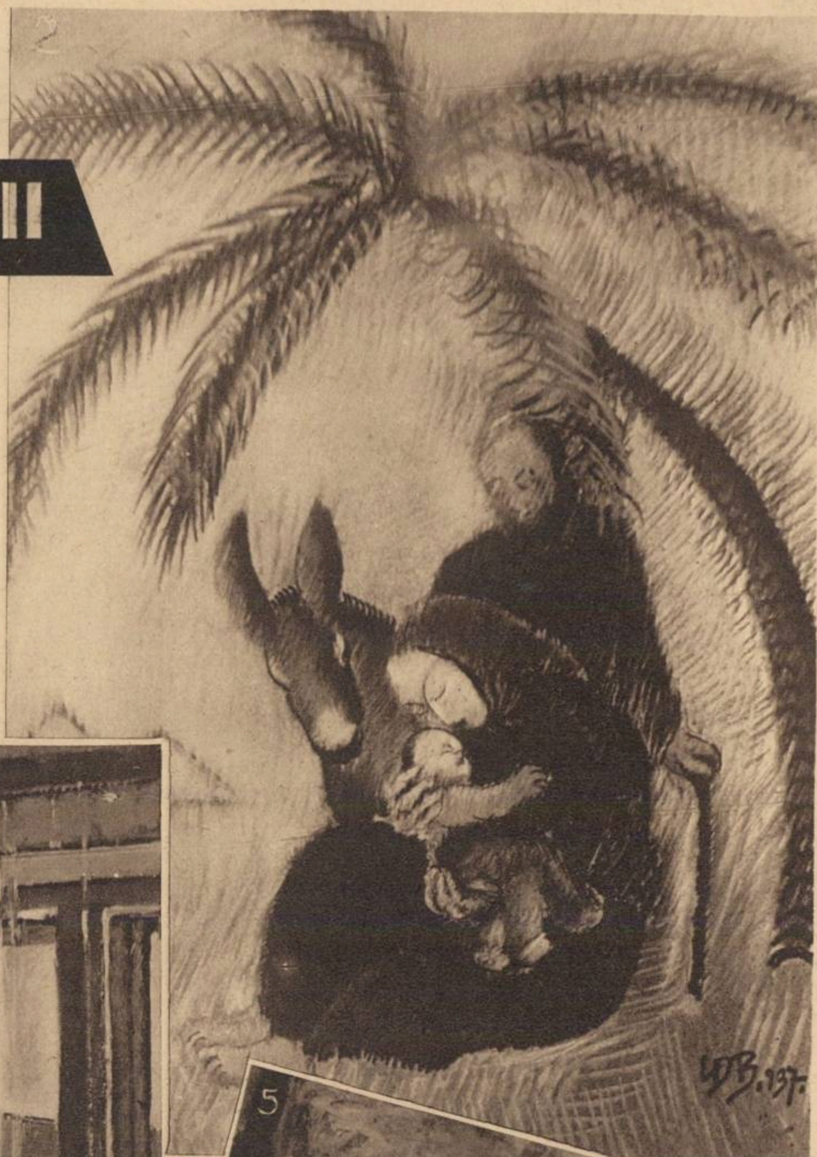

BIBLIOTECA CENTRALA „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

N. Grigorescu: Cap de fată

Anul XVIII, Seria a III-a, No. 855 25 Aprilie 1937 20 Pagini, Lei 7

PRIN EXPOZIȚII

1. G. Lazăr: Dansatoare

2. Lucia Demetriade-Bălăcescu: Popas în Egipt

3. C. Vlădescu: Interior

4. Vera Veslovschi-Nițescu: Țărancă

5. H. Konnerth: Portret

6. M. H. Maxy: Lăutari

7. Lotte Konnerth: Madonă

8. Neagu Rădulescu: Prefectul

HELEN GRACE CARLISLE

SUNT NEVASTA LUI

— ROMAN —

ATELIERELE „ADEVERUL" S. A.

DE SARBATORI,

Citiţi

Numerele Speciale de Paşti

Adeverul Literar

28 pagini mari, tipărite la heliogravură cu numeroase colaborări, poezii, caricaturi, concursuri dotate cu premii în valoare de Lei 20.000

REALITATEA ILUSTRATĂ

cu sute de reproduceri fotografice de actualitate.

Magazinul

pe Mai, în 160 pagini ilustrate, cu numeroase planşe.

CINEMA

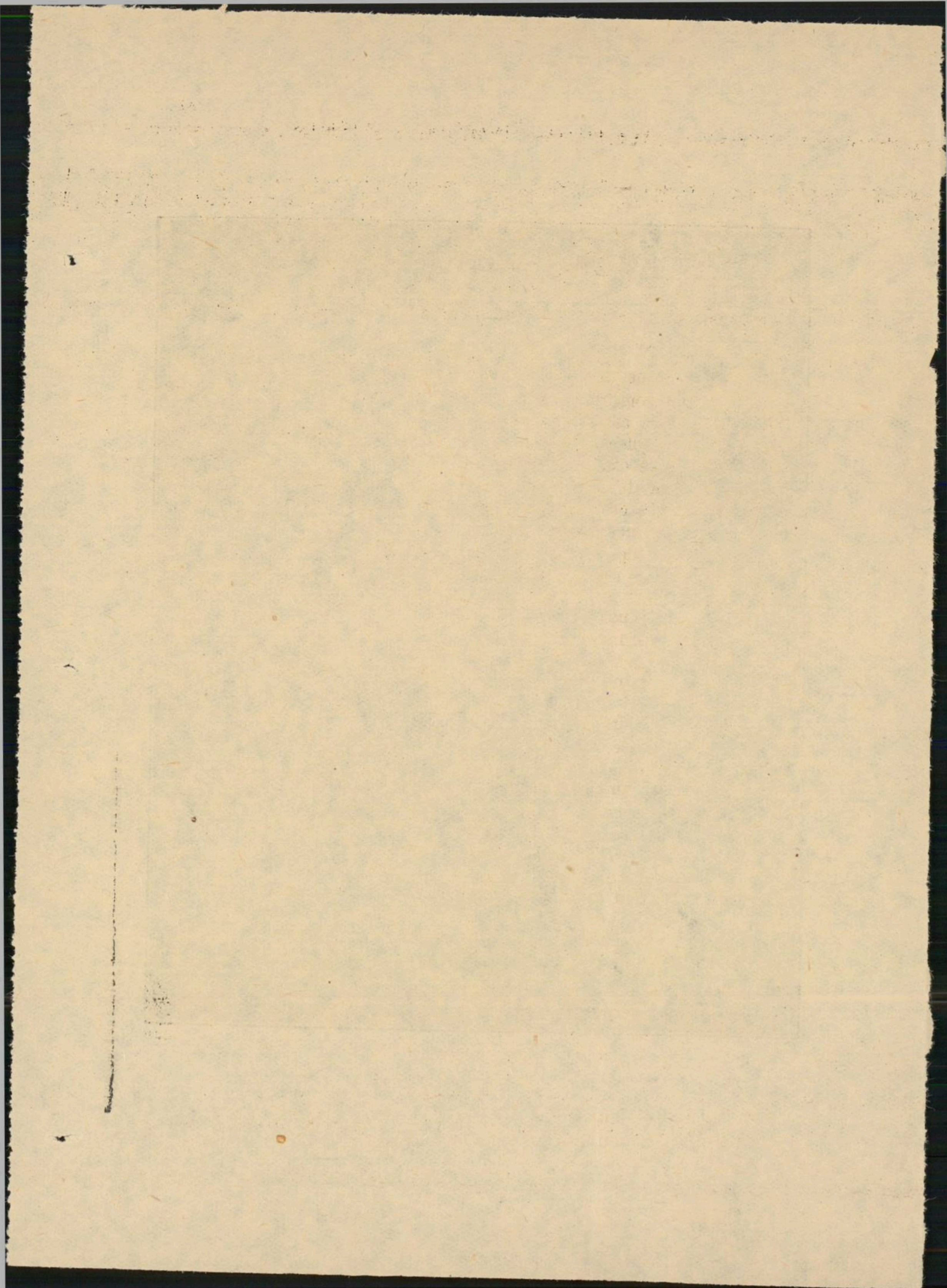
în 40 pagini mari, cu fotografii minunate, în culori, ale tuturor vedetelor de cinema.

DIMINEAŢA COPIILOR

cea mai bună revistă pentru copii şi tineret, tipărită în culori la Fotogravură.

De vânzare pretutindeni.

SUNT NEVASTA LUI

— ROMAN —

O uşoară bătaie în uşă. Din fundul prăpastiei somnului, din mult fericitele regiuni ale inconştienţei, Nina se simţi ridicată la suprafaţa vieţii. Cora, fata din casă, bătea în uşă ca să-l anunţe pe Robert, soţul Ninei, că e ora 8, ora când se scoală de obicei ca să meargă la birou.

Nina se agăţă de somn — fericire profundă, fericire totală, fericire ignorată de sine.

Dar bătaia în uşă turburase pacea ei obscură. Printre micile spărturi ale realităţii, conştiinţa ieşea la suprafaţa luminii matinale. Altă zi. Altă zi.

Il simţi pe Robert părăsind-o cu precauţiuni infinite, lăsând un mare spaţiu gol în patul călduţ. Asta o simţea mai mult prin amintirile acumulate în cursul altor dimineţi decât prin trezirea prezentă a conştiinţei sale. Printr'o ceaţă fără nume, ceva o înştiinţa despre precauţiunile soţului ei, despre calculul mişcărilor sale, şi aceste griji, aceste precauţiuni — atât de calde, de pline de iubire — îşi găseau rezonanţa într'însa.

Il auzi cum închise fereastra binişor, îl auzi mergând spre sala de baie, închizând uşa cu deosebită grijă, apoi, ea se scufundă — adânc, adânc, adânc, în sânul unei emoţiuni făcute din neturburată fericire şi tandreţe. Acum, din nou, se adânci în lumea în care timpul şi spaţiul nu existau: era o fiinţă, o fiinţă simplă, în stare pură. In vreme ce se adâncea, buzele ei schiţară un zâmbet.

...A iubi. Copilul dorea să iubească, tinzând din toată fiinţa-i spre iubire. Care copil? Copilul Nina. Ea se scufundă mai adânc, şi mai adânc, atingând propriile-i rădăcini.

Nina avea doi ani. Era un coridor lung, uşi coridor foarte lung, foarte întunecos şi fără covor. Purtând un şorţ murdar, cu părul căzându-i pe ochi, ea alerga cu paşi nesiguri spre uşa din fundul coridorului. In sine, această uşă era îngrozitoare. Vezi că, îndărătul ei, se afla scara întunecoasă a sărăcăciosului imobil, bântuit de monştri şi himere, iar dincolo de scară, străzile New-Yorkului cu teroarea lor de mare lumină a zilelor, teroarea zgomotului, teroarea băeţandrilor ce alergau după fetiţe ca să le împingă ace cu gămălie în piele. Lumea toată era pentru ea o teroare.

Insfârşit se apropie de uşă. Tocmai atunci cineva bătea. Mama, aplecată peste o albie cu rufe şi ocupată cu frecatul lor, nu auzise. Nina deschise uşa. Un om se afla în faţa ei, un om mititel, cu ţăcălie şi ochi trişti.

— Mama e aici? întrebă el, timid.

Nina făcu stânga'mprejur şi o

porni în goană de-a lungul coridorului:

— Mamă! A venit un domn!

Mama își sterse mâinile cu șorțul și o porni repede pe coridor, împingând-o binișor pe Nina la o parte, dar aceasta-i ținea pasul, trezită în întreaga ei ființă mică de noutatea lucrului. Mama deschise ușa și aruncând o privire, izbucni în lacrimi. Sta în picioare, sprijinită de ușă și plângea, și plânpea și-și ștergea ochii cu șorțul... Omul nu spunea nimic.

Apoi, mama zise, printre lacrimi:

— Va să zică, te-ai întors!

Omul nu găsea nimic de spus. Își scoase pălăria și-acum se mulțumea să țină cu amândouă mâinile, în vreme ce se legăna de pe pe un picior pe celalt.

Mama zise:

— Hai, intră, la urma urmelor, intră!

Omul intră sfios și trase ușa după dânsul. Incepu tropăitul spre bucătărie, mama în frunte, omul după dânsa și Nina pe urma lor, ocupată să-și gonească de pe ochi șuvițele negre ce totuși, recădeau mereu.

Când au ajuns cu toții în bucătărie, mama îi făcu semn omului să ia loc la masă, apoi se așeză și dânsa și spuse:

— Nina, uite pe tata!

Omul o privi pe Nina, iar aceasta îi întoarse privirea. El nu scoase o vorbă, nu făcu un gest.

— Așa dar, consimți să rămân aci. Ași putea să mă duc să-mi aduc geamantanul?

Mama răspunse: da.

Acum Nina sta în observație în fața acestui omuleț caraghios, ce începuse să se radă în odaia de culcare. Silueta lui se reflecta în oglinda mare cu etajere de ambele părți, iar în față o tăbliță de marmoră, pe care omulețul înșira cu multă rânduială, pătrățele de hârtie de ziar.

După aceia, muia într'o cească albastră cu aur, pămătuful cu săpun. Acum mânuia un briciu ce se deschidea și închidea ca apoi, să-l ascută cu răbdare pe o curea. Incepuse prin a-și mânji obrajii cu clăbuci de săpun, trecu apoi de câteva ori cu briciul curățindu-l pe câte un pătrățel de hârtie de săpunul luat de pe față, în care se amestecau peri mici, negri.

Omulețul părea atât de ticăit, atât de liniștit! Nu-i vorbea deloc fetiței, dar o lăsa să-l privească după poftă, indulgent, în loc să-i spună: „Hai! pleacă, șterge-o!" Și asta tot era drăguț din partea lui. Deci, Nina nu-l slăbea din ochi și se arăta cuminte: era atât de amuzant să vezi dispărând o bărbuță și omul, apărând atât de schimbat!

Se apropia ora cinci.. Gertie, care se jucase pe stradă, se urcase sus. Gertie avea zece ani, deci își putea îngădui s'o pălmuiască pe Nina; aceasta însă n'o împiedeca să rabde palmele mamii. La rândul lui, Sam năvăli în casă: era groaznic de murdar, cu fața aprinsă, roșie și acoperită de picături de sudoare. Când l-au zărit pe omulețul care ședea la masa din bucătărie, deschiseră ochii mari. Tot cu aceeași umilință de până acum, omul le întoarse privirea. La un moment dat, suspină. Atât.

Mama le anunță:

— E tatăl vostru, care s'a întors!

In clipa aceia, servitoarea polone-

ză intră, purtând o găleată cu cărbuni.

— Ce-ai întârziat atâta? Iar te-ai tăvălit cine știe unde ca să spăl eu rufe în locul tău, trântorițo!

Servitoarea scoase din buzunar o sticlă cu doctorie și o întinse mamei, care începu să citească ce era scris pe etichetă: **„a se turna o linguriță într'un pahar cu apă caldă și a se gargarisi la câte două ore".**

— Să nu-mi spui mie povești! Nu te-au ținut ei trei ceasuri la clinică! Ai fost după golani! Ca să stau eu la rufe! Nu m'am putut duce la fabrică și Dumnezeu știe ce vor fi făcut ticăloasele alea de lucrătoare toată după amiaza! S'au ținut de drăcii, desigur, în vreme ce lucrul...!

Servitoarea puse găleata cu cărbuni lângă sobă. Mama aruncă o lopățică de cărburi în sobă, răscoli puțin focul și puse supa la încălzit. Servitoarea plângea în tăcere. Mama, furioasă, o întrebă ce are de tot scâncește când sunt atâtea de făcut. Fetița arătă cu mâna la gât și făcu o strâmbătură dureroasă. Nu știa nici o vorbă englezește și nici ungurește.

Mama luă o cârpă umedă și o trecu peste mușamaua întinsă pe masă, — mușama stricată, sfâșiată pe alocurea, cu locuri mari, unde se vedea țesătura pânzei, din pricina copiilor, care-i jupuiseră suprafața lucie. Apoi, umplu cinci farfurii cu supă, le așeză la rând și strigă: „Hai, veniți de mâncați!". Gertie și Sam puseră mâna fiecare pe o farfurie. Mama aruncă cu sgomot pe masă un vraf de linguri din care fiecare își luă una, apoi duse la piept marea pâine ungurească și, cu un cuțit mare ascuțit, începu să taie felii, — operație care o făcea întotdeauna pe Nina să tremure. După aceea, puse pe cuveta de subt robinetul de apă o farfurie cu supă pentru mica servitoare poloneză, dar aceasta nu mișca: se ținea mereu de gât cu o strâmbătură de durere. Mama, care-și sorbea supa, se întrerupse, se sculă, turnă într'un pahar o linguriță de medicament, îl umplu cu apă, caldă, apoi se prefăcu că ia puțin în gură, răsturnă capul și făcu din gât sgomotul obicinuit al omului care se gargarisește. Servitoarea o privea cu un aer îndurerat, îi puse paharul lângă farfuria cu supă. Servitoarea o luă apoi pe Nina pe genunchi și începu să-i dea de mâncare muind bucăți de pâine în supă.

— De ce ai plecat și ne-ai părăsit? începu mama tot mâncându-și supa.

Omulețul ciudat tresări pe scaun. Urmă o clipă de tăcere, după care mama începu să plângă iară.

— Să mă lași! Cu trei copilași! Cu trei copilași și cu fabrica! Și eu singură să mă ocup de toate. De ce? Te întreb! Ca să te duci în Africa! In Africa! La fabrică. lucrătoarele nu-și văd cum trebue de lucru. Lăzile sosesc zilnic și ce lăzi! Trebuie să pun mâna pe ciocan și pe clește, să le deschid eu singură, — ca un bărbat! Apoi trebuie să car și baloturi, tot singură. Câte-odată, parcă-mi sunt brațele rupte și simt că-mi ies mațele din burtă! Ca să te duci în Africa! M'ai părăsit cu trei copilași și cu fabrica! Crezi cumva că pot eu să le fac pe toate: să fiu mamă copiilor și patroană lucrătoarelor? Aici trebuie să fii femeie iar dincolo băr-

bat! Crezi cumva că țâncii se cresc cu servitoarea? Uită-te la ea: o măgăriță! Seara, când mă întorc acasă, mă întreb dacă o să-mi mai găsesc copiii în viață. In fond, o servitoare sau alta, tot aia face; toate sunt la fel: niște brute!

Brusc, mama începu să geamă, urcând tot mai mult diapazonul. Pe Nina o cuprinse groaza.

— Pe cel mic, mi l-au ucis! N'aveam încotro: trebuia să mă duc la fabrică să câștig pâinea noastră a tuturor! A trebuit să-l las în grija unei netoate de servitoare care l-a lăsat să cadă. Și-a trebuit să-l operăm! Și tu, nu te-ai împotrivit, deși știai bine că moare! Dac'ai fi fost un bărbat, un bărbat adevărat, nu mi-ași fi lăsat copilașul ca să mă duc să lucrez! Dac'ai fi fost un bărbat, un bărbat adevărat... dar nu ești decât un criminal! In fond, tu ți-ai ucis fiul. Și pentru ce, mă rog? Spune-mi! Pentru Africa! Africa! Nu ești decât un trântor, un om de nimic. In Africa, în Ungaria sau în America ai să fii veșnic același. Trântor în Ungaria, trântor în America, trântor în Africa! Ți-o spun, dacă vrei s'o știi: ești un trântor și alt nimic! Nu te-ai dus ca frații tăi, în Africa, să aduni parale! Te-ai dus numai ca să scapi de mine și de copilași. Și cum ești un ghinionist, cum ai sosit în Africa, a venit și războiul... Păcătosule!

Mama muia bucățele de pâine în supă. Lacrămi îi curgeau de alungul obrazilor, pe care și le ștergea din când în când cu dosul palmei.

— Poți să te duci unde vrei, ghinionul te va urmării pretutindeni! Spune-mi te rog, la ce ți-a servit să iei bănuții ce-i aveam și să ne lași singuri timp de doi ani? Hai spune te-ai pricopsit că ne-ai părăsit timp de doi ani?

Omul care ședea cu nasu'n farfurie ridică fruntea:

— Am fost, totuși, rănit la ureche!

— Să văd! șueră mama.

Incetară cu toții să mănânce ca să se uite la urechea omului, din care lipsea, într'adevăr, o bucățică.

— Ședeam lângă un zid. Burii m'au luat drept un englez și au tras. Dar nu mi-au smuls decât o bucățică de ureche.

Mama începu iar să plângă:

— Iaca, era să fiu și văduvă! Singură pe lume cu trei copii! In Africa! Să plece în Africa! Vai! Doamne, de ce n'a pierit când a venit pe lume! A fost plecat timp de doi ani și-acum se întoarce cu o bucățică de ureche mai puțin!

Gertie și Sam își isprăviseră supa. Coborîseră de pe scaun și se strecurau spre ușe, ținând vârtos în mână o felie mare de pâine cu unt.

— Unde-ați pornit blestemaților, urlă mama. Tata se întoarce acasă după o lipsă de doi ani și voi o ștergeți pe stradă? Ce măgari mai sunteți, Doamne! E drept că nu mă pot aștepta la altceva de la copii, când și tatăl o șterge! Asta tată? Un tată se interesează de copiii lui. Dar pentru Dumnezeu, tată, spune-le ceva, spune-le că nu trebuie să plece acum!

Timp de o clipă cei doi copii rămaseră locului nemișcați, mușcând din pâine și lăsând în unt urmele dinților. Apoi, cu o clipire din ochiu,

dispărură, bocănind cu tocurile pe podea.

Nina tremura de frică. Lacrămile mamei, strigătele ei, umila tăcere a omului care căuta — se vedea bine — să se facă mic, mititel, plânsetele servitoarei, care-și ținea iară gâtul cu aceiași nimică dureroasă. Incetase să mai sufle în supa Ninei; căci prea o durea.

Mama o apucă pe Nina ca pe un pachet, și-o așeză pe genunchi și începu să-i dea supă, poruncind servitoarei să tacă și să facă gargară, arătându-i cu degetul paharul plin. Fetița se sculă, cu o mișcare stângace ea răsturnă paharul, al cărui conținut se vărsă pe cuvetă. Mama nu băgă de seamă: era prea ocupată să-și dojenească bărbatul și să sufle în supa Ninei. O ținea pe fetiță așa de slab încât ea se agăța de mamă-sa de frică să nu cadă.

Servitoarea sta în fața cuvetei, uitându-se, rând pe rând, la medicamentul vărsat și la obrazul mamei. Dar mama, par'că era întoarsă ca un ceasornic: îl acoperea neîncetat cu ocări pe bietul omuleț. Atunci, servitoarea luă sticla, aruncă mamei o privire stinsă, și, ducând sticla la gură, începu să înghită de zor. Mama n'ar fi băgat de seamă, dacă, deodată servitoarea n'ar fi scos un țipăt teribil: Mama o lăsă jos pe Nina, se sculă, iar omul se sculă și el în aceiași clipă, frângându-și mâinile.

Strigau amândouă, servitoarea și mama; scoteau țipete atât de grozave încât vecinii năvăliră. Cineva alergă după un doctor; Gertie și Sam apărură și el gâfâind, iar curioșii veneau, veneau mereu...

Când sosi doctorul mica servitoare poloneză era întinsă moartă, pe pardoseală. Femeile se tânguiau, toată lumea vroia să vadă. Nina alerga dintr'o odaie într'alta; nimeni n'o băgase în seamă până ce, la rândul ei, începu să scoată țipete sfâșietoare. Atunci, o vecină o luă în brațe și o culcă în pătucul ei de fier vopsit cu lac alb. După ce plânse multă vreme, Nina adormi cum era, îmbrăcată, cu obrajii mânjiți de lacrămi și sugându-și degetul cel gros, căci îi mai era foame.

*

Străbătând vata neagră a somnului, un delicios și proaspăt parfum ajunse până la Nina și-i pătrunse până în cutele cele mai adânci ale ființei sale. In mod delicat, ea se simți trasă — de jos în sus — în spre suprafața realității, unde zări cu plăcere pe Robert, aplecat deasupra ei.

Vata deveni lichidă și Nina înotă voluptuos cu brațele întinse până la dânsul. Acolo sus, Robert reprezenta o delicioasă senzație de claritate și frăgezime. Printr'o obscură apropiere ea luă cunoștință de mirosul propriului ei corp, de eul ei mirositor, intens adunat într'o senzație intimă și caldă.

Nina își zise: „E opt jumătate, ora gustării de dimineață a lui Robert, care vine să mă privească, înainte de a coborî în sufragerie".

Cu ochii închiși, ea întoarse capul în direcțiunea de unde venea mirosul proaspăt și-i oferi buzele. Ea simți cum plutesc rădăcinile ființei sale, și cum se afundă — adânc, adânc, — în oceanul negru al miste-

rului. Era ca o meduză, legănată de apa transparentă, cu tentaculele înclinate spre adâncuri verzi-albastre.

Colo sus, râsul sonor al lui Robert se izbi de suprafaţă; la rândul ei, tot plutindă şi tot legănată, cu ochii închişi, vag trezită, râse şi dânsa; râsurile lor se împreunară într'un sărut: tentaculele meduzei s'au disolvat în râs.

Auzise paşii tăcuţi ai lui Robert, trecând prin cameră ca să deschidă din nou fereastra, prin care să-i vină aerul proaspăt. El este aerul meu, soarele meu, lumina mea, pâinea mea. Şi şampania mea. Pâinea şi şampania mea este el. Dar nu mai era acolo: plecase trăgând încetişor după dânsul uşa. După ce se întoarse pe o parte, lăsând braţul în voie de-asupra cuverturei şi culcându-şi obrazul în îndoitura satinată a cotului, ea coborî, încă odată, spre adâncurile de abis unde timpul nu mai există.

*

Nina avea cinci ani. Şedea pe genunchii lui Gertie, lângă fereastra bucătăriei. Era noapte. Era târziu. Mama avea lucru de isprăvit la fabrică şi o aşteptau să vie. Anul nou va începe la miezul nopţii. Dar pentru Nina nu era început de an nou decât odată cu apariţia gologanilor noui, atât de lucitori, încât păreau de aur, atât de frumoşi cu anul nou, marcat subt capul Indianului: 1904. De ce se înnegreau gologanii atât de repede şi începeau să semene cu cei din 1902 sau din orice alt an? Când erau noui — atât de galbeni şi de strălucitori — era o plăcere să-i priveşti!

Flacăra gazului aerian fusese micşorată, pentrucă gazul costa foarte scump. Ce minune e flacăra. Când arde în plin are un frumos trupşor albastru, cu aripi aurite care fâlfâie şi pâlpâie. Dar când e micşorată, ca acum nu se mai vede dintr'însa decât un timid pomet galben şi odaia devenea foarte tristă.

Totuşi, întunericul din prejur îngăduia să se deosebească prin fereastra bucătăriei, sala de dans din faţă. Ca să vadă mai bine, Gertie şi Nina îşi lipiră fruntea de geam. Geamurile erau murdare, tot atât de murdare ca şi ale sălei de bal, totuşi, se vedea destul de bine.

Oamenii din sala de bal erau îmbrăcaţi în chip ciudat, ca şi sala de altfel, împopoţonată cu ghirlande de hârtie şi banderole. Din fundul sălei un om se apropie de fereastră şi începu să-i privească. Faţa lui era albă ca varul, nasu-i era vopsit cu roşu; purta un costum ciudat! Jumătate roşu, jumătate alb, iar pe cap avea o pălărie ţuguiată, roşie toată. Avea într'adevăr aerul unui nebun, dar când Nina îl privi drept în ochi, văzu că ochii lui nu erau ai unui nebun ci ochi adevăraţi, foarte buni, şi Ninei nu-i mai fu teamă.

In sală, oamenii râdeau, dansau, se agitau, dar cum ferestrele erau închise nu se auzea decât ecoul foarte depărtat al unei muzici. Muzica aceasta, abia perceptibilă, o făcea pe Nina să fie foarte tristă; poate pentru că geamurile erau murdare, pentrucă totul părea atât de cenuşiu sau pentru că-i era somn... Bărbia Ninei tremura.

— Gertie, cântă-mi ceva, vrei?

Nina nu vroia să plângă.

Cu fruntea tot lipită de geam, cu privirea pierdută, Gertie fredonă în surdină:

„Papa, scumpul meu Papa, ești
tare trist
De când a plecat mama!
Allo, centrala! Dă-mi Cerul,
Căci mama mea locuiești'n Cer
Cu îngerii, pe un tron.
Dă-mi o ca să-i spun
Că n'ar fi trebuit să plece!"

Dar mama nu era în cer ci la fabrică unde termina o comandă de cache-corsete.

Când mama va pleca în cer, probabil că nu va mai fi ca acum. Are să fie mai puțin furioasă și nu atât de nenorocită. O să aibă poate și timp ca s'o iubească puțintel și pe Nina!... Ei, poftim, iaca și lacrimile!

Ușa bucătăriei se deschise și tata intră. Își purta vioara sub braț. Un miros urât, acru și ciudat, ieșea din corpul și din suflarea lui. Intrase încetișor fără să le spună copiilor o vorbă și fără să se gândească să mărească flacăra lămpii. Își scoase pardesiul și pălăria, le puse pe un scaun și se întinse pe salteaua din bucătărie unde se culca de obicei servitoarea. dar acum, când treburile mergeau prost, nu aveau servitoare; Gertie se ocupa de casă și de Nina.

Tocmai când totul se liniști, intră mama. Ducea un pachet. Era obiceiul ei să ducă pachete, uneori și baloturi enorme. Inchise ușa violent și făcu lumină. Flacăra se înnălță. Ochii copiilor se făcură mari.

Acum se distingea foarte bine vopseaua de un verde veșted de pe pereți, crăpăturile, locurile cojite, pata grasă din jurul sobei, cuveta, de-asupra căreia mama îl ținea de nas pe Sam, spunându-i să sufle.

— Iată-te, trântore, te-ai întors! zise mama, punând pachetul pe masă.

Omul oftă din greu și se întoarse spre perete.

— Mai îndrăznește să ofteze!... Ba nu zău!... Își permite să mârâie! Dar mie, mie ce-mi rămâne? Dreptul de a munci ca o vită până crăp! Și lucrătoarele în grevă! N'a rămas să mă ajute decât Maria. A trebuit să execut comanda singură. Dar tu unde erai pe când eu mă istoveam muncind singură? Unde ți-ai făcut mendrele?

Privirea mamei căzu pe cutia cu vioară care se afla pe un scaun.

— Ce spuneam eu? Domnul a cântat din vioară! Domnul s'a dus să se distreze. Pe când eu eram la muncă și câștigam pâinea copiilor tăi, tu-ți pierdeai vremea, făceai pe deșteptu, ridicai din cot! Ba da, te cunosc. Toată lumea se ținea de pântece ascultându-ți glumele, toată lumea dansa la sunetul muzicei tale frumoase și ți se oferea dulciuri și pahare de vin. Mi s'a spus mie, când m'am măritat: „Doamnă Viorica, noroc ai, să iei un om ca ăsta, atât de vesel, atât de nostim, atât de vioi. Ce fericită ai să fii și ce-o să mai râzi!" Aoleooo! Ce mai râd! Ha! Ha! Ha! O vită la jug, asta ai făcut din mine și trei copii, trei copii pe care-i hrănesc eu singură. Pe unul l'ai asasinat! Da, da, asasinat! Asasinule! Și-i anul nou! Ah! frumos an nou! Blestemat anul ce vine! Blestemat anul ce pleacă! Blestemată toată viața mea, blestemată, blestemată!

Omul rămânea nemișcat. Par'că nici nu mai respira.

— Ci spune ceva, o vorbă! Spune o vorbă măcar! E anul nou! Urează-mi cel puțin un an bun! zise mama în hohote de plâns.

Omulețul se întoarse, o privi și articulă:

— An bun. Iartă-mă!

Apoi se întinse, fără s'o lase din ochi.

— Iartă-mă! gemu mama. Ar trebui să te iert că exiști! Ce-mi pasă mie de scuzele tale? Răspunde, de ce nu muncești? De ce nu ești bun de nimic? De ce nu faci *ceva?* Frate-meu și-a deschis o băcănie cu câțiva dolari să-și câștige viața ; îi merge. Dar el se scoală la 4 dimineața și muncește până după miezul nopții. Azi dimineață am trecut pe la el. I-am spus: „Joe, împrumută-mi zece dolari; trebue să-mi cumpăr material pentru o comandă de *cache-corset*". Mi-era rușine. Să fiu nevoită să cerșesc.

Mama făcu o pauză:

— Iartă-mă! Mare brânză! Iartă-mă! dar m'am dus să petrec cu alții. In timp ce nevasta își dă sufletul muncind! Domnul se lăfăie'n petreceri! Halal soiu de om! Ah! vioara asta, uite, blestemata asta de vioară, din cauza ei m'am măritat, m'am măritat cu o vioară! Și pe mine m'a făcut să dansez, și pe mine m'a prins în capcană, dar uitasem numai un lucru: să mă întreb: își va putea câștiga cu ea viața ? va fi oare un tată bun ? Un tată bun? Ha! Ha! Blestemată vioară, blestemată viață, ah, fie totul blestemat, blestemat!

In momentul acesta mama apucă cutia, o trânti pe masă, scoase vioara dintr'însa și scuipă pe ea. S'ar fi zis c'o calamitate groaznică s'a abătut pe capul ei, că avea subt ochi toată amărăciunea și mizeria vieții, adunată într'o clipă: ținea vioara cu amândouă mâinile și o izbea regulat de masă; apoi, într'un acces de furie se duse s'o agațe lângă robinetul de apă : fermecătoarele curbe ale instrumentului erau frânte, coardele smulse atârnau în jos.

Hohotind, gâfâind, nebună, mama se întoarse, luă arcușul de jos, îl rupse în două, apoi fiecare jumătate iar în două și de aruncă pe jos : firele arcușului vibrară o clipă, apoi recăzură, nemișcate.

Imobilitatea lor păru c'o calmează pe mama. Omul scoase un sunet dureros, răcăindu-și coardele gâtlejului. Apoi, își ascunse fața 'n mâini și rămase locului, fără o mișcare, aproape fără suflare.

— Destul, copii, în pat, acu, că vă frâng șalele și vouă!

Gertie o luă pe Nina de mână și o conduse în camera înghețată unde Sam se și culcase și dormea. Gertie scoase Ninei rochia de flanelă, o culcă în pat și se culcă și ea lângă dânsa.

Nina rămase multă vreme, așteptând și ascultând. Aștepta să moară de rușine. In loc să moară, adormi.

*

Dormind, Nina auzi deschizându-se ușa odăiei: Robert terminase dejunul. In timp ce urca încă o dată, înotând, spre suprafața conștiinței, o ideie pătrunse: va să zică, am în mine, intim pătrunși în mine, și pe bărbatul acela și pe acea femeie; bărbatul patetic încordat spre fericire, atât de liber, atât de vesel, atât de prost pregătit pentru luptă, iar

dânsa avidă, pretențioasă; amândoi sunt înlăuntrul meu: muzica și foamea. Și m'am lăsat și eu prinsă în cursa muzicii, iar când Nelson m'a lăsat însărcinată, am rămas tot cu urâtul și foamea! Mă făcuse să uit dragostea, duioșia, tandrețа. Cu toate acestea, chiar și în cursul anilor intunecoși ai copilăriei mele, aveam înrădăcinată în mine frenetica nevoie de a iubi. Dormeam și visam că viața nu era decât frumusețe. Dar când am deschis ochii am înțeles că viața însemna: datorie. Devizele acestea le-am brodat pe fețele de perne. Frumusețe. Datorie. Acum sunt trează și înțeleg că ele se confundă amândouă.

Cu pași măsurați, Robert înainta în odaie. Trebue să fie aproape de nouă. M'am trezit de tot? Il aud pe Robert cum își ia bastonul, caută o batistă într'un sertar, umblând cu pasul său sigur, plin de grijă. Intr'o fulgerare căpătasem conștiința acută a lucrurilor înconjurătoare. Am întredeschis ochii, strigând veselă:

— Bună dimineața, scumpule! — și, radioasă, îi oferi zâmbetul.

— Iată-te trezită! (cu pălăria în mână sări la pat și o consideră ca pe o minune). Când îmi zâmbești așa, toată ziua mi se luminează... Leneșă mică!

— Este așa de rău să fii leneșă?

Robert își puse mănușile pe pat, îi mângăiă părul. Ochii ei ridicați spre dânsul luceau; o strălucire aproape de nesuștinut.

E el. Ce bun, ce drept, ce puternic e. Buzele lui, puternic modelate, îi trimiteau un zâmbet.

— Ascultă, scumpo, dacă te simți obosită, să stai în pat!

Ea îi întinse brațele; Robert se aplecă.

— Mmmm... Miroși divin de frumos, murmură ea; ador mirosul tău.

— Apa de păr miroase frumos. Hai, dormi.

O sărută: — Acopere-te mai bine, fereastra-i deschisă. Ii acoperi brațele cu cuvertura. Din nou, era aplecat peste dânsa, cu buzele pe buzele ei: a fost o secundă de fericire absolută. O secundă încă, pe când Robert sta în fața ei, învăluind-o în forța lui, ea gândi: Dumnezeu e bun.

— La revedere, scumpo!

— La revedere, îngerul meu! Zi bună!

El dispăru.

Ce bună senzație este să te simți la căldură sub cuverturi, în timp ce aerul de Mai îți suflă în obraz o răcoare delicioasă. Să mă scol? S'o sun pe Cora?

— De ce pleci atât de devreme la birou? — îl întrebase pe Robert la începutul căsniciei lor.

— Iți închipui că treburile ar putea merge dacă n'ași fi acolo?

— Nu știu, dar ceea ce știu este că funcționarii se așteaptă ca patronul să sosească mai târziu! Asta este avantajul de a fi patron.

— Avantajul patronilor este să facă ce le place!

Dânsa gândi: ce sigur de sine Robert. Ce convins e că totul trebuie să înflorească sub pașii săi, să-i surâdă când se apropie! Ce sigur e de dragostea mea! Și-l iubesc într'adevăr, îl ador! Mă întreb adesea: Robert a suferit vre-odată? Există oare ceva în lume care să-l fi rănit? Dar respinse repede acest

gând odios Nu, nu, viața trebuie să-i surâdă lui Robert, care nu-i făcut decât pentru fericire. Este atât de sigur de sine; asta-i siguranța bărbatului. Dar, iată, eu, mă întreb, care-mi va fi dispoziția în cursul zilei care începe. Capriciu, nehotărîre ce depinde de lună, de biologie și de *corpus lutea* la un loc. Totuși, când ea avea douăzeci de nai, eram ferm convinsă că între bărbați și femei nu există nici o deosebire. Doamne, ce prostie feministă! Dreptul femeilor! Ca și când singura revendicare feminină n'ar trebui să se reducă la *a avea dreptul să fii femeie*! Să mărturisim că asta s'ar putea interpreta în multe feluri... Ei! iată-mă trezită!

O sună pe Cora.

Trebuie să rămân repede însărcinată. O să fie delicios să nasc, pe când Robert își va pierde capul și va măsura cu pași neincetați culoarul clinicei... Să nu fiu ingrată: când l-am născut pe Sheridan, mi-a lipsit un bărbat care să măsoare culoarul în fața camerei, dar am avut-o pe Evelyn: n'am să-i fiu niciodată destul de recunoscătoare pentru duioșia și minunatul ei devotament.

Goni repede amintirea acestei nopți și acel ceva aspru ce o stăpânea când îi revenea în minte această amintire.

Robert m'a schimbat complect. Când m'a întâlnit eram teribil de închisă în mine. Viața îmi era atunci atât de aspră, lupta atât de disperată. Acum, totul s'a deschis; viața curge în mine, îngăduitoare, grațioasă, în mod firesc. Iată ce se întâmplă când ai suferit prea mult: te agăți de fericire cu o putere nebună. Am suferit prea mult. Acum mi-e frică să mai sufăr. Dacă nenorocirea s'ar abate asupră-mi n'aşi avea puterea să mă apăr; e foarte simplu: aşi renunța la luptă.

Cora intră.

— Bună dimineața, doamnă, șopti ea zâmbind.

— Bună dimineața, Cora. Ai putea să-mi dai un pahar de zeamă de portocală, un ou moale și un ceai? Spune-i nouei bucătărese că-mi place ceaiul foarte tare.

Cora închise fereastra, trase perdelele și ieși.

Odaia asta este într'adevăr delicioasă, încântătoare. I-o executase Jeannot, dela Paris; cu priceperea ei sigură, își alesese toate mobilele și ceru să i le expedieze. Era o încăpere foarte modernă, toată într'un colorit de o infinită delicatețță, în armonioase suprafețe de lemn lucios și de stofe țesute de mână. Linii și planuri se luptau cu lumina și se ciocneau în suave degradări de umbre. Frumusețea odăii consta în perfecta ei simplicitate.

Privirea Ninei se opri asupra blănii de leopard cu care era acoperit patul peste zi și care acum, se afla pusă pe o canapea. „Am cumpărat-o la Paris, cum am aflat că primul album de desene va fi editat. Simțeam nevoia de a face o nebunie".

Cora apăru iar, aducând pe o tavă dejunul. Cora era o fată foarte bună. Își făcea serviciul cu plăcere, cu gesturi vioaie. „Cora îmi este foarte credincioasă". Ea încerca un sentiment de obligație, pe care-l resimțea de câte ori o ființă o iubea.

— Cora, totul e divin!

Cora îi strecură în spate o perna suplimentară și instală confortabil

tava pe pat. Ce păcat că Cora avea o slăbiciune: băutura. Altmintrelea era o ființă fermecătoare! Obiceiul de a bea îi venise de pe vremea când își îngrijea un frate căruia îi trebuiseră trei ani ca să moară de un cancer, undeva, în satul Iowa. Ah! Să asiști la agonia unei ființe ce-ți este scumpă!

Măcar de ar bea cu măsură! Dar într'o zi din săptămâna trecută, când fusese liberă, Nina îi mai auzea glasul — rostogolit și legănat — la telefon... „Doamnă Cameron, sunteți foarte bună și vă rog să mă scuzați; prietenul meu a avut invitați, înțelegeți... Nu... mnă, nu pot să viu... am să viu mâine... așa-i că nu sunteți supărată, doamnă Cameron?..."

Seara, Nina povesti afacerea lui Robert imitând glasul Corei:

— Te asigur că numai auzind-o simțeai duhoarea respirației ei. O să trebuie să mă lipsesc de dânsa și, mărturisesc, sunt dezolată!... Pe vremurile astea de criză, nenorocita!... Și să-i fac un certificat! Trebue să fie cineva proastă ca mine ca să angajeze o servitoare numai pentru că i-a plăcut mutra ei.

— E într'adevăr capabilă? întrebase Robert.

— Da, are multe calități! Și are atâta bunăvoință, e atât de veselă; și se înțelege atât de bine cu Sheridan! Și-apoi cred că mă iubește!

— Bea din vinul nostru?

— Cu siguranță că nu.

— Perfect. Lasă-mă să aranjez eu chestia asta.

In dimineața următoare Robert îi vorbise. Nina se afla într'o cameră vecină, îi bătea inima simțind umilința la care era supusă Cora. Dar Robert se întoarse cu fața strălucitoare.

— Mă rog, ce ai putut să-i spui?

— I-am spus: „Toată lumea bea. Toți bem, noi cei dintâi. In ce mă privește ai putut constata că beau binișor. Dar nu m'ai văzut niciodată să nu fiu în stare să mă duc la birou. Mă țin bine. Ași fi voit să știi și d-ta să bei ca o cucoană". Ea n'a scas un cuvânt. Am întrebat-o:—Iți place aici, la noi!—Oh! da, Domnule! foarte mult!—Iți dai seama cât este de greu acum, să găsești un loc?" A exclamat: ,Oh, da, domnule! — Dacă ceeace ai făcut se mai repetă, Cora, ți se va da drumul. Bea cât poftești în ziua în care ești liberă, dar nu și în zilele celelalte. Ne-am înțeles? Numai în ziua aceea, sau ușa!".

Citiți continuarea în ziarul „Dimineața" de azi.

O SURPRIZĂ DE SĂRBĂTORI!

Ziarul „Dimineața" organizează un grandios concurs popular, la care oferă următoarele mari premii:

Un voiaj gratuit la expoziția din Paris, inclusiv vizele și întreținerea cu oprire la Triest, Veneția, Milano, Zurich, Viena și Budapesta.

Lei 15.000 (cincisprezece mii) în numerar,

Lei 10.000 (zece mii), volume literare,

O bicicletă.

Un aparat de radio cu 3 lămpi.

Un patefon.

Cinci aparate de radio cu galenă.

3 abonamente pe 1 an la ziarul „Dimineața",

3 abonamente pe un 1 an la „Adeverul",

Un costum elegant de sport.

Toată lumea poate participa la acest mare și interesant concurs!

Strângeți bonurile din ziar

Adevĕrul literar și artistic

Anul XVIII * Seria III * No. 855
Duminică 25 Aprilie 1937

7 Lei exemplarul în țară
14 lei exemplarul în străinătate

Paradoxe pe o temă veche

Se poate face o interesantă clasificare a literaturii după locul pe care îl ocupă în producția literară din toate vremurile descripțiile mediului fizic. Măsurătoarea aceasta are darul să desfacă dintr'odată literatura lumii în două mari felii, care ar corespunde în linii generale cu maniera clasică și cu maniera modernă.

Clasicii vedeau mai mult omul și mai puțin natura. Sau, mai precis, pe ei îi interesa în primul rând natura omenească și abea după aceia, în chip cu totul întâmplător și într'o foarte mică măsură, natura fizică. Dar chiar natura omenească ei o vedeau cu ochii rațiunii și nu cu ochii sufletului. Pentru natura neînsuflețită ei n'aveau nici o înțelegere. O socoteau indiferentă și îi arătau ei înșiși indiferență.

Sentimentul naturii este o inovație modernă. Romanticii au introdus obligativitatea decorului și a descripțiilor. Sentimentul naturii este el însuși o consecință a sentimentalizării care caracterizează și definește literatura romantică. El apare atunci când scriitorii încep să privească natura omenească cu ochii sufletului. Natura fizică, acum, nu numai că nu mai este socotită indiferentă ci chiar începe să fie luată de confidentă, devenind auxiliara necesară a oricărei efuziuni poetice. Poetul sufere odată cu natura, se întristează și se bucură odată cu ea: adică, de fapt, proectează în natură propriile lui tristeți și bucurii. Acesta este singurul tâlc valabil al vestitei vorbe a lui Amiel: „Un peisaj este o stare de suflet". O stare de suflet a celui care contemplă peisajul și nu o stare de suflet în sine. Un peizaj poate provoca o mâhnire sau o înseninare, nu pentrucă e el însuși mâhnit sau vesel ci pentrucă contemplarea lui accentuiază o dispoziție sufletească latentă, deja existentă, trezind în noi coarde fundamentale. Prin el însuși un peisaj nu e nici vesel nici trist, pentrucă veselia și tristeța sânt concepte umane. Clasicii desigur aveau, din punctul lor de vedere, dreptate când nesocoteau peisajul, pentrucă literatura lor era o literatură de cunoaștere. Modernii, cu înclinarea lor către literatura de sentiment, au crezut că, prin participarea naturii, își vor îmbogăți și mijloacele de cunoaștere sufletească. De aici, definiția lui Amiel, solicitarea continuă a peisajului în poezie, descripțiile de natură, imagismul, metaforismul, colaborarea mediului fizic la analiza psihologică a personagiilor în romane, într'un cuvânt nevoia de-a sta mereu de vorbă cu natura despre treburile noastre sufletești.

Ce-a rezultat de-aici? Fără îndoială că o înmulțire a nuanțelor de expresie, în primul rând; apoi, desigur, contemplarea naturii oferă oricând un prilej comod de excitare poetică. Natura — confidentă, natura — refugiu, natura consolatoare, natura — soră, natura — prietenă, cu un cuvânt natura umanizată, intervine în toate felurile în poezia modernă. Dar acest amestec al naturii a însemnat oare într'adevăr ceva pentru cunoașterea poetică a sufletului? Inmulțirea vibrațiilor înseamnă oare a crea coarde nouă? Imbogățirea mijloacelor de expresie este oare acelaș lucru cu îmbogățirea temelor sufletești? Sentimentul naturii ne-a dat desigur neprețuite descripții. Dar, fascinați de acest belșug de emoții plastice care le măgulesc și ațâță imaginația, poeții moderni uită prea adeseori că adevărata poezie mare este poezia invizibilului.

Descripțiile de natură au dus în curând, printr'o firească extindere a nevoiei de cadru fizic, la descripțiile de interioruri și de lucruri, însfârșit la precizarea mediului fizic, oricare ar fi el. Balzac a tras aici o cale largă, pe care au trebuit să meargă toți cei care au venit după el. Se știe grija, pe care o punea Balzac în armonizarea decorului cu personagiile. Intre acestea și locuințele lor există, la Balzac, înrudiri, asemănări, influențe reciproce, adaptări lente și nesimțite, însfârșit un acord misterios care se săvârșește între om și locuință. Descripția acesteia din urmă slujește la explicarea omului, îl prefigurează chiar într'o oarecare măsură. Fiecare casă din romanele lui Balzac are nu numai o fizionomie proprie ci o personalitate puternică, devenind ea însăși un personagiu, o ființă cu voințe tainice și înrâuriri hotărîtoare. Este aici ceva mult mai vast și mai cuprinzător decât acel vag sentiment al naturii cu care contemporanii lui Balzac, umpleau, pe urmele lui Rousseau, „meditațiile" și „armoniile" lor sau pastelurile lor orientale. Departe de-a căuta, după formula absurdă a lui Gautier, să rivalizeze cu pictura, Balzac țintește la explicarea personagiilor prin mediul fizic în care acestea evoluiază.

Intenția aceasta a lui Balzac stârnește două întrebări. Ne-am putea întreba mai întâi, dacă explicarea, de exemplu, a lui Grandet sau a doamnei Vauquer prin casele în care locuesc, este într'adevăr hotărîtoare. Grandet desigur este mai pitoresc decât Harpagon. Are mai multă culoare, dar are oare mai mult adevăr? Ba chiar, Faguet spunea, și cu drept cuvânt, că Harpagon este mai veridic deoarece este mai complex și nu dintr'o bucată așa cum e Grandet, care deci, este văzut schematic și nu realist... A doua întrebare ar privi învechirea descripțiilor dintr'o operă literară. Răspunsul firesc ar fi desigur că descripțiile de natură nu se învechesc niciodată, natura fiind mereu aceiași. Nu. Lucrul nu e deloc sigur. Mai întâi, natura poate fi mereu aceiași, dar atitudinea față de natură se schimbă necontenit. Și aceasta singură interesează în poezie. Apoi, este destul ca o reacțiune să se producă în gustul comun și în concepția literară generală, pentruca descripțiile de natură să nu mai aibă decât un rol secundar, apărând deodată ca un balast zadarnic. Inchipuiți-vă numai o reacțiune clasică, o reîntoarcere a literaturii de cunoaștere și un curent de adâncire a poeziei, revenită la vechea și veșnica matcă a invizibilului. Dostoievschi n'are aproape deloc descripții. Literatura lui e de cunoaștere, iar intuiția lui n'are nevoie deloc de cadru fizic. Din acest punct de vedere, Dostoievschi e clasic.

Aș crede că mai degrabă descripțiile de interioruri și de lucruri se învechesc mai greu. Ele pot *data*, adică pot deveni document, dar interesează, tocmai din această pricină, mereu. Iar de multe ori, cum e în cazul lui Balzac, ele fac parte din psihologia operei și o completează într'adevăr.

Poezia (sub care înțeleg aici toate genurile literare) este, prin esența ei, mai mult decât simplă artă. Obiectul ei principal este omul, omul lăuntric, realitatea spirituală a omului. Ea este așadar, prin firea ei, clasică. Reintroducerea omului în literatură nu se poate face decât reducând rolul naturii la acela de ornament, fastuos poate, dar niciodată esențial.

Dar trebue să ne grăbim să adăugăm că literatura vremii noastre este încă prea intoxicată cu pitoresc pentru a putea trage folose din această constatare rece.

AL. PHILIPPIDE

Vocabularul lui Creangă

Acum unsprezece ani s'a sinucis la Iași bătrânul Ioan S. Ionescu, fost în 1870 ucenic al lui Theodor Codrescu în imprimeria „Buciumului Român".

Până să devie autor de povești, de hazuri și de neexpresive impresii de călătorie, orgoliul său de tipograf era de-a fi fost colaborator tehnic le unul din tomurile „Uricariului" unde publicarea ispisoacelor, anaforalelor și câte unui hatișerif pretindea o deosebită băgare de seamă din partea culegătorului-șef și a „practicanților zețari".

Ajuns, însă, acum șase decenii proprietarul institutului grafic al „Junimei" din Iași — căruia i-a schimbat firma, numindu-l: Tipografia Națională — Ioan S. Ionescu a început să se manifeste în niște mișcări ale grupărilor retrograde localnice.

Dar s'a manifestat în acelaș timp și pe un teren aproximativ cultural: în *„Era Nouă"* din 1891, în *„Cuza Vodă"* în *„Ecoul Moldovei"* din 1903 și 'n *„Orientul"* apărut și dispărut în 1904.

Din *această* activitate merită luareaminte cuvintele de duh culese din gura lui Creangă.

Pe Ioan Creangă l-a cunoscut din vremea când acesta — supranumit popa Smântână — venea să se adaoge turbulent la galeria „Electoralelor" lui Iacob Negruzzi. Apoi l-a avut tovarăș la tipografia Națională. Dividende îi arăta *pe hârtie*; ceeace-l făcea pe Creangă să-i repete snoava racilor cari se găsesc numai în scrisoare, dar nu se află și în coșul oacheșului comisionar aducător al scrisorii.

A istorisit apoi — și aceasta ar trebui să i se restituie operei lui Creangă! — anecdota meșterului lăcătuș care, din amestecături de fier: bleahuri, scoabe, dălți, caiele și cue, se prinde să facă un fier de plug; iar fierul de plug, 'nainte chiar de a se naște devine topor, și toporul ajunge bardă, barda-bărdiță, bărdița-teslă, tesla-sfredel, sfredelul-sfredeleac și sfrediacul-sfârâiac. Și întâmplarea aceasta a redat-o cu un vocabular uimitor de mult apropiat de al lui Creangă și mai frumos decât a povestit-o poetul Arthur Stavri care mînuia doară și o proză îngrijită. (Stavri, sub pseudonimul *Coresi*, a publicat *Sfârâiacul* în „Șezătoarea" din Folticeni numărul din Dechemvrie 1899). Iată un caz în care ținerea-de-minte a unuia cam *fără* de talent, a biruit — de astă dată — talentul, fiindcă memoria, temătoare de omiteri, a lui Ioan S. Ionescu a redat cele istorisite de Creangă cu prodigioasa lor enumerare de fapte și de lucruri.

Bogăția de vocabular, de cu vreme agonisită de Creangă, el a înapoiat-o limbii românești cu dărnicie.

De aceea și pentru literați și pentru lexicografi, Ioan Creangă e (suntem nevoiți să recurgem la unul din locurile comune) e: un tezaur.

Terminologia comică și nuanțată a ebrietății a găsit în opera lui cuvinte nenumărate: *aghezmuit, chihaciu, chiurluit, tămâiet...,* verbul *a se chiurcui...*

Cearta va afla în cioanda, gâlceava, harțagul, buclucul, clenciul și 'n poara din narațiunile și basmele lui Creangă dacă nu o *sinonimică*, în orice caz un mic vocabular analogic pe care desigur sfada cu palma, cu pumnul, cu harapnicul, cu bâta o va 'ntrece în felurimea ei manifestată prin verbele: a căptuși, a dobzăla, a flocăi, a ghigosi, a jnăpăi, a bușî, a coși, a otânji, a potopi, a bate în stroi; precum și în termenii și expresiile: chelfăneala, nănașa din coardă, sfântul Nicolae din cui, etc.

Voiți nuanțele chipului de vorbire, cu metehnele, lipsurile și cu dezarmoniile-i redate 'n bună parte onomatopeic? Iată câteva: a bodogăni, a blești, a vorbi în hohote și în dodii, a bolborosi, a boscorodi, a clămpăni, a corchezi, a îndrugă, a tobocăni, a dărdăi, etc.

Iar din terminologia cizmărească, pe care Nică a lui Ștefan a Petrei Ciubotarul a cunoscut-o din copilărie, — iată un număr de termeni: astragaciu, bedreag, calup, cărâmb, hască, răbuială, scroambe, ș. a. m. d.

E una din temele favorite în școală și totuș o temă încă necpuizată, bogăția de vocabular a lui Ioan Creangă.

BARBU LAZAREANU

Actualităţi ştiinţifice

Mumificarea pomilor

Un inginer cehoslovac K. Srogl a pus de curând la punct un procedeu interesant, destinat să apere lemnul împotriva putrezirii. Pentru aceasta, e nevoie în primul rând să cojim pomul încă în stare vie şi numai după aceea să-l tăiem, atunci când frunzele sunt complect uscate.

Savantul ceh a ajuns la această descoperire în urma unui raţionament relativ simplu. El şi-a dat seama că atâta vreme cât posedă intacte frunzele, arborele poate continua să respire şi să asimileze ,pe când, dimpotrivă, lipsa unui înveliş protector îl expune acţiunii căldurii şi luminii, ceiace provoacă o uscare progresivă. Tăiat după ce e bine uscat, trunchiul furnizează un lemn foarte rezistent.

Putrezirea rapidă a lemnului se explică prin mai multe cauze. Principala se datoreşte prezenţei în fibrele lui a unor substanţe organice ce slujesc ca hrană ciupercilor care atacă lemnul. Or, scoţând scoarţa arborelui împiedicăm oarecum drumul prin care aceşti paraziţi pătrund în trunchiul copacului. Pomul astfel tratat este, nu numai uscat, ci şi perfect sterilizat. Cu alte cuvinte, realizăm un soiu de „mumie vegetală", care — întocmai ca şi mumiile animale — poate fi conservată oricât de multă vreme, şi rezistă la intemperii.

Procedeul pomenit e destinat să fie aplicat mai ales bradului şi fagului, adică pomilor al căror lemn este mai puţin apreciat de constructori. Intr'adevăr, mărind rezistenţa lemnului, i se acordă un fel de nobleţă, care îl face comparabil cu lemnul de lux.

Sunetul contra prafului

După cum se ştie, coşurile uzinelor expulzează în văzduh — mai ales în cazul unor combustiuni imperfecte — o mare cantitate de praf, care viţiază aerul înconjurător. Pentru a înlătura acest neajuns, se foloseşte în general un procedeu cunoscut sub numele de „filtrul electric". Principiul dispozitivului e următorul: fumul şi gazele, ieşite din coş, trec printr'un sistem de electrozi ascuţiţi, încărcaţi la un potenţial electric destul de ridicat. Se creează astfel un câmp electric, al cărui efect este împingerea părticelelor de praf spre pereţii coşului, unde sunt distruse.

De curând s'a pus la punct un nou procedeu, mult mai sigur şi mai practic, bazat pe proprietăţile de propagare ale undelor sonore. Se ştie că un sistem de unde staţionare prezintă în parcursul de propagare puncte, în care aerul înconjurător este liniştit (noduri de vibraţie) şi unde se îngrămădeşte praful precum şi alte puncte, în care aerul se află într'o rapidă mişcare (vintre de vibraţie). Lăsând fumul şi gazele de vapoare să treacă printr'un spaţiu străbătut de asemenea unde sonore staţionare, părticelele de praf se strâng la noduri şi ciocnindu-se între ele, cad.

Noul sistem, încercat deocamdată în Occident, a dat rezultate încurajatoare. Rămâne de văzut dacă este destul de rentabil şi pentru fabricile mici.

Lacul minune

In insula Kildin din Oceanul Inghetat arctic, în apropiere de coasta Murman, se află un lac, cu o structură extrem de ciudată. Intr'adevăr, apa acestui lac cuprinde suprapuse cinci straturi deosebite, care însă nu se amestecă niciodată între ele. In partea superioară avem astfel o pătură de apă dulce cu o grosime de aproape un metru. Dedesubtul ei urmează un alt strat de apă sărată. Mai adânc se găseşte o pânză de apă marină sărată. La o adâncime de 12—13 metri există un strat roşiatic, a cărui culoare e datorită unor bacterii roşii. In sfârşit, la fund apa e otrăvită de hidrogen sulfurat.

Faptul bizar că aceste diverse straturi nu se amestecă niciodată între ele, este explicat de unii specialişti prin ipoteza că ar exista o anumită comunicaţie între acest lac şi marea apropiată, comunicaţie prin care se infuzează necontenit apă sărată.

Flori şi miere

Sforţările agricultorilor germani de a mări randamentul producţiei de miere, au condus la unele cercetări destul de interesante, relative la randamentul pe care-l oferă albinelor, diversele flori, producătoare de nectar.

Astfel s'a stabilit că randamentul florii de tei — principala furnizoare de materii prime pentru fabricarea mierei — este de aşa natură, încât zece flori de tei, în timp de 24 de ore, abia furnizează 26 de miligrame de nectar cu o concentraţie de zahăr de 33%.

Din aceste cifre, ne putem da seama cât de multe flori trebuesc vizitate de o albină, pentru ca să putem obţine o linguriţă de miere.

Torpila sburătoare

Technicianul englez Reginald Denny, care în timpul războiului mondial fusese detaşat la arma aviaţiei, a inventat de curând o torpilă sburătoare.

După cum torpila folosită în răsboiul pe apă nu este în fond altceva decât un mic vehicul marin încărcat cu un explozibil şi propulsat automatic prin maşini de aer comprimat, tot astfel torpila sburătoare se reduce la un mic avion construit după acelaş principiu, însă având o comandă prin unde electrice. Deschiderea aripilor este de 2,70 m. iar încărcătura cuprinde 4.5 kg. trinitrotoluen, un explozibil din cele mai puternice.

ING. I. S.

A aparut ROMANUL SPECIAL de PAŞTI
ALARMĂ PESTE OCEANE!
de maestrul M. LEVEL

„...Da, d-şoară port numele unui monstru, al unui criminal pe lângă care cei mai răi criminali ai Istoriei şi ai Legendei ar fi nişte inocenţi; e numele unui pirat, al unui asasin hărţuit de umbrele a două sute de victime şi blestemat de tot atâtea văduve şi orfani... Şi totuşi, ascultă bine d-şoară, — e numele unui martir!...

AZI în „Romanele Captivante"
— La chioşcari, librari şi în gări —

Mărunte

Memorii (III), de E. Lovinescu.

Sunt pagini în care criticul apare, mai strălucitor decât oriunde, dublat de acel bogat talent literar care-i umanizează producţiile şi le dă un farmec emoţionant.

Lei 80.—

O jumătate de om, roman de Ludovic Dauş.

Evocarea vibrantă a unei epoci pline de frământări, idealuri şi deziluzii. Un roman, care este cea mai sinceră mărturie a unei ere de prefacere.

Lei 80.—

Drumuri albastre, de Const. Argeşanu.

Un imn închinat elanului şi văzduhului, înălţimilor şi infinitului. O carte cuprinzând emoţiile motorului şi grandioasele spectacole, pe cari le deschide elicea avionului.

Lei 60.—

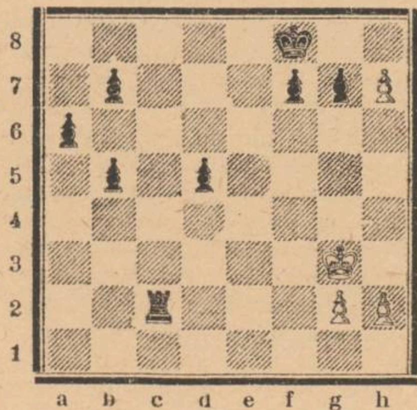
Romanul social din viaţa ţărnimii ardelene „*Vârtejul*", din care am publicat un fragment într'unul din numerele trecute ale revistei noastre, al cunoscutului şi apreciatului scriitor Romulus Cioflec, a fost acceptat de Editura „Adevěrul" şi va apare în librării peste câteva săptămâni.

Cronica şahului

Intr'un simultan dat de Dr. Lasker, încă pe timpul când era campion al lumii, s'a prezentat într'o partidă situaţia din diagramă:

Lohman

Dr. E. Lasker

Negrul a jucat 1..., Tc2—c3+ şi Dr. Lasker fiind sigur de câştig cu pionul la h7 a răspuns: 2. Rg3—g4, care mutare *a pierdut* partida. Găsiţi mutările de câştig ale Negrului.

Solutiunile trimiteţi-le în maximum 10 zile dela apariţia cronicii, pe adresa: A. Lernovici, str. Colonel Poenaru Bordea No. 4.

Au mai dezlegat Finalele Nr. 1 şi 2 (Stamma): Devy Riemer, Săveni-Dorohoi şi Eduard Mihalschi, Bucureşti.

SACRIFICIILE NEMURITOARE

In cronica trecută am publicat partida nemuritoare jucată în 1851 între Andersen şi Kiseritzkky. In prezentul articol ne ocupăm de „sacrificiile nemuritoare", adică de sacrificiile făcute în partidele jucate la concursuri şi matchuri, care se apropie foarte mult de cele făcute de Andersen. Desigur că aceste iertfe au fost inspirate de numita partidă.

Curiozitatea acestor partide, constă în aceia că în şah se întâmplă foarte rar ca o poziţie să se repete. Ei bine, momentul critic în care unul din jucători, printr'un atac de mat, sacrifică ambele Turnuri (ca în partida nemuritoare), pentru a-şi scoate rapid două figuri active, care joacă rolul principal în matul ce urmează, sunt foarte sugestiv redat în cele 4 partide ce reproduc.

GAMBITUL STEINITZ

(Jucată în 1890)

R. Charousek — *Grüner*

1. e4, e5; 2. Cc3, Cc6; 3. f4, e×f4; 4. d4, Dh4+; 5. Re2, d5!; 6. e×d5, Ng4+; 7. Cf3, 0-0-0; 8. d×c6, Nc5; 9. c×b7+, Rb8; 10. Cb5!, a6; 11. c3! (Fără această precauţiune Negrele ar câştiga partida cu 11..., T×d5) a×b5; 12. Db3, Te8+; 13. Rd3, N×f3; 14. g×f3, De1; 15. Rc2, (Mai prudent decât 15. d×c5, Cf6!) Nb6; 16. D×b5, Cf6; 17. Da6, Na7; 18. N×f4!!, D×a1; 19. N×c7+!!, R×c7; 20. D×a7, Tb8; 21. Nb5!!, D×h1; 22. Dc5+, R×b7 (La 23..., Rd8; 24. Dd6+, etc.) 23. Dc6+, Ra7; 24. Da6 mat.

PARTIDA VIENEZĂ

Barcelona 1898

J. Tolosa Y. Carreras — *J. C. Batlle*

1. e4, e5; 2. Cc3, Cf6; 3. f4, Nb4; 4. Nc4, N×c3; 5. b×c3, d5; 6. e×d5, C×d5; 7. Df3, C×f4; 8. Na3! (Impiedică rocada; aceasta confirmă superioritatea Albelor) C×g2+ (O combinaţie falsă); 9. D×g2, Dh4+; 10. Dg3, D×c4; 11. D×g7!, De4+; 12. Rf2, D×h1; 13. Cf3!!, D×a1; 14. D×h8+, Rd7; 15. C×e5+, Re6; 16. De8+, Rd5; 17. D×f7+!!, Ne6; 18. Df3+!!, R×e5; 19. d4 mat.

Se vede că partida aceasta a fost jucată de un mare problemist: ea se termină printr'un mat model, adică în acelaş timp pur şi economic.

APĂRAREA OLANDEZĂ.
GAMBITUL STAUNTON

Jucată în match, Amsterdam 1920

R. Reti — *Dr. Euwe*

1. d4, f5; 2. e4 (Gambitul Staunton sau de Rivière s'a dovedit a fi corect.) f×e4; 3. Cc3, Cf6; 4. Ng5, g6; 5. f3, e×f3; 6. C×f3, Ng7; 7. Nd3, c5; 8. d5, Db6; 9. Dd2!, D×b2; 10. Tb1! C×d5 (O mutare care ar fi foarte tare... dacă sacrificiul nemuritor n'ar fi posibil) 11. C×d5!!, D×b1+; 12. Rf2, D×h1; 13. N×e7, d6; 14. N×d6, Cc6; 15. Nb5!, Nd7; 16. N×c6, b×c6; 17. De2+ Negrele cedează.

APĂRAREA CELOR DOI CAI.
ATACUL MODERN

Match. Amsterdam 1920

Dr. Euwe — *R. Reti*

1. e4, e5; 2. Cf3, Cc6; 3. Nc4, Cf6; 4. d4 (Acesta e atacul modern; care e mult mai franş şi mai tare decât vechiul atac cu Cg5.) e×d4; 5. 0-0, C×e4; 6. Te1, d5; 7. N×d5, D×d5; 8. Cc3, Da5 (Momentul critic al variantei moderne. Continuarea din text e probabil cea mai bună, dar sunt şi alte mutări tot atât de bune 9. C×d4, C×d4?; (Trebuia jucat 9..., f5!) 10. D×d4, f5!; 11. Ng5, Dc5; 12. Dd8+, Rf7; 13. C×e4, f×e4; 14. Tad1 (Poziţia Albelor ar părea mai bună, cu tot Nebunul mai puţin, din cauza poziţiei critice a Regelui Negru. In realitate Regele Alb e într'o rocadă slabă şi Dama albă băgată într'o cursă) Nd6!!; 15. D×h8, D×g5; 16. f4, Dh4; 17. T×e4, Nh3!!; (Al doilea timp al sacrificiului nemuritor) 18. D×a8, Nc5+; 19. Rh1 (Dacă 19. Td4, N×d4+; 20. f×d4, De1 mat) N×g2+!! (Loviturile de trăsnet se succed fără intervale) 20. R×g2, Dg4+; 21. Rf1, Df3+; 22. Re1, Df2 mat, genial jucat!

Sacrificiul nemuritor aplicat de două ori, cu culori inverse, la câteva zile distanţă, contra aceluiaş adversar e într'adevăr surprinzător. Să nu uităm că aceste partide s'au jucat într'un match între doi adversari de mare forţă. De aici se poate deduce ce geniu era Reti, căci nu trebuie uitat că şi Euwe, un mare talent, a ajuns în 1935 campionul lumii.

MATCHUL DE COMPOZIŢIE A PROBLEMELOR ROMÂNIA-FINLANDA

Asociaţia problemiştilor români, ne comunică următoarele:

Se aduce la cunoştinţa compozitorilor români că în urma provocării noastre şi acceptării Asociaţiei problemiştilor din Finlanda, se va ţine un match de compoziţie între aceste două ţări. Condiţiunile sunt următoarele: Fiecare ţară va trimite câte 12 probleme *inedite* (6 cu 2 mutări şi 6 cu 3 mutări) d-lui Dr. Niemeijer (Olanda), care le va trimite la rândul său juzilor desemnaţi. După ce aceştia le vor aprecia le vor retrimite D-rului Nimeijer, care le va comunica asociaţiilor problemiştilor din România şi Finlanda. Ţara care va fi învinsă, va publica o fasciculă cu rezultatul matchului.

Secţia cu 2 mutări. Tema propusă de România: „Ivanovcic" compus sau simplu (Vezi „Rev. Rom. de Şah" pag. 239 din 1935) *combinat* cu o altă temă (Grimshaw, Goethart, Schor, Schiffman, Nietvelt, Rupp, etc.).

Secţia cu 3 mutări. Tema propusă de Finlanda (în amintirea marelui problemist român — I. Schiffman): „Schiffman întârziat" (Sola Schiffman). Exemplu problema: Alb: Rf7, Nb2 şi Ng6, Cg7 şi h7, Pc3. Negru: Rh6, Tf3, Ca2, Pd7, e4 şi f5. Mat în trei mutări. (Pentti Sola „Usni Suomi" 1935). *Definiţia temei:* După cheie (1. Ch5!), Albul ameninţă printr'o mutare *liniştită* (2. Cf6! şi 3. Cg8 mat). O piesă Neagră (Tf3) bate în linia unei figuri Albe (Nb2—g7; 1..., T×c3) aşteptând ca prin ameninţare aceiaş linie să fie *astupată* (2. Cf6?) şi atunci piesa Neagră va fi liberă să pareze matul (2..., Tc8!). In loc de aceasta (2. Cf6?) Albul, printr'o altă mutare *liniştită*, sileşte piesa Neagră să *părăsească* pomenita linie (b2—g7) şi astfel folosind eliberarea acestei linii, Albul va da un nou mat (2. Cg3! — ameninţarea C×f5 mat — T×g3; 3. Ng7 mat).

Invităm problemiştii români să contribue la reuşita acestui match, prin compunerea problemelor pe temele arătate şi trimiterea lor D-lui Ing. A. F. Ianovcic-Soroca, cel mai târziu până la 20 Mai 1937. Toate problemele primite vor fi cercetate şi selecţionate, alegându-se câte 6, cele mai bune, în fiecare secţiune. Sperăm că prin concursul problemiştilor din întreaga ţară, vom reuşi a ne manifesta cu ocazia primului match inter-ţări.

Orice alte amănunte în legătură cu acest match se pot cere d-lui Ing. Anatole Ianovcic din Soroca.

AUREL LERNOVICI

D r a g o m i r n a

Arcada credinţei pe pragul ţării fagilor *

Prima imagine

In spatele unui dâmb verde, umăr tolănit în calea drumeţului, se ridică, printre pomi bătrâni o piramidă prelungă îmbrăcată în tablă fără lustru şi aruncând pe cer o mare şi bogată cruce, înfiptă într'o largă semilună.

Apoi, după un cot în lungul unui pârâiaş guraliv, dincolo de bolta frunzelor a două şiruri de pomi, se desfăşoară deodată, ca un stăvilar, zidul înalt de piatră, în mijlocul căruia ţâşneşte turnul pătrat al clopotniţei, ridicat deasupra porţii şi încheiat în săgeată de fier.

In aripile zidurilor, câte un alt turn, tot din piatră grea, sfârşit cu acoperişuri în chip de piramide turtite.

Dincolo de pavăza fumurie-roşiatică, întinsă ca două braţe să închidă parcă drumul către adâncul văii şi al codrilor, se deseneazǎ pe mătasea străvezie a cerului, ca pe aerul unei proscomidii, linia dreaptă a acoperişului bisericii şi turla subţirică, cu migala de horbotă a sculpturii.

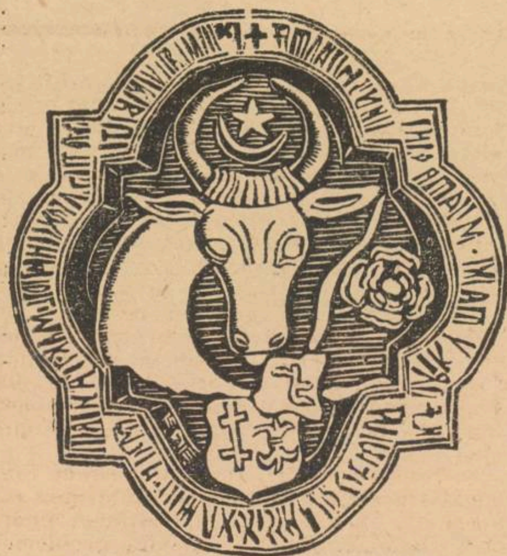
Mânăstirea Dragomirna...

Inapoi, la începutul veacului al 17-lea

Mânăstirea Dragomirna şi micul schit de alături, şi-au luat numele după al moşiei Dragomireşti, pe pământul căreia au fost zidite.

Tot Dragomirna se chiamă şi pârâiaşul ce străbate fundul văii şi care izvorăşte, nu departe, din „Fântâna Doamnei". Poporul ştie că o Domniţă,

DRAGOMIRNA
ARCADA CREDINŢEI PE PRAGUL ŢĂRII FAGILOR

din cetatea Sucevei, venea adesea la izvorul ce i-a păstrat numele şi, în liniştea codrului, îşi oglindea, în apa de cristal, chipul chinuit de cine ştie ce doruri.

Pe locul schitului alb de astăzi a fiinţat înainte un altul de lemn, închinat şi el aceloraşi sfinţi Enoh, Ilie şi Ioan Teologul sau Bogoslovul, cum era numit în limba slavonă, folosită atâta vreme în biserica noastră.

„...Smeriţii robi şi închinători Sfintei Treimi — aşa cum glăsueşte pisania slavonă, aşezată deasupra uşii de intrare şi tălmăcită după traducerea germană a lui Kozak — Chir Anastasie Crimcovici, fost episcop de Rădăuţi şi Pan Lupul Stroici, Mare Logofăt şi fratele său Pan Simion, Mare Vistiernic...", au înălţat schitul în zilele Domnitorului „Ion Movilă Voevod şi ale prea iubiţilor săi fii Constantin, Alexandru şi Bogdan, în anul 7110 Iulie 27".

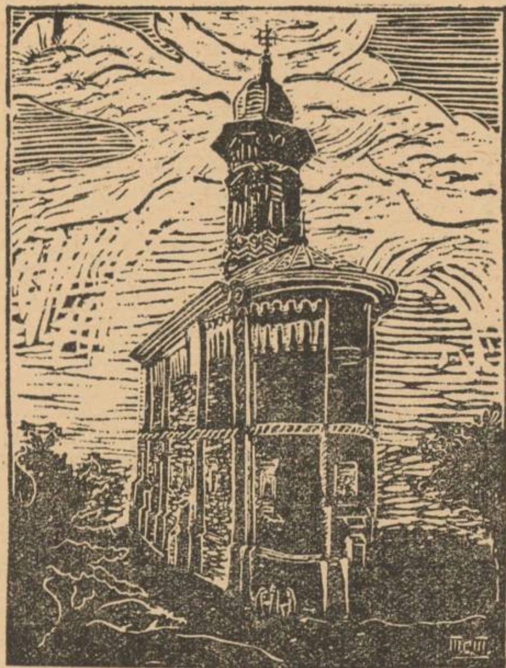
* Din volumul, sub tipar, „La noi în Bucovina". Gravuri de Mariana Creţu Medeleni.

Dragomirna Mică se păstrează deci, în forma ei de astăzi, din anul 1602.

Anastasie Crimca — Crimcovici, adică fiul lui Crimca, cum i se spunea după obiceiul înrâuririi slavone — suit pe scaunul mitropoliei, ridică biserica mare a mânăstirii.

Nici o pisanie nu povesteşte de timpul zidirii. Documentele lipsesc, jefuite şi risipite în decursul vremurilor.

O însemnare a mitropolitului Anastasie, pe o tetraevanghelie, glăsueşte

Flacără vrăjită în piatră...

că face dar lucrarea nou înfiinţatei sale mânăstiri Dragomirna. Sub ea e trecută data 1 Septembrie 7118, adică 1609.

O altă notiţă, cu privire la dăruirea unei cărţi de rugăciune şi datată 1609, dovedeşte că în acel an, biserica era înălţată.

Zidurile de cetate, din jur, au fost ridicate în 1627, aşa cum pomeneşte pisania slavonă de deasupra portalului clopotniţei, de Ioan Barnovschi Movilă Voevod.

Ajuns din pătura de jos în cele mai înalte trepte ale boieriei, s'a încuscrit cu familia Movilă şi apoi, în 1626, s'a suit pe scaunul Moldovei, străduindu-se să uşureze traiul ţărănimii, fără să nemulţumească boerimea, şi să pună ordine în viaţa călugărilor din mânăstiri. Nevoind să jefuiască ţara ca să dea vizirului 40 de pungi de bani, cerute de acesta ca să-i prelungească domnia, pleacă la Constantinopol să lămurească Poarta asupra soartei jalnice a poporului său.

Aici fu însă întemniţat. Intre zidurile închisorii a scris în româneşte, o prea frumoasă epistolă-testament, citată de Xenopol.

„Ioan Miron Barnovschi Voevod dăm ştirea cu scrisoarea noastră tuturor cui se cade a şti că eu fiind acum în mâna păgânilor, de bună voia mea venit aici, prea amăgiturile şi înşelăciunile lor, şi mă scoaseră din odihna mea cea bună şi cum cunoşteam şi vedem tocmelele păgâneşti, mai mult avem nădejde de moarte decât de viaţă şi într'acela chip meşteşugiră cu mângâerea lor de nici casa nu mi-am tocmit cum se scade în purcesul nostru, cum mi-a fost voia mea, că de mi s'ar prijeli aci vreo moarte, să se ştie pre ce tocmeală ar fi rămas casa noastră, ce nici un lucru statornic n'am făcut să fie moartea noastră cu odihnă, pentru căci că nici n'am avut aceastǎ nădejde să fiu eu astăzi într'această nevoie. Pentru aceasta vă rog pentru mila lui Dumnezeu tuturor prietenilor, de ni se va prileji aice vreo moarte sau vreo închisoare îndelungată, să vă fie milă de casa noastră, ca să nu fie pe urma noastră price şi gâlceavă între ruda noastră şi între prieteni".

Urmează hotărîrile cu privire la pământurile lui din Polonia, cu privire la biserica pe care o zidise în Liov, cu privire la biserica Adormirii Maicii Domnului, ridicată de el în Iaşi, şi cu privire la mama lui.

Barnovschi izbuteşte însă să iasă din închisoare şi să ajungă în Polonia.

Intre cei care vin să-şi plece fruntea, în faţa bătrânelor icoane ale ctitorilor lui, sunt mulţi să-şi amintească oare că nefericitul Voevod a murit, în 1633, decapitat la Constantinopol, în faţa sultanului?

Povestea e simplă, cum simplă era şi înfăptuirea unei decapitări în acele vremuri.

In 1633, Moldovenii se răzvrătiră împotriva lui Alexandru Ilieş Vodă, şi-l scoaseră din ţară. Boerii cumpăniră dacă trebuiau să aleagă Domn pe Miron Barnovschi, a cărui bună domnie peste Moldova nu fusese uitată, sau pe vornicul Lupu — viitorul Vasile Lupu — care fusese în capul răscoalei.

Acesta din urmă, văzând nehotărîrea boerilor şi temându-se să nu izbutească de a-şi apropia toate voinţele, îi sfătui să aleagă pe Miron, ceeace se şi făcu.

Barnovschi nu întârzie să vină din Polonia, unde trăia retras şi, lăsându-se dus de sfaturi, pleacă fără zăbavă la Constantinopol, ca să capete cuvenita împuternicire a sultanului.

Turcii cari îl duşmăneau, nu aşteptau decât atâta. Fu zăvorît în închisoarea celor Şapte Turnuri, apoi i se reteză capul.

Sunt numai trei veacuri şi ceva de atunci.

De altfel, numeroşi Domnitori ai ţărilor noastre au fost ucişi de Turci sau din porunca Turcilor.

Ion Vodă cel Cumplit, trădat la Răşcani de căpitanul său Ieremia Golia şi nevoind să se predea, a terminat măcelărit, de oamenii sultanului.

Iancu Sasul, suit pe tronul Moldovei după Petru Schiopul, urmărit de musulmani fugi în Polonia, unde fu decapitat, în 1582, după cererea Porţii.

Petru Cercel, ajuns Domn al Munteniei cu sprijinul lui Henric III regele Franţei şi al Caterinei de Medicis, a fost înecat de Turci în Bosfor, neavând parte nici să i se culce trupul, fără viaţă, în mânăstirea Mislea, zidită de el.

Alexandru cel Rău a sfârşit, în haine de ceremonie, pe o spânzurătoare din Constantinopol.

Leon Tomşa, cu urechile şi nasul tăiat de Turci, a fost plimbat, călare

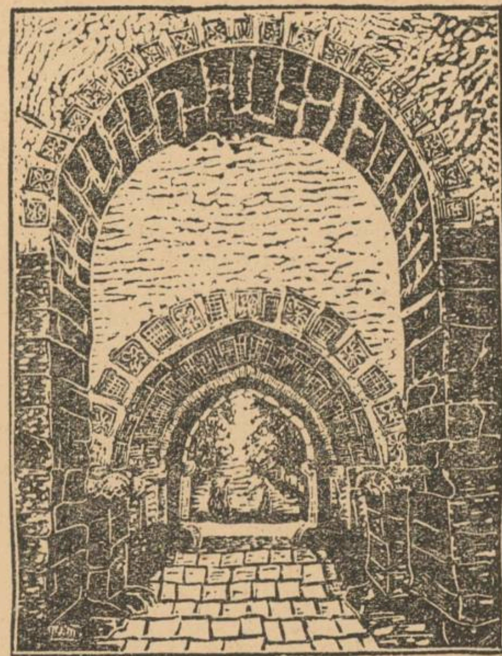

pe măgar, în lungul uliţelor capitalei imperiului otoman.

Să mai pomenesc bine cunoscuta măcelărire a lui Constantin Brâncoveanu şi a familiei lui?

Nicolae Mavrogheni, Domn al Munteniei timp de patru ani, a fost pedepsit de Turci cu moartea, în 1790, în urma pierderii de către otomani a războiului împotriva Austriei şi Rusiei.

Fanariotul Constantin Hangerliu, fost dragoman al Porţii, numit Domn al Munteniei prin protecţia amiralu-

...tăiat în clopotniţa voinică...

lui turc Chiuciuc Husein, a fost gâtuit în 1799, în palatul domnesc din Bucureşti de un capegiu al marelui vizir.

Iată o spicuire din care se vede că nu era treabă uşoară să fii Domn în Moldova sau în Muntenia...

Schitul

O potecuţă se furişează prin iarbă, în lungul zidului dintre turnul clopotniţei şi al Arhimandritului, pe sub ferestrele vechii egumenii.

La capătul ei, tupilată între pomi, Dragomirna Mică îşi arată chipul plăpând de floare de câmp.

Corăbioară albă a credinţei, poposită între valurile împietrite ale dealurilor, pare împlinirea în sidef a bisericilor pe care, în palidele fresci, ctitori îngenunchiaţi le închină tronului ceresc.

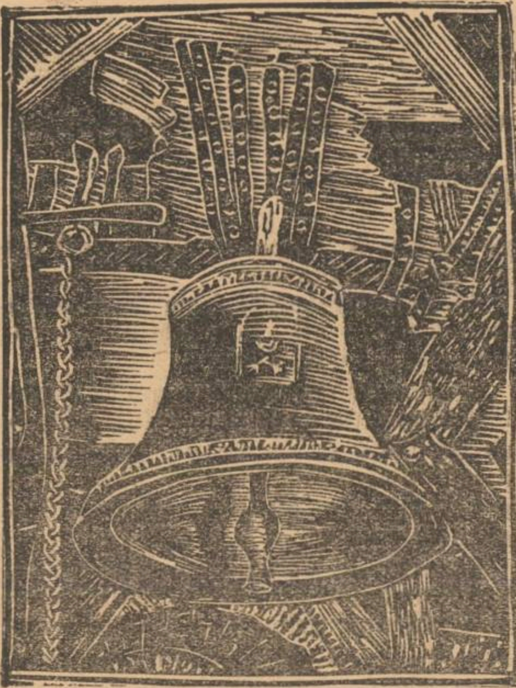
Imbrăcată în haina rochiţei rândunelii, acoperită într'un ascuţit înveliş de şiţă cu întunecimi de argint prăfuit, se înalţă ca o poartă a tăcerii, peste aplecarea pioasă a inimii, pe glia ce închide în această Bucovină nesfârşitele jertfe pentru cruce şi neam.

Uşa de lemn, cu grele ferecături, se deschide în gemetul balamalelor, ca închizătoarea îndelung neatinsă a unui relicvar scos la iveală de sub săpături. Tinda lasă trecerea printr'o intrare joasă, strânsă în chenar de piatră cioplită după gustul impodobirilor gotice, în naosul nu mai mare decât un mormânt. Paşii umplu pereţii, acoperiţi cu icoane, de răsunete ce fug speriate către bolta ce acoperă încăperea cu rotunzimea unui mic cer de cretă.

Un călugăr cu plete blonde, cu ochii topiţi de senin albastru, cu chip supt, desprins parcă dintr'o zugrăveală de demult, mă întreabă, pe gânduri:

— Unde se topesc oare ecourile, aceste fiinţe vii, venite pe lume în afară de voia noastră şi cari ne dau, stă-

(Continuare în pag. 8-a)

...dangătele cu prelungi tremurări...

ruitoare, vestea goanei lor prin viaţă? Unde se duc oglindirile chipurilor din apele limpezi? Unde mor limbile de foc ce se desprind din vâlvătăi şi fâlfâe o clipă în aer?

Sub sticla dulapurilor

Călugărul cu două picături de cer în privire, cu chipul desprins dintr'o frescă bizantină, cu mâna subţire lipită veşnic de pieptul plecat, mă însoţeşte, pe scări şerpuite, în sala gotică din vechea egumenie, ale cărei bolţi, prinse în mănunchiuri de arcuri frânte, se reazimă pe un singur stâlp, ce adună cu înţeles în piatra lui tare, toate năzuinţele căilor omeneşti.

Prin coridoare lungi, slujind pe vremuri celor ce trebuiau să vegheze la metereze împotriva neprietenilor, ajungem în dreptul unei uşi deasupra căreia stă scris: „Muzeu".

In dulapuri, sub sticlă, cărţi vechi, bisericeşti, cu chenare şi migăloase împodobiri pe apă de aur, cu legături grele având, în colţuri, iconiţe lucrate în smalţ; acoperăminte cusute în fir, dintre care unele se păstrează din veacul al 16-lea, epitrahile, aere şi orare ce, în ciuda veacurilor, nu şi-au pierdut încă strălucirea; cruci de lemn, sculptate şi legate în argint, potire, stele, patene, cădelniţe, litiere şi icoane dinaintea cărora s'au plecat frunţi de mult prăfuite în pământul din care am venit şi ne vom întoarce cu toţii.

Sala chipurilor

Intr'un „salon de recepţie", înconjurat de canapele şi fotolii de bună

...în chenar de tăietură gotică...

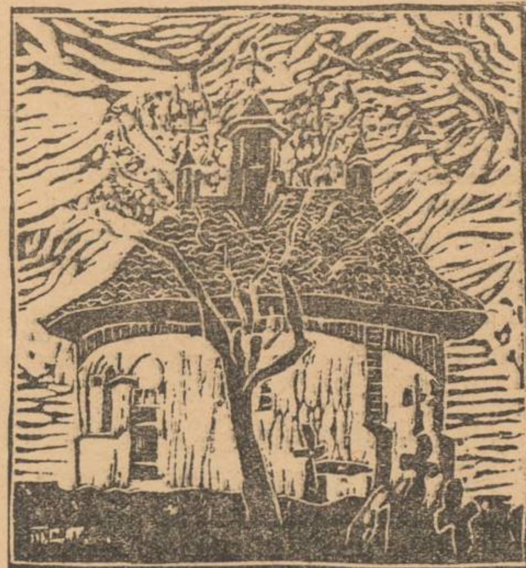
modă veche şi având la mijloc o masă pe care se vestejesc flori într'un vas de München, se înşiră pe pereţi, în rame grele, chipurile câtorva dintre egumenii de altădată ai Dragomirnei.

Privirile lor, ţintuite în ulei şi aliniate de jur împrejurul încăperii ca un cerc de umbre, îmi urmăresc mute paşii.

Uşa se deschide, dintr'odată, ca suflată de vânt. Stareţul mânăstirii înaintează spre mine, coborît parcă dintr'o cadră de bronz.

E un bărbat tânăr, cu umerii puternici, cu faţa îmbrăcată în barbă stufoasă şi rotundă. Aş putea spune un stareţ soldat, pe care mi-l pot tot atât de bine închipui blagoslovind poporul din faţa altarului cât şi — gândul mă fură cu două-trei veacuri în urmă — luptând la metereze, cu cine ştie ce hoardă tătărească, venită să prade mânăstirea.

— Au fost odinioară vremuri de belşug pentru Dragomirna — îmi spune sfinţia sa. — Din vechi hrisoave aflăm că a avut treizeci şi două de moşii, ca să nu vorbesc de alte danii... In decursul vremurilor ele au fost în parte înstrăinate şi, la răpirea Bucovinei, egumenul Narcis, lăsat aici de stareţul Paisie Velcicovschi, plecat la Secu, făcea cunoscut comisiei imperiale numele numai a unsprezece moşii, aflate în stăpânirea mânăstirii. După ce austriacii închiseră uşile chiliilor, lăsând să fiinţeze numai ctitoriile dela Putna, Suceava şi Dragomirna, statorniciră, pentru fiecare din

Corăbioară albă a credinţei...

ele, numărul de călugări ce nu trebuia să depăşească douăzeci şi cinci de monahi de mânăstire.

Un oftat ridică pieptul puternic şi-l lasă greu ca o lespede, peste un gând ce nu-şi spune cuvântul.

Chipurile din rame se topesc încet în întuneric.

Toaca

Cer de ghiaţă, nins de stele.

Peste boltă, arcada de curcubeu alb a căii robilor.

In liniştea căzută din înălţimi, fără ţărmuri, curg domol nevăzutele valuri de freamăt ale codrului.

Turnurile de besnă ale Dragomirnei ancorează întunericul deasupra mânăstirii. In mijlocul lor, facle stinse, poposeşte sarcofagul înalt, peste care se revarsă valurile albe ce acopăr trupul unei domniţe adormite cu palmele strânse, în chip de rugăciune.

Pe lângă ziduri se furişează, tiptil, o umbră.

Nu se aud paşi.

Se simte însă o mână tăind pânza de paianjen a singurătăţii.

Codrul îşi duce mai departe neastâmpărul de frunze, în vâjâit depărtat de şivoiu.

Inecate în pulbere de stele drumurile cerului urcă, în vârtejuri, caturile veşniciei.

O lovitură scurtă de ciocan înfige un cui de oţel, în peretele de tăcere al nopţii. Toaca.

De îndată ce primul răsunet se stinge în ferestrele chiliilor şi pe înălţimile împădurite, chemarea dintre ziduri se repetă. Apoi, tot mai dese, bătăile se împletesc într'o năvală de galop, în care nu întârzie să intre dangătele cu prelungi tremurături în văzduh.

Ochiuri de lumină se aprind pe ziduri.

In ograda mânăstirii se aud glasuri.

Prin ferestrele înguste ale bisericii se cern raze fără vlagă.

Spre răsărit, înălţimile prind să se deseneze pe o geană de bronz.

Corul monahilor, plânset depărtat adus de adieri nesimţite, se strecoară, ca fumul unei jerfte, din biserica ce-şi desprinde tot mai limpede linia de cristal.

Turla dantelată, giuvaer de filigran, se aprinde încetul cu încetul, ca o candelă deasupra trecutului.

OCTAV VOROBCHIEVICI

Cronica mizantropului

Ipocrizii literare

O mare discuţie s'a încins între unii iubitori de literatură cu privire la moralitatea în artă şi sunt unii care susţin cu aprindere că tinerimea e pe calea pierzării fiindcă în vitrinele librăriei se află (nevândute) câteva cărţi în care se aminteşte cu oarecare libertate de anume organe. Când nu e la mijloc o neînţelegere a esenţei artei, avem de a face cu o grasă ipocrizie. Fără îndoială că sunt domenii ale realităţii în care un scriitor, intrând prea adânc, greşeşte. Prea multă sensualitate, prea multe scene sexuale sunt plictisitoare şi în fond neestetice. Chestiunea este însă dacă libertatea, fie şi de prost gust, în literatură poate fi demoralizantă sau mai demoralizantă decât alte genuri socotite nevinovate. Intrebarea dintâi este: ce demoralizează pe cetitor, înfăţişarea simplă a unor adevăruri, sau comentariile de care sunt însoţite? De sigur că adevărurile înşişi sunt socotite imorale, pentrucă scriitorul nu comentează niciodată faptele. Dar de ce să fie numaidecât imorale sau mai ales de ce scriitorul să fie atât de vinovat faţă de societate? Crima este o faptă reprobabilă, anti-socială. A vesti în jurnal facerea unei crime, este oare imoral? Poate fi socotită ştirea aceasta ca un îndemn la crimă? Nu. Şi cu toate acestea mulţi viitori criminali se inspiră din jurnale şi din cărţi. Noi însă nu cerem pedepsirea presei, fiindcă bunul simţ ne spune că nu citesc cu interes profesional ştirile despre crime decât cei mai dinainte hotărîţi să le facă. Profesorul dela Facultatea de medicină, autorul de cărţi medicale, educatorul, vorbesc fără sfială de chestiuni sexuale, de perversiuni câteodată, şi nimeni nu se gândeşte să-i pedepsească. Se zice, probabil, că scopul acestora este de a studia şi preveni. Insă toată lumea ştie că cel mai mare procent de sugestiuni sexuale îl dau chiar cărţile cu pretenţia de a înlătura perversiunile. De ce anume cititori tineri sunt lacomi de publicaţii periodice cu caracter medical şi cu felurite ilustraţii „sportive"? Tocmai pentru elementul excitant ascuns în dosul pretinselor îndrumări. Şi totuşi nimeni nu se scandalizează.

Şi în realitate primejdia nici nu e aşa de mare. Prin urmare de ce acelaş fapt spus cu anume pretenţii savante şi cu clişee sugestive este moral şi spus într'o carte de literatură, fără comentarii, şi fie şi'n dauna valorii literare, este imoral? Cine se teme de corupţie este un corupt şi gălăgia asta pudică aduce aminte de batista lui Tartuffe. De altfel publicul nu caută cu dinadinsul cărţile de scandal fiindcă nu află din ele cine ştie ce lucru nou pentru el.

Cititorul obişnuit caută în roman ceeace-i lipseşte în viaţă: bogăţia, luxul, dragostea patetică, onorurile publice, aventura. Senzaţiile sexuale fiind ieftine, le gustă direct. Cât despre poezie, pedagogul să fie liniştit. Ca să fie corupătoare, ea trebue să se citească. Insă cum nu se citeşte, ni se pare o fină ironie să pedepseşti un biet bard pentru câteva vorbe deşănţate puse pe câteva foi pe care nu le citeşte decât el şi câte un cronicar literar blazat şi incoruptibil.

ARISTARC

Cum se scrie istoria

Jurnalul american pentru copii „Young America" povesteşte micilor săi cititori fapte din Istoria Franţei. Iată câteva rânduri din numărul cu data de 19 Martie:

„Cardinalul Richelieu, care a fost prim-ministru în Franţa în anul 1624, îşi petrecea orele libere sărind peste mobile".

„Voltaire, autor francez, leşina ori de câte ori mirosea un trandafir".

De sigur că redactorul istoric al jurnalului merge prea des la cinematograf...

Şapte sute de ani de existenţă

„Le Roman de la rose", care a fost început de Guillaume de Lorris şi terminat de Jean de Meung, a văzut lumina zilei în 1237, deci acum şapte sute de ani.

Iată o operă care a parcurs un drum impunător!

Interesant în apariţia şi existenţa acestei cărţi este imensa publicitate de care s'a bucurat în decursul veacurilor. Au fost mai mult de trei sute de manuscrise şi nenumărate traduceri englezeşti, germane şi italiene. Cu alte cuvinte, „Le roman de la rose" a cunoscut în termenii zilelor noastre un minunat succes de librărie.

Zi de primăvară

Necunoscutei mele prietene

In dimineaţa aceia, Sanda s'a trezit cu o mare bucurie în suflet. Ca şi cum natura se pregătise anume pentru fericirea ei, deschizând ochii fata zări, prin geamul micuţ din faţă, cel mai frumos cer de primăvară din câte văzuse vreodată. Ea sări din pat şi, rezemată de fereastră, privi încântată afară. Da, — a sosit primăvara! De mult îşi anunţa ea venirea, dar abea astăzi şi-a făcut intrarea triumfală în Bucureşti. Oare când se vor fi deschis mugurii liliacului de sub fereastră? Şi ce curată pare azi străduţa tăcută, deobicei plină de băltoace şi gunoi! Vântul primăverii i-a întinerit şi ei vestmântul. Ce încântat îşi spală elegantu-i costum cenuşiu Richi, pisoiul cu care Sanda împărţise întreaga iarnă cămăruţa întunecoasă. Cocoţat pe acoperişul casei vecine, mândru şi vioi, motanul nici nu vrea să ia în seamă chemările prietenei căreia, în nopţile viscoloase, îi făcea tandre declaraţii, torcând friguros lângă obrazul ei. După ce şi-a terminat toaleta, Richi privi în depărtări şi chemat parcă de tainice glasuri, se pregăti de drum.

— „Du-te, Richi, după aventuri — şopti Sanda. Azi sunt indulgentă cu tine, pentru că azi, şi eu am aventura mea. Ei da, — degeaba mă priveşti tu sceptic. Vezi că nu ştii? Azi el îmi va face prima vizită, aici la mine. Dacă ai ştii de când aştept clipa asta, Richişor! Poţi tu pricepe, micuţule, ghem de blană cenuşie, ce înseamnă ziua de azi pentru mine? Ştii tu cât mi-e de drag? Şi când te gândeşti că sânt oameni, care strigă sus şi tare, că în zilele noastre nu mai există iubire! Bieţi naivi, ce ştiu ei? Da, îl iubesc, şi iubirea mea, vezi tu, e aşa cum atâţia ani am dorit-o: ecou de vis, înfiorare subtilă, tristă şi blândă melodie sufletească. Iubirea mea va fi frumoasă şi mare —nu ca acele scurte şi vulgare legături erotice, terminate cu ură, dezgust şi scandaluri ce fac deliciul clevetirilor în Minister. Căci el, ştii tu, Richi, el e frumos, şi bun, şi inteligent, şi fin, şi... şi... nici nu pot eu să ţi-l descriu. Dece m'a ales tocmai pe mine? Sânt fete mai frumoase în biroul nostru, mai elegante şi mai îndrăznete. Să-ţi spun drept, motănaşule, eu nici n'am îndrăznit să-l privesc în ochi şi nu-i răspund nimic la şoaptele lui tandre. Dar azi — o! azi îi voi spune atâtea. Mi-e sufletul plin de simţirea asta mare. Simt că el mă va înţelege, că mă va iubi şi ce multă nevoe am eu de căldura sufletească a unei mari iubiri — pe care până acum n'am găsit-o decât la tine, bietul meu prieten! Azi e sărbătoare, nu am birou, sânt liberă; am să mă gătesc cu grijă, am să mă fac frumoasă, Richişor. Ia te rog! Nu mă privi aşa de ironic! Incep să cred că nu sânt prea urâtă, dacă i-am plăcut lui. Şi ce frumos îmi voi aranja cămăruţa, pe care soarele ăsta de primăvară o preschimbă într'un adevărat palat. Ce bine mă simt, ce repede am uitat tot trecutul pustiu şi întunecat de până acum. Viaţa e frumoasă, Richi! Haide, du-te, îţi urez petrecere bună! Sânt atât de mulţumită: la ora trei el va fi aici — aşa mi-a şoptit eri, la birou.

●

...Dar el n'a venit. Ziua de primăvară, care începuse atât de frumos, s'a schimbat pe înserat. Nori cenuşii acoperă cerul — nori care îţi apasă sufletul. Picături dese de ploae lovesc în geam. Trecătorii s'au rărit pe strada plină de lume gălăgioasă. Rareori mai vezi câte un singuratic, grăbit, cu gulerul hainei ridicat. Maşini elegante trec în goană, ducând cu ele lume fericită, lume care se îndreaptă spre decoruri calde, luminoase, strălucitoare.

Sanda simte frigul cuprinzându-i umerii îmbrăcaţi în rochia prea subţire, rochie de primăvară, îmbrăcată pentru el. In camera mică şi urâtă a pătruns, odată cu întunericul, toată umezeala amurgului ploios de Martie. Ghioceii — cu care-şi împodobise camera — îşi scutură acum, una câte una, petalele veştede, care cad pe jos, ca nişte lacrimi mute. In jurul ei e pustiu, tăcere şi frig; iar în sufletul Sandei e tot atât de pustiu, tăcere şi frig.

...El n'a venit! Desigur că l-a atras un decor mai vesel decât cămăruţa unde l-a aşteptat cu dor o biată fată nici prea frumoasă, nici prea veselă. Dece şi-ar fi pierdut timpul — un băiat frumos ca el — pentru neînsemnata ei fiinţă? Ea era menită singurătăţii. Pustiul din juru-i nu va fi nici când pătruns de o rază caldă. Sanda îşi deslipi braţele înţepenite pe marginea ferestrei, de unde, toată după amiaza pândise apariţia siluetei dragi. Se întinse pe divan, îngropându-şi faţa în perne. I se părea că din colţurile camerei se desprind umbre mari, cenuşii, care o înconjoară, apăsând-o sub suflarea lor de gheaţă.

„Ziua de mâne: acelaş neprietenos birou cenuşiu; aceleaşi ceasuri de muncă obositoare, printre hârtii insipide, fără culoare, fără viaţă; aceleaşi colege răutăcioase şi vulgare, mai elegante decât ea, care-i privesc ironic rochia demodată, figura obosită cu ochi sfioşi şi trişti; acelaş director veşnic enervat şi brutal — mereu, mereu aceleaşi ceasuri de chin moral, repetându-se mecanic, zi de zi. Apoi întoarcerea spre casă, în tramvaiul arhiplin — când tremurând de frig, când sufocată de căldură — printre oameni brutali şi mirosind greu. Iar în juru-i, o altă lume îşi trăeşte viaţa ei — pe care Sanda o bănueşte luminoasă, senină — în decoruri unde sufletul se destinde în voe, în apropierea fiinţelor cu sentimente alese, aşa cum ea niciodată nu va întâlni, aşa cum le doreşte mereu, chemată de nostalgia ecoului unei alte vieţi...

Şi, pe când vântul suflă tot mai furios în geamuri, pe când ploaia picură tot mai trist pe acoperiş — întunericul pune deplină stăpânire în camera tristă şi rece. Acum nu se mai distinge nimic în cenuşiu-i umed de cavou. Doar colo, în fund, o umbră albă prăbuşită pe divan plânge domol, fără gemete, dar trist, mai trist decât vântul care se strecoară printre crengile copacilor fără frunze, mai trist decât urletul cânelui rătăcit pe stradă, în noaptea umedă şi nepăsătoare.

LUCREŢIA DASCALESCU

Un portret din Galeria Pitti

Disraeli scria acum un secol: „Un portret din Galeria Pitti, al lui Ipolit de Medici, despre care nu ştiu nimic, mă obsedează ca un strigoi şi nici măcar nu mă pot libera de el arătând care erau trăsăturile sufletului său". Acelaş portret s'a impus, cu aceiaşi putere de vrajă după o sută de ani unei autoare engleze, Mrs Hicks Beach. Ea însă a cercetat arhivele şi a putut astfel să reconstituie partea sufletească a portretului, făcut de Tiziano, tânărului cardinal Ipolit de Medici, a cărui viaţă turbure a fost întreruptă brusc şi timpuriu, la vârsta de 26 de ani.

IPOLIT DE MEDICI

Cardinalul acesta a fost fiul nelegitim al lui Giuliano de Medici, el însuşi fiul lui Laurenţiu de Medici Magnificul. După expulzarea Medicisilor din Florenţa, la 1494, Giuliano s'a refugiat la curtea Ducelui de Urbino, şi a avut pe Ipolit cu Ducesa de Gonzaga. Reîntorcându-se norocul iar în favoarea familiei Medicis, Ipolit este dus la Roma la curtea Papei Leon al X-lea, fiind crescut în luxurianta şi primejdioasa curte papală de pe acele vremuri. Cu acest prilej autoarea face un splendid tablou al apogeului şi declinului casei de Medicis, de la luxurianta magnificienţă a epocei leonine, până la epoca lui Chement al VIII-lea, cu toate consecinţele pentru Italia.

Mrs Hicks Beach a vizitat toate locurile pe care le descrie, ceiace dă prospeţime şi realitate scenelor descrise. A făcut apoi o judicioasă triare printre documentele de care dispunea şi a ştiut să aleagă cu gust şi competinţă printre nenumăratele picturi găsite prin muzee, alcătuind o serie de portrete şi caractere în armonie cu subiectul şi de multe ori foarte frumoase.

In această lume de frumuseţi, mama nenumită a lui Ipotit, femeia plină de taină, Ducesa Gonzaga trece, observând totul, tăcută şi închisă în trista ei experienţă. Pentru ca să fie mai aproape de fiul său, se mărită cu un bancher Sforza, înrudit cu Medicisii şi pătrunde astfel la curtea papală. Rămânând a doua oară văduvă, intră ca doamnă de companie la Giulia Gonzago, văduva de şaisprezece ani a lui Vespasiano Colonna. De aci ia naştere nefericita pasiune a lui Ipolit şi autoarea face apel la observaţiile făcute de mama tânărului, care urmăreşte tragicul zbucium al fiului său între politică şi iubire, pentru a desprinde caracterul cardinalului şi dezvoltarea sa sufletească. Evocarea e emoţionantă şi convingătoare. Cartea e plină de evenimente şi fiecare din momentele acestor evenimente este răsfrântă ca într'o oglindă convexă, în apartamentul în care „mama nenumită" încearcă să ţese şi să înfăptuiască soarta fiului său. Cartea lui Mrs. Hicks Beach este conştiincios documentată şi personagiile îngrijit caracterizate, iar scenele frumos prezentate, foarte desluşit desfăşurate, deşi lucrarea furnică de mulţimea personagiilor şi a evenimentelor. Cartea e intitulată: A Cardinal of the Medici by Mrs Hicks Beach (Cambridge University Press).

T. Sd.

Direction Etoile de Francis de Miomandre

Noul roman de Francis de Miomandre e o minunată fantezie, povestirea unui vis pe care-l are autorul în timpul câtorva clipe de somn, într'un vagon de metro parizian. Pentru a gusta cu adevărat această povestire, nu trebue să cauţi nici cea mai neîntemeiată logică în toate aventurile, aproape fără sens, la care ia parte autorul numit Altair şi celelalte personagii, cu nume tot atât de baroce ca: Bellatrix, Aldebaran, Phenix, Electra, Vega, etc.

Intregul volum se compune dintr'o serie de intrigi extravagante, dintr'un amestec de poezie şi comic, de vervă şi maliţiozitate, pe care Francis de Miomandre a ştiut să le situeze într'un chip magistral pentru bucuria si satisfacţia cetitorului.

Premiu literar

Editorii americani Simon şi Schuster au fondat un premiu, care urmează să încoroneze opera „cea mai hilariantă" a anului.

Acest premiu original constă „dintr'o cupă de argint masiv şi un anumit număr de sticle, cu destinaţia de a fi umplute".

Juriul va face aprecierile după anumite reguli ale artei comice, aşa cum au fost definite într'o lucrare de Max Eastmann, apărută de curând sub titlul „La joie du rieur".

Casele de editură speră ca prin acest mijloc să vândă un respectabil număr de exemplare.

Concursul e deschis atât pentru umoriştii profesionişti cât şi pentru particulari.

Dupin şi Scribe

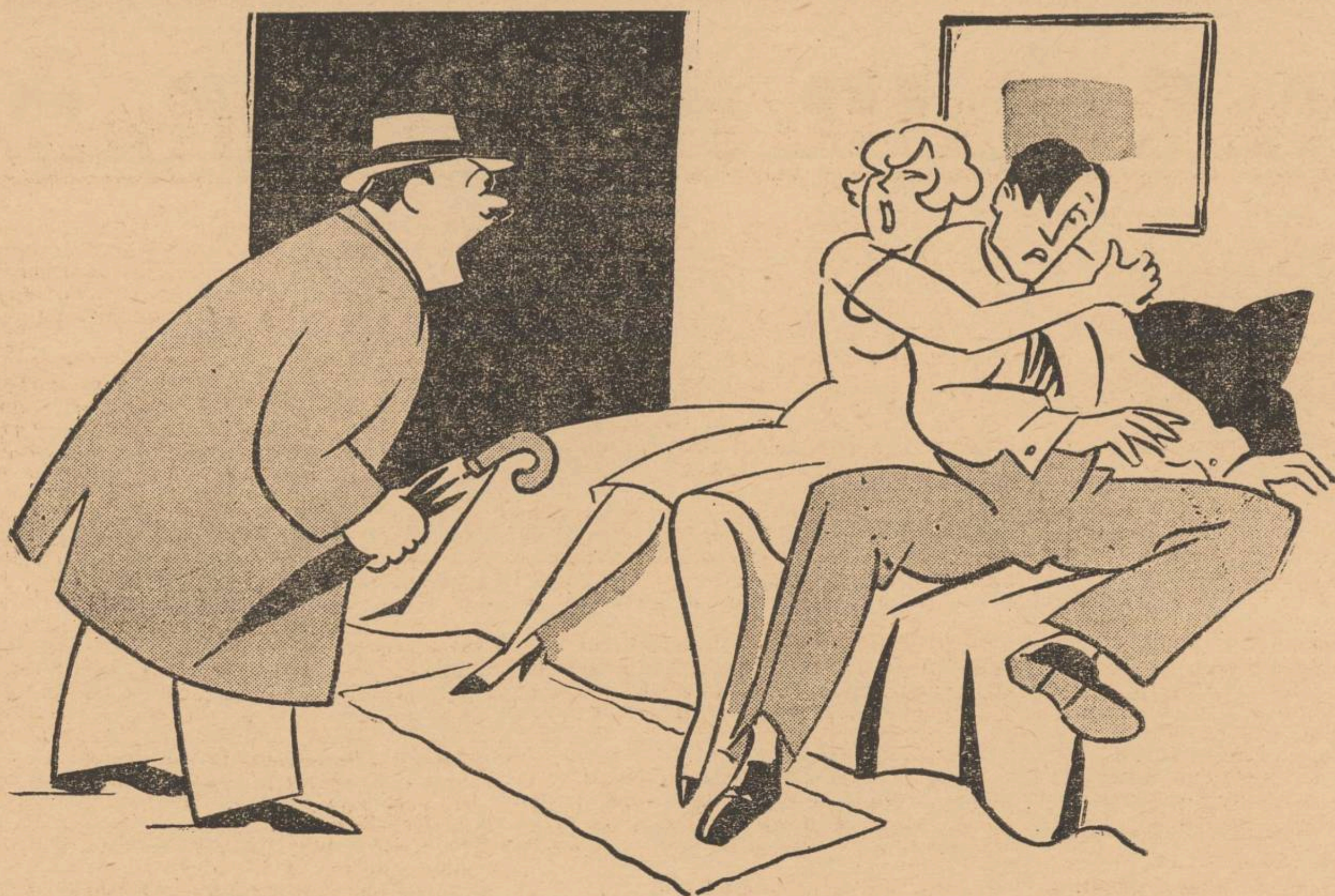
La 5 Aprilie 1887, la moartea lui Henri Dupin, care părăsea viaţa în vârstă de nouăzeci şi nouă de ani, acesta deţinea titlul de decan şi „recordman" în literatura dramatică.

In cei şaptezeci şi nouă de ani de teatru — mai fecund decât Sacha Guitry sau Louis Verneuil — acest bătrân umorist inepuizabil dăduse scenei două sute şi două piese!

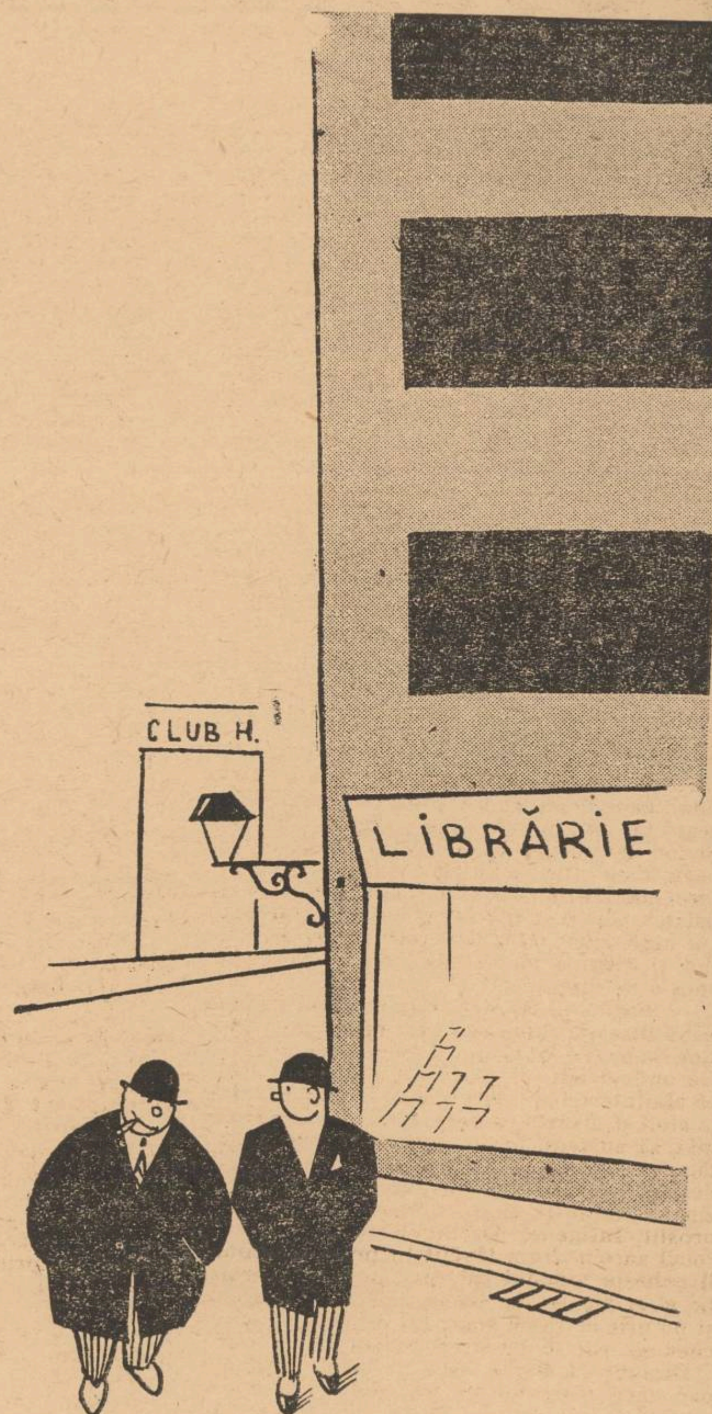
Acum, la aniversarea a cincizeci de ani dela moarte trebue să punem la punct o nedreptate, dându-i adevăratul loc în istoria teatrului, loc bine meritat faţă de opera şi succesul pe care l-a avut.

Şasezeci de piese din repertoriul lui Eugène Scribe, care sunt atribuite lui Scribe, aufost concepute şi scrise în colaborare cu Dupin, al cărui nume e trecut de obiceiu sub tăcere, ceiace constitue o mare nedreptate faţă de omul care a ajutat în cea mai largă măsură pe Scribe, dându-i excelente subiecte de comedie.

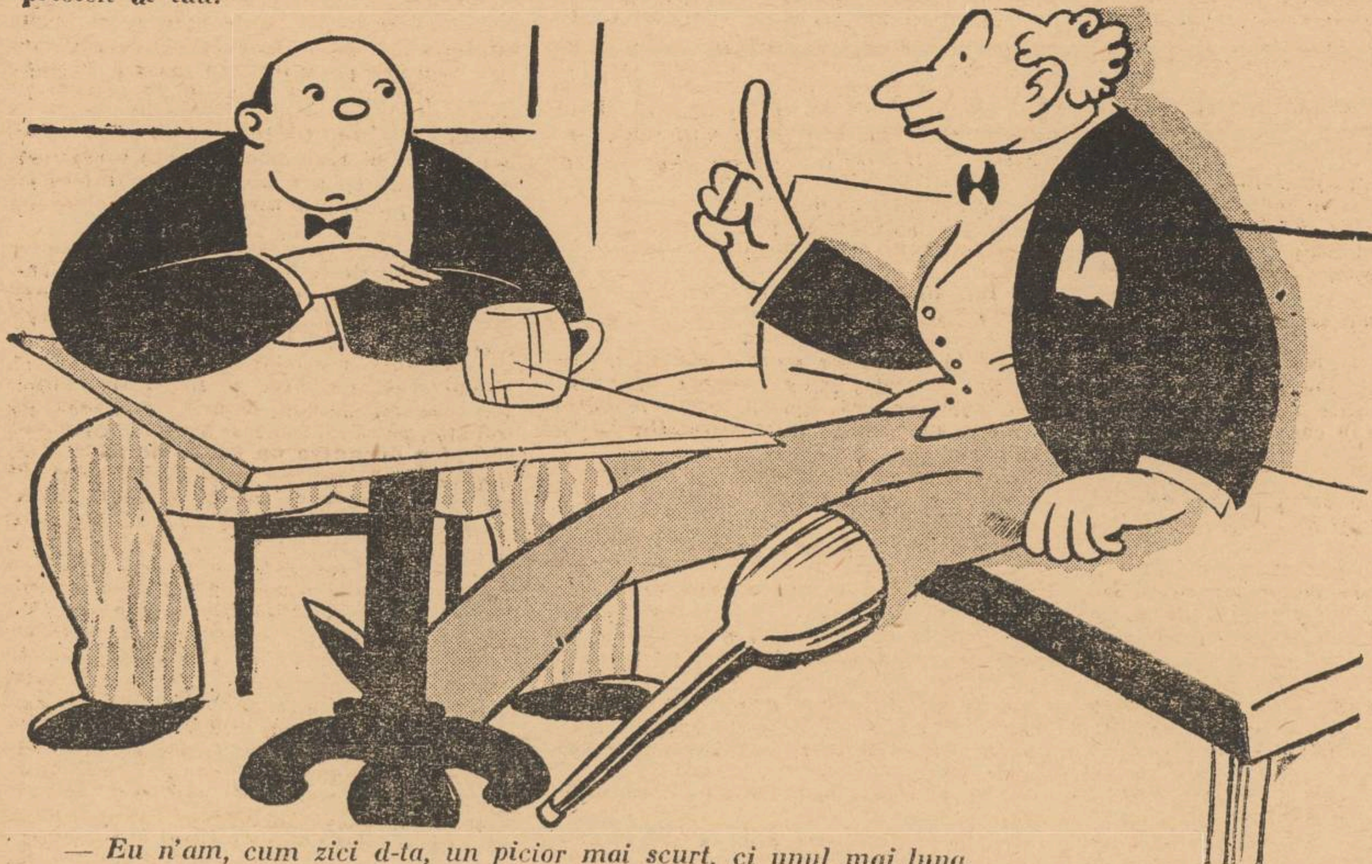
„Imi amintesc cu precizie epoca din preajma anului 1793 când, — povesteşte Dupin, — eram destul de cunoscut ca autor dramatic. Când am cunoscut pe Scribe, acesta era un băeţaş fără experienţă. I-am dat câteva sfaturi, de care s'a folosit într'atât ca să devie un adevărat maestru şi stăpânul meu."

— Vezi ce caracter ai? Acum îl insulţi şi ieri spuneai că e cel mai bun prieten al tău.

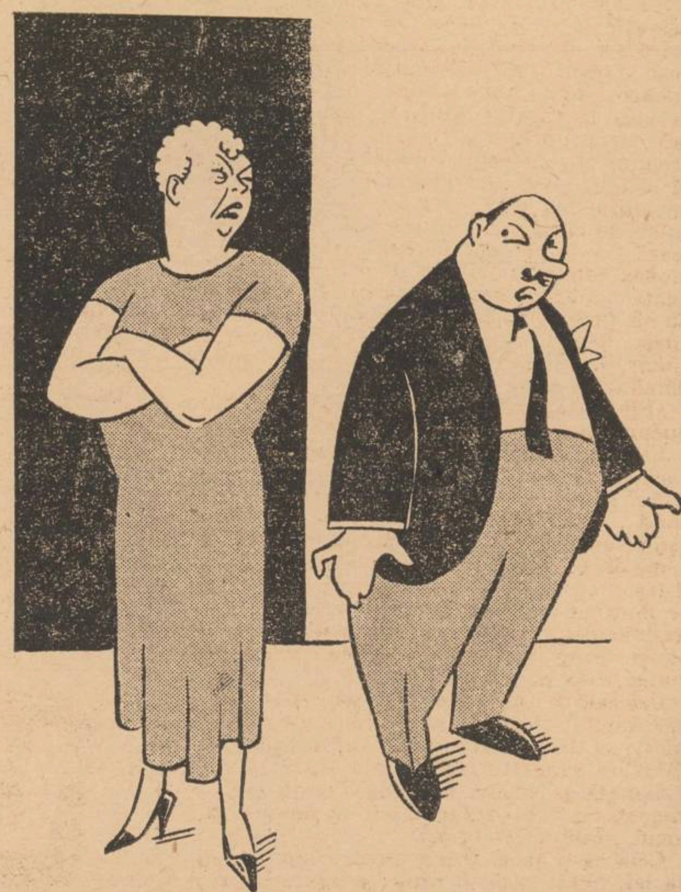
— Care-i ultima carte care v'a plăcut?
— Nouă de pică.

— Eu n'am, cum zici d-ta, un picior mai scurt, ci unul mai lung.

— Te duci la Babel Mandeb?
— La madam Bendeb? Păi cum să mă duc când nici n'o cunosc?

— Dece să nu-mi cănesc mustaţa? Se cunoaşte?
— M'da! Pe ceafa servitoarei.

Poveste tristă cu sfârșit meschin...

A fost odată...

Un domn cu servietă, ce eșia dintr'o curte cu poarta de fier. Domnul era înalt și voinic. Se cunoștea că e bine hrănit. Mai avea în dimineața aceia de April și o bună dispoziție. Ar fi vrut să zburde, să se cațăre de garduri, să râdă, așa de unul singur, însfârșit să facă ceva care să-l scape de surplusul de veselie și voe bună ce-l năpădise din plin. Căci era fericit, așa cum numai un om cu tabiet, cu nevastă necicălitoare și fără grija zilei de mâne, poate să fie, atunci când, sorbindu-și cafeluța de dimineață în timp ce frunzărește ziarul, își vede numele trecut printre cei propuși la avansare în instituția unde își face serviciul.

Ce bine ar fi fost dacă pe acest pământ erau numai domni cu servietă, înalți, voinici, bine hrăniți și veșnic dispuși. Dar vezi că...

Barbu își târa cu greu picioarele obosite. Capul îl durea să-i plesnească, iar stomacul se încăpățâna să-i dea de veste din când în când, prin junghiuri dureroase, că nu își primise porția de mai bine de douăzeci și patru de ore. Dar se făcea că nu bagă în seamă nimicurile acestea, continuând să pășească înainte. Unde? Nici el nu știa. Unde-o fi, indiferent unde, numai ca la capătul cursei să găsească doi poli. E mult, doi poli? Uneori, desigur că nu. Dar astăzi are absolută nevoe de ei, căci trebue să-i dea până'n seară lui Nea Ștefan. Cine-i Nea Ștefan? Nea Ștefan este dintr'un sat cu Barbu. Și mai e ceva. Este chiriașul Babei Joița și proprietarul lui Barbu. Dacă ar fi fost numai proprietar n'ar mai fi alergat Barbu acum pentru niște amărîți de patruzeci de lei. Dar fiind și chiriaș totdeodată... De aceia i-a și spus-o de dimineață:

— Barbule, să faci bine și să-mi aduci până diseară chiria, că nici pe mine nu mă ține baba de pomană. Trebue să-i plătesc. De unde-oi ști, de unde nu, poli să te faci, că alminteri... am terminat-o. Inchiriez patul la altul și diseară, dormi în stradă. Ce naiba, măi, să nu scoți tu nici câțiva lei într'o săptămână? La ce ai mai venit dela țară? Fii deștept! Fii șmecher, mă, că aici ești în București, unde și apa o plătești... Nu te lăsa prostit. Infige-te, deschideți ochii, căci norocul zace'n drum tăvălit în praf. Deșteptul îl ochește numaidecât, dar prostul doarme pe el și moare de foame. Hai cară-te acum și nu uita ce ți-am spus. Fii deștept, fii șmecher că ești în București. unde...,

Desigur că Barbu este un băiat deștept, dar dacă n'are noroc? Și nici cine să i-l arate... Cine-i de vină? De câte ori nu se uită el pe drum ca să-l găsească. Parcă norocul e prost să i se arate, sau să-l strige: Iată-mă! Pune mâna pe mine! Astea's vorbe de-ale lui Nea Ștefan. A găsit pesemne alt chiriaș, mai platnic, și vrea acum să se descotorosească de el.

Dar chiria trebue să i-o plătească că altminteri n'are unde dormi. Deși e în Aprii, dar seara toi se face frig. Apoi raziile n'au altă treabă decât să înhațe golanii căutători de noroc... Cum l-a agățat, îl și trimete în colonia de muncă. Brrrr! A mai fost el odată acolo. Noroc că după o săptămână a evadat.

S'a oprit în colțul unei străduțe liniștite. Privește la casele tăcute și nepăsătoare. Incotro s'o ia? La hale? Nu se poate că-l gonesc sergenții și-l bat șomerii mai în vârstă, bucuroși că se pot răzbuna pe un concurent în plus la căratul butoaelor cu pește sărat sau transportul „franco domiciliu" al vreunui coș cu cumpărături. La Gară poate, să aștepte sosirile trenurilor? Adevărat că de multe ori pică câte un geamantan, sau cufăr de cărat până la trăsură, dar... Alaltăseară l-au cotonogit hamalii cu numărul-tinichea oficial, prins de piept. Atunci? Oftă odată adânc și scuipă scârbit într'o parte. Ce să facă?... Și când te gândești că într'atâtea locuri, se caută poate, un braț de ajutor, în timp ce el fără să le știe umblă flămând și năuc pe străzi.

„Fii deștept, fii șmecher, măăă, că ești în București unde... Tot nu te-ai învățat?...

Face cu mâna, cătând parcă să alunge vorbele lui Nea Ștefan ce-i țiue'n urechi.

Am să mă duc totuși spre Hale, gândi el, când... cineva îl atinse ușor cu cotul, trecând zâmbitor mai departe și lăsând în urmă un parfum puternic de cuișoare. Barbu îl trase cu nesaț în nări, și urmări din ochi pe domnul cu servietă ce-și vedea de drum, fredonând.... Ii fixă pălăria moale de fetru, haina bine întinsă pe spatele voluminos, dunga dela pantaloni, pantofii...

Deodată a înlemnit. Privește atent, holbează ochii și nu-i vine a crede. La doi metri de el, în praful străzii, strălucește ceva. Dintr'un salt este acolo. Se apleacă și vede o monetă de argint. Rămâne o clipă așa, nemișcat, cu ochii înlăcrămați de emoție. Norocul... Iată-mă's! Ia-mă!

Ceia ce și face. Intr'o clipă a înhățat suta de lei. Subit însă, îi vine în minte întrebarea: A cui o fi? Cine să o fi pierdut? Domnul care a trecut pe lângă el? Desigur că nu altul.

Domnule!... Domnule!...

Cel chemat se opri în loc și întoarse mirat capul.

— Ce e, mă?

— ... Ați pierdut asta... o sută... o sută de lei, și îi întinse moneda.

Păgubașul își vârâ numaidecât, mânile în buzunare, scotocind. Apoi către Barbu:

— Așa-i, mă. Fir'ar-să-fie. Se vede că mi-a căzut când am scos batista. Uite că nici batista nu o am... Adu-o încoa! Să trăești.

Luă moneda și făcu câțiva pași uitându-se peste umăr la golănețul ce-l privea trist. Se opri din nou.

— Ia vino 'ncoa, măi flăcăule, i se adresă el, silindu-se să-și dea — deși inutil — o notă rurală în expresii. Cum te cheamă și de unde ești?

— Barbu... Barbu Florea. Sunt din Dâmbovița, răspunse încet cel întrebat.

— Și ce meserie ai, măi băete?

— Niciuna...

— Cum se poate? Un voinic ca tine, să nu lucreze, să nu facă ceva?

— Păi am muncit pe acasă până'n ast' vară, dar a trebuit să plec la oraș, că suntem mulți și pământul puțintel...

— Și din ce trăești tu aici, mă?

— De, din ce mai capăt prin Piață.

— Prin Piață? Ce învârtești acolo?

— Mai car câte un coș la vre-o cucoană, mai ajut la încărcatul camioanelor, ce găsesc și eu.

— Hmm, zii așa?

Domnul cu servietă rămase gânditor. (Uite un biet copil, sărac dar cinstit, ce se zbate în vâltoarea Capitalei. Câte ispite nu-i es în cale? Cu câte elemente rele nu vine în contact? Dar el se păstrează curat la suflet, așa după cum a venit de acasă. Ah! Bucureștiul... Ah! Capitala, care pervertește... Trebue ajutat!)

— Măi Barbule. Barbu spuseși că te cheamă?

— Da, domnule.

— Uite ici, își introduse două degete în buzunărelui jiletcii — un pol. Al tău să fie pentru că ai fost cinstit. Și să ții minte dela mine. Cinstea întotdeauna se răsplătește. Ia-ți polul, îndrăznește, și vezi nu-l cheltui pe prostii.

— Nu, domnule, am să-l păstrez până voi mai face rost de unul.

Domnul cu servietă strâmbă din nas.

— Iți trebuesc doi? Pentru ce?

— Să-i plătesc chiria lui Nea Ștefan că nu mă mai primește în casă și diseară n'am unde dormi.

— . . . . .

— Nu vrea să mai aștepte. Zice că-s un prost de nu pot câștiga nici câțiva lei într'o săptămână.

— Țț... carevasăzică n'ai nici unde-ți pune capul? Ei, ia să lași polul. Adu-l încoace. Nu-ți trebue ție pol, ci altceva. Un sprijin. Vezi poarta ceia de fier? Acolo stau eu. Vino cu mine.

După câteva minute erau amândoi în curte. Intrară în casă spre surprinderea doamnei care vroia tocmai să plece în oraș.

— Lenuțo, vezi tu flăcăul ăsta?

— . . . . .

— N'are mamă, n'are... Ai părinți, mă?

— Am, domnule.

— Are, Lenuțo, dar sunt săraci lipiți pământului. A trebuit să-și ia lumea'n cap de mizerie. Cu toate acestea este cel mai cinstit băiat din câți mi-a fost dat să văz. Ce crezi că se întâmplă? Pierd o sută de lei pe stradă și dumnealui, băiatul ăsta, un copil aproape; câți ani ai, mă?

— Cincisprezece, domnule.

— Auzi, Lenuțo? Cu doi ani mai mic ca Nicușor al nostru. Unde e? Nicușor! Nicușoor!... Vino'ncoace!

Un cap ciufulit apăru prin ușa întredeschisă.

— Aici sânt, tată, dar ce s'a întâmplat?

— Ia vin mai aproape. Aici. Așa. Vezi băețașul ista? Uită-te bine la el. Să știi că este cel mai cinstit din lumea întreagă. Ascultă, fii atent, și ia exemplu.

Acum vre-o zece minute mergeam spre birou. Nu mă grăbeam, că mai am timp până la opt. Trec pe lângă el. Așa-i, mă?

— Așa e, domnule.

— Bag mâna în buzunar să-mi scot batista. (Către Lenuța:) Dragă, te-am rugat de o mie de ori, pune-mi în fiecare dimineață o batistă curată în haină.

— Dar nu-ți pun, dragă? Ai uitat-o azi pe masa din sufragerie.

— Bine, bine. Și cum vă spusei, nu apuc să mă depărtez nici câțiva pași de el, când mă aud strigat. Cine mă cheamă? El, omul din fața dumneavoastră. L-am privit mirat. Ce o fi vrând? Este așa, mă?

— Este, domnule.

— De ce crezi că m'a chemat, Nicușor? Ia ghicește? Nu-ți închipui? Să-ți spun eu. M'a chemat ca să-mi înapoeze o sută de lei ce-mi scăpase din buzunar și pe care el o găsise. Ce zici de asta?

— De... e cam prostuț băiatul.

— Cum? Prostuț? Asta-i tot ce găsești să-mi spui? Elev în clasa șaptea? Dar... (domnul cu serevietă se'necă de furie) ești din cale afară. Mă faci să-mi es din sărite. Zii dumneata dacă găseai... Bravo! Halal să ne fie de așa elev. Tineretul din ziua de azi... Pfui!... Pe vremea mea... Dar ce să-ți mai spun eu ție astea? Nu te interesează. Generație nouă... Foot-ball, jazz, minciună, necinste... Nicule! Ia-ți exemplu dela el. Câți ani ai, Barbule? Mai zi odată.

— Cincisprezece, domnule.

— Auzi, domnule elev?

— Și de când n'ai mâncat, flăcăule?

— . . . . .

— Hai, spune, nu te sfii.

— De eri dimineață.

— Rușinează-te, fiul meu.

— Tată, îi replică scurt elevul de a șaptea din generația nouă, lasă-mă cu exemplele dumitale. Mă duc să tocesc la latină că mâne am teză. Și intră bozumflat în camera lui.

— Ce zici de el, Lenuțo?

— Ce să zic? Fiul dumitale.

— Numai al meu?

— Lasă-l, dragă, că-i necăjit. Mâne are teză și tu îl pisezi cu fel de fel de fleacuri. Ce-i cu ăsta pe care mi l-ai adus plocon? Ce vrei să faci cu el?

— Uite ce este, dragă. M'am gândit să-i facem și noi un pustiu de bine recomandându-l lui Victor. Ii trag la prânz un telefon, când nu este așa de ocupat, și-l rog să-i găsească ceva la fabrică. Unde a băgat atâția lingăi, să mai bage și pe nenorocitul ăsta. Ce zici?

— Bine, dragă, dacă vrei tu... N'am nimic împotrivă.

— Atunci e'n regulă. Știam eu că ai inimă de aur. Băiatul are să rămâe aici. La prânz să-i dai să mănânce și până atunci... are să-ți mai spargă un lemn, are să-ți care butucii din pivniță, îi sparge el, n'avea grije... Barbule! Ai grijă când cobori în pivniță să nu spargi chepengul. Fii cu băgare de seamă. Așa. Eu mă duc, că întârzii. Fii fără grijă, că unde, unde, te căpătuesc eu. Aha... Lenuțo! Tot e flăcăul ăsta aici, pune-l să-i ajute Iulișcăi, să mute soba din dormitor. Te văetai, cucoană, că n'are cine să-ți ajute, că servitoarea îți face mofturi... Poftim! Voinicul ăsta îți ridică casa'n spinare. La revedere!

Domnul cu servietă medita în drum spre birou. (Sărmanul copil. Să n'aibă el unde-și pune noaptea capul. Să moară de foame. Unde? In orașul blockhaus-urilor și a uriașelor abatoare... Fraza aceasta îi plăcu mult. „In orașul blockhaus-urilor și a uriașelor abatoare"... Are să le-o spună la birou colegilor. Se vedea înaintea lor, perorând grav: „Ce s'ar fi făcut acest copil nenorocit, acest oropsit al soartei, rătăcind pe străzile Capitalei, dacă nu-l întâlnea el? Altul ar fi luat frumușel suta de lei, i-ar fi mulțumit și și-ar fi văzut de drum. Dar el nu; a știut să răsplătească cinstea. Are să povestească deasemeni întâmplarea asta și la „Trei Sfinți" Societatea de Ajutor reciproc, când vor împărți ajutoare la săraci, în ajunul Paștiilor. A făcut o faptă bună. Asta e. Trebue să fie mulțumit. Dumnezeu de sus desigur că l-a văzut și i-a trecut la Credit în catastivul ceresc recompensa...).

— Să trăiți, don Șef!

A tresărit, ridicând capul. Portarul îl salută respectuos. A și ajuns?

Intră zâmbind înăuntru. Deschide sertarele, scoate călimara, tamponul, mapa și vraful de acte, urmând a fi rezolvate, apoi își aruncă privirea peste capetele aplecate ale subalternilor — colegi buni cu el, dealtminteri, căci nu e îngâmfat — ce scriu de zor. Bate ușurel cu linia în masă și începe:

— Domnilor! Să vă spun, în câteva cuvinte, o mică întâmplare. Vedeți moneta aceasta? Priviți-o! Găsiți ceva deosebit la ea? Nu. Așa e? Ei bine, domnilor, cu toate acestea, moneda își are povestea ei. O poveste foarte tristă dealtminteri și pe care vă rog s'o ascultați.

Veneam spre birou. Nu mă gândeam la nimic, sau poate la ceva fără importanță. Apropo! Ați citit ziarele de dimineață? Incă nu? Citiți-le, și încă cu atenție. Merită. Veți găsi multe lucruri interesante... Să revin la chestie. Cum mergeam așa, ce văd la colțul străzii? Un biet băiat, să tot fi avut cincisprezece ani, desculț, amărît, nemâncat de trei zile, pândind sau mai bine zis așteptând să-i pice deundeva un codru de pâne. Toți treceau nepăsători pe lângă el. Un golan. Ei și? Ce importanță are și ce poate să însemne un golan flămând cerșind din ochi un ajutor, la un colț de stradă? Recunosc, domnilor, că am trecut și eu nepăsător pe lângă el. Poate fiindcă eram prea distrat, poate fiindcă mă gândeam la altceva... Nu uitați să cumpărați astăzi ziarele. Mai răsfoiți-le și vedeți pe la avansări, pe acolo nu-i nimeni dintre noi? Că ne-au cam uitat domnii de sus... Așa. Ei ce-mi veni trecând de băiatul acela să-mi scot batista din buzunar? Nu mai făcui nici zece pași când mă aud strigat: Domnule! Domnule! Mă întorc mirat și... ce credeți? Il văd că-mi întinde ceva și-mi spune plângător: Ați pierdut o sută de lei, domnule, v'a căzut din buzunar. Am văzut-o eu. Și sta cu mâna întinsă, iar în ea moneda de argint care reprezenta o avere pentru buzunarul lui. Cum te cheamă, băiatule? Barbu, domnule. De câte zile n'ai mâncat, băețaș? De trei, domnule. Unde te culci, flăcăule? Prin șanțuri, domnule. Și unde se întâmplă asta, domnilor? Unde? Puteți să-mi spuneți? In pustiul Saharei, între ghețarii nesfârșiți ai Polului Nord sau în China înfometată? Nu. In orașul blockhaus-urilor și a uriașelor abatoare. Totuși a avut norocul să se întâlnească cu mine.

I-am dat doi poli, răsplata pentru sută, l-am dus acasă, iar în momentul acesta, mâncat, spălat și îmbrăcat cu un costum mai vechiu al băiatului meu, așteaptă fericit întoarcerea mea, ca să telefonez cumnatului spre a-i face rost la fabrica de marmeladă.

Istorioara aceasta a avut darul să înduioșeze pe ascultători. Ajutorul contabil își strângea emoționat nodul la cravată, archivarul se făcea că caută ceva foarte urgent cu nasul vârît într'un teanc de registre, iar domnișoara dactilografă își smorcăia nasul într'o batistioară minusculă.

Numai Mitică, ghidușul ajutor de archivar — în fiecare birou există câte un Mitică care —, profitor și abuziv de bunătatea sau lipsa de autoritate a șefului, schimbă penițele la tocuri, ascunde tampoanele, aranjează pioneze cu vârful în sus pe scaune, ori toarnă gaz în călimări — asculta încruntat, uitându-se chiondorâș la moneta de pe masă.

Se'ndreptă apoi spre ea, o apucă între degete și cântărind-o, îi cercetă zimții, încercă rezistența, mușcând-o, apoi o trânti puternic de parchet. Ascultă încordat, sunetul închis, înăbușit, și, zâmbind, declară grav: E falsă!

Cum? Ce? E falsă! Cine ți-a spus? Nu se poate!

Mitică opri, — cu un gest, avalanșa de întrebări. — Ascultați! Și trânti din nou moneda pe marmora ferestrei. Intr'adevăr sunetul părea greoi, înecat și fără timbru. Nu

Continuare în pagina a 10-a

Ea știe ce este important!

Cu un ciorap fin de mătase, ea pa[illegible] elegantă chiar în rochia cea mai simplă. Iată pentru ce femeea chic își îngrijește scrupulos ciorapii, spălându-i exclusiv cu

LUX

LUX se dizolvă și în apă rece

Glasul lui Swinburne

O sută de ani dela naştere

După ce primele sale scrieri, două piese dramatice „The Queen Mother" şi „Rosamund", au trecut aproape neobservate, „Atalanta in Calydon" a ridicat o furtună printre cititorii lui Swinburne, iar „Poems and Ballads", atât de hulit de unii, i-a adus la picioare tot tineretul din vremea sa.

Fascinaţia acestui glas nou, torentul de elocinţă a acestui îndrăzneţ răzvrătit şi fermecător făuritor de melodii, care făcea din declamarea versului său o plăcere fizică, a provocat o imensă exaltare şi un entuziasm nemăsurat.

Intrebarea ce se pune la această aniversare este: care e valoarea reală a celui ce a provocat o atât de furtunoasă admiraţie în vremea sa?

Centenarul îl găseşte nu ca pe un poet depreciat, ci ca pe unul cu totul ignorat. Contimporanii săi îl preţuiau ca pe un inovator, un deschizător de orizonturi noi. Critica actuală confirmă faptul că el a cucerit o nouă împărăţie în artă, dar constată că nu a lăsat moştenitor. Au profitat de invenţiile sale în metrică numai poeţii superficiali, poeţii adevăraţi nu le-au fructificat... Poate pentrucă el însuşi şi-a fost propriul său duşman, judecându-se cu asprime pentru ceiace numea „dulcegăria şi lustruiala excesului de verbalism". Apoi nu există, din nefericire, nici o antologie bine selectată a poemelor sale. De fapt o asemenea selectare este şi greu de făcut, căci cele mai bune poeme au părţi care sunt umplutură şi puteau lipsi.

Totuşi opinia literară din Anglia îl consideră ca pe un om de geniu necontestat. Personalitatea, ca şi opera, ba chiar şi înfăţişarea sa fizică au fost unice şi nu se pot compara cu nimeni altul în lumea engleză.

Henry Adams, care l-a întâlnit într'un conac, la 1862, când numele lui era cu totul necunoscut, nu poate să-l uite: „era ca o pasăre tropicală, cu creasta înaltă de păr, pliscul ascuţit, iute în mişcări, trecând furtunatic de la o dispoziţie la alta, cu totul opusă, nu semăna cât de puţin nici cu privighetoarea, nici cu ciocârlia engleză".

In portretele păstrate, are o faţă mică, o ţinută înfiptă, ceafa robustă pe umeri viguroşi, susţinând un cap voluminos cu o claie de păr rebel. Ceiace impresionează în toate portretele sunt ochii, mari deschişi, dar nu asupra lumii din jurul său, ci undeva departe, privind calm şi absent, uneori cu o dârză aroganţă.

„Imaginaţia lui Swinburne", — spune criticul Edmund Gosse — „oscila ca un pendul dela Nord la Sud, de pe tărâmurile posomorâte ale Northunberlandului, pe câmpiile însorite ale Insulei Wight, unde şi-a petrecut copilăria şi adolescenţa".

Caracterul său era un amestec de exaltare şi extaz, cu o continuă răzvrătire împotriva oricărei constrângeri. Persoana sa fascina prin aparenţa ei fizică, iar când începea a vorbi, subjuga ca o vrajă prin strălucirea verbului.

Aceeaşi vrajă a verbului stăpâneşte Biblia, Grecii antici şi mai ales Elişi opera sa. Nu trebuie să cerem operelor sale impresia de a fi sculptate în marmoră. Frumuseţea lor comportă altă experienţă poetică: ritmul cu suavele sale modulaţii şi superba sa abundenţă. Versificarea se înjghebează la el automat, avântul se susţine furtunatic, printr'un lung şir de strofe, cu toată podoaba unui prea bogat retorism, până la sfârşitul poemului, nedând răgaz cititorului să se oprească, măcar o clipă, să-şi tragă sufletul. In „The Triumph of Time", cel mai frumos poem liric al poetului, se simte, mai ales acest ritm, specific lui Swinburne, izvorît spontan şi direct din emoţie, rămânând strâns legat de ea şi urmărind îndeaproape toate nuanţele sentimentului care se desfăşoară în profunzime.

Şi ca versificator de altfel el este maestru al metricei, căci versurile albe din „Atalanta", capod'opera sa, au inaugurat o formă nouă pentru vremurile în care s'a scris.

Sub influenţa prerafaeliţilor, Rossetti, Burne-Jones şi Morris, a scris multe versuri de inspiraţie şi atmosferă medievală, dintre care unele au fost publicate în „Poems and Ballads".

Dar trecerea sa la prerafaeliţi a fost o fază efemeră în creaţiunea sa. A fost mai mult influenţat de Shelley, prin expansiunea liricii din volumul acestui poet.

zabethanii au fost însă pasiunea sa de pe când era pe băncile şcolii până la moarte. El socotea fuziunea liricului cu dramaticul ca cel mai desăvârşit tip de poezie. Totuşi influenţa greacă a fost aceia care l-a inspirat în Atalanta, operă de mare alură poetică, pe când piesele, inspirate de Elizabethani, au rămas printre cele mai slabe producţii ale sale.

SWINBURNE

S'a contestat valoarea multora din poemele publicate în „Poems and Balads", care au ca motiv de inspiraţie senzualitatea, motiv efemer şi esenţial, fără adâncimea sufletească a pasiunii în iubire, colorate cu exagerarea romantică a ultimei faze din romantism şi care nu e de cât setea plăcerii cu orice preţ.

Mai mulţi factori contribuie la această stare de suflet a poetului. Conştienţa puterii sale extraordinare, care-l face sfidător şi arogant, adorarea frumuseţii pentru satisfacerea propriilor sale plăceri, o dorinţă puerilă de a jigni, a face scandal, entuziasm pentru teoriile marchizului de Sade şi a antinomianismului lui Black, renegarea iubirii ideale ca o reacţiune împotriva concepţiei sentimentaliste a timpului, dar şi un simptom al anomaliei temperamentului său. In „The thunder of the trumpets of the Night", el caută să sfâşie ipocrizia prejudecăţilor, arătând furia plăcerii ca o forţă ameninţătoare şi teribilă, incarnată prin veacuri în „femeia fatală", insaţiabilă şi neostoiată, dar pe o temelie de sumbră grandoare şi cu misiunea dată de Destin de a fi pedepsitoarea acestei ipocrizii. Revine însă în „Hesperia" asupra acestei atitudini, renunţând cu totul la ea, mai târziu în „Songs Before Sunrise". Tema fusese istovită şi inspiraţia de aci înainte este „Libertatea", concepută ca cea mai deplină expresiune a sufletului în toate putinţele. In acelaş timp încetează şi invectivele violente împotriva „Dumnezeului acestei lumi" (concepţia lui Blake), iar poemul său favorit „Hertha" este cea mai complectă şi mai compactă expresiune a nouei sale religii: crearea unei dumnezeiri umane prin opera sufletului omenesc. In ál doilea volum de „Poems and Ballads", poezia sa devine mai puţin abstractă şi este de o mare bogăţie lirică şi nu numai de o impresionantă măestrie metrică a versului, ci şi pătrunsă şi susţinută de o cugetare puternică.

In toată această epocă de creaţie, simbolul pasiunii lui pentru libertate este şi rămâne marea. Numai vederea mării îl pune într'o stare de excitare şi neastâmpăr. Se aruncă în apa sărată cu un extaz fizic. Totuşi în poemele sale marea e mai mult o idee, de cât o imagine. Imaginile simbolice îşi schimbă senzul, căci marea Afrodita, mama, floarea amară, născută din spuma valurilor acum reprezintă jocul ideii de libertate ce se arată, străluceşte şi se ascunde spre a se arăta iarăşi, sau devine iubire splendidă. In genere, inspiraţia sa îşi are izvorul în elemente: Apa, Focul, Vântul, care dau o neliniştită splendoare versurilor.

Personalitatea lui Swinburne este interesantă şi demnă de a fi rechemată în amintirea lumii de azi, nu numai pentru Swinburne, care a fost un om de geniu şi un reprezentant, un simbol al unei epoci, ci pentrucă a avut o senzibilitate cu totul aparte de a celorlalţi oameni, nu numai din naţia şi timpul său, ci din toată lumea cultă occidentală, în toate timpurile. El este creatorul unei forme şi a unei opere care rămâne supremă, nu poate fi depăşită. „Cea dintâi datorie a cântăreţului", — zice Swinburne, — „este de a cânta", iar cântecul răsună limpede şi fermecător, încă după o sută de ani dela naşterea sa.

IZABELA SADOVEANU

Poveste tristă cu sfârşit meschin

(Urmare din pagina 9-a)

v'am spus eu? E falsă. De aceia v'a înapoiat-o, Dom'le Şef. V'a păcălit puşlamaua. Al naibii copil, băeţi!

Explozia de râs, ce urmă vorbelor ajutorului de archivar, făcu pe domnul Şef cu servietă, să tremure de furie şi necaz. Glumele şi apropourile — reacţie firească a înduioşării de până acum — nu mai conteneau. Şi toate cădeau ca un biciu de foc peste capul înroşit de ciudă.

V'a păcălit. Frumoasă afacere aţi făcut. Doi poli suta falsă. Convenabil, n'am ce zice. Mai are ceva sute, băeţelul?...

Povestea urcă repede scările la „ăi mari" până în biroul domnului director şi când Şeful se duse cu corespondenţa la iscălit îl şi întrebă:

— Dar ce-i cu suta de lei, Ionescule? şi izbucni într'un hohot de râs. Te-ai prostit acum la bătrâneţe?... Ori poate avansarea te-a zăpăcit?...

Deabea aştepta să vie prânzul ca să se poată repezi până acasă. Şi, las' pe el...

Insfârşit iată-l alergând — ba nu, zburând — pe străzi. A intrat în curte trântind zgomotos poarta de fier. Incepu să strige: Barbu! Barbuleee! Furia îi creştea din minut în minut.

Soţia furiosului apăru în pragul uşii:

— Ce-i, dragă? Ce ţipi aşa? E aici că nu l-a mâncat nimeni.

— Nu l-a mâncat, ai? Desigur că nu l-a mâncat. Ai văzut tu să mănânce cineva lupu? Dar el mănâncă, al dracului, dacă nu ştii să-i dai la cap. Unde este? Barbuleee!

Barbu veni fericit spre binefăcătorul său.

— Ia vino'ncoace, meştere.

— Dar ce ai, dragă, cu el? De ce nu-mi spui? Vroiam tocmai să-i dau să mănânce că e hămesit ca vai de mama lui...

— Cucoană! Dumneata te rog să nu te amesteci, că dac'ar fi numai după mătăluţă, te-ar strânge toţi criminalii şi terchea-berchea, cărora le dai de mâncare, de gât...

— . . . . .

— Zii dumneata, domnule Barbu... Te cheamă, chiar Barbu? Ai crezut că noi... că eu... adică, nu ştim că tu... înţelegi ce vreau să spun. Ia răspunde-mi!

— ...!!!...

— Nu-mi făcea mie mutra asta nevinovată, că te ating odată de-ţi culegi măselele de pe jos. Ai auzit?? De ce mi-ai dat suta, măi? Ai? Dece, mă, nenorocitule care ţi-am vrut binele? De ce? Drept cine m'ai luat? Spune! Spune, n'auzi? De ce mi-ai dat suta? Credeai că mă duci tu pe mine? Un coate-goale, o haimana? Măăă, te dau pe mâna Prefecturii şi te trimet din post în post să'nconjuri toată ţara. Ştii tu cine sânt eu, tâlharule? De ce mi-ai dat suta? Să mă fac de râs din cauza bunătăţii mele, pentru un bandit ca tine? Să mă'ntrebe şi directorul de sută? De ce mi-ai dat-o, răspunde că nu eşi viu din mânele mele? Aiii? Pleosc! Pleosc! Jarrt! Trosc!

Simfonia palmelor, date cu tact şi sete, în loc să ogoiască elanul domnului cu servietă, mai rău îl întărîta. Dacă teama de o congestie cerebrală nu l-ar fi oprit cine ştie ce s'ar mai fi ales de bietul Barbu, căutătorul de noroc...

— Eşi! Eşi afară! Tâlharule, criminalule, eşi!.. Inchipue-ţi, Lenuţo! Escrocul, îmi dă o sută falsă... Cum? Desigur că nu era a mea. Dar eu cu mila mea prostească, am primit-o şi... I-am arătat lui...

. . . .

Barbu îşi târăşte din nou picioarele obosite. Se simte slab şi peste măsură de obosit. Foamea şi bătaia l-au frânt. Glasul furios al domnului cu servietă îl mai urmăreşte încă, amestecat din când în când cu al lui Nea Ştefan... „Fii şmecher, mă, fii deştept, înfige-te, că aici nu eşti la voi, la ţară, ci în Bucureşti...".

De ce i-am dat banii, Doamne? De ce? Cine m'a pus? Şi nu erau mai puţini ca o sută de lei... O sută! P'tiu! Să afle Nea Ştefan mă omoară. De ce i-am dat-o? M'a luat gura pe dinainte, fără să-mi dau seama... Nu sunt prost... O sută de lei... ţţţ...

■

Barbule! Domnul cu servietă a avut dreptate. De ce i-ai dat moneda de argint? Dacă nici el, domn cu atâta carte, n'a putut în cele din urmă să'nţeleagă motivul, nu vezi tu c'a fost lucru necurat? Are dreptate nen'tu Ştefan. Trebuia să stai acasă, la coarnele plugului, îmbiind cu vărguţa de alun pe Grozean şi Boulean. Acolo puteai da fără frică o sută de lei. Numai că nu prea se găsesc în drumuri monede de argint.

Aşa, Barbule, prietene, du-te mai bine acasă, dacă inima ta cinstită te-a îndemnat să dai înapoi bunul altuia.

Dacă însă, după cum spui chiar tu — şi cred că numai ca să te îmbărbătezi singur... — te-a luat gura pe dinainte, atunci, da, poţi rămâne în Bucureşti unde şi apa o plăteşti...

Dar şi într'un caz şi'n celalt, trebue să fii recunoscător domnului cu servietă. Ţi-a dat o lecţie care pe alţii i-a costat cu mult mai mult, frate şi prietene Barbule...

MARIA ARSENE

Cărţi primite la redacţie:

I. I. Buligan Delagorj, *La Clacă (piesă într'un act şi un tablou).*
Editura „Izvoraşul" Bistriţa-Mehedinţi, 7 lei.

Mihail T. Strâmbotin, *Patima* (teatru sătesc în 4 tablouri).
Editura „Izvoraşul", Bistriţa-Mehedinţi, 8 lei.

Gh. Iordache, *Armindenul* (piesă în trei acte şi 2 tablouri).
Editura „Izvoraşul" Bistriţa-Mehedinţi, 10 lei.

Mihail T. Strâmbotin, *La şezătoare* (piesă într'un act).
Editura „Izvoraşul", Bistriţa-Mehedinţi, 8. lei.

O excepţională călătorie de reconfortare. 29 Aprilie—7 Mai VIENA. Lei 6.840. oraşul imperial, oraşul muzicii şi al veseliei, al grădinilor încântătoare şi al artei.

Plecarea din Bucureşti cu rapidul în vagoane capitonate; întoarcerea pe Dunăre, cu oprire la Budapesta şi Belgrad: două zile şi jumătate de odihnă şi desfătare pe vapor.

Prospecte şi înscrieri: S. A. R. „Mercur", Birou de Turism şi voiaj, Academiei No. 26 Telef. 32227 şi Brezoianu No. 27. Telef. 46208.

Noul Decameron

Nevestele vesele din Radograd

Radogradul este un mic orășel din Agireea, un orășel căruia i-a crescut o faimă uriașă printr'o întâmplare mai mult veselă decât tragică, dar care ilustrează nevolnicia oamenilor în general și strâmbătatea multora din așezările omenești.

Acum câteva decenii, a izbucnit, așa pe neașteptate, un grav conflict între Agireea și Briantzia. Acest conflict, în amănuntele căruia nu e locul să intrăm aici, a dus la războiu, un războiu crud și de lungă durată. Fiindcă Agireea nu era tocmai pregătită pentru a ține piept inamicului, s'a chemai toată suflarea omenească depe teritoriul ei. Dela copil de zece ani și până la bătrân de 70 de ani, toți au îmbrăcat uniformele, au luat pușca în mână și au plecat să apere hotarele țării. Savanți, doctori, ingineri, oameni de știință și de mare valoare și de și mai mare folos în dosul frontului de cât pe front n'au fost cruțați, ci au fost trimeși la o laltă cu toții să lupte și să moară.

Agireea avea o lege aspră dar pe care tradiția atotputernică, întocmai ca un scut de aramă, o oblăduia de orice nesocotire. Această lege care aduna sub drapel pe toți bărbații indiferent de vârstă, indiferent de clasa socială căreia îi aparțineau, făcea totuși o excepție pentru o singură categorie: pușcăriașii. Pușcăriașii, în spiritul acestei aspre dar ascultate legi, erau considerați nedemni pentru a muri pe front, așa că în timp ce oamenii de seamă, învățați și înțelepți, cădeau pradă necruțătoarei reguli de război, ei erau ținuți de o parte dela această cinste.

Desigur, fiecare țară își are legile și obiceiurile ei și nu intră în căderea noastră de a face vreo critică sau vreo observație. Decât să nu credeți cumva că în timp ce oamenii așa numiți cinstiți, acei care nu suferiseră vreo condamnare sau vreun oprobiu, mureau pe front, pușcăriașii din dosul frontului împărtășeau aceiași soartă, cu singura deosebire că în loc să moară de grindina gloanțelor sau de ascuțișul săbiilor, se stingeau de inaniție, se ofileau și mureau de foame. Nu. Lor li se aplica acelaș tratament ca și înainte: pâne, două pâni pe zi și apă, iar Joia și Duminica la prânz și seara carne cu fasole. Radogradul era cu deosebire renumit în toată Agireea prin faimoasa temniță, în care își ispășeau osânda cea mai mare parte din condamnații de pe întinsul țării. Precum odinioară Siberia forma un loc de penitență, tot astfel era pentru Agireea temnița din Radograd. Toți borfașii, toți tâlharii de drumul mare, toți delicvenții care aveau de ispășit o osândă mai mare de trei ani, erau trimeși la Radograd.

Acum, că toți bărbații din Agireea erau chemați să lupte în cruntul război împotriva Briantziei, Radogradul desigur că nu putea să facă excepție. Astfel, orășelul a fost lăsat pe seama femeilor, care numiră o comisiune condusă de harnica, sprintena și rumena nevastă Haris Storms. Ele primiră să administreze treburile publice, aveau cheile orașului, împărțeau alimentele și dreptatea, în așa fel încât în micul oraș nu se prea simțea grozăvenia războiului. Cum este și firesc, temnița, vestita temniță din Radograd fu lăsată tot pe seama femeilor.

Și iată că acum intrăm în miezul întâmplării de care făceam pomenire la începutul povestirii noastre și pe care probabil o cam bănuiți.

Drept e că în Radograd nu prea se simțea grozăvenia războiului. Dar nu în toate privințele. Ei, războiul era lung, bărbații toți plecați... orașul plin de neveste și temnița plină de bărbați... Trecu o zi, trecu încă una, două, trei... Ispita începu să urzice liniștea femeilor. Dorința își înfigea ghimpii în carnea lor și le turbura viața. Ce să mai lungim povestea, nevestele din Radograd, în frunte cu harnica, sprintena și rumena Haris Storms căzură pradă păcatului. La început lucrurile mergeau pe ascuns, dar cu vremea, cum războiul își prelungea peste măsură termenul, au luat o înfățișare foarte firească. Bărbații fură eliberați din pușcărie și se rostuiră fiecare pe lângă o gospodărie. Pușcăriașii, delicvenții din toată Agireea, trimeși în Radograd să-și ispășească o osândă mai mare de trei ani, luară încetul cu încetul locul soților plecați pe front.

Ba mai mult chiar decât atât, acuma. Nu știm, fie din ascendentul pe care-l exercitau asupra nevestelor din Radograd, fie din cine știe ce altă cauză ascunsă, pușcăriașii nu luară numai locul în gospodăriile văduvite prin plecarea soților, dar chiar în treburile publice, în administrarea orașului. Holmar Oswald, un vlăjgan înalt cât o prăjină și voinic ca un taur, care fusese trimes la Radograd fiindcă era un vechi specialist în furtul oilor de pe pășune, aciuindu-se în gospodăria rumenei neveste Haris Storms, care ținea loc de căpetenie în oraș, fu în scurtă vreme un fel de dictator peste cetățeni. Tot așa și ceilalți luară atribuțiunile pe care până la eliberarea lor le deținuseră nevestele respective.

Ar crede lectorul că povestea s'ar putea sfârși aici. Ei bine, nu are dreptate. Tocmai acum vine partea mai de haz a povestirii și care are oarecare asemănare cu multe întâmplări din zilele noastre. In cele din urmă se termină și cruntul război dintre Briantzia și Agireea, război din care această din urmă țară n'a eșit tocmai victorioasă. Cu toată lupta dârză, cu tot eroismul luptătorilor, Agireea fu constrânsă să accepte o pace nu tocmai onorabilă. Dar iată, odată războiul sfârșit, pacea încheiată indiferent în ce condițiuni, luptătorii se întoarseră pe la gospodăriile lor. Desigur, nu toți câți plecaseră și nici întregi cum plecaseră. Mulți își lăsară oasele pe câmpul de bătaie, iar alții au venit îmbucătățiți. Ici, colo câte unul se brodi să mai fie așa cum a plecat. Pe pieptul luptătorilor fluturau decorațiile primite pentru acte de eroism.

In Radograd însă eroii își găsiră locurile ocupate și în căminuri și în treburile publice. Orașul lăsat pe seama femeilor, ajunsese acum în mâna pușcăriașilor, care tăiau și spânzurau. Desigur, femeile când își văzură soții reîntorși, au simțit în suflet ghiara sfredelitoare a remușcărilor, a părerilor de rău. Incercară să-și valorifice drepturile, fiindcă ele erau în drept să conducă orașul. Dar dreptul e una și faptul e alta.

Holmar Oswald, hoțul de vite ajuns dictator al Radogradului, nu numai că nu se sperie de amenințările nevestelor, unite cu ale schilozilor și slăbănogilor înapoiați din război, nu numai că nu se înduioșă de lacrimile lor, dar numi un tribunal compus din Saver Drichser, spărgător de case, recidivist condamnat la opt ani, din Eride Waiman, tâlhar de drumul mare, osândit la cinci ani și din Heinerick Toull, delapidator de bani publici, osândit la șase ani și care acum aveau să judece isprăvile din timpul războiului ale celor înapoiați de pe front.

Și cum Agireea pierduse războiul și încheiase o pace rușinoasă, concluzia logică era că acei care trebuiau să-și apere țara, nu și-au făcut datoria. Pedepsele curgeau cu nemiluita. Cea mai mică osândă era de cincisprezece ani. Astfel eroii care și-au părăsit căminele și îndeletnicirile, care și-au pierdut câte o mână, un picior, un ochi sau o ureche luptând să-și păzească țarina natală, fură judecați de tâlharii de drumul mare, de spărgători, de delapidatorii banilor publici, găsiți vinovați și trimiși să înfunde vestita temniță a Radogradului.

Ei, dar lectorul nu trebue să se întristeze prea mult, fiindcă rumena Haris Storms, care, precum odinioară se svârcolea noaptea, zgândărită de ispite, acum își trecea toată vreemea pradă părerilor de rău, sări într'o noapte întunecoasă zidurile înalte ale Radogradului și fugi la centru, la stăpânire, unde printre hohote de plâns, sughițuri și suspine povesti toată întâmplarea.

Guvernatorul Agireei făcu haz în sinea lui, o mustră blând cu glasul tare, apoi trimese toată armata pe care o mai avea să asedieze Radogradul, să libereze pe bieții luptători din temniță și să pună în locul lor pe adevărații pușcăriași. A fost un al doilea războiu, fiindcă pușcăriașii n'au vrut să predea orașul, cu toate că li se promisese iertarea, nici ei să se predea când orașul căzuse. Se îndulciseră oamenii, cu puterea și nu vroiau s'o dea așa, cu una cu două, din mână.

In cele din urmă toate se sfârșiră cu bine. Bieții întemnițați nevinovați fură scoși la lumină, iar când li se povesti că tot femeile au fost acelea care s'au străduit să-i libereze, a fost o împăcare generală. S'au jurat însă și au lăsat din tată 'n fiu acest jurământ, că dac'o fi ca bărbații să fie din nou chemați la datorie, într'un război, să nu cumva să mai lase Radogradul pe seama nevestelor...

ȘTEFAN TITA

Unui poet român

Ci graiul tău e-acelaș ca și-al meu,
Prietene, primit dela 'nceput
Din țarina pe care ne-am născut
Și tu și eu;
E sacrul rod, de suflet pârguit,
De-acelaș cer albastru nesfârșit,
Subt care ei —
Bunicii tăi și-ai mei,
Cu-aceiași trudă l-au silabisit
Și l-au cântat — pân' au murit.

Ți-aduci aminte, când eram mai mici,
Cum ne jucam cuminte, cu țarșici,
Sau cum, nebuni de vis, „trăgeam la fit"
Și hoinăream pe câmpul plin de flori,
Sorbind, cu ochi la fel de 'ncrezători,
Acelaș strop etern de infinit?...

Și-apoi de praful gros din drum,
Când am plecat departe, amândoi,
Când nu-mi erai vrășmașul de acum,
Ci, robi adâncilor porunci din noi,
Cu mirul de frăție sfânt, neșters,
Inaintam aprinși, cu-acelaș mers,
Neștiutori de patimi și nevoi, —
Porniți să cucerim un Univers.

O, drumul de demult, ca pe-o alee
De vrăji și roze pururi înflorite,
Cu cântecele încă nerostite
Și sborul lor spre căile lactee!

In câte albe nopți — ți-aduci aminte?
Ca alchimiști, încinși de duhul sfânt,
Stam aplecați, cu inima fierbinte,
Pe 'naltul rug al asprului cuvânt —
Și frați întru acelaș legământ,
Topeam impurul plumb al vieții noastre,
Ca să culegem într'o clipă de avânt
Un bob de aur pur din „zările albastre",

Dar pentru tine, frate, sânt străin —
Și mâna-ți de artist care a scris
Poeme de iubire, gând și vis,
E numai pumn! E ura lui Cain!
Uiți c'amândoi, pe-o palmă de pământ.
Ca preoții legați de jurământ,
Și robi aceluiași înalt destin,
Pe piscul nostru strângem, fiecare,
Din cântecul tristeții planetare,
Din mute adâncimi de iad și rai
Și din azur, din arbori și izvoare,
Mărgăritare pentru tot al nostru grai!

Sărmane veac de crâncene păcate,
Când nimeni nu mai știe-al său a fi, —
Cu moartea și viața 'mprumutate
In fiecare zori de zi!
Mi-e sufletul atât de trist și rece,
Că lacrima ce scrie în zadar
Din funduri de 'ntunerec și amar,
Inghiață 'n colțul ochiului când trece,
Strivită, la lumina fără har...

AL. DOMINIC

Pantelimon Romanov

Credincioşii

Venise ştirea că se va interzice preoţilor de a mai oficia sfintele slujbe în biserici și că bisericile vor fi închise.

O mare fierbere domnea în adunarea care avea loc la școală. Pierzându-și cumpătul, sobarul care ședea retras în colţu-i de lângă sobă, începu a răcni furios înainte de deschiderea ședinţei:

— Blestemaţilor! Asta a mai lipsit acum, să v'agăţaţi şi de religie!..

— De care religie?

— De eeee... care v'a trăsnit prin cap să ne închideţi bisericile.

— Bisericile se vor închide numai în cazul când nu se vor înainta Sovietului tablourile de numărul credincioșilor.

— Cearcă numai de le închide...

—V'aţi vândut sufletele diavolului și acum vreţi să le puneţi şi pe ale noastre pe frigare..

Președintele cerceta cu sprâncenele încruntate hârtiile de dinaintea lui și se făcea că nu vede, n'aude. Pe urmă ridică capul, fixă câtva timp pe sobar, apoi spuse:

— Cetăţene, chestia bisericii va fi discutată la rândul ei. Liniște, vă rog, nu mă întrerupeţi. Ivan Nichitici, tacă-ţi gura.

— Cum să tac, frate, când ne-aţi adus în halul acesta? Dacă ne distrugeţi religia, în curând vom da de râpă!

— Ei, ai terminat? întrebă președintele.

— Da, voi termina când o să vă iee dracu pe toţi...

— Bine, bine... Prin urmare chestia bisericii.. hei, voi de colo, fiţi atenţi... veţi termina acasă vorba.

Tăcură toţi și se strânseră în grup, ca la biserică, la sfârșitul evangheliei când se iese cu darurile.

— Deci luaţi aminte: nimeni nu se gândește să vă răpească biserica, dar e nevoe de un tablou al credincioșilor. Te pomenești că n'o fi existând niciun credincios pe aci.

— Cum să nu. Toată lumea crede.

— Ce, suntem păgâni?

— Pe noi să nu ne amestecaţi, vă rog, — spuseră tinerii.

— Dar cine a pomenit de voi! Dracul vă duce de mult dorul.

— Și dacă sunteţi toţi credincioși, — zise președintele, — veţi cere în scris o biserică și vă iscăliţi.

—La ce s'o mai cerem, dacă o avem deja?

— Așa se cere, zevzecule. Plăteaţi înainte dări către consistoriu?

— Da, plăteam. Și ce vrei?

— Păi... le veţi plăti și acum. Na-vă hârtie, scrieţi-vă doleanţele și după ce-aţi semnat, îmi veţi răspunde la întrebări.

Se făcu liniște. Toţi se ridicară în vârful picioarelor și-și întindeau gâturile peste umerii vecinilor la hârtia de pe banca președintelui.

— Și care sunt întrebările?

— O să le aflaţi numaidecât. Cererea se scrie sus, — spuse președintele unui tânăr cu părul sbârlit, cu cojocul vechi cu mâneci mari, care ședea în banca întâia.

— N'o să încapă pe hârtia asta toate semnăturile noastre, — observă tânărul.

— Nu încape, aducem alta. Scrie: „Cerere"... Noi, subsemnaţii credincioși, întrunindu-ne, vă înaintăm prezenta cerere cu tabloul alăturat al credincioșilor, pentru a ni se da o biserică..."

— Stai, nu vorbi așa repede, — spuse tânărul cu părul sbârlit, fără să-și ridice ochii de pe hârtie.

— Nu e nevoe să scrii așa frumos... „să ni se dea o biserică pentru oficierea sfintelor slujbe". Ei, care-i credincios să vie să iscălească. Și mai adăugă: „ne obligăm a o întreţine pe cont propriu și a plăti dările cerute".

Nimeni nu se clinti.

— Ei, la dracu. La ce trebue să mai iscălim, dacă-ţi vorbim rusește că toţi suntem credincioși! — sări sobarul de la locul lui.

— Și de ce să nu te iscălești, dacă ești în adevăr credincios. Numai gura e de tine, dar la treabă...

Toate capetele se întoarseră spre sobar.

El șovăi un moment, apoi scuipă cu ciudă și cu căciula în mână și cu umărul înainte, își făcu loc prin mulţime.

— Dar unde să mă iscălesc?... — întrebă pe tânărul sbârlit.

— Te-ai iscălit?

— Stai, unde te duci?... Răspunde-mi la întrebări, — spuse președintele.

Sobarul se întoarse cu o jumătate de corp și... privi pe președinte peste umăr.

— Ce mai poftești?

— Câte persoane sunteţi?

— Patru, parcă nu le-ai ști și tu.

— Cât pământ ai?

Cei de lângă masă holbară ochii unul la altul.

— Ce treabă ai cu pământul meu? — întrebă Ioan Nichitici după o trecere de timp.

— Așa cere regula.

— Un lot de patru... Ce mai vrei acum?

— Câte vaci ai?

— O, blestemaţilor... se aude o voce neliniștită.

Sobarul tace. Toţi împietresc. Apoi sobarul înșfacă deodată căciula de pe bancă, fără să sufle un cuvânt, și se îndreaptă spre colţul său de lângă sobă, ștergându-și fruntea de sudoare.

— Unde o ștergi?... Câte vaci ai? n'auzi? vorbește?

— Două vaci... — răspunde sobarul, fără a-și întoarce capul, urmărit de privirile tuturor.

Un sentiment de milă adâncă, la fel cu acela pe care ţi-l provoacă un jucător care părăsește masa de joc după ce a pierdut totul, se ivi pe feţele tuturor.

— La ce i-o fi trebuit vacile? — se auzi o voce îngrijorată.

— Aceste date sunt necesare. Poate că tu te angajezi să întreţii biserica și n'ai nici o para chioară.

— Și cât se cere?

— Vreo zece milioane de cap, — spuse președintele.

— Vrasăzică câte zece copeici de fiecare, — nu e mult.. Atunci de ce mai treci vacile?

— Dar ce, vrei să le trec numai cozile?... Hei, următorul, care-i acolo, ia fă-te încoa....

Dar cel strigat, fie că nu se uita în timpul acesta acolo sau fie că n'auzea.

— Petr Stepanâci, vino de iscălește, că doară cânţi în strană.

— Ei, bată-te să te bată, ai început să ne spui pe nume, după cât văd...

— O, ce vă tot fâţâiţi pe ușă! așteptaţi să termin întâi și apoi vă puteţi retrage, — se răsti președintele, ridicându-se de pe scaun și privind pe deasupra capetelor spre ușa care începuse a se deschide și închide necontenit.

— Unde vă căraţi, diavolilor! — sbieră înfuriat sobarul care până atunci șezuse mut, — trădătorilor, iudeilor!

Și iar îl priviră cu coada ochiului, cu acelaș sentiment de curiozitate și compătimire.

— Fie, — isbucni brusc Prohov Stepanâci, care ședea la mijloc. Apoi schiţând un gest cu mâna, se strecură prin mulţime și se apropie de masă.

— Nu se tem de Dumnezeu... — grăi o voce de femeie din rândurile din urmă. După Prohov Stepanâci veni Seomka — prostul, analfabetul și pentru care iscălise tânărul sbârlit. El stătea în timpul ăsta în faţa mesii, cu căciula pe piept și se uita în juru-i cu un aer fericit de parc'ar fi făcut cine știe ce ispravă.

El n'avea însă nici vacă, nici oi, — era sărac lipit.

— Aţi terminat?... — întrebă președintele.

Toţi tăceau și se uitau unii la alţii.

— Din cinci sute de suflete, numai trei credincioși s'au prezentat, adică doar un procent, ba nici atât nu este, — grăi președintele uitându-se la fila de pe masă.

— De s'ar fi iscălit toţi, ne-am fi iscălit și noi, — vorbeau între ei oamenii, — dar așa poate că o brodim mai rău ca Ivan Nichitici.

— Iar dacă, Doamne ferește, ai scăpat un cuvânt mai mult, te-ai ras, plătești tu ulcelele sparte...

— Te jupoae de viu...

— Rău s'au mai pârlit. Ce pot face numai ei doi? De Seomka nici nu mai vorbim. Numai sufletul e de el, dar nici acela nu-i ca lumea.

— Ce pot să facă?... Să presupunem că ai vrea și tu, al patrulea, să semnezi.... Tot nu merge. Suntem numai patru.

— Din atâta mulţime, doar unul a avut curajul să ţină piept, nu s'a dat înapoi. Păzește-l Doamne! — spuneau bătrânele de Nichitici. Uite, pentru fapta asta toate păcatele i se vor ierta.

— Biserica rămâne pe seama voastră,— veţi răspunde voi trei cetăţeni de dânsa.

Toţi începură să se împrăștie și fiecare căuta să ocolească cât mai mult pe sobar.

Când președintele porni cu registrul subsuoară prin strada întunecoasă, spre casă, două siluete apărură pe neașteptate, în aceiași clipă, de după biserică: una dintr'o parte, iar alta — din cealaltă parte.

Erau sobarul și Prohov Nichitici.

— Tii, drace, m'ai speriat de moarte. Ce poftești?

Sobarul tocmai vroia să-i spună ceva, dar când dădu cu ochii de Prohov Stepanâci se stăpâni.

Prohov Stepanâci avea și el să-i spună ceva, dar cum îl zări pe sobar își mușcă buzele și nu mai spuse nimic.

Apoi isbucniră amândoi într'un glas:

— Spre casă mergi?

— Dar unde naiba...

— Mâne începi cositul? — îl întrebară iară amândoi într'un glas, uitându-se chiondărâș unul la altul.

— Trebue să încep.

— Așa... ai nimerit-o bine cu timpul. Trebue să mă întorc acasă, — spuse unul, dar nu se clinti și părea că așteaptă ceva.

— Ei, eu mă duc, — grăi celalt, dar nici el nu se urnea și privea cu ciudă la primul.

Când au ajuns la bojdeuca președintelui, au mai trăncănit puţin, apoi s'au despărţit și au apucat unul după un colţ, iar celalt — după alt colţ.

Sobarul nu se duse acasă, ci se pitulă într'un grajd și stătu acolo câtva timp. Apoi coti colţul și-l zări pe Prohov Stepanâci privind de pe cel de peste drum.

— Ptiu, la dracu... Nu pot face nimic, — gândi Ivan Nichitici și se înapoe acasă.

Duminică președintele închise biserica din cauza lipsei totale de credincioși. Afară mulţimea discuta cu aprindere. Femeile boceau.

— Deoarece niciun credincios n'a venit la slujbă, biserica se declară închisă, — spuse președintele și se transformă în templu al culturii și educaţiei poporului.

— Ia te uită! El toacă ale lui, blestematul. Trădătorul lui Christos. Iuda! Doară i s'a spus rusește, că toţi sunt credincioși. Trăsni-l-ar Dumnezeu de renegat.

— Pentru ce te-ai mâniat pe noi Dumenezeule ceresc, — se tânguiau bătrânele plângând, uitându-se la biserica închisă.

Traducere de
MARIA VAVILINA

Meditaţii filozofice asupra fericirii şi nenorocirii conjugale

de H. de Balzac

Un bărbat se poate lăuda că-și cunoaște soţia și că o face fericită numai atunci când o vede des la genunchii lui.

●

Un amant nu dă numai viaţă la orice, dar el face și să uiţi viaţa: soţul nu dă viaţă la nimic.

●

Cea mai indisolubilă căsătorie este legătura cimentată sub auspiciile religiosului examen pe care-l cere dragostea și sub imperiul desamăgirii care vine după posedare.

●

Expresia lună de miere *este un anglicism care va trece în toate limbile, pentrucă zugrăvește cu atâta graţie anotimpul nupţial, așa de fugace, în timpul căruia viaţa nu este decât gingășie și încântare; va rămâne cum rămân iluziile și erorile, căci este cea mai odioasă dintre toate minciunile. E nenorocirea însăși, căci se prezintă ca o nimfă încoronată cu flori proaspete, desmierdătoare ca o sirenă; și nenorocirea vine, cam întotdeauna, sburând.*

●

Ca să fii cât mai puţin nenorocit în căsătorie, i se cer femeii două elemente infailibe de succes: o mare bunătate de suflet și o urâţenie suportabilă.

●

Soţii destinaţi să se iubească toată viaţa nu concep luna de miere; pentru ei nu există sau există mereu: sunt ca și acei nemuritori care nu înţelegeau moartea.

●

In căsătorie, clipa când două inimi se pot înţelege durează cât un fulger și nu se mai întoarce după ce a trecut.

●

Dacă se va lăsa dorită numai o zi, dragostea ta nu va dura mai mult de trei nopţi.

●

In orice lucru, nu primești decât în raport cu ceeace dai. In dragoste e sigur că dacă dai prea mult, nu capeţi destul.

●

Femeea care iubește mai mult decât este iubită va fi neapărat tiranisată.

●

Dragostea durabilă este aceea care ţine în echilibru forţele celor două fiinţe. Acest echilibru se poate stabili întotdeauna: acela din doi care iubește mai mult trebue să rămâe în sfera celui care iubește mai puţin.

●

Bărbatul trece de la ură la dragoste; dar când a început să iubească și apoi începe să urască, nu mai iubește niciodată.

●

O soţie tânără nu-și va lua un amant decât după serioase reflexiuni. In momentul când luna de miere descrește, bărbatul a desvoltat în ea sentimentul plăcerii pe care nu l-a satisfăcut; i-a deschis cartea vieţii și concepe admirabil, din cauza prozaismului dragostei lui, poezia care trebue să rezulte din unirea sufletului și a voluptăţii. Ca o pasăre sfioasă, speriată, scoate capul din cuib, se uită în jos, vede lumea; bănuește că numai cu un amant va putea recuceri delicioasa folosire a liberului arbitru în dragoste.

Vorbe... vorbe... vorbe...

Orientalul liké *(care înseamnă* pată) *a devenit* licheaua *noastră. Mai puţin grăbit, omul occidental ignoră personagiul şi expresia. Fiecare cunoaştem abdicări, lăudăm fără convingere, înghiţim şopârle, surâdem celui pe care-l detestăm, dar numai când n'avem incotro.*

Licheaua o face spontan, din vocaţie.

Francezul spune că din discuţie esă lumină. La noi esă numai sgomot.

Să nu pleci după ce-ai spus o glumă la care nu s'a râs şi nici să nu mai stai mult când ai avut succes.

Gradul de civilizaţie al unui popor se măsoară după satisfacţia cu care primeşte achitarea criminalului de rând şi osânda luptătorului pentru o idee.

Toate nu sânt decât amânate. Incepând cu moartea.

Cine-şi iubeşte patria, începe prin a o lăsa în pace.

Fiecare popor îşi scuză, îşi explică, îşi justifică, ba îşi glorifică metehnele. Iar prostul de străin se miră că nu le înţelege.

Sărăcia: cea mai formidabilă uzină de mitologie.

Ai dreptate, desigur, perfectă dreptate... De aceia, acordă douăzeci şi cinci la sută din dreptatea d-tale integrală celui ce n'are deloc, ca să vă înţelegeţi. Căci oamenii nu trăesc numai cu dreptatea, care este numai drumul spre buna învoire...

Cine râde e tânăr. Cine rânjeşte e bătrân.

Imi pare rău că nu m'ai găsit la cafenea. Dar am o operă. Caută-mă acolo.

Faptul că am cultul prieteniei, al gratitudinii, al libertăţii de gândire, al generozităţii, al respectului celuilalt nu-mi dă dreptul să elogiez aceste virtuţi, fiindcă nu sânt sigur dacă ele corespund firii omeneşti şi dacă slujesc progresului general.

Ţările nu pot fi insultate. Ţările sânt compuse din munţi, oraşe, ape, câmpii şi stele. Dacă o cumătră îşi varsă zoile în Dâmboviţa, nu inseamnă că trebuie să se simtă vexat Ceahlăul.

Cine spune „popor" e bolşevic. Sânt patrioţi numai cei ce spun „neam".

Numai primele cărţi se scriu dintr'o poruncă interioară; celelalte se fac de porunceală. De plăcere scriu numai adolescenţii şi maniacii.

Prea e plin pământul de rude sărace.

Colonizatorul alb nu va ridica niciodată regelui local dreptul de-a tăia capul supuşilor. De ce-or mai fi rezistând unii despoţi coloraţi?

Imi place să dau, dar nu-mi place să mi se ceară.

Când vrei să scoţi moaştele şi n'ai consultat barometrul, înseamnă că eşti un imbecil, fiind dacă nu plouă ai compromis pe sfânt. Iar dacă ai consultat barometrul, eşti un escroc. De aceia, e mai bine să lăsăm moaştele în pace.

Cu cât cerul e mai frumos, cu atât viaţa sufletească e nulă: feeriile interioare se nasc şi se hrănesc din ceaţă.

Gloria, ca şi moartea, nu vine decât odată. Eşti pregătit?

Nevestele artiştilor sunt convinse că s'au măritat cu un om de geniu, dublat de un cretin. Poate că au dreptate.

Să fim drepti, — chiar cu fericiţii vieţii.

Când vreau să dau prestigiu unui loc comun, îl atribui înţelepciunii populare, sau vreunui mare om din străinătate.

In sarcasmul permanent al acestui conviv, nu căutaţi nici un plus de inteligenţă, nici un spirit răutăcios, nici intenţii agresive. E un timid. Ironia e arma lui defensivă.

Iată un slujbaş demn pe care l-aşi jigni oferindu-i o anumită sumă. Da aceia, mă aranjez să mi-o fure.

Nu vrem. Am vrea.

N'am ucis fiindcă am citit romane criminale, nu m'am sinucis fiindcă am citit „Werther" şi nici călugăr n'am să mă fac, dacă citesc „Vieţile sfinţilor".

Literatura influenţează mai puţin decât socotim noi. Râzând nu biciueşti moravurile. Climatul, sângele şi educaţia sânt mai tari decât toate literaturile.

Fraza lungă: lenevia gândului.

Temperamente meridionale. Evreii răsfrâng, mărindu-le, calităţile şi defectele altor neamuri. Evreul este sinteza poporului creştin în mijlocul căruia trăeşte.

Noaptea dă consilii. Nu însă totdeauna pe cele mai bune.

Prosperitatea nu se cucereşte în disciplina vremurilor normale. Numai pescuind în apă turbure, ne pricopsim.

Dictatorule, dece vrei să introduci ordinea şi în folosul cui?

Să nu scrii „cum cântă privighetoarea". Am oroarea „artistului-născut". El a inventat facilitatea, — negaţiunea oricărei arte.

Viaţa conjugală nu e plăcută decât în escursii, la restaurant, la teatru, adică în stradă, care e domeniul bărbatului.

Căminul e trist, fiindcă femeia te face să simţi că acolo este domeniul ei.

Un slav cu farmecul proverbial m'a întâlnit pe rue de Rivoli şi mi-a făgăduit cărţi rare, cunoştinţe interesante, cravate dela Londra şi ţigări de lux, pe care mi le va trimite acasă în cel mult 24 de ore.

Dar a uitat să mă întrebe unde stau.

Omul este animalul cel mai puternic. Trăeşte în orice climat.

Pierzându-şi libertatea, suferă mai puţin decât dobitoacele.

Gelozia este mai mult o formă a avariţiei, manifestarea unui temperament cicălitor, decât expresia unei afecţiuni rănite.

In faţa unei opere monumentale, mă întreb dacă n'a creat-o mai mult plictiseala decât entuziasmul. Lui Dumnezeu trebue să-i fi fost tare urît când s'a apucat să zidească pământul.

Dacă n'ai aptitudini de farsor, cu greu te va crede Românul inteligent.

Inainte de a publica o carte fă bine şi reciteşte — dacă nu le-ai rupt încă — paginile scrise în frigurile divine ale inspiraţiei.

Numai nomazii sânt într'adevăr liberi. Civilizaţia devine o închisoare din ce în ce mai strâmtă.

Prea puţini oameni trăesc în realitate. Unii sânt în nori, alţii o caută prea jos.

Tot ce este excepţional e scurt.

Fiindcă sânt neplăcute, anumite soluţii ni se par singurele bune.

Clasic înseamnă, uneori, şi declasat.

Nu cred în miracole. Dar nici în cataclisme. Iată deosebirea dintre sceptic şi pesimist.

Ia seama ca setea de dreptate să nu ţi se transforme în spirit de contradicţie.

Oaspe nepoftit la banchetul marilor religii se hrăneşte din fărămiturile lor. Işi zice liber-cugetător.

N'am să fac morţii onoarea să mă gândesc la ea, chiar dacă ea mi-ar face impoliteţa să se gândească la mine.

Când faci mai multe lucruri în acelaş timp, nu te mira dacă va începe să te aureoleze reputaţia de farsor.

In „farmecul slav" intră o apreciabilă doză de escrocherie.

Păianjenul acesta pe care-l înec, poate căuta materiale noui pentru o construcţie aeriană menită să revoluţioneze architectura speciei.

Nu fii supărat că scriu prost, iubite confrate: Dac'am avea toţi talent, care ţi-ar mai fi meritul?

Superioritatea mea asupra d-tale, tinere coleg, este că te citesc şi te apreciez. D-ta dispreţuieşti din principiu. Iar dispreţul nu îmbogăţeşte pe nimeni.

Rasa e cu atât mai pură cu cât regiunea e mai săracă: năvălitorul şi emigrantul s'au dus unde era mai multă bogăţie, s'au stabilit şi s'au amestecat cu autohtonii: n'aveau ce să caute pe pământ sterp.

Inflaţia de naţionalism din ultima vreme a devalorizat acest bun al fiecăruia dintre noi. Totuşi, nu vom bate şi noi monedă din el, fiindcă, pentru orice eventualitate, trebuesc păstrate rezervele de aur.

VICTOR EFTIMIU

Jose Marie de Heredia

Apus de soare

Măceşul poleeşte sălbatecul granit,
Iar stânca par'că arde 'n amurg: In depărtare,
Sub spuma ce sclipeşte, nemărginita mare,
Incepe-acolo unde pământul s'a sfârşit.

Iar jos, tăcere, noapte. E cuibul adormit,
Din vetre sue fumul, cinează fiecare,
Doar sunetul de clopot vibrând prin înserare,
Cu gemetele mării din vale s'a unit.

Atunci, ca din abisuri, din drumuri neumblate,
Din câmpuri, din prăpăstii, urc voci îndepărtate,
Ciobani ce 'ntârziară, cu-al turmelor alai.

Acum tot orizontul se înfăşoară 'n umbră,
Iar obositul soare, îşi strânge 'n zarea sumbră
Săgeţile de aur din roşul evantai.

Scoica

— Plăpândă scoică cine va şti al tău ursit! —
Furtuni, curenţi, talazuri te-au tot rostogolit,
Prin verzile adâncuri, la voia intâmplării?

Iar azi, sub cer, departe de locul sbuciumării,
In plaja poleită un pat ţi-ai făurit,
Dar pacea ta e vână. Prelung şi chinuit,
In tine geme veşnic imensul glas al mării.

Sonoră închisoare mi-e inima adâncă:
Şi cum în scoică plânge şi mai suspină încă
Refrenul unei larme din vremea de demult,

Când inima îmi este de „Ea" atât de plină,
La fel cu glaşul mării ce plânge în surdină
Se sbuciumă în mine acelaş vechi tumult.

ION PAVELESCU

Cronica modei

După 15 Aprilie moda se stabileşte în liniile sale esenţiale. „La Haute Couture" şi-a dat sentinţa. Această sentinţă însă prezintă o serie de varietăţi atât de numeroase, reuneşte atâtea contraste, încât moda din 1937 prezintă mai mult eclectism decât cea din anul trecut.

●

Pălăriile „bambins", beretele bolero, se menţin în favoare pentrucă şed foarte bine la faţă, au o alură tinerească şi distinsă. Fetrul rămâne în vogă pentru toate sezoanele, dar se poartă şi amestecat cu pai strălucitor, leză de pai, gros grain etc. Alt material pentru pălării este paiul şi ţesăturile fantezie, în special cele ecosez.

●

Bicicleta a revenit la modă în Franţa. In alte ţări ca Olanda, Danemarca, Suedia, Norvegia, Elveţia, ea este vehiculul preferat de mai multe zeci de ani şi nu a ieşit nici odată din modă. Ce poate fi mai plăcut decât o plimbare la câmp cu bicicleta, mai ales acum, când va eşi mărgăritărelul! Nu voi vorbi de faptul că e un sport practic şi economic. Acestea nu sunt argumente pentru Români... E destul să se convingă Parizienele că se poate merge pe bicicletă fără să pierzi din eleganţă, pentruca Româncele şi mai ales Bucureştencele, să încalice calul de fier, care nu costă decât câteva mii de lei, nu cere altă hrană decât vreo câteva grame de unsoare pe an şi nu are nevoie de alt garaj decât un loc într'o cameră de debarras, sau sub scara de serviciu.

Dacă e vorba de o excursie mai lungă, se poate pune o chiulotă sau foi chiulotă bleu-marin sau maron, neagră, vert-bouteille sau beige, dintr'o stofă căzând greu, ţăsătură regulată şi ordonată, o şemizetă de aţă, culoare deschisă cu buzunare, închisă în faţă cu nasturi, guler rotund sau în colţuri ca la cămăşile bărbăteşti, mâneci lungi. Tăetură sport în mica jechetă purtată pe deasupra, strânsă la mijloc cu o centură pichetată. Dacă vrem să facem numai o cursă prin oraş şi vrem să ne dăm jos la şosea, putem întrebuinţa o fustă chiulotă mai studiată şi încheindu-se în nasturi până jos, spre a fi mai puţin sport. Gulerul montant, cu un fular de culoare vie, pe cap un beret basc. Pantofii gen troteur, cu tocul mai mult jos, ciorapii de lână cu mătase, sau de mătase groasă şi „fil d'Ecosse". Iar pentru cursele lungi de tot, ghetre de pânză peste pantofi...

Iată cum se poate prezinta o ciclistă „smart" în anul 1937! Avem atâtea locuri frumoase acum în împrejurimile Bucureştilor şi ar fi atât de comod şi la îndemâna oricui o bicicletă!

●

Femeile care vor să rămână subţiri şi svelte să nu ia dimineaţa decât zeama unei portocale şi o cafea neagră. Cele ce merg la birou, la şcoală sau altă ocupaţie să mai adauge şi unul sau doi biscuiţi.

●

Impotriva căderii părului încercaţi reţeta următoare, foarte simplă: 30 gr. tinctură de chinină, 15 gr., acetat de amoniu, 120 gr. rom. Iată şi o pomada tot atât de simplă: Topiţi în bain marie 50 gr. de măduvă de vacă, stoarceţi-o printr'un tifon, adăugaţi o linguriţă de unt de ricin dezodorizat şi câteva picături din parfumul preferat...

BITRIX

Cronica cinematografului

Umbre din trecut

Cu totul remarcabil a fost „Schatten der Vergangenheit", un „Donau film", cu Luise Ulrich şi Karl Diessel. Luise Ulrich este o mare tragediană, care a strălucit în rolul Victoriei, din filmul cu acelaş nume, tras după o nuvelă de Knut Hamsun, film jucat anul trecut la cinematograful Trianon. „Schatten der Vergangenheit" este o producţie de aceeaşi calitate, şi cei ce-şi aduc aminte cronica ditirambică pe care am scris-o despre „Victoria", înţeleg ce gândesc despre „Umbre".

Un lucru însă mă jenează; este existenţa unui „dublu-rol" poncif întotdeauna supărător. E drept că nu-i vorba de un alter-ego, ci de două surori gemene pe care lumea le confundă, ceeace dă loc la o subtituţie voită de stare civilă.

Ceva cu totul original a fost redarea cinematografică a unui traumatism posterior unui accident de innec; toată spaima retrospectivă a accidentatului, viziunile sale de teroare şi împletirea lor cu obiectele momentului real, toate au fost reproduse „în sunet şi imagini" cu o artă a gradaţiei şi a alegerii detaliului just care forţează admiraţiunea.

O altă împrejurare excepţională: Luise Ulrich nu este frumoasă. Ea devine acest lucru, adică devine seducătoare prin profunda umanitate din gesturile şi atitudinile ei.

Asta ne aminteşte şi singurul cusur al filmului, anume partea lui „revistoidă" care putea — şi mai ales trebuia — lipsi. Nu-i de loc un motiv, dacă eroina este, în piesă, o mare actriţă de varieteu, să ni se arate neapărat scene de revistă scăldată în baie de lumini şi diamante, cu mii de bacante în pielea goală şi joben. Dar mai ales a fost o mare eroare să ni se reprezinte pe însăşi Luise Ulrich în halul acesta. Pe când, îmbrăcată ca toată lumea, cu privirea ei modestă şi deşteaptă, cu surâsul ei cuminte, Luise Ulrich este — cum se zice în româneşte — „drăguţă s'o mănânci", în schimb, îmbrăcată în frac de nestimate şi dansând cancanul, corpul ei pare mai „didactic" decât chiar corpul unei profesoare de caligrafie.

De altfel, în genere, nu există cusur mai mare ca intercalarea de „numere" în cursul unui film, mai ales când filmul e o tragedie, cum este cazul aci.

Bacteriologie

De o bucată de vreme, Americanii au înaintat în grad din punctul de vedere al concepţiei lor despre medicină. Vă amintiţi că acum doi ani, am avut o avalanşă de filme cu sanatorii, operaţii, medici, surori, etc., etc.

O asemenea poveste cu „oameni în alb" a lansat pe Robert Taylor, care făcea, alături de Chester Morris, rolul secundar (de două ori secundar, căci Chester Morris îi era superior în ierarhia spitalului, iar fata filmului prefera să-l iubească pe Chester Morris). Pornind dela profundul adevăr psihologic că lui Bob îi stă bine în şorţ de doctor, ori de câte ori e vorba de chirurgie se recurge la frumosul său chip de coafor sempitern zâmbitor. Vă aduceţi aminte de acel film, reprezentat anul acesta la Trianon, unde Taylor are ca parteneră pe Irene Dune.

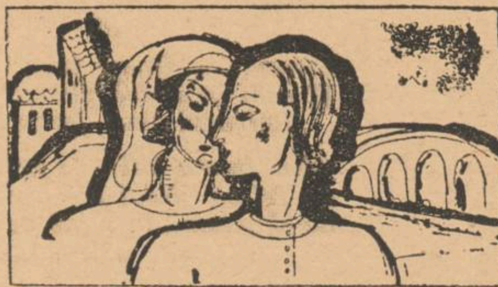
Dar să revenim la medicina în sine. După Americani, medicina este în bună parte sinonimă cu chirurgia. Medicul e acel care se uită, pipăie, taie şi vindecă. Internistul e un caraghios, un ghicitor sceptic, un profet fără convingere, o absurditate ambulantă. Americanii, cu magnifica lor siguranţă profesională, nu pot concepe mentalitatea internistului. Căci nu-i nimic mai paradoxal ca atitudinea internistului; el este cu atât mai savant cu cât e mai conştient de aproximaţia, contingenţa, aleatoriul ştiinţei medicale. Americanul, din contra, are mentalitate inginerească. Corpul omenesc, care e o maşină, trebue tratat ingînereşte, demontat şi remontat, uns şi alimentat cu ce-i trebue.

Iată de ce nici un film n'a fost făcut încă, în care Americanii să povestească toată tragedia unui diagnostic, toată drama unui internist care pune la inimă soarta clientelei. Şi asta deşi criza temelor nouă e foarte acută la Hollywood, şi deşi „vieţile de doctor" sunt, pentru studiourile californiene, un subiect plin de atracţii.

Dar, dela un timp încoace, un pas înainte a fost făcut în această direcţie. Alături de chirurgie, bacteriologia a început să capete prestigiu cinematografic. După filmul grav şi istoric asupra lui Pasteur, s'a dat drumul la serie. In chiar momentul când scriem aceste rânduri, rulează la Bucureşti două filme în care doi chipeşi băeţi oferă tinerelor doamne spectacolul înnălţător al devotamentului bacteriologic. Izolaţi în junglă, ameninţaţi cu mii de boli misterioase şi perverse, sufocând de căldură şi inundaţi de sudoare, ei stau viril la microscop, explicându-se nişte socoteli biologice care sunt, pentru ştiinţele naturale, cam ceeace teoriile din Molière erau pentru ştiinţele medicale. Dar puţin importă. Erol Flyn şi Bob Taylor sunt băeţi frumoşi, le stă bine costumaţi în experimentatori idealişti; şi apoi, afară de asta, râvna de a descoperi, cu primejdia vieţii, leacuri nouă, prin mijlocul laboratorului, râvna aceasta există, şi e un prea din cale afară de frumos lucru pentru a nu emoţiona. Aşa încât şi „Flacăra verde" şi „Eu şi cumnata mea" sunt filme care se urmăresc cu interes.

D. I. SUCHIANU

Viaţa teatrală

„Surâzătoarea Doamnă Beudet" la Teatrul Naţional

S'a produs însfârşit un reviriment îmbucurător în repertoriul Teatrului Naţional din Bucureşti. In ultimul timp, spectacolele au fost mai mult decât corecte, iar reprezentarea tragicomediei „Surâzătoarea Doamnă Beudet", vine să încununeze cu mult succes, un sfârşit de stagiune al cărui nivel se ridică impetuos deasupra primei părţi a activităţii Teatrului Naţional, cu drept cuvânt, submediocră.

Reprezentarea „Surâzătoarei d-ne Beudet" a avut pentru noi o dublă importanţă. Mai întâi, este vorba de o piesă de teatru cu multiple calităţi — şi vom căuta mai jos să desprindem câteva din ele, — iar în al doilea rând... „debutul" d-nei Marietta Sadova pe scena Teatrului Naţional. Cum am putea numi altfel decât debut, apariţia acestei desăvârşite artiste, în rolul d-nei Beudet, ştiut fiind că d-sa nu a avut încă ocazia să joace în anul curent?

Rolul d-nei Beudet a fost pentru d-na Sadova, un excelent prilej de a-şi valorifica din nou întreaga gamă a posibilităţilor sale creatoare. Exteriorizând personajul d-nei Beudet, în cele mai mici detalii, d-na Sadova a jucat cu acea simplicitate şi cu acea reţinere nuanţată care-i caracterizează talentul.

La aceste laude trebueşte alăturat şi partenerul d-sale, d. Grigore Mărculescu, care a întruchipat fără defect pe soţul d-nei Beudet. Jocul acestui excelent actor ne-a procurat o reală emoţie artistică, atât elan şi atâta înţelegere a pus d. Grigore Mărculescu în interpretarea rolului ce i se încredinţase.

Deplin reuşită, creaţiunea d-lui I. Finteşteanu, într'un rol mic, dar din care d-sa a scos tot ce se putea scoate.

Restul ansamblului, din care s'a remarcat d-na Kitty Gheorghiu, s'a integrat cu multă omogenitate în ritmul viu impus cu multă dibăcie de către d. V. Enescu, întregului spectacol.

„Surâzătoarea d-nă Beudet" este ceiace se poate numi cu adevărat o piesă de teatru, adică transpunerea scenică a unui punct culminant dintr'un episod. Autorii au dat dovada unui simţ teatral înăscut. Nicio scenă de prisos, niciun personagiu inutil, nicio frază care să nu fie la locul ei. Ai adeseori impresia că acţiunea se desfăşoară în virtutea unui mecanism ascuns, pe care autorii îl mânuesc din umbră, dar cu o încercată dibăcie. Apoi caracterizarea personagiilor, care reese din evoluţia conflictului şi nu din dialog, este iarăşi o dovadă netăgăduită a îngrijirii cu care a fost aleată această piesă.

Contrastul care desparte categoric cei doi soţi, este subliniat cu atâta fineţe, cu atâtea nuanţe, încât nu-i nevoe de nicio scenă explicativă, de nici o scenă „tare", cum abuzează deobicei autorii dramatici, influenţaţi fără să vrea de realismul în teatru. Drama este banală, dar cu atât mai umana, personagiile sunt mediocre, dar totul se petrece în faţa noastră, şi cu atâta intensitate, încât subjugarea publicului este certă şi spontană.

Spectacolul a început cu celebra comedie a lui Prosper Mérimée, „Le carosse du Saint-Sacrement", tradusă în chip destul de nefericit cu titlul „Careta de aur". Vom avea ocazia să revenim asupra acestei delicioase satire, în cadrul cronicelor viitoare. Reprezentarea ei a lăsat însă mult de dorit, atât ca interpretare, punere în scenă şi traducere, spectacolul realizat fiind mult inferior „Surâzătoarei d-ne Beudet".

GH. NENIŞIOR

Relaţiile sociale ale artei

Intr'un studiu din „Arhiva pentru ştiinţa şi reforma socială" *(Relaţiile sociale ale artei)*, d. Al. Dima face interesante consideraţii privind problema atât de desbătută a relaţiilor dintre creaţia artistică şi mediul social.

Deşi se părea că această problemă îşi găsise soluţia definitivă, în sensul că nu se poate vorbi de o autonomie perfectă a valorilor de artă faţă de ambianţa socială, totuşi discuţia persistă. Este interesant că la noi această discuţie revine într'un moment când anumite ideologii se sforţează să fixeze o prăpastie între viaţa artistică şi cea socială, între intelectual şi mediul în care trăeşte. Pentru anumite clarificări studiul amintit este binevenit.

Pe plan general, d. Al. Dima analizează la început problema raportului artei cu viaţa socială, punând în discuţie toate sistemele de gândire ce se propun aducătoare de soluţii.

Primul sistem este acela care concepe arta ca o „expresie a societăţii", care dă problemei o deslegare deterministă pe baza cauzalităţii ştiinţifice. „Cum cauzalitatea este o categorie explicativă necesară, generală şi universală a fenomenelor", — spune autorul, — „urmează în mod firesc ca societatea prin manifestările ei constitutive şi regulative să fie totdeauna şi pretutindeni cauza eficientă a artei şi formelor ei."

Al doilea sistem susţine că arta şi forma ei literară, departe de a fi totdeauna o expresie a societăţii este de multe ori tocmai contrariul ei, e „compensatoare", exprimând idei şi sentimente ce lipsesc vieţii sociale.

Şi în fine ultimul sistem găseşte că există o lege a persistenţei în formele ei specifice şi chiar în antagonism cu mediul cosmic şi social şi propune ca soluţie o independenţă relativă a artei faţă de societate.

Trecând în revistă toate aceste soluţii, d. Dima susţine că nici una din ele nu poate fi adoptată în mod exclusiv, pentrucă arta ar cuprinde laolaltă cele trei posibilităţi pe care şi le însuşeşte potrivit împrejurărilor istorice. Propunând acest sistem, d-sa îl aplică momentelor mai însemnate ale istoriei noastre literare, cu materialul pe care ni-l oferă istoria literaturii româneşti, aceasta în scopul de a verifica condiţiile sociale ale artei cu diferitele lor modalităţi reale.

Pornit pe acest drum, d. Dima analizează condiţionările general sociale ale literaturii româneşti, adică relaţiile artei cu societatea considerată ca faptul formal al trăirii colective, condiţionările economice, spirituale (factorul religios), etico juridice şi politice şi ajunge la concluzia că istoria noastră literară s'a dovedit a fi determinată de fiecare din aceste condiţii. Fenomenul literar nu suferă numai înrâuriri izolate şi particulare ale uneia sau alteia dintre condiţiile lui sociale. Nu poate fi vorba deci de un determinism social unilateral, ci de unul integral, sau cel puţin parţial.

Toate lucruri extrem de interesante, prin bogăţia problemelor pe care le ridică şi modul de interpretare a manifestărilor literare din anumite epoci. Cum însă spaţiul nu ne permite să punem în discuţie modul în care judecă literatura noastră dela caz la caz, ne vom mărgini să vedem întrucât este original sistemul propus de către d. Dima.

După cum am văzut, d. Al. Dima înlătură caracterul cauzal al relaţiilor sociale ale artei, pentrucă n'ar întruni laolaltă elementele de *necesitate, succesiune imediată* şi *omogenitate*. După d-sa materialismul istoric a teoretizat în mod excesiv şi exclusiv funcţia social-economică, socotind-o ca o adevărată şi eficientă cauză a întregii construcţii sociale, a anulat autonomia manifestărilor spirituale şi s'a dovedit „profund ideofob". Ideia cauzală s'ar cere înlocuită cu ideia raportului dintre *determinat* şi *determinant, condiţionat* şi *condiţie*, soluţie care ar avea avantajul de a „salva autonomia artei, pe care n'o mai poate considera ca o dublură a societăţii, ca un efect al ei, ci ca o realitate instituţională proprie, condiţionată şi condiţionând pe celelalte realităţi sociale."

Este adevărat că potrivit concepţiei materialiste factorul determinant în istorie în ultimă instanţă este producţia şi reproducţia vieţei reale. Aceasta însă nu înseamnă nicidecum că nu trebue să avem în vedere mulţimea de lucruri şi evenimente a căror legătură intimă este prea depărtată sau prea greu de demonstrat încât ar putea fi considerate ca inexistente şi deci neglijate. Fenomenul creaţiei artistice este unul din faptele umane cele mai greu de explicat. El depinde de un foarte mare număr de factori, cu condiţii de importanţă inegală şi variabilă.

Materialismul istoric, care situează istoric şi social omul şi opera, nu lasă de loc în umbră spontaneitatea şi conştiinţa individuală în care se reflectă şi se exprimă aspectele vieţii sociale. Legătura organică care uneşte opera de om rămâne intactă potrivit acestei concepţii. Arta nu este depersonalizată. Metodele şi procedeele muncii mintale sunt considerate într'o largă măsură autonome.

In ce priveşte faptul condiţionării reciproce în legătură cu celelalte manifestări ale vieţii, ni se pare că d. Dima priveşte în mod mecanic concepţia în discuţie. Ideia centrală a materialismului istoric este tocmai acţiunea reciprocă între diferitele forme de manifestare ale vieţii. Această concepţie nu se declară satisfăcută dacă stabileşte o relaţie unilaterală între faptul artei şi condiţiile sociale. „Diversele părţi ale suprastructurii exercită în mod egal acţiunea lor asupra cursului luptelor istorice şi în multe cazuri, în mod preponderent, le determină forma".

Iată de ce nu se poate vorbi de „unilateralitate", nici de „ideofobie". Nu mai puţin se găseşte „salvată" şi autonomia artei.

AL. ANIN.

Cură de zeamă şi legume crude

Doctorul Henn expune rezultatele la care se poate ajunge după o cură vegetariană de zeamă şi legume crude, cură pe care a aplicat-o la cinci sute de cazuri.

Doza mijlocie era de trei sferturi de litru, repartizată în felul următor: dimineaţa şi seara câte un sfert de litru de zeamă de fructe şi la ora prânzului un sfert de litru de zeamă extrasă din legume amestecate. Pacienţii erau în acelaş timp supuşi unei terapeutice speciale, datorită diverşilor agenţi fizici.

Influenţa acestui regim e generală fiindcă niciun organ nu e lipsit de binefacerile lui. In adevăr, s'a constatat mai cu seamă scăderea tensiunii arteriale şi o diminuare vădită a greutăţii corporale.

Principalele indicaţii sunt: obezitatea, hipertensiunea cu sau fără leziuni de arterio-scleroză sau renale, diverse turburări circulatorii, turburări glandulare şi diferite afecţiuni de nutriţie.

Acest regim produce în mare cantitate vitamine, fermenţi şi alte substanţe utile, pe care le conţin vegetalele crude.

Eugen Zamiatin

A fost o epocă în literatura rusă, între 1921—1922, când forţele creatoare au renăscut cu o putere impresionantă. Culegerile de versuri, care apăreau, erau nenumărate şi în fiecare lună eşea la iveală un nume nou de prozator. Două şcoli literare s'au întemeiat atunci, una critică, a formaliştilor, *alta a romancierilor cu numele de* Fraţii Serapion, *împrumutat dintr'o carte a lui Hoffman. Aceste două şcoli păreau a personifica Rusia Nouă.*

Unul din maeştrii necontestaţi ai acestei şcoli a fost Eugen Zamiatin, ceva mai în vârstă, căci îşi făcuse proba înainte de război.

Citim acum în ziare moartea sa prematură, căci era în vârstă abia de 54 ani.

A debutat în ajunul războiului cu o carte care a avut destul succes: „Lucruri din provincie", o descriere cu tendinţă de hiperbolizare a mediocrităţii provinciale ruseşti, scrisă sub influenţa lui Alexei Remizof, în limbajul de toate zilele, opus limbajului din cărţi. Era însă o carte bine construită şi urmărind cu multă luciditate efectul pe care voia să-l producă.

A urmat apoi un roman satiric, care l-a aşezat printre scriitorii de vază, ai generaţiei tinere. Romanul se numeşte „Insularii" şi e o invectivă plină de sarcasm împotriva conformismului şi ipocriziei englezilor. Locuitorii „Insulei" sunt pentru Zamiatin maniaci lugubri şi fanatici în urmărirea unei linii de conduită absurdă şi aproape lipsiţi de sentimente umane. Tonul acestei cărţi era atât de crud încât deşi tradusă în multe limbi străine n'a fost primită nici odată în Anglia. Nici piesa scoasă din acest roman „Societatea clopotarilor onorari" n'a putut fi editată decât în America. Cartea a fost scrisă după ce Zamiatin a petrecut doi ani la Newcastle, unde supraveghea în calitate de inginer construirea unor spărgătoare de ghiaţă, comandate de guvernul rus. Anglia s'a răzbunat însă întipărindu-şi caracterul în lucrările, personalitatea şi chiar înfăţişarea exterioară a scriitorului.

Chiar în admirabilele sale povestiri „Nordul" şi „La capătul lumii" se simte influenţa şederii sale în Occident. Peisagiile şi sufletul rusesc sunt privite cu o ciudată ascuţime, ca aceia a unui observator din afară. Sânge rece, energie, sentimentul exact al realităţii sunt calităţile prin care se distinge şi se arată ca occidental.

Pe lângă aceste calităţi, gustul de scepticism, disciplina intelectuală severă, grija de a nu se lăsa înşelat, simţul ridicolului şi al ironiei, îl arată mai apropiat de grupul scriitorilor din generaţia lui Aldous Huxley, decât şi-ar fi putut da seama. Luciditatea acestui scriitor-inginer a fost desigur de mare folos literaturii din prima epocă a carierei sale şi a realizat minunea de a fi stat în Rusia ca scriitor independent.

In dramele sale pe care le-a scris în anii din urmă se simte mai multă spontaneitate şi vervă satirică. „Focul lui Sfântul Dominic", dramă inspirată din epoca inchiziţiei în Spania, este o zugrăvire de un sarcasm feroce nu numai a fanatismului Inchiziţiei, dar a oricărui fel de fanatism şi intoleranţă din lume. Râsul său se apropie de al lui Aristofan, iar libertatea technicei sale teatrale i-a dat răgazul să fie mai viu şi mai mlădios decât în povestiri.

Moartea l-a surprins înainte de a-şi da măsura plină a talentului său, care făgăduia mult prin puterea de înoire a marilor sale resurse spirituale.

Alianţa Naţională a Cărţii

La Paris a luat fiinţă o asociaţie de mare importanţă pentru viaţa culturală a Franţei, „Alianţa Naţională a Cărţii". Prima adunare a acestei asociaţii a avut loc Joi 11 Martie şi a fost, la început, o adunare numai de scriitori.

In legătură cu această adunare şi cu menirea pe care o are „Alianţa Naţională a Cărţii", în numărul de pe Aprilie al revistei „Mercure de France" d. Georges Duhamel pune o serie de probleme interesante.

După ce stabileşte importanţa acestei adunări, la care au luat parte o sută cincizeci de scriitori, un rezultat foarte frumos „pentru cine cunoaşte lumea literară", *pentrucă* „scriitorii, prin vocaţie, sunt individualişti... acţiunea corporativă nu-i interesează de loc", *d. Georges Duhamel continuă:*

„Alianţa Naţională a Cărţii are de obiect să reînsufleţească şi să desvolte gustul lecturii în marele public, să amintească tuturor, prin mijloacele cele mai frapante, că instrumentul principal al oricărei culturi este cartea, să unească, pentru apărarea şi difuziunea cărţii, toate forţele inteligente ale naţiunii.

In Franţa există multe societăţi care se străduesc să răspândească gustul lecturii şi să servească cauza cărţii. Organisme puternice, ca Societatea Oamenilor de Litere, lucrează în acelaşi sens, studiază problemele, caută soluţii, silesc puterile publice, prezintă legislatorului doleanţe şi avize. Alianţa Naţională a Cărţii se distinge, începând cu principiul său, de toate celelalte grupări. Ea înţelege să reunească scriitori, editori, librari, meşteşugari ai cărţii, tipografi, legători, amatori, bibliofili şi mulţimea cititorilor".

In adunare, d. Georges Duhamel s'a ridicat împotriva publicităţii literare neînfrânate. Şi explică dece. Intrebuinţată fără demnitate, fără rezervă, publicitatea ar putea contribui la deprecierea cărţii. Ea trebue supraveghiată. Pentru onoarea scriitorilor, ea trebue să se limiteze numai la simple anunţuri, fără să meargă până la sfaturi.

D. G. Duhamel nu e împotriva oricărei publicităţi. O publicitate generală în favoarea cărţii şi lecturii, poate aduce servicii reale cauzei. Cartea nu mai poate renunţa la armele de care se servesc toate celelalte obiecte propuse atenţiei şi gustului mulţimilor.

„Alianţa Naţională a Cărţii înţelege aşadar să recurgă la toate procedeele care şi-au arătat roadele în alte ţări : schimbul, afişul, conferinţa, filmul, radio, campaniile de presă. Noi ştim că luptăm pentru o cauză justă şi sfântă, care depăşeşte în orice sens interesele unei industrii.

Alianţa înţelege să muncească la crearea de biblioteci, să favorizeze formarea de centre culturale, să asiste, să inspire, să documenteze librarii şi publicul...

După ce vom reuni scriitorii, contăm să adunăm editorii, apoi librarii şi în fine, toţi meşteşugarii cărţii.

Şi d. G. Duhamel îşi înche articolul printr'un călduros apel:

„Ceiace cerem dela fiecare este nu numai o adeziune, ci şi un tribut de idei, de proecte, de observaţii utile, într'un cuvânt o veritabilă colaborare. Orice semn de interes exprimat cu claritate prin scris, va fi folositor cruciadei noastre şi va merita gratitudinea noastră".

Dacă necesitatea acestui organism, menit să ducă o adevărată „cruciadă culturală", s'a resimţit şi în Franţa, unde viaţa culturală se găseşte la un grad de desvoltare cu mult mai avansat, în ţara noastră, cu atât mai mult o organizaţie asemănătoare ar corespunde imperativelor momentului cultural românesc.

De unde va porni iniţiativa?

Cartea românească

Cronica literară

Duiliu Zamfirescu și Titu Maiorescu în scrisori (1884-1913)

Cu respect și înțelegere pentru scriitorii din generațiile trecute dar și cu spirit critic ferm, cu o documentație biografică devenită azi din ce în ce mai bogată, putem judeca cum se cuvine pe factorii culturii noastre. D-lui Em. Bucuța îi datorim azi strângerea și publicarea cu note a corespondenței dintre Duiliu Zamfirescu și Titu Maiorescu, sau mai bine zis a scrisorilor celui dintâi către cel de al doilea, așa încât în mod provizoriu și prin urmare deocamdată superficial suntem în măsură să pătrundem personalitatea autorului lui *Tănase Scatiu*.

Chiar și în lipsa acestei corespondențe, un critic necruțător și eliberat de clișeele manualelor școlare ar fi putut intui unele aspecte. Dacă ne închipuim o literatură română bine desvoltată, cu multe producții solide, e lesne să ghicim că Duiliu Zamfirescu

DUILIU ZAMFIRESCU

nu va reprezenta în această nouă literatură decât un punct cronologic. Azi însă el rămâne totuș un foarte onorabil scriitor, poet grațios, cam vaporos, înrâurit de clasicismul sensual italian din epoca D'Annunzio-De Bosis și mai înainte de Carducci, prozator de observație fugară, epistolară, suferind de modicitate, onorabil ca un inteligent amator. Cel mai bun control al unui scriitor este producția cea mai slabă, care arată nivelul la care poate cădea, marginea oarecum a spiritului. Dacă citim *Anna (Ceea ce nu se poate)* descoperim, descărnată de întâmplătoarea intuiție de romancier, toată concepția de scriitor a lui Duiliu Zamfirescu. Romanul are o temă. „Și ea (Anna) și Porția iubeau, și amândouă sperau că cealaltă se înșală. Nici una nu se credea mai bună, dar fiecare aștepta mai mult dela soartă. *Ceea ce nu se poate*". De aci a ieșit titlul. Dar romanul mai are și altă teză etică, ba chiar patriotică, ce e drept ciudată. „Amorul este cea mai deplină formă a poezii (sic)" și cum femeia este poetică ea aleargă după bărbat „fiindcă aspiră către ideal, și natura și-a pus propagarea speciilor în amor, tocmai pentru aceea, adică pentrucă amorul stă în poezie, după cum poezia stă în femee". Un om ca căpitanul Alexandru Comăneșteanu care era „tipul bărbătesc curat, în care trăia noblețea unei rase superioare, rasă în care mai cu seamă puterea trupească, îndrăzneala și hotărîrea stăpâneau totul", „tipul ideal, erou, poet și stăpân, acel generos produs al forței creatoare, nestatornic prin legea firii sale", era icriat să fie poligam fiindcă acest nărav bărbătesc într'o oarecare măsură „devenea o sarcină publică, o necesitate și o bucurie națională". Să nu se creadă că Duiliu Zamfirescu glumea. Nu, era serios. Căpitanul se însura cu o ardeleancă (simbolizând astfel unirea tuturor românilor) și apoi își înșela soția în interesul nației române cu tot felul de femei.

A nu izbuti odată în literatură e un lucru obișnuit, deși supărătoare aici nu este neizbânda cât pretențiile teoretice, însă Duiliu Zamfirescu avea o opinione grandioasă de sine și o agresivitate critică pe care și-a exercitat-o până la sfârșitul vieții cu o lipsă de tact desăvârșită. Romanul de așa slabe mijloace începe cu o precuvântare țanțoșă și, în ciuda unei voite distincții, cam trivială: „Romanul de față nu e scris pentru criticii din țara românească, cari, ignoranți și de rea credință cum sunt în mare parte, vor găsi că seamănă cu Anna Kareninе; nu e scris nici pentru *damele* cu moral; nici pentru bărbații cu prinţipuri. El e scris pentru sufletele nenumărate ce suferă, etc., etc." Totuș Duiliu Zamfirescu e un om onest, cum ar zice d. Iorga, de frumoase simțiri românești, cu spirit de observație adesea remarcabil, cu simțul nuanțelor, cu simțul intimității, spirit înflăcărat, înclinat către afecțiune. Este însă un om de vocație mijlocie și în orice caz cu mult inferior lui Maiorescu. Lucrul acesta sare 'n ochi și ni se pare o generozitate a-l pune pe acelaș plan cu Caragiale, Maiorescu și ceilalți clasici. Sunt în corespondeța lui unele sbuciume sufletești, unele nemulțumiri care ar face simpatic pe oricare altul. Zamfirescu nu devine antipatic, dar rămâne indiferent pentru noi. El are aspirațiuni politice. Funcționar de legație încă de tânăr, trăind numai în străinătate, nu în opulență dar într'o continuă desfătare, căsătorit cu o italiancă de familie cu stare, Duiliu Zamfirescu are tot ce trebue unui visător. El voește însă înaintarea, vrea să fie ministru plenipotențiar, visează chiar situații politice mai înalte. Gura lui e plină de profeții și sarcasme, de fulgere la adresa mediocrităților. Ca om politic, Zamfirescu nu avea drept la invectivă, deoarece vocația politică constă tocmai din acel dar de a te strecura printre mediocrități și de a le folosi într'un scop înalt. Cine nu izbutește în politică nu este chemat. In literatură însă Duiliu Zamfirescu are prea mult ca să poată îndrăzni să se plângă. Când știm cum au trăit Eminescu și Caragiale, viața legănată a romancierului nostru ni se pare că trebue măcar îndreptățită printr'o mare modestie. Nu prin adâncimea unei personalități oprimate care izbucnește în genul epistolar ne interesează această corespondență. Ea ne introduce numai în sufletul distins și „clasic" în înțelesul cam mediocru de neprofund al unui scriitor meritos care a jucat un rol în vremea lui și care prin părerile lui ne dă o icoană asupra adevăratelor raporturi între factorii unei generații. Trebue să mai adăogăm că cele mai multe scrisori se văd a fi compuse în vederea destăinuirii personalității. Duiliu Zamfirescu pune aici ceeace crede mai nobil în el. E greu să ne închipuim o altă serie de documente care să ni-l arate „altfel" sau mai adânc.

E un lucru foarte interesant de observat. Un scriitor ca Duiliu Zamfirescu care a trăit într'o societate internațională pestriță, aventurieră, cu suflet complicat și artificializat, putea să pună în romanele sau măcar în corespondența lui o observație care cel puțin în material să aducă aminte de Proust. Nimic sau mai nimic din toate acestea. Literatura și scrisul lui pare străină de o experiență directă.

Dar să răsfoim puțin această corespondență care în substanța ei pornește cam dela vârsta coaptă de 30 de ani. In stilul corespondentului e adeseori un ce silit, o încercare de a fi distins sau de a avea humor: „Cu slavă, cu cinste, cu fericire și cu împlinirea tuturor poruncilor date de d. Rebeicu, amin!"

Scriitorul pare a citi mereu, deși într'un chip cam dezordonat. Greșelile sale de ordin filologic sunt semnul de totdeauna al unei culturi superficiale. Lipsa ideilor, a spiritului speculativ izbește. Nu e numai a lui Duiliu Zamfirescu ci a mai tuturor scriitorilor epocei, afară de Eminescu și de Maiorescu. Dar la Zamfirescu vine în contrast cu prezumția lui. „Căci logic în frumos ce e? Ce e bunăoară logic în natură? Afară de fatalitatea chimică, totul înoată la întâmplare. Ce e logic într'o pădure?" Asta se cheamă ideo-

TITU MAIORESCU

logie. Dar Zamfirescu nu știe să vadă. Impresiile lui despre Italia sunt în general plate. O exaltare vagă, câteva elogii convenționale și unele clișee pictorice și atât. El n'are nici culoarea ideologică a unui Taine, nici dialectica colorată a unui Barrès. Vrem să zicem adică cum că nu are măcar bănuiala unui atare scris. O noapte este „ideal de clară", numele venețiene sunt „poeme întregi". Când e mai colorat este numai convențional exaltat: „O, Doamne, de ce n'ați mers și la Porto d'Anzio? A înnebunit natura. Curge seva în vinele arborilor și a florilor cu o putere de viceață extraordinară.... E viceață, și s'a isprăvit".

In legătură cu speculația, *Dialogurile* leopardiene, cele mai frumoase pagini de proză italiană, nu-i plac. In Italia de sud e seninătate și „eleganță", lumea e „nostimă", hotelurile sunt „comode", și, cași obosit de atâta poezie, scriitorul își îngădue o glumă mai de grabă trivială: „Mă rog, tu pasie nu; tu griji până pe-acolo, iarăși nu; craiu, craiu, —apoi de ce focu să nu dai viceața de-a dura pe valea plângerilor până s'o opri la Sorrento?" Adesea despre unii scriitori începători, Zamfirescu are cuvinte juste și binevoitoare. Insă despre contimporanii lui cu reputație părerile sunt răutăcioase, invidioase, și uneori chiar stupide. Judecata nuvelei *O Făclie de Paști* este extravagantă și în cazul cel mai bun dovedește lipsă de pricepere și îngustime programatică. Se vorbește de grosolănia lui Caragiale, de vulgaritatea lui. I se recunoaște numai „inteligența" — chipurile ca o însușire a omului. Teoria este aceasta: „Lucrurile drepte și lucrurile frumoase sunt armonice". Ca să nu pară invidios, Zamfirescu concede cu generozitate lui Caragiale oareșicari însușiri, însă în cele din urmă disprețul rămâne învingător! „Tot văd pe d. Negulescu că mă pune într'o supă cu Slavici și Caragiale. Eu n'am nimic cu acești domni. Slavici și-a închipuit toată viața că a dat icoana sufletească a țăranilor, în amorurile și poezia lor vagă, iar de fapt a plăzmuit ființe himerice, false din punct de vedere al asemănării, monotone și neclarificate din punct de vedere al tipului, Caragiale e superior lui Slavici, dar nici el nu se leagă cu mine prin nimic". Oricât ar fi poetul de genul iritabil, se admite o copilărească pofidă exprimată cu spirituală enormitate, însă aici lipsește cu desăvârșire putința de a recepta o mare artă. Duiliu Zamfirescu nu e numai iritabil, ci și mediocru. Il irită, în grandoarea lui, nu comparația cu Caragiale dar și aceea cu Tolstoi, pe care o înțelege ca dela egal la egal: „Cine va ceti romanul meu din cei ce au cetit pe al lui Tolstoi, va vedea deosebirea esențială dintre amândouă: creațiunea mea e latină, pe când a sa e slavă". Iar noi adăogăm: a lui Zamfirescu nici nu e creațiune.

Ceeace surprinde la acest om, de origină probabil modestă, sunt cu purtări stilate, dar nu congenital supravegheate ci artificiale, este „distincția". Totul îi miroase urât și în deosebi Caragiale, căruia dacă nu i se poate aplica un termen, apoi este tocmai acela de vulgaritate, familiaritatea la el fiind o atitudine intelectuală. Iată câteva rânduri rele: „Vream să vă spuiu că l-am întâlnit astă iarnă, după ce-i muriseră copilașii, sărmanu, l-am întâlnit în poarta Ministerului de Externe și nu l-oi uita niciodată din cauza felului cum era răsfrânt gulerul paltonului, a căciulii, de imitație de astrachan, din care ieșea cleiul, a ochilor miopi pe care-i supăra frigul, a modului cum mi-a zis „ce mai faci, mă, Duilă?"... Era o așa trivială desnădăjduire în bietul om, încât mi-am zis: haiti, a zburat păsărica și a rămas numai cloșcăria". Sunt genii ale maliției ca Voltaire cărora li se iartă totul, fiindcă răutatea este alimentul lor. Dar Duiliu Zamfirescu e un spirit în chip moale rău, fără personalitate, și toate aceste opinii pun figura sa într'o mare umbră. Sunt și rânduri foarte frumoase, de pildă acelea despre Olanda sau acestea pe care le reproducem mai jos, cu privire la o reuniune mondenă:

„Am făcut cunoștiința lui Brunetière la un amic comun, unde erau adunați (cum se întâmplă adesea la Roma) oameni și femei de cele mai nepotrivite păreri și condiții sociale. Inchipuiți-vă un cardinal francez, papalin intransigent; o doamnă de onoare a Reginei; Brunetière; Ministrul Suediei pe lângă Curtea italiană; un ziarist anarchico-comunard; stăpânul casei și subsemnatul. Domnul la care eram adunați este el însuși tipul cel mai interesant de observat: un italian despre tată francez, despre mamă, nepot al Principesei Matilda Bonaparte-Demidow, prin urmare legat cu toți scriitorii și artiștii francezi, dela Renan până la Bourget, inteligent, plin de amintiri, de hârțulii, de note, de romane începute și neisprăvite, de colecțiuni de opere de artă, de colecțiuni de timbre; posedând fel de fel de curiozități, cum bunăoară toate publicațiile lui Stendhal, annotate de autor; locuind într'o casă unică în felul ei, în care nu sunt două camere la acelaș nivel; om de lume, epicurean în aparență și în adâncul sufletului neferiсit".

D. Em. Bucuța a făcut o ediție bine ordonată, inteligentă.

G. CALINESCU

Cartea străină

André Gide: Geneviève

Problema situaţiei femeii în societatea actuală a ajuns, de câtăva vreme încoace, să ocupe în chip serios şi pe bărbaţi. Dovada cea mai bună o constitue faptul că această problemă a ajuns să pătrundă până şi în câmpul literaturii, unde scriitori mari, — ieri Henri de Montherlant, astăzi André Gide,—au înţeles să şi-o însuşească transformând-o în materie literară, în subiect de roman. In treacăt fie spus, lucrul acesta dovedeşte supleţea şi adaptabilitatea literaturii, care înţelege să meargă în pas cu veacul şi crede de datoria ei să se intereseze de anumite mari probleme din domeniul politicei şi al vieţii sociale, încercând să le găsească, bine-înţeles în plan ideologic, o cât mai nimerită deslegare.

Geneviève, noul roman al lui André Gide care ne-a dat prilejul acestor consideraţii (1 volum, ed. N. R. F.), nu este în opera acestui scriitor asemeni rândunicii rătăcite într'un peisagiu de iarnă. Preocupări similare găsim în alte două romane ale lui Gide, *L'école des femmes* şi *Robert*, cu care *Geneviève* e într'o strânsă legătură formând — după însăşi expresia autorului — „cel de al treilea panou al unui triptic". Să ne oprim o clipă asupra acestei legături, care nu e lipsită de interes.

Voind să studieze reacţiunile sufleteşti ale individului în raporturile lui cu familia în mijlocul căreia trăieşte, şi încredinţat că tehnica obişnuită a romanului nu e cea mai potrivită pentru realizarea acestui scop, Gide recurge la o variantă pe cât de ingenioasă pe atât de neobişnuită. Mai întâi, pentru a nu complica inutil problema, el pleacă dela datele cele mai simple şi întrebuinţează cazul elementar al familiei alcătuită din tatăl, mama şi un copil, — o fiică. Apoi, în loc de a imagina o intrigă şi a angrena pe cei trei eroi în desfăşurarea ei, autorul pune pe fiecare dintre aceştia să comunice un fel de confesiune privind acea parte din existenţa lui care corespunde convieţuirii cu ceilalţi doi. Astfel, în loc de un roman cu trei personagii principale, avem trei romane cu câte un singur personagiu de întâiul plan, care e însuşi povestitorul: mama în *L'école des femmes*, tatăl în *Robert*, fiica în *Geneviève*.

Aşa dar *Geneviève* e confesiunea Genevievei, confesiune care vine să lămurească şi să completeze pe cele precedente ale părinţilor ei.

Ca şi pentru celelalte două romane, Gide a întrebuinţat artificiul de mult banalizat şi astăzi ajuns aproape penibil al manuscrisului trimis de un necunoscut şi pe care autorul îl publică sub eticheta numelui său fără a-i aduce nici o modificare. Inţelegem că autorul avea nevoe de o explicaţie pentru tonul direct întrebuinţat în povestire, — ton absolut necesar pentru o confesiune — dar putea găsi ceva mai puţin pueril şi mai elegant decât procedeul arătat. Ceeace este mai grav însă e faptul că, sprijinit pe acest artificiu, Gide închee cartea de îndată ce nu mai are chef să continue, nesfiindu-se să calce legile proporţiilor şi ale arhitectonicei literare şi nici să păşească împotriva logicei intrigii.

Acestei obiecţii i s'ar putea adăuga o alta: lipsa de consistenţă a materialului cărţii. Intr'adevăr într'un roman trebue să se întâmple ceva. Aşa cere cel puţin regula genului. Ce se întâmplă în *Geneviève*? Nimic, sau aproape nimic. Geneviève, adolescentă de 15 ani, simte o atracţie, care nu e numai sentimentală, pentru o camaradă de şcoală, Sarah Keller, un tip desăvârşit de turburătoare frumuseţe orientală. Desigur, episodul acesta cuprinde în el vaste posibilităţi care, dacă ar fi fost exploatate, ar fi putut alcătui o minunată intrigă de roman. Ar fi fost de ajuns pentru asta ca acest simţimânt să fie pus în conflict cu un altul, sau cu un element contradictoriu oarecare, bună oară convenienţele sociale. Ce se întâmplă însă? Simpla opunere a părinţilor, care interzic fiicei lor s'o mai vadă pe Sarah, e deajuns pentruca Geneviève să-şi uite pasiunea. Episodul se închee aici şi cu el şi prima parte a cărţii. Al doilea episod: Geneviève iubeşte, sau mai bine zis crede că iubeşte, în orice caz de data aceasta numai în mod abstract cerebral, pe doctorul Marchant, rudă îndepărtată a familiei, om însurat şi aproape bătrân. Iarăşi, ca mai sus, — situaţie interesantă şi de mari posibilităţi, care în orice caz ar fi trebuit să fie exploatată. Gide nici nu se gândeşte însă la aşa ceva, şi acest al doilea episod se închee în mod tot atât de neaşteptat ca şi primul. Aflând că mama ei iubeşte, şi încă de multă vreme, pe doctorul Marchant (fără de speranţe de altfel, căci e o femee care respectă prea mult convenienţele sociale), Geneviève renunţă la simţământul ei.

Ceeace surprinde iarăşi şi, până la un oarecare punct, pare puţin verosimil e, dacă nu precocitatea şi competenţa unor fete de 15 ani, cel puţin libertatea deplină şi lipsa de reţinere cu care ele discută cu aerul cel mai firesc din lume probleme delicate ca aceea a emancipării femeii, a sexualităţii sau a maternităţii, chestiuni asupra cărora nişte şcolăriţe de mai puţin de 16 ani n'ar fi, orice s'ar spune, cele mai indicate să se pronunţe.

Incă şi mai puţin verosimilă ni se pare libertatea cu care mama şi fiica stau de vorbă asupra aceloraşi subiecte, lucru cu atât mai straniu cu cât nici uneia, nici celeilalte nu-i lipseşte buna creştere, discreţia, pudicitatea.

De o concepţie tot atât de îndrăsneaţă, e în sfârşit, scena finală a romanului, în care mama Genevièvei îi mărturiseşte acesteia simţământul pe care i-l poartă doctorului Marchant. O astfel de confesiune implică o apropiere de vârstă — ceiace nu e cazul deoarece Geneviève nu e decât o copilă — şi presupune totodată existenţa unei *camaraderii* dintre cele mai desăvârşite între mamă şi fiică. Nu acesta era însă spiritul care domnea în raporturile dintre părinţi şi copii în vremea de dinaintea războiului — când se petrece acţiunea romanului lui Gide — şi chiar astăzi, de altfel, camaraderia între oameni despărţiţi prin vârstă nu este decât un lucru cu totul excepţional.

Aceste obiecţii care privesc numai tehnica cărţii, nu ating şi deci nu micşorează întru nimic însemnătatea problemei pusă de Gide în *Geneviève*. Atât cât îi îngădue cadrul strâmt în care se mişcă, el examinează cu obiectivitate aşa numita chestiune a „emancipării femeii" (apelativ anterior războiului, astăzi deja perimat), şi dacă nu izbuteşte deocamdată să ne sugereze soluţii, ne dă în schimb observaţii de o extremă fineţe şi argumentări cu totul noui, pe care femeile nu vor lipsi să şi le însuşească spre a le transforma în arme eficace şi de temut.

Toate acestea nu înseamnă puţin lucru şi meritul lui Gide e de necontestat în această privinţă, mai ales dacă ne gândim la modul pătimaş, lipsit de gust şi de obiectivitate în care un alt mare scriitor francez, Henri de Montherlant, a înţeles să trateze aceeaşi problemă.

Şi pentrucă am pomenit de un merit să nu încheem fără a semnala un altul, de neegalat acela: calitatea stilului autorului nostru. André Gide e poate singurul scriitor contimporan care chiar dacă n'ar avea nimic de spus, totuşi ar trebui silit să scrie numai pentru a ne sluji de model şi de îndreptar.

EMIL COLIU

Săptămâna literaţilor în Franţa

„Societatea literaţilor din Franţa" şi-a găsit preşedintele care-i trebuia şi care a trezit-o din somnolenţa ei de muribundă, căzută aproape în comă. Jean Vignaud, în timp de un an cât a fost preşedintele asociaţiei, a făcut mai mult decât s'a făcut în zece ani până în prezent.

O delegaţie i-a expus revendicările scriitorilor, pe lângă miniştrii de Educaţie Naţională, de Comerţ şi de Industrie. (Oare noi nu avem nimic de revendicat ?!). A obţinut de la „Consiliul Municipal" un premiu de 25.000 franci francezi, care va fi atribuit pe rând unui romancier, unui poet, unui critic, unui istoric sau unui filosof.

In decursul anului 1936, s'a făcut federarea tuturor societăţilor de autori şi s'a căpătat o mărire de trei milioane la cele peste şase milioane acordate de stat pentru retribuţia operelor scriitorilor interpretaţi la Radio, etc. etc.

Dar ceeace a permis aceste realizări şi multe altele, se datorese faptului că acolo societatea scriitorilor a încetat de a mai fi un cuib de intrigi. Ceeace s'a dovedit la alegerile recente. Să fie oare pentrucă era candidată la preşedinţie pentru prima oară o femee, d-na Marbo ? Fapt e că raportul financiar al d-nei Marbo, ca şi acel moral al lui André Dumas, au fost primite cu aclamaţii în adunarea generală. Iar în adunarea Comitetului de a doua zi, d-na Camille Marbo a fost proclamată preşedinte, în locul lui Jean Vignaud, după statute şi regulament, în unanimitate şi fără concurent.

Soţia ministrului Borel, membru al Institutului, fiica lui Paul Appel, vechiul rector al Academiei din Paris, Camille Marbo a fost laureată a premiului Femina din 1913 cu „Le Statue voilée" şi este o scriitoare apreciată. Este însă foarte mult apreciată prin calităţile sale de organizatoare, de care a dat dovadă în diferite opere sociale şi chiar la „Societatea literaţilor", unde a fost pe rând secretară, raportoare, vicepreşedintă şi a condus asociaţia „Denier des Veuves" în sânul acestei societăţi, cu o pricepere şi o ordine exemplară.

Poezia iugoslavă

In limba franceză a apărut o „Antologie a poeziei jugoslave din secolul al XIX-lea şi al XX-lea", datorită talentatul eseist sârb Miodrag Ibrovac.

In excelenta introducere a Antologiei sale, Ibrovac precizează dubla influenţă a poeziei populare şi a folklorului sârbesc pe deoparte, iar pe de alta contactul cu literatura romantică din apus, ca origină a romantismului sârb. Branco Radicevic, pe care Ibrovac îl consideră drept primul mare liric al romantismului sârb, s'a lăsat mai întâi influenţat de Byron, dar fiind prieten cu Vuck Karadjic s'a impregnat de tânăr de poezia populară şi pe această cale şi-a descoperit adevărata sa natură poetică.

Baladele populare, purtate din gură în gură de „guzlari", poeţii Raguzei şi mai ales Gundulic au influenţat şi pe Petre Pietrovici-Niegosh, prinţul romanticilor sârbi. Bine înţeles că alături de influenţa folklorului slav s'au inspirat şi din modelele luate dela Englezi şi Francezi.

In Serbia ca şi la noi poeţii au aruncat temeliile unităţii politice inspirându-se din Apus, iar din poezia populară şi-au cules elementele acestei unităţi. Ideia unităţii naţionale s'a născut progresiv în diferitele provincii ale Jugoslaviei şi odată cu aceasta s'a făcut şi pregătirea romantismului, favorizat şi de lucrările folkloriştilor şi filosofilor.

Din mijlocul secolului al XVIII-lea un franciscan dalmaţian compune cântece populare, iar în secolul al XIX-lea sub influenţa Parnasienilor şi Simboliştilor, lirismul jugoslav ajunge să realizeze forme poetice de o rafinare necunoscută până atunci.

La finele secolului al XIX-lea şi în secolul al XX-lea, şcolile poetice şi curentele literare produc poeţi pasionaţi de purism, ca Iovan Ducic, Zupancic, maestrul lirismului actual al Slovenilor, apoi un scriitor dramatic genial Ivo Vojnovnic şi alţii.

După marele războiu, poeţii tineri scriu sub influenţa conflictelor între Spiritual şi Temporal, între conştient şi inconştient, între societate şi individ. Sunt şi în Jugoslavia, ca pretutindeni, expresionişti, universalişti, cosmici şi se caută şi acolo cu înfrigurare forme noui, lirismul jugoslav legându-se prin toate ramurile sale de marea mişcare poetică din Apus.

Selecţia prezentată de Ibrovac cuprinde cele trei ramuri ale lirismului jugoslav: sârbesc, sloven şi croat şi poartă semnul calităţii celui ce a realizat-o. Bucăţile sunt alese cu discernământ, căutând să fie reprezentate toate tendinţele caracteristice. Traducerea e făcută în proză ritmată, vers cu vers şi este de o impresionantă fidelitate faţă cu textul jugoslav.

Un premiu literar

„La Revue Argentine" a luat hotărîrea de a institui un premiu literar, care să fie decernat anual şi care să-i poarte numele.

„Le prix de la Revue Argentine" e deschis pentru toţi scriitorii şi ziariştii francezi şi argentinieni. Valoarea premiului e de zece mii de franci şi se poate împărţi în două părţi de câte cinci mii de franci fiecare. Una va fi atribuită autorului celei mai bune cărţi franceze, unei serii de articole sau oricărui mare reportaj apărut în presa franceză sau chiar unui ciclu de conferinţe ţinut în Franţa, cu scopul de a face cunoscută Republica Argentiniană din orice punct de vedere, dar exceptând latura pur economică.

Cealaltă parte, de aceiaşi valoare, va fi atribuită autorului argentinian, care în acelaş cadru şi în aceleaşi condiţiuni va face cunoscută Franţa pentru argentinieni.

Un juriu internaţional, a cărui formaţie va fi comunicată mai târziu, va fi însărcinat să distribue „Le Prix de la Revue Argentine" în Decembrie 1937 şi în anii următori, la aceiaşi dată.

Manuscrisele vor fi trimise de participanţi în zece exemplare directorului revistei înainte de 31 Octombrie al fiecărui an.

Insemnări şi polemici

Pentru libertatea artei

Numai de câtva timp constituit şi Cercul cultural „C. Stere" a şi dat dovadă cu prisosinţă că existenţa lui este o necesitate a vremurilor pe care le trăim. Pe lângă scopul său înalt de a da o deslegare problemelor fundamentale de viaţă viitoare ale poporului român, Cercul cultural „C. Stere" a înţeles să-şi fixeze o atitudine clară — şi prin asta să lumineze şi publicul larg — asupra problemelor vitale pentru cultura noastră, probleme care se pun în ceasul de faţă, când domneşte atâta confuzie şi atâtea ezitări în îmbrăţişarea unei cauze.

Tânăra noastră literatură era ameninţată cu înăbuşirea. Competinţa aprecierii valorilor de artă fusese declinată în seama poliţiei. Cercul cultural „C. Stere" a luat atitudine pentru apărarea libertăţii de creaţie artistică. Dar o poziţie de curaj, nu „cu capul în jos", — cum a spus d. Tudor Arghezi.

In dezbaterea publică dela Fundaţia Carol I şi-au spus cuvântul hotărîtor personalităţi culturale de seamă şi fruntaşi ai scrisului românesc.

A prezidat d. prof. universitar Rădulescu Motru.

„Tribunalele nu trebue să se amestece, ci numai critica bună şi competentă să puie la zid pe scriitorul prost şi să-l releve pe cel bun", *a spus d. D. I. Suchianu. Critica literară este aceia care* „trebue să-şi facă datoria şi nu justiţia care nu numai că nu poate îndrepta răul, dar il extinde. Aşa cum s'a întâmplat cu „La Garçone" a lui Victor Marguerite, care, după ce a fost incriminată ca imorală, şi-a înzecit tirajul".

Din scrisoarea trimisă de d. Cezar Petrescu, spicuim:

„O carte e bună sau rea nu fiindcă e morală sau mai puţin morală; ci fiindcă cuprinde ori nu un suflu autentic de viaţă. Şi Flaubert şi Baudelaire au fost urmăriţi pentru imoralitatea artei lor. Astăzi această faptă a justiţiei e o ruşine.

O carte imorală nu poate rezista timpului. Există cărţi moarte şi cărţi vii. Aceasta e problema. Cărţile moarte nu le poate nimeni ucide; cele vii nimeni distruge. Nici un text de lege, nici un pontif moralist. Aşa o dovedesc experienţele de mii de ani".

D. Perpessicius:

„O adevărată operă de artă n'are nevoie de rechizitoriu. Substanţa ei intimă duce la concluziile şi aprecierile ce-i se cuvin".

D. Mihai Ralea:

„Libertatea este o condiţie iniţială a creaţiei, a unei situaţii culturale restabilite. Noi suntem deabia la începutul unei culturi proprii şi ea ultragiată de tot felul de oprimări care o stingheresc. Iată numai dela războiu, din 20 de ani 18 a fost supusă încătuşării cenzurei şi a stării de asediu. Deci acel regim al libertăţii nici nu există, în care scriitorul să poată concepe şi desăvârşi opere viabile.

Problema libertăţii artei, este un aspect al libertăţii spirituale şi criza libertăţii spirituale se leagă de criza conceptului de individ şi al conceptului de civilizaţie. La noi lipsa acestor două concepte determină reacţiunea şi creiază acea mentalitate care cere valori de violenţă, de impulsivitate, de întoarcere la misticism şi obscurantism"....

Sau mai departe:

„Iureşul pornit împotriva unor scriitori socotiţi ca „pornografi", nu este decât dovada înăbuşirii încercării de a ne libera dintr'o situaţie, care împiedică drumul nostru firesc spre mai sus".

D. Tudor Arghezi a spus că „scriitorul nu trebuie întrebat cu ce culoare de cerneală scrie, fiindcă în călimara lui se amestecă şi sânge. Nu trebue deasemeni să faci apel la jandarmerie să-ţi impui cărţile şi să te fereşti de cele care crezi că te umbresc. Acest lucru nu dovedeşte altceva decât laşitate şi neputinţă.

La atitudinea acestor cerberi, Academia şi Ministerul au luat şi ei poziţie, nevoind să înţeleagă că nimic nu poate împiedica creaţia artistică.

Statul trebuie, mai curând să aibe grija profesorilor care la un recent concurs au dat probele unor monstruoase lipse de cunoştinţe culturale, spunând că „Răzvan şi Vidra" este o operă ce aparţine d-lui Octavian Goga, şi că Războiul Independenţei l-au făcut scriitorii.

Limba românească a fost făcută şi păstrată de un popor de plugari şi înfrumuseţată de nişte scriitori cari n'au avut niciodată misiuni oficiale înalte...

Sau:

Există artă, există şi pornografie, în viaţa noastră publică, dar nu există „artă pornografică". Aceste două noţiuni fiind antinomice, nu se pot contopi. Arta reprezintă o combustiune de elemente eterogene într'o unitate spirituală morală prin ea însăşi, ea excluzând, prin aceasta, pornografia.

Pentru delimitarea hotarului dintre artă şi pornografie se cere o competenţă estetică, şi nu tribunalele sunt acele ce trebue să intervie, ele fiind chemate să aplice legile ce penalizează imoralitatea".

Incontestabil, cultura românească a eşit întărită în urma caldei şi curajoasei apărări pe care i-a făcut-o Cercul cultural „C. Stere", prin străluciţii săi reprezentanţi.

Pornografii noştri

Drept răspuns la comentariile noastre asupra acţiunii de descoperire şi de reprimare a pornografiei — o revistă de dreapta spune că noi apărăm pe cutare şi pe cutare scriitor, care formează falanga literaţilor noştri.

Dintre scriitorii citaţi niciunul nu este colaboratorul nostru. Cei mai mulţi n'au nici un fel de talent; şi — neavând nici o posibilitate literară de a atrage atenţia cititorilor — ei scriu lucruri tari.

Scrisul acesta, lipsit complect de valoare literară, nu merită nici o atenţie. El se elimină dela sine. Şi nici măcar nu poate aprinde imaginaţia tineretului — prin deficitu-i de putere imaginativă.

Iar cât priveşte scriitorii de talent, aceştia nu se pot scobori până la pornografie. Opera lor — chiar când are înclinări spre licenţă — este ridicată de talent, prin tragicul vieţii, la înălţimi — unde se şterge limita dintre ruşine şi neruşinare. In opera de valoare literară, lucrurile care nu merg în scrierile de duzină — capătă semnificaţia naturală a furtunii şi a prăpăstiilor.

Amantul doamnei Chatterlay, opera talentatului scriitor Lawrence, a stricat moravurile în Anglia.

Această operă s'a impus prin părţile bune. Descrierea actelor naturale — arhi-cunoscute şi lipsite de interes artistic — constitue o pată pentru carte.

Opinia publică rămâne cel mai bun judecător în materie de artă — nu poliţia, nu procurorul... care nu pot face altăceva, decât abuzuri, când li se dau pe mână — în loc de furturi şi escrocherii — probleme de estetică.

Culoare locală

Pentru expoziţia din 1937, se proectează reconstituirea exactă a unor apartamente din castelul dela Versailles, din epoca lui Ludovic al XIV-lea. In legătură cu aceasta, vom reaminti o aventură foarte hazlie întâmplată regretatului Signoret.

In timpul îndepărtat al cinematografului mut, pe când se turna un film istoric în interiorul castelului din Versailles, Signoret, între două reprize, se plimba în mare costum de epocă prin încăperile castelului Regelui-Soare.

In această ţinută marele artist a fost surprins de un grup de vizitatori americani, care-l priveau cu nedumerire.

— Cine-i acesta? — întrebau curioşii. — E oare însuşi „domnul Ludowic al XIV-lea?"

— Desigur, — fu răspunsul celui care dădea explicaţiile necesare şi care observase de câteva zile prezenţa geniilomului gătit pentru solemnitate. E un figurant „culoare locală" pe care guvernul l-a pus la dispoziţia domnilor-voastre.

Vizitatorii au fost atât de încântaţi de această supremă atenţie, încât cei mai mulţi n'au uitat să strecoare o mică recompensă în mâna impasibilului Signoret.

Pentru tot ce priveşte redacţia „Adevĕrul literar": manuscrise, reviste, cărţi, etc., a se adresa la redacţia revistei numai *Joi, Vineri şi Sâmbătă* între orele 6—7.

Concursurile Adeverului Literar

20.000 Lei premi în numerar şi în volum

„Adevărul Literar" institue trei concursuri cu premii:

1) Un concurs de probleme, care urmează a fi deslegate de cetitorii noştri.

PREMII:
5.000 lei numerar.
5.000 lei în volume.

2) Un concurs de teze de limba română ale elevelor şi elevilor din ultima clasă de şcoală secundară — teze recomandate de profesorul respectiv. Lucrările vor fi înaintate la redacţie până la 15 Iunie 1937.

PREMII:
2.000 lei numerar.
3.000 lei în volume.

3) Un concurs de pasagii din literatura română. Cine e autorul şi despre ce se vorbeşte în cartea de unde-i extras pasajul.

PREMII:
5.000 lei în volume.

Concursul de probleme al revistei noastre

Premiile acordate deslegătorilor

Pentru a stimula spiritul de perspicacitate şi ingeniozitate, revista noastră a organizat începând cu numărul 852, — un concurs de probleme ingenioase, ale căror soluţii urmează să le găsească cititorii noştri.

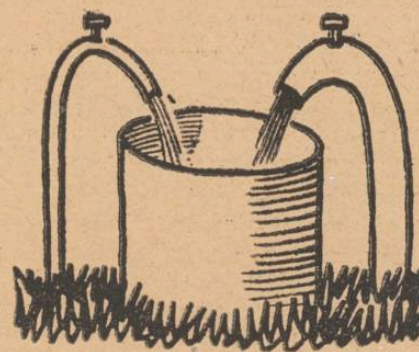
In zece numere succesive ale revistei vom publica câte-o problemă din domeniul matematicei şi fizicei elementare, chestiuni din viaţa practică, etc., fiecare problemă fiind însoţită de un clişeu. Soluţiunile, împreună cu seria celor zece bonuri de premii, care vor apărea în acest timp în revistă, vor fi trimise redacţiei, la o dată pe care o vom anunţa la timp. Cele mai bune deslegări vor fi premiate, iar fotografiile deslegătorilor vor apărea în revistă. Se vor acorda următoarele premii:

5.000 lei numerar şi 5.000 lei în volume din editura „Adevărul", alese de câştigător după o listă ce vom publica ulterior. Total 10.000 lei.

In cazul unor răspunsuri egal de bune, premiul se va acorda prin tragere la sorţi

Problema rezervorului

Un rezervor cu o capacitate de 40 de metri cubi poate fi umplut cu apă de o ţeavă groasă, în timp de un minut, iar de o altă ţeavă mai subţire, în timp de trei minute. Dacă funcţionează în acelaş timp ambele conducte timp de 7 minute, se revarsă afară din rezervor, 20 metri cubi de apă. Se întreabă câţi metri cubi de apă debitează pe minut fiecare din cele două conducte

ABONAMENTELE LA **Adeverul Literar şi Artistic**

1 an	Lei 300
6 luni	„ 150
3 luni	„ 75

Concurs de probleme
Bon de premii Nr. 5
D. . . . .
Adresa . . . .

Plastica

Sunt artişti de care te apropii cu sfială. Sunt opere care nu îngădue un contact prea strâns, degajând o autoritate ce nu admite analiza.

Aparatajul de cercetări, de studiu şi de interpretare devine astfel inutil şi impracticabil.

Trebue să ne mulţumim cu stricta contemplare, alunecând superficial peste nedumeririle noastre şi peste inconsecvenţele operei.

Prestigiul de care se bucură d. Theodor Pallady ne scuteşte în oarecare măsură de lămuriri mai ample.

Un artist atât de meşter în fixarea tremurului delicat al luminii, un vizionar atât de personal, un compozitor atât de rafinat îşi poate permite singularizarea, părăsirea dogmelor rigide, abaterea dela principiile vizualităţii comune.

Lipsite de logica desăvârşită a construcţiei clasice, străine de aşezarea preconcepută a efectelor de culoare, tablourile d-lui Pallady cuprind, în inconsistenţa lor aparentă, o unitate de stil şi o pasiune de descripţie prin sublinieri sugestive, care singure îndreptăţesc emoţia neobişnuită încercată în faţa lor.

Nu ştim cum îşi dozează pictorul mirajul său cromatic. Constatăm numai rezultatele obţinute evocând nudul, floarea, cartea sau mobila de preţ, în îmbrăcămintea lor de nuanţe expresive, — vibraţii de lumină şi de viaţă.

D. Theodor Pallady deformează, distruge, amestecă elementele concrete, spre a le regrupa după propria-i sensibilitate. E creatorul unei lumi organizate exclusiv pe armonii de culoare.

La Mozart expune d. M. H. Maxy.

Dela abstractismul geometric al mişcării cubiste, dela scurta trecere prin suprarealism, d. Maxy s'a eliberat treptat de influenţe, limpezindu-şi concepţia personală.

Raporturile de linii şi culori, care altădată n'aveau decât un rost pur speculativ, de experienţă, de matematică artistică, sunt de rândul acesta puse în slujba unui adevăr real, având legături directe cu viaţa.

Tablourile nu mai sunt rebusuri greu de deslegat, cu culori crude, ţipătoare şi cu ţesături greoae de linii, ci respectă inspiraţia motivelor din natură.

Odată cu schimbarea concepţiei, compoziţia s'a încadrat într'un înţeles durabil de artă, iar culoarea e suplă, vie, cu tonuri calde şi preţioase.

Tot la Mozart expune desene umoristice d. Neagu Rădulescu.

Sunt, ca şi'n anii trecuţi, nu atât caricaturi obişnuite, cu creionări ce deformează şi scot în evidenţă o trăsătură comică, ori anecdote mai mult sau mai puţin izbutite, cât mai cu seamă jocuri decorative de culori şi forme.

Amuzând prin accentul care aminteşte modelele reale, subiectele rămân însă, adesea, simple semne de întrebare la care e greu de răspuns fără să cunoşti titlul din catalog.

Farmecul lucrărilor d-lui Neagu Rădulescu îl găsim în îndrăzneala transpunerii, în neaşteptata apropiere dintre om şi lucru, în sensibilitatea lor tânără şi rafinată în acelş timp.

Soţii Lotte şi H. Konnerth prezintă în aceeaşi sală un ansamblu de lucrări în care se remarcă deopotrivă conştiinciozitatea tehnică şi tendinţa către elaborarea originală.

H. BLAZIAN

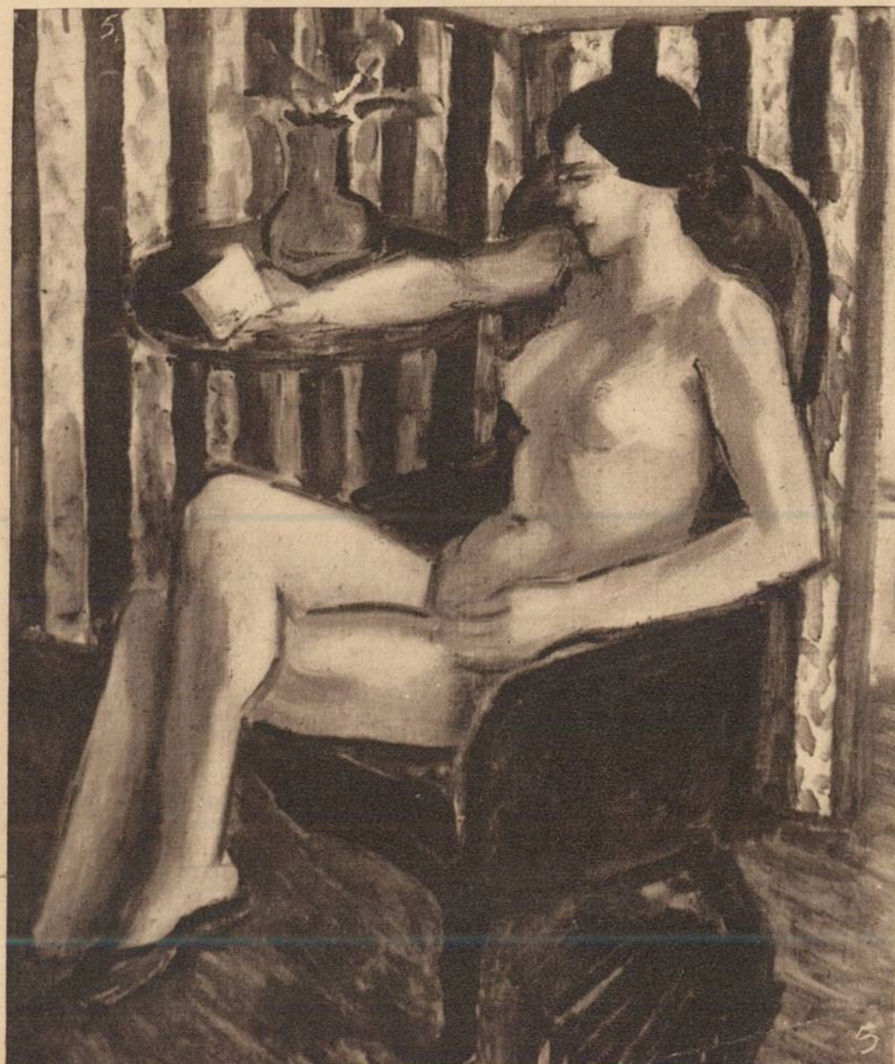
1. M. H. Maxy: Peisaj

Th. Pallady: Peisaj

3. Lucia Demetriade-Bălăcescu: Nunta dela Cana

4. M. H. Maxy: Compoziţie

5. Th. Pallady: Nud

Adevĕrul literar și artistic

Th. Pallady: Nud

Atelierele „Adeverul" S. A.

Adevĕrul literar și artistic

856

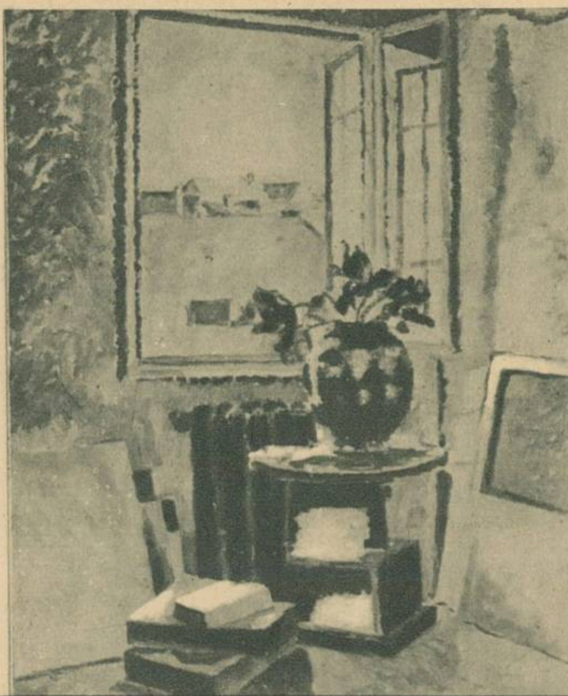
Număr special de Paști

Michelangelo: Pieta (Biserica Sf. Petru din Roma)

Pictura la SALONUL OFICIAL

Lili Pancu: Iarnă

Const. Mihalcea: Interior

Adina Moscu-Melinte: Autoportret

Nu-i vina oficialităţii, dacă artiştii n'au respectul demnităţii profesiunii lor.

Ne aşteptam, după câteva sute de sarbăde manifestări individuale, să găsim mai mult aer, mai multă lumină şi adâncire în prezentarea anuală colectivă patronată de Ministerul Artelor.

S'o mărturisim fără înconjur: Salonul Oficial din anul reînfiinţării distincţiilor de încurajare şi a premiului naţional, se prezintă tot atât de slab ca şi'n anii precedenţi. E urmărită parcă de blestem oropsita breaslă a pictorilor şi sculptorilor.

Ca în nicio altă meserie, vin mulţi şi vor toţi să rămână. E o înghesuială de parcă cine ştie ce şanse de îmbogăţire şi de glorie rapidă ar oferi dalta şi paleta.

Selecţia — în asemenea împrejurări — e cu desăvârşire imposibilă.

Nimeni nu mai crede în discriminările din ce în ce mai timide ale criticei.

Cetăţeanul cumpără după propria-i putere de înţelegere, iar „artiştii" n'au niciun interes să depăşească nivelul gustului cumpărătorilor.

Rezultatul e în adevăr dezastruos.

In actualul Salon, de pildă, nu-i prost tot ceiace se expune. Dar vizitatorul nu se poate opri decât cu jenă legitimă în faţa puţinelor pânze de calitate. Mulţimea celorlalte îl copleşeşte.

Ingăduinţa juriului e de neînţeles.

Sunt neserioşi artiştii care trimit lucrări mediocre şi nereprezentative, dar vinovaţi sunt în primul rând membrii juriului, care acceptă orice, călăuzindu-se numai după reputaţie şi semnătură.

E drept: din Salonul Oficial de anul acesta nu lipsesc numele, nu lipsesc artiştii calificaţi; lipsesc doar operele de prestigiu.

Şi e păcat.

Pictura românească a ajuns la treapta de evoluţie când ar putea închegha un ansamblu de înaltă ţinută artistică.

Imboldurile particulare şi oficiale nu mai sunt precupeţite.

Trebue un dram de entuziasm profesional şi o firească licărire de conştiinţă.

Altminteri, orice încurajare, de oriunde-ar veni, va rămânea deprisos.

H. BLAZIAN

Al. Moscu: Portret

G. Petraşcu: Interior

1. Adam Bălţatu: Catedrala

2. Mina Byck Wepper: Interior

3. Traian Cornescu: Genova